

JERONIMO, Santo

Divi Hieronymi... Epistolae aliquot selectae : in usum, & utilitatem adolescentium, qui Latinae linguae dant operam / nunc... correctae, auctae, et expurgatae per R.P.Fr. Hyeronimum Gomez, de Observatia B. Mariae de Mercede, Redemptionis Captivorum. -- Matriti : Apud D. Franciscum Emmanuelem de Mena, 1762

318, [10] p., A-V8, X4 ; 8°

Contiene: Vita Divi Hieronymi

1. Jerónimo, Santo-Biografías 2. Jeronimo, Santua-Biografiak 3. Jerónimo, Santo-Correspondencia 4. Jeronimo, Santua-Eskutizketa I. Gómez, Jerónimo (O. de M.) II. Título

R-5081 R.100053. -- Enc. perg.

Handwritten marks or characters in the upper right corner.

Small handwritten marks or characters in the lower right corner.

D I V I
HIÉRONYMI
STRIDONENSIS

EPISTOLÆ ALIQUOT SELECTÆ,
in usum, & utilitatem adolescentium, qui
Latinae linguae dant operam.

NUNC MULTO MAJORI DILIGENTIA
& cura, quam antea correcte, aucte, & expur-
gata per R. P. Fr. Hieronymum Gomez, de Obser-
vantia B. Maria de Mercede, Redemptionis
Captivorum.

Quid de novo accreverit, sequens pagina indicavit.

M A T R I T I :

Apud D. FRANCISCUM EMMANUELEM de MENA.
ANNO M.DCC.LXII.

*Singula argumenta singulis Epistolis brevissimè
ejuslibet sensum explicantia sunt apposita:
Additæ sunt Epistola Hieronymi ad Assellam,
ad Theodoram, & ad Paulam, Selectæ
sunt etiam utilissimæ quædam sententiæ ex
Epistolis ipsius Divi Hieronymi excerptæ.*

A P P R O B A T I O.

HÆ Epistolæ D. Hieronymi , cum sententiis eademuradem selectis , & emendatæ à R. P. Fratrem Hieronymo Gomez , Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede , Redemptionis Captivorum , quas ex commissione supremi Senatus perlegi , poterunt sine aliquo periculo prælo mandari. In Conventu Sancti Francisci. Matriti , die 17. Novembris , anno 1583.

Fr. Hieronymus de Guzmán.

LICENCIA DEL CONSEJO.

DON Juan Miguèl de Ocharàn , Oficial Mayor de la Escrivania de Càmaras , y de Gobierno, del cargo del Secretario Don Joseph Antònio de Yarza , que sirvo sus ausencias , y enfermedades : Certifico , que por los Señores de èl se ha concedido licencia à Don Francisco Manuel de Mena , Impressor en esta Corte , para que por una vez pueda reimprimir , y vender el Libro intitulado: *Epistolas de San Geronymo en Latin* , con que sea en papel fino , y buena estampa , y por el exemplar impresso , que sirve de original , que và rubricado , y firmado al fin de mi firma , y que antes que se venda , se trayga al Consejo dicho Libro reimpresso , junto con el exemplar , y Certificacion del Corrector de estàr conforme , para que se tasse el precio à que se ha de vender , guardando en la reimpression lo dispuesto , y prevenido por las Leyes , y Pragmas-

ticas de estos Reynos. Y para que conste , lo firmè en Madrid à veinte y dos de Agosto de mil setecientos sesenta y dos.

D. Juan Miguel de Ocharán.

FIDES CORRECTORIS.

Pag. 43. lin. 7. *omni custodie*, leg. *omni custodias*.
Pag. 46. lin. 27. *culdam*, leg. *cuidam*. Pag. 48.
lin. 11. *feratum*, leg. *ferarum*. Pag. 61. lin. primera,
ormnia, leg. *omnia*. Pag. 68. lin. 22. *roroque*, leg.
raroque. Pag. 72. lin. 24. *habetatur*, leg. *hebetatur*.
Pag. 121. lin. 9. *paret*, leg. *pater*. Pag. 163. lin. 11.
cantus, leg. *captus*. Pag. 165. lin. 26. *ref itias*, leg.
respitias. Pag. 192. lin. ultima, *homilibus*, leg. *hu-*
milibus. Pag. 297. lin. 16. *ip e*, leg. *ipse*. Pag. 217.
lin. 7. *Eti*, leg. *Et*.

Epistolæ Divi Hieronymi correspondent cum suo exemplari pro originali exhibito, si salventur menda hujus fidei; & sic eam facio. Matriti die septima Novembris anno Dñi. millesimo septingentesimo sexagesimo secundo.

Doff. D. Emmanuel Gonzalez
Ollero,

A. C. M. Generalis Corrector.

DON Juan Miguèl de Ocharàn , Oficial Mayor de la Escrivania de Càmara , y de Gobierno del Consejo , del cargo del Secretario Don Joseph Antonio de Yarza , cuyas ausencias , y enfermedades exerzo : Certifico , que habiendose visto por los Señores del Consejo el Libro intitulado : *Epistolas de San Geronymo* en Latin, que con licencia de dichos Señores , concedida à D. Francisco Manuel de Mena , Impressor en esta Corte , ha sido reimpresso , tasaron à seis maravedis cada gliogo , y dicho Libro parece tiene veinte , sin principios , ni tablas , que à este respecto importa ciento y veinte maravedis ; y al dicho precio , y no mas mandaron se venda , y que esta Certificacion se ponga al principio de cada libro , para que se sepa el à que se ha de vender. Y para que conste , lo firmè en Madrid à doce de Noviembre de mil setecientos sesenta y dos.

D. Juan Miguèl de Ocharàn.

V I T A

DIVI HIERONYMI.

Hieronymus Constantino Imperatore, anno ab Orbe redempto trecentesimo trigesimo primo, in oppido Stridione (quod est in Pannoniæ, Dalmatiæque confinio) Christianis parentibus ortus, puer admodum Romam missus est liberalibus studiis erudiendus, ubi Donato in Grammaticis præceptore, & (ut quidam voluit) Victorino in Rhetoricis usus, Græcas, ac Latinas litteras foelicissimè didicit.

Cum autem ætate processisset, Aristotelicam, Platoniam, Stoicam, ac cæterorum omnium Philosophiam attigit. Galliam deindè discendi gratia perstravit, unde Romam reverus est, atque inde in Syriam profectus. Qua itidem magna ex parte discendi studio peragrata, in vastam eremum, quæ Syros ab Agarenis determinat, secessit. Ubi quatuor annos ab hominum frequentia semotus, cum solo Deo, librisque suis commercium habens, adolescentiæ lapsus lachrymarum imbre diluebat. Et contractas per ætatis incuriam sordes laborum asperitate detergebat. Inedia denique ac vigiliis, & incredibili austeritate rebellantem carnem, & subinde repullulantem ætatis lasciviam coercens, corpus spiritui servire docebat. Visebatur tamen in ea solitudine nonnunquam ab amicis, & vicinos monachos ipse invisebat. Hebraici sermonis difficultatem indefesso labore pervicit. Cujus non solum intelligentiam, sed & peculiarem sonum, ac vernaculum stridorem est affectus. Usus ad eam rem doctissimis Hebræorum, quos

quos ingenti mercede conducebat ; marsupium exhauriens , ut pectus eruditione locupletaret. Nec his contentus , Chaldaicam item linguam est aggressus , quâ tamen hæctenus modo secutus est , ut intelligere posset veriùs , quam sonare. Gregorium Nazianzenum præceptorem suum ipse appellat , & hoc interpretante se sacras didicisse litteras testatur. Cum igitur ingenti jam doctrina , & sanctitate clarus haberetur , Romam revocatus , Presbyter factus est , iterumque profectus Syriam repetiit , Bethlehem juxta Præsepe , quod infantem Christum exceperat , venturæ senectuti sedem delegit. Ubi cum piis doctisque viris in Monasterio , quod Paula matrona Sancta condiderat , sanctissimam vitam multis egit annis. Libros complures scripsit. Vetus Testamentum ad veritatem Hebraicam transtulit. Novum autem reddidit Græcæ fidei. Multa præterea Græcorum opera latinitate donavit. Tandem vitæ cursu sanctissimè peracto multis miraculis clarus , in eodem oppido Bethlehem migravit ad Dominum pridie Kalendas Octobris , anno Christi nati quadringentesimo vigesimo secundo , suæ verò ætatis nonagesimo primo. Hunc omnis sexus , omnis ætas discat , evolvat , imbibat : nullum doctrinæ genus est , quod hinc non queat adjuvari , nullum vitæ institutum , quod hujus præceptis non formetur : soli Hæretici Hieronymum horreant , & oderint , quos ille solos acerrimos hostes habuit.

FRATER HIERONYMUS GOMEZ , INSTITUTI
*B. Mariae de Mercede , Ordinis Redemptorum , can-
dido Lectori*

S. C. F. P.

CUM non nobis nati simus , sed alter alterius si-
mus membra , aliquid me efficere existimavi ,
si publicæ Tyronum utilitati , & commodo , qua
poterim vigilantia , deservirem. Hęc igitur causa
fuit (candide Lector) cur rem hanc fuerim aggressus ,
condolens hunc Epistolarum Divi Hieronymi librum
Tyronibus studiosis perutilissimum , infinitis penè
mendis , & erroribus variis incuria aliquorum scate-
re. Quem vigilantissimè purgavi , singulis epistolis
singula argumenta ad illarum intellectionem neces-
sario conducentia , totum quod in epistola agitur bre-
vissima quadam summa perstringentia apponens , se-
lectas etiam Divi Hieronymi sententias , & dicta sa-
pientissima eruditissima ; necnon tres alias ejusdem
auctoris epistolas typis mandari elaboravi. Accipe
igitur lucubrationes has , candide Lector , in quibus
non munus , sed offerentis animum velim inspicias.
Vale.

EPISTOLÆ

DIVI HIERONYMI

IN USUM GYMNASIORUM, UBI LATINA
lingua docetur; ut habeant adoleſcentes unde eloquen-
tiam ſimul & pietatem hauriant.

AD HELIODORUM

DE LAUDE VITÆ SOLITARIÆ.

Argumentum Epistolæ.

*Cum D. Hieronymus eremum adiiſſet, Heliodorum ſodalem
chariſſimum, qui in ſam officii cauſa fuerat proſequutus
(ut alibi teſtatur) conatus eſt apud ſe retinere: quod cum
non potuiſſet eſficere, litteris ad illum datis hortatur ad
ſolitariæ vitæ ſocietatem; reſellens ſingula, quæ eum,
vel ab eremo deterrere, vel in Urbibus remunerari poſſent:
eſtendensque, quam non ſit tutum Episcopii munus ſuſci-
pere, & quam non facile tueri ſuſceſtum. Deinde velut
in peroratione, eremiticæ vitæ ſclicitatem decantat; ac
ſupremi iudicii terrorem ob oculos ponit.*

Quanto amore, & ſtudio contenderim, ut pa-
riter in eremo moraremur, conſcium mutæ
charitatis pectus agnoſcit: quibus lamentis,
quo

quo dolore, quo gemitu te abeuntem prosequutus sim, ille quoque litterę testes sunt, quas lacrymis cernis interditas. Verum tu, quasi parvulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta fovisti: & ego incautus, quid tunc agerem nesciebam. Tacerem? Sed quod ardentem volebam, moderatè dissimulare non poteram. Impensius obsecrarem? Sed audire nolebas, quę similiter non amabas. Quod unum potuit spreta charitas fecit. Quem presentem retinere non valuit, querit absentem. Quoniam igitur & tu ipse abiens, postularas, ut postea quam ad deserta migrassem, invitatoria ad te scripta transmitterem, & ego me facturum promisseram. Invito: jam propera. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis. Nudos amat eremus. Nolo te antiquę peregrinationis terreat difficultas. Qui in Christum credis, & ejus crede sermonibus. Querite primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Non pera tibi sumenda, non virga est. Assatim dives est, qui cum Christo pauper est. Sed quid ago? Rursus improvidus obsecro? Abeant preces, blandimenta discedant. Debet amor læsus irasci. Qui rogantem contempseras, forsitan audies objurgantem. Quid facis in paterna domo, delicate miles? Ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit, ecce cum urbibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur: Ecce bis cœtus gladius ex Regis ore procedens, obviam queque metit, & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de umbra egrederis ad solem? Corpus assuetum tunicis loriceque onus non fert. Caput opertum linteo galeam recusat. Molem otio manum, durus exasperat capulus. Audi adiectum Regis tui. Qui non est mecum, contra me est; & qui mecum non colligit, spargit.

Recordare tyrocini tui diem, quo Christo in Baptifmate conſepultus in Sacramenti verba juralti, pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce adverſarius in peſtore tuo, Chriſtum conatur occidere. Ecce donativum, quod militaturus acceperas; hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet ſparſo crine, & ciſſis veſtibus ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat; licet in limine pater jacent, per calcatum perge patrem, ficcis oculis ad vexillum Crucis evola. Solum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem. Veniet, veniet poſtea dies ille, quo victor revertaris in patriam, quo per Hieroſolymam cœleſtem vir fortis coronatus incedas. Tunc municipatum cum Paulo capies, tunc & parentibus tuis ejuſdem civitatis jus petes: tunc & pro me rogaſis, qui te ut vinceres incitavi. Neque verò neſcio qua te dicas nunc compede præpediri. Non eſt nobis ferreum peſtus, nec dura præcordia. Non eſt ſilice natos Hyrcaniæ nutrire tigres. Et nos per iſta tranſivimus. Nunc tibi blandis vidua ſoror hæret lacertis, nunc illi cum quibus adoleviſti, vernæ læ ajunt: Cui nos ſervituros relinquis? Nunc & gerula quondam, jam anus, & nutritius, ſecundus poſt naturalem pietatem pater clamat: Morituros expecta paulisper, & ſepeli. Forſitan & laxis uberum pellibus mater, arata rugis fronte antiquum referens mammae lallare * congreginet. Dicant, ſi volunt & Grammatici: In te omnis domus inclinata recumbit. Facile rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. At contra Scriptura præci-

pit

* Alluſio eſt ad illud Perſii, Satyr. 3. *Et iratus mammae lallare recuſus*. Id eſt, dormire ad lallum nutricis accinſentis nris. Hiſg. *Arullarſe el niño*.

pit parentibus obsequendum, sed quicumque eos supra Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis ut me perimat: & ego de matris lachrymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi deferam, cui sepulturam Christi causa non debeo, quam etiam omnibus ejus causa debeo? Domino passuro timide Petrus consulens scandalum fuit. Paulus retinentibus se fratribus, ne Hierosolymam pergeret, respondit: Quid facitis plorantes, & conturbantes cor meum? Ego enim non solum ligari, sed & mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu-Christi. Aries iste pietatis quo fides quatitur, Evangelii retundendus est muro: Mater mea, & fratres mei hi sunt quicumque faciunt voluntatem Patris mei, qui in caelis est. Si credunt in Christum, saveant mihi pro ejus nomine pugnaturus. Si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Sed hoc ais in martyrio. Erras frater, erras, si putas unquam Christianum persecutionem non pati. Tunc maxime oppugnaris, si te oppugnari nescis. Adversarius noster tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens, circumit, & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum divitibus, ut in occultis interficiat innocentem: Oculi ejus in pauperem respiciunt, insidiatur in occulto, sicut leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat pauperem: & tu, frondosæ arboris tectus umbraculo moles somnos futurus præda carpis? Inde me persequitur luxuria, inde avaritia conatur irumpere; inde venter meus vult mihi Deus esse pro Christo: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanctum fugem, ut templum ejus violem. Persequitur (inquam) me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego incoelix victorem me putabo, dum capior? Nolo, frater charissime, exami-

nato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine esse, quæ diximus. Imo Apostoli discite sententiam, qui ait: Hoc enim scitote, intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut fraudator, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei. Et quæ meam generaliter adversum Deum sapiat, quidquid diaboli est, & quod diaboli est, idolatria fit, cui omnia idola mancipantur; tamen & in alio loco speciatim, nominatimque determinate, dicens: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, deponentes fornicationem, immunditiam, & concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ sunt idolorum servitus, propter quæ venit ira Dei in filios dissidentie. Non est tantum in eo servitus idoli, si quis duobus digitalis, thura in bustum aræ jaciatur, aut haustum patere poculo fundat merum. Neget avaritiam esse idololatriam, qui potest triginta argenteis Dominum venditum appellare justitiam. Neget sacrilegium in libidine, sed is, qui membra Christi, & hostiam vivam placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis, nefaria colluvione violavit. Non fateatur fraudem idololatriam esse, sed similis eorum, qui in Actibus Apostolorum ex patrimonio suo partem pretii servantes, præsentem perire vindictam. Animadvertite frater: non tibi licet de tuis quidquam habere rebus. Omnis (inquit Dominus) qui non renuntiaverit cunctis quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Cur timido animo Christianus es? Respice Petro relictum rete. Respice surgentem de Telonio Publicanum, statim Apostolum. Filius hominis non habet ubi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingenia tectorum spatia metiris? Hereditatem expectans sæculi, coheres Christi esse non

poteris. Interpretare vocabulum Monachi; hoc est nomen tuum. Quid facis in turba, qui solus es? Et hoc ego non integris rate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum premonero, sed quasi nuper naufragio ejectus in litus doctos nauta timida navigaturis voce denuncio. In illo aestu Charybdis luxuriæ, salutem vorat. Ibi ore virgineo, ad pudicitie perpetranda naufragia, Scylla, ceu renidens, libido blanditur, Hic barbarum litus, hic diabolus pirata, cum sociis portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite esse securi. Licet in modum stagni fufum æquor arrideat, licet vix summa jacentis clementi spiritu terga crispentur; magnos hic campus montes habet: intus inclusum est periculum, intus est hostis. Expedite rudentes, vela suspendite. Crux antennæ figatur in frontibus. Tranquilitas ista, tempestas est. Sed forsitan dicturus es: Quid ergo? quicumque in civitate sunt, Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, quæ cæteris? Dominum ausculta dicentem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua, & da pauperibus, & veni sequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es: Nam cum derelicta militia te castrasti propter regna Cælorum, quid aliud quam perfectam secutus es vitam? Perfectus autem servus Christi nihil præter Christum habet, aut si quid præter Christum habet, perfectus non est. Et si perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollicitus sit, ante Deum mentitus est. Os autem quod mentitur, occidit animam. Igitur ut concludam, si perfectus es, cur bona paterna desideras? Dominum sefellisti, si perfectus non es. Divinis Evangelium vocibus contonat: Non potestis duobus dominis servire: & audet quicquam mendacem Christum facere, mammonæ & Do-
mi-

mino serviendo? Vociferatur illi sæpè: Si quis vult post
 me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam
 & sequatur me: & ego onustus puro arbitror me
 Christum sequi? Qui dicit se in Christum credere, de-
 bet quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare. Quod
 si nihil habes (te responsurum scio) cur tam be-
 ne paratus ad bella, non militas? Nisi forte in pa-
 tria tua te arbitraris hoc facere, cum in sua Dominus
 signa non fecerit. Et cur id? Cum autoritate sume-
 rationem. Nemo Propheta in patria sua honorem ha-
 bet. Non quæro (inquires) honorem, sufficit mihi
 conscientia mea. Neque Dominus quærebat, quippe
 qui ne à turbis Rex constitueretur, aufugit. Sed ubi
 honor non est, ibi contemptus est: Ubi contemptus,
 ibi frequens injuria. Ubi autem injuria, ibi & indig-
 natio. Ubi indignatio, ibi quies nulla. Ubi quies non
 est, ibi mens à proposito sæpè deducitur. Ubi autem
 per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus
 fit ab eo, quod tollitur. Et ubi minus est, perfectum
 non potest dici. Ex hac supputatione illa summa nas-
 citur, Monachum perfectum in patria sua esse non
 posse, perfectum autem esse nolle, delinquere est. Sed
 de hoc gradu pulsus, provocabis ad Clericos. An de
 his aliquid audeam dicere, qui certè in suis Urbibus
 commorantur? Absit, ut de his quidquam sinistrum
 loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi
 corpus sacro oro conficiunt, per quos & nos Christia-
 ni sumus. Qui claves regni Coelorum habentes,
 quodammodo ante judicii diem judicant, qui Spon-
 sam Domini sobria castitate conservant. Sed alia (ut
 antè perstrinxi) Monachorum est causa, alia Clerico-
 rum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de altari-
 bus vivunt, mihi quasi infructuosæ arbori, securis ponitur.

ad radicem, si minus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anam viduam duo (quæ sola sibi supererant) ara mittentem in gazophylacium laudaverit Dominus. Mihi ante Presbyterum sedere non licet, illi, si peccavero, licet tradere me Sathanz in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu. Et in veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervicæ subjecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur. Quod si te quoque ad eundem ordinem pria fratrum blandimenta sollicitant; gaudebo de ascensu, timebo de lapsu. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Scimus ista, sed junge quod sequitur: Oportet autem hujusmodi irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hospitalem, docibilem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, & cæteris quæ de eo sequuntur explicitis, non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam dicens: Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpilocros, habentes mysterium Fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes. Væ illi homini, qui vestem non habens nuptialem, ingreditur ad cœnam. Nihil superest, nisi ut statim audiat: Amice, quomodo hæc intrasti? Et illo obmutescente, dicatur ministris: Tollite illum ligatis manibus, & pedibus, & mittite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium. Væ illi, qui acceptum talentum in sudario ligans, cæteris lucra facientibus, id tantum, quo

acceperat, reservavit. Illicò indignantis Domini responsione, ac clamore ferietur: Serve nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum usuris exegissem eam? id est, deposuisses ad altare, quod ferre non poteras. Dum enim tu ignavos negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti. Quamobrem sicuti qui bene ministrat, bonum gradum sibi acquirit; ita, qui indignè ad calicem Domini accedit, reus erit Domini corporis, & sanguinis. Non omnes Episcopi, Episcopi sunt. Attendis Petrum, sed & Judam considera. Stephanum suspicis, sed & Nicolaum respice; quem Dominus in Apocalypsi sua damnat sententia. Qui tam turpia, & nefanda commentus est, ut Nicolaitarum hæresis ex illa radice nascatur. Probet se unusquisque, & sic accedat. Non facit Ecclesiastica dignitas Christianum, Cornelius Centurio adhuc ethnicus, dono Sancti Spiritus mundatur. Presbyteros Daniel puer judicat. Amos ruborum mora distinguens repente Propheta effectus est. David pastor eligitur in Regem. Minimum Discipulum Jesus amat plurimum. Inferius frater accumbe, ut minore adveniente, sursum jubearis ascendere. Super quem Dominus requiescit, nisi super humilem, & quietum, & trementem verba sua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur. Nec sibi quisquam de corporis tantum mundi castitate supplaudat, cum omne verbum otiosum, quodcumque loquuti fuerint homines, reddituri sint de eo rationem in die judicii; cum etiam conviciam in fratrem, homicidii sit reatus. Non est facilè stare loco Pauli, regere gradum Petri, jam cum Christo regnantium, nec forte veniet Angelus, qui scindat velam templi

tui, qui candelabrum tuum de loco moveat. *Ædificaturus turrinam futuri operis sumptus supputa. Infatuum sal ad nihil est utile, nisi ut projiciatur foras, & à porcis conculcetur. Monachus, si ceciderit, rogabit pro eo Sacerdos: Pro Sacerdotis lapsu quis rogaturus est? Sed quoniam è scopulosis locis enavigavit oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes, fragilis in altum cymba processit; pandenda vela sunt ventis, & quæstionum scopulis transvadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma cantandum est. O desertum Christi floribus vernans! O solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi Civitas magni Regis extruitur! O eremus familiaribus Deo gaudens! Quid agis frater in sæculo, qui major es mundo? Quandiu te tectorum umbræ premunt? Quandiu fumosarum urbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio. Libet, sarcina corporis abjecta, ad purum ætheris evolare fulgorem. Paupertatem times? Sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terreris? At nemo Athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exesit jejniis membra collidere? Sed Dominus tecum jacet. Squalidi caritis horret inculca cæsaries? Sed captivum Christus est. Infinita eremi vastitas te terret? Sed tu Paradisum mente deambula. Quotiescumque illa cogitatione conscenderis, toties in eremo non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis; sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lavare. Ut breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt, inquit, condignæ pæssiones hujus sæculi ad superventuram gloriam, quæ revelabitur nobis. Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cu-*

sculo, & postea regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, qua corruptivum hoc & mortale in corruptionem induat, & immortalitatem. Beatus servus, quem Dominus invenerit vigilantem. Tunc ad vossem tubæ pavebit terra cum populis, & tu gaudebis. Judicaturus Domino, lugubrè mundus intrugiet, & tribus ad tribum pectora ferient. Potentissimi quondam Reges nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua verè tunc ignitus Jupiter: adducetur, & cum suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce Crucifixus Deus meus: Ecce iudex, qui obvolutus panis in præsepio vagit. Hic est ille operarii, & quæstuariz filius: hic, qui matris gestatus sinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic vestitus coccino; hic sentibus coronatus: hic Magus, dæmonium habens, & Samarites. Cerne manus Judæ, quas fixeras; cerne latus Romane, quod foderas. Videte corpus an idem sit, quod dicebatis clam nocte sustulisse Discipulos. Dilectio tua me compulit, ut hæc tibi frater dicerem, ut his tunc interesse contingat, pro quibus nunc labor durus est.

HIERONYMUS AD NEPOTIANUM, DE VITA
Clericorum, & Sacerdotum.

Argumentum Epistolæ.

Nepotiano, qui fuit Heliadori ex sorore nepos, præscribit vivendi formam, quam Clerici, & Episcopi sequi debeant, saluberrima quadam præcepta tradens de spernendis divitiis, & fugienda familiaritate secularium, & præcipue feminarum. De doctrina pietatis, & de aliis multis, quæ legenti faciliè patebunt.

PETIS à me, Nepotiane charissime, litteris transmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta vivendi, & qua ratione qui sæculi militia derelicta, vel Monachus cœperit esse, vel Clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diversa vitiorum diverticula rapiatur. Dum essem adolescens, immò pènè puer, & primos impetus lascivientis ætatis eremiduritia refrenarem; scripsi ad avunculum tuum sanctum Heliodorum exhortatoriam epistolam plenam lachrymis, querimoniisque, & quæ deserti sodalis monstraret affectum.

Sed in illo opere pro ætate tunc lusimus; & calentibus adhuc Rhetorum studiis, atque doctrinis, quædam scholastico flore depinximus. Nunc, jam cano capite, & arata rugis fronte, & instar boum pendentibus à mento palcaribus, *Frigidus obfisti: circum præcordia sanguis.* Undè & in alio loco idem Poeta canit: *Omnia fert ætas, animum quoque.* Et post modicum: *Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mærin jam fugit ipsa.* Quod ne de gentili tantum literatura proferte videamur, divinorum voluminum sacramenta cognosce. David annos

AD NEPOTIANUM.

natus septuaginta, bellicosus quondam vir, senectū frigescente, non poterat calefieri. Quæritur itaque puella de universis finibus Israel, Abisag Sunamitis, quæ cum rege dormiret, & senile corpus calefaceret. Nonne tibi videtur, si occidentem sequaris litteram, vel figmentum esse de mimo, vel Atellanarum * ludicra? Frigidus senex obvolvitur vestimentis, & nisi complexu adolescentulæ non tepescit. Vivebat adhuc Bethsabee: supererat Abigail, & reliquæ uxores ejus, & concubinæ, quas Scriptura commemorat. Omnes quasi frigide repudiantur, & in unius tantum adolescentulæ grandævus calefcit amplexibus. Abraham multò David senior fuit; & tamen vivente Sara, aliam non quæsit uxorem. Isaac duplices David annos habuit, & cum Rebeca jam vetula nunquam frigit. Taceo de prioribus ante diluvium viris, qui post annos nongentos, non dico senilibus, sed pene jam cariosis artibus, nequaquam puellas quæsiere amplexus. Certè Moyses dux Israelitici Populi, centum & viginti annos habebat, & Sephoram non mutavit. Quæ est igitur ista Sunamitis uxor, & virgo tam fervens, ut frigidum calefaceret, tam sancta, ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat sapientissimus Salomon patris sui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus. Posside sapientiam, posside intelligentiam: ne obliviscaris, & ne declinaveris à verbis oris mei: neque derelinquas illam, & apprehende te: ama illam, & servabit te. Principium Sapientiz, posside sapientiam, & in omni possessione tua, posside intelligentiam, circunda illam, & exaltabit te, honora illam, & amplexabitur te, ut det capiti tuo coronam gratiarum: corona quoque deliciarum proteget

B 3

te.

* *Atellana*, genus est comediæ obscœnum, ab Atella Volscorum oppido, quod *Aversam* nunc vocant.

EPISTOLA

re. Omnes penè virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt ceteræ virtutes, jejunia, vigiliæ, & eleemosynæ, chameuniæ; * huc, illucque discursus, peregrinorum susceptio, defensio pauperum, instantia orationum, perseverantia, visitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemosynæ. Et (ne sermonem longius protraham) cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore minora fiunt. Nec hoc dico, quòd in juvenibus, & adhuc solidioris ætatis, his dumtaxat, qui labore, & ardentissimo studio, vitæ quoque sanctimonia, & orationis ad Dominum Jesum frequentia, scientiam consequuti sunt. Frigeat sapientia, quæ in plerisque senibus ætate marcescit, sed quod adolescentia multa corporis bella sustineat, & inter incentiva vitiorum, & carnis titillationes, quasi ignis in lignis viridibus suffocetur, ut suum non possit explicare fulgorem. Senectus verò rursus eorum, qui adolescentiam suam honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior, usu tritior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit. Unde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum expletis centum & septem annis, se mori cerne-
 ret, dixisse fertur, se dolere, quod tunc egrederetur è vita, quando sapere cœpisset. Plato octogesimo primo anno scribens mortuus est. Et Isocrates nonaginta & novem annos in docendi, scribendique labore complevit. Taceo ceteros Philosophos, Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Zenonem, Cleantem, qui jam ætate longèva sapientiæ studiis floruerunt. Ad Poetas venio, Homerum, Hesiodum, Simonidem, Stesicorum, qui grandes nati, Tygneum nescio quid, & solito dul-
cius,

* Id est; *Super solum dormitiones.*

cids, vicina morte cecinerunt. Sophocles cum propter nimiam senectutem, & rei familiaris negligentiam, à filiis accusaretur amentię, Oedipi fabulam quam nuper scripserat, recitavit iudicibus: & tantum sapientię in etate jam fracta specimen dedit, ut severitatem tribunalium in theatri favorem verteret. Nec miram cum etiam Cato Censorius, Romani generis disertissimus, jam & senex, Gręcas litteras discere non erabuerit, nec desererit. Certe Homerus refert, quod de lingua Nestoris, jam vetuli & pene decrepiti dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipse nominis Abisag sacramentum, sapientiam senum indicat ampliorem. Interpretatur enim Pater meus superflus, vel Patris mei rugitus. Verbum superflui ambiguum est: sed in presenti loco virtutem sonat, quod amplior sit in senibus, & redundans, ac larga sapientia. In alio autem loco superflus quasi non necessarius ponitur. Abisag autem, id est, rugitus proprie nuncupatur, quod ut maris fluctus resonat, & ut ita dicam de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo ostenditur abundantissimum, & ultra humanam vocem divini sermonis senibus tonitruum commorari. Porrò Sunamitis in lingua nostra, coccinea dicitur, ut significet calere sapientiam, & divina lectione fervere; quod licet Dominici sanguinis indicet sacramentum, tamen & fervorem ostendit sapientię. Unde & obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo, quod parietem dividerat, duos ante populos separantem, divisoris, id est Phares, sortitus est nomen. Et Rahab meretrix in typo Ecclesię, reticulam mysterium sanguinis continentem, ut Jericò pereunte, domus ejus salvaretur, appendit in fenestra. Unde & in alio loco de Viris Sanctis Scrip-

tura commemorat. Hi sunt qui venerunt de calore domus patris Rechab. Et dominus noster in Evangelio: Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quam volo ut ardeat! Qui in Discipulorum corda succensus, cogebat eos dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in vobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum, acuta quædam, breviterque conclusa, quæ plausus, & clamores excitent auditorum. Amplexetur me modo sapientia, & Abisag nostra, quæ nunquam senescit, in meo requiescat sinu. Impolluta est, virginitatisque perpetuæ, & quæ in similitudinem Mariæ cum quotidie generet, semperque parturiat, incorrupta est. Hinc reor dixisse Apostolum: Spiritu ferventes. Et in Evangelio Dominum prædicasse, quod in fine mundi quando juxta Prophetam Zachariam, stultus pastor esse cœperit, sapientia decrescente, refrigescet charitas multorum. Audi igitur (ut beatus Cyprianus ait) non diserta, sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio, qui te ab incunabulis fidei, usque ad perfectam ducat ætatem, & per singulos gradus vivendi præcepta constituens, in te cæteros erudiat. Scio quidem ab avunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Christi est, te & didicisse quæ sancta sunt, & quotidie discere, normamque vitæ ejus exemplum habere virtutum. Sed & nostra, qualiacumque sunt, suscipe, & libellum hunc libello illius copulato, ut cum ille te Monachum erudierit hic Clericum doceat esse perfectum. Igitur Clericus, qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum, & nominis de-

finitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim
Cleros Græcè fors Latinè appellatur, propterea vo-
 cantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel
 quia ipse Dominus fors, id est, pars Clericorum est.
 Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum
 partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse pos-
 sideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Do-
 minum possidet, & cum Propheta dicit, Pars mea
 Dominus; nihil extra Dominum habere potest. Quod
 si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars
 ejus non erit Dominus: Verbi gratia, si aurum,
 si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem
 cum istis partibus, Dominus pars ejus fieri non dig-
 nabitur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus
 hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tri-
 bus, sed quasi Levita, & Sacerdos vivo de decimis,
 & altari serviens altaris oblatione sustentor; habens
 victum, & vestitum, his contentus ero, & nudantem
 crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens
 iterum, iterumque monebo, ne officium Clericatus
 genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in
 Christi quæras militia, ne plus habeas quam quando
 Clericus esse cœpisti, & dicatur tibi: Clericorum
 opes non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores
 Monachi, quam fuerant sæculares, & Clerici qui
 possideant opes sub Christo paupere, quas sub locu-
 plete, & fallace diabolo non habuerant, ut suspiret
 eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante men-
 dicos. Mensulam tuam pauperes, & peregrini, & cum
 illis Christus conviva noverit. Negotiatorem Cle-
 ricum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriæ
 quasi quamdam pestem fuge. Corruptunt mores bo-
 nos confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis,

alius

alius diligit, tu calcas opes, ille sectatur, tibi cordi silentium, mansuetudo, secretum, illi verbositas, atrita frons, cui nudinque, fora placent, & platez, ac mendicorum tabernę. In tanta morum discordia, quæ potest esse concordia? Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Christi, aut equaliter ignora, aut equaliter dilige, ne sub eodem tecto mansitas, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David, nec Sansone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod Paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Ægrotanti tibi quilibet sanctus frater assistat, & germana, vel mater, aut probata quęlibet apud omnes fidei. Quod si huiusmodi non fuerint consanguinitatis, castimonięque personę, multas anus nutrit Ecclesia, quę & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando; ut infirmitas quoque tua fructum habeat elemosinę. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo egrotare cępisse. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium Clericatus, aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum solas intro eas. Tales habent socios, quorum concubernio non infameris. Si lector, si acolitus, si psalter te sequitur, non otinetur veste, sed moribus; nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola secreto, & absque arbitro, vel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, vel maritatum: non est tam inhumana, ut nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caveto omnes suspensiones, & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante debita. Crebra munuscula, & sudariola,

& fasciolas, & vestis ori applicitas, & oblatos, ac
 degustatos cibos, blandasque, & dulces literulas,
 sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum,
 meum desiderium, omnes delicias, & lepores, &
 risu dignas urbanitates, & ceteras ineptias amato-
 rum, in comœdiis erubescimus, in seculi hominibus
 detestamur, quanto magis in Monachis, & in Cleri-
 cis, quorum & Sacerdotium propositio, & propositum
 ornatur Sacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in re,
 aut in sanctis viris ista formidinent, sed quod in omni
 proposito, in omni gradu, & sexu, & boni & mali
 reperiantur; malorumque condemnatio laus bono-
 rum sit. Pudet dicere, Sacerdotes idolorum, mimi, &
 aurige, & scortz hereditates capiunt; solis Clericis, &
 Monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à per-
 secutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de lege
 conqueror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem.
 Caeterum bonum est, sed quo mihi valius ut indi-
 geam cauterio? Provida, severaque legis cautio, &
 tamen nec sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa
 legibus illudimus, & quasi majora sint Imperato-
 rum scita, quam Christi, leges timemus, Evangeliz
 contempnimus. Sit hæres, sed mater filiorum, id est
 gregis sui, Ecclesia, quæ illos genuit, nutrit, &
 pavit. Quid nos inferimus inter matrem, & liberos?
 Gloria Episcopi est pauperum inopiæ providere. Igno-
 rantia Sacerdotis est, propriis studere divitiis. Natus
 in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix
 milio, & cibario pane rugientem saturare ventrem
 poteram, nunc similtam, & mella fastidio. Novi &
 genera, & nomina piscium: in quo litore coacha
 lecta sit, calleo, saporibus avium discerno Provin-
 cias, & ciborum me raritas, ac novissimè damna
 ipsa

ipsa delectant. Audio præterea in senes , & anus absque liberis , quorundam turpe servitium. Ipsi apponunt matulam , obsident lectum , purulentiam Romachi , & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt. Pavent ad introitum medici , tremantibusque labiis , an commodius habeant , sciscitantur : & si paululum senex vegetior fuerit , periclitantur , simulataque letitia mens intrinsecus avara torquetur. Timent enim ne perdant ministerium , & vivacem senem Machusalem annis comparant. O quanta apud Deum merces , si in presenti pretium non sperarent ! Quantis sudoribus hereditas cassa expetitur ? Minori labore margaritam Christi empererat. Divinas Scripturas sæpius lege , imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce quod doceas , obtine eum , qui secundum doctrinam est , fidelem sermonem , ut possis exortari in doctrina sana , & contradicentes revincere. Permane in his , quæ didicisti , & credita sunt tibi , sciens à quo dediceris : paratus semper ad satisfactionem orani poscenti te rationem de ea , quæ in te est Spe. Non confundant opera tua sermonem tuum , ne cum in Ecclesia loqueris , tacitus quilibet respondeat , cur ergo hæc , quæ dicis , ipse non facis ? Delicatus Magister est , qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os , mens , manusque concordent. Esto subjectus Pontifici tuo , & quasi animæ parentem suscipe. Amare filiorum , timere servorum est. Si pater sum (inquit) Ubi est timor meus ? Plura tibi in eodem viro observanda sunt nomina , Monachus , Pontifex , avunculus , qui te jam in omnibus quæ sancta sunt , docuit. Illud etiam dico , quod Episcopi Sacerdotes se esse noverint , non dominos , hono-

rent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur. Scitum illud est oratoris Domicii : Cur ergo te (inquit) habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem. Quod Aaron, & filios ejus, hoc Episcopum, & Presbyteros esse noverimus. Unus Dominus, unum templum, unum sit etiam ministerium. Recordemur semper quid Apostolus Petrus præcipiat Sacerdotibus. Pascite eum, qui in vobis est gregem Domini, providentes non coacte, sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè; neque ut dominantes in Clericum, sed forma facti gregis ex animo, ut cum apparuerit Princeps Pastorum, percipiat immarcescibilem gloriæ coronam. Pessimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis, tacere Presbyteros, & presentibus Episcopis non loqui, quasi aut invidiant, aut non dignentur audire. Et si alii (inquit Apostolus Paulus) fuerit revelatum sedenti, prior taceat. Potestis enim per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes consolentur; & spiritus Prophetarum Prophetis subjectus est, non enim dissensionis Deus, sed pacis. Gloria patris est filius sapiens. Gaudeat Episcopus judicio suo, cum tales Christo elegerit Sacerdotes. Docente te in Ecclesia, non clamor Populi, sed gemitus suscitetur. Lacrymæ auditorum laudes tuæ sint, sermo Presbyteri scripturarum lectione conditus est. Nolo te declamatorem esse, & rabulam, garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum, & Sacramentorum Dei tui eruditissimum. Verba volucre, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est. Attrita frons, interpretatur sæpè quod nescit: & cum aliis persuaserit, sibi quoque usur-

usurpat scientiam. Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me ut exponeret, quid sibi vellent in Luca, Sabbatum *deulero proton* * eleganter iussit: Docebo te: inquit, super hac re in Ecclesia, in qua mihi omni Populo acclamante cogaris invitus scire, quod nescis, aut certè si solus tacueris, solus ab omnibus stultitiæ condemnaberis. Nihil tam facile, quàm vilem plebeculam, & indoctam concionem, linguæ volubilitate decipere, quæ quidquid non intelligit, plus miratur. Marcus Tullius, in quem pulcherrimum illud elogium est: Demosthenes tibi præripuit, ne esses primus orator: tu illi, ne solus. In oratione pro Quinto Gallo, quid de favore vulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur, attende, ne his fraudibus ludaris. Loquor enim, quæ sum ipse nuper expertus: unus quidam Poeta nominatus homo perliteratus, cuius sunt illa colloquia Poetarum, ac Philosophorum, cum facit Euripidem, & Menandrum inter se, & alio loco Socratem, atque Epicurum differentes, quorum ætates non annis, sed sæculis scimus esse distinctas, quantos is plausus, & clamores movet! Multos enim condiscipulos habet in teatro, qui simul literas non didicerant. Vestes pullas equè debita, ut candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugiendi sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu lineo incedere: sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est, alioquin ridiculum, & plenum dedecoris est, referto marsupio, quod sudarium, orariumque non habeas gloriari. Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, & sub prætextu cleemosynæ quærent divitias, quæ magis venatio appellanda est, quam eleemosinæ genus. Sic be-

liz,

* Id est secundo primo. Luc. c. 6. v. 1.

tię, sic aves, sic capiuntur & pisces; modica in hamo esca ponitur, ut matronarum in eo sacculi protrahantur. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum, curęque p̄ficiat. Melius est non habere quod tribuam, quam impudenter petere quod recondam. Sed & genus arrogantię est, clementiorem te velle videri, quam Pontifex Christi est. Non omnia possumus omnes. Alius in Ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cętera. Lege Pauli Epistolam ad Corinthios, quomodo diversa membra unum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen, & simplex frater idē se sanctum putet, si nihil noverit; nec peritus, & eloquens, lingua æstimet sanctitatem. Multoque melius est ē duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesię subtruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, & Ministrorum Christi nulla electio est. Neque verō mihi aliquis opponat dives in Judea templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cętera ex auro fabrefacta: Tunc hęc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat redemptio peccatorum. Quamquam hęc omnia p̄cesserint in figura, scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum devenerunt. Nunc verō cum paupertatem domus suę pauper Dominus dedicarit, cogitemus Crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quod Christus vocat iniquum mammona? Quid suspicemur, & amamus, quod Petrus se non habere gloriōsē testatur? Alioquin si tantum litteram sequimur, & in

auro, atque divitiis simplex nos delectat historia, cum
 auro observemus & cætera. Ducant Pontifices Chris-
 ti uxores virgines: quamvis bonæ mentis sit, qui
 cicatricem habuerit, & deformis est, privetur Sa-
 cerdotio, lepra corporis animæ vitiis præferatur:
 Crescamus, & multiplicemur, & repleamus terram,
 nec immolemus Agnum, nec mysticum Pascha cele-
 bremus, quia hæc absque templo fieri lege prohiben-
 tur. Figamus septimo mense tabernaculum, & solem-
 ne jejunium buccina concrepemus. Quod si hæc om-
 nia spiritualibus spiritualia comparantes, scientesque
 cum Paulo, quòd lex spiritualis est, & David verba
 cantantes: Revela oculos meos, & considerabo mira-
 bilia de lege tua; sic intelligimus, ut Dominus quo-
 que noster intellexit, & interpretatus est Sabbatum:
 aurum repudiemus cum cæteris superstitionibus Ju-
 dzorum, aut si aurum placet, placeant & Judæi, quos
 cum auro, aut probare nobis necesse est, aut
 damnare. Convivia tibi vitanda sunt sæcularium, &
 maximè eorum, qui honoribus tument. Turpe est
 ante fores Sacerdotis Christi crucifixi, & pauperis, &
 qui cibo quoque vesceretur alieno, lictores Con-
 sulum, & milites excubare, judicemque provincie
 melius apud te prandere, quam in palatio. Quod si
 obtenderis te facere hæc, ut roges pro miseris, atque
 subjectis: judex sæculi plus deferet Clerico continenti,
 quam diviti, & magis sanctitatem tuam venerabitur,
 quam opes. Aut si talis est, qui non audiat Clericos
 pro quibuslibet tribulatis, nisi inter phylas, liben-
 ter carebo hujuscemodi beneficio, & Christum rogabo
 pro iudice, qui magis, & citius subvenire potest,
 quam iudex. Melius enim est confidere in Domino,
 quam confidere in homine: Melius est sperare in Do-
 mi-

mino, quam sperare in Principibus. Nunquam vinum redoleas, ne audias illud Philosophi: Hoc non est osculam prorigere, sed vinum propinare. Vinolentos Sacerdotes & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Qui altari deserviunt, vinum, & ficeram non bibant. Sincera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive promorum succo, aut cum favi decoquantur in duicem, & barbaram potionem, aut palmiarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter, ut vinum. Nec hoc dico, quod Dei à nobis creatura damnetur (si quidem & Dominis vini potator est appellatus, & Timotheo dolenti stomachum modica vini sorbitio relaxata est) sed modum pro ætatis, & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quod si absque vino ardeo adolescentia, & inflammor calore sanguinis, & succulento, valideque sum corpore, libenter carebo poculo, in quo suspicio veneni est. Pulchre dicitur apud Græcos, & nescio an apud nos equè resonet: Pinguis venter non gignit mentem tenuem: tantam tibi jejuniorum modum impone, quantum ferre potest: sint tibi puræ, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa jejunia. Quid prodest oleum non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, caricæ, piper, nuces palmarum fructus, similam, mel, pistacia *? Tota hortorum cultura vertatur, ut cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur, à Regno Cœlorum retrahimur. Audio præterea quosdam contra rerum, hominumque naturam aquam non bibere, nec vesci pane, sed for-

C

bi-

* Nucum genera, avellanis similia, ex Syria ad nos delata. Hisp. *Alhocigos*.

bitiunculas delicatas, & contrita olera, baccarumque succum, non calice sorbere, sed concha. Proh pudor! Non erubescimus istiusmodi ineptiis? nec tædet superstitionis? Insuper etiam famam abstinentiæ in delitiis quærimur. Fortissimum jejunium est aqua, & panis. Sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua vivimus, quasi publicum, & commune jejunium non putatur. Cave ne hominum rumusculos aucuperis, ne offensam Dei populorum laude commutes. Si adhuc (inquit Apostolus) hominibus placerem, Christi servus non essem; desit placere hominibus, & servus factus est Christi. Per bonam famam, & malam à dextris, & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur. Non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit, & tristitia. Per diem Sol non urit eum, neque Luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere philacteria, & conscientia repugnante, Pharisaica ambitione circumdari. Quanto melius erat hæc non in corpore, sed in corde gestare, & Deum habere fautorem, non aspectus hominum? Inde pendet Evangelium, inde lex & Prophetæ, sive sacra, & Apostolica doctrina. Melius est enim hæc omnia in mente portare, quam in corpore. Fidelis tecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Vis scire quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem. His Cœli plagis includere, hæc te quadriga velut aurigam Christi, ad metam concita ferat. Nihil hoc

monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris, & ornamento tibi sunt, & tutamini, gemmæ vertuntur in scuta. Cave quoque ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id est ne aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum; hæc fecisti, & tacui. Existimasti inique quod ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam. Parce à detractione linguæ, custodi sermones tuos, & scito quia per cuncta, quæ de aliis loqueris tua conscientia iudicaris, & in his ipse deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque vero illa justa est excusatio: referentibus aliis injuriam facere non possum. Nemo invito auditore libenter refert. Sagitta in lapidem nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Dicat detractor, dum te videt non libenter audire, non facile detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, ne misceris, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? tam videlicet ejus qui detrahit, quam illius, qui accommodat aurem detrahenti. Officii tui est visitare languentes; nosse domos matronarum, ac liberos earum, & nobilium virorum custodire secreta. Officii tui est non solum oculos castos servare, sed & linguam. Nunquam de formis mulierum disputes, nec quæ agatur in alia, domus alia per te noverit. Hippocrates adjurat discipulos, antequam doceat, & in verba sua jurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit. Quanto magis non quibus animarum cura commissa est; omnium Christia-

norum domos debemus amare, quasi proprias? Con-
 solatores potius nos in moeroribus suis, quam con-
 vivas in prosperis noverint. Facile contemnitur
 Clericus, qui sæpè vocatus ad prandium non recu-
 sat. Nunquam potentes, rarò accipiamus rogati. Bea-
 tius enim est magis dare, quam accipere. Nescio enim
 quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat,
 cum acceperis, viliores te judicat; & mirum in mo-
 dum, si eum rogantem contempseris, plus te poste-
 rius veneratur. Prædicator continentia, nuptias ne
 conciliet. Qui Apostolum legit dicentem: Superest, ut
 qui habent uxores, sic sint, quasi non habeant; cur vir-
 ginem cogit ut nubat? Qui de monogamia Sacerdos
 est, quare viduam hortatur, ut digama sit? Procurato-
 res, & dispensatores domorum alienarum, atque
 villarum quomodo possunt esse Clerici, qui proprias
 jubentur contemnere facultates? Amico quippiam
 rapere, furtum est: Ecclesiam fraudare, sacrilegium
 est: accepisse quod pauperibus erogandum sit, &
 effurionibus plurimis, vel cautum esse velle, vel ti-
 midum, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid
 inde subtrahere; omnium prædonum crudelitatem su-
 perat. Ego fame torqueor, & tu judicas quantum
 ventri meo satis sit, aut divide statim quod accepe-
 ris, aut si timidus dispensator es, dimitte largito-
 rem, ut sua ipse distribuatur. Nolo sub occasione mea
 sacculus tuus plenus sit: Nemo mea melius me ser-
 vare potest. Optimus dispensator est, qui sibi nihil
 reservat. Coegisti me, Nepotiane charissimè, lapi-
 dato jam virginitatis libello, quem Sanctæ Eusto-
 chio Romæ scripseram post annos decem rursus Be-
 thlehem ora referare, & confodiendum me linguis
 omnium prodere. Aut enim nihil scribendum fuit,

ne hominum iudicium subiremus, quod tu facere prohibuisti; aut scribentes, nosse cunctorum adversum nos maledicorum tela esse torquenda. Quos obsecro, ut quiescant, & desinant maledicere. Non enim ut adversariis, sed ut amicis scripsimus, nec inveci sumus in eos, qui peccant, sed, ne peccent, monuimus. Neque illos tantum, sed & in nos ipsos severi iudices fuimus. Volentesque festucam de oculo alterius tollere, nostram primum trahem eiecimus. Nullum Iæsi, nullius nomen mea scriptura designatum est. Neminem specialiter meus sermo pulsavit. Generalis de vitiis disputatio est. Qui mihi irasci voluerit, prius ipse de se quod talis sit, confitebitur.

**HIERONYMUS RUSTICO MONACHO VIVENDI
formam prescribit.**

Argum. Epistolæ.

Rusticum Gallum Monachum docet, quemadmodum oporteat instituire vitam, eo dignam cogitans. Admonet in primis ad vitandam suspectam mulierum consuetudinem, tutius esse juvenem in Cœnobio, quam in solitudine vitam agere, & sero ad docendum, & scribendum libros esse veniendum. Tandem invehitur in illos, qui sub prætextu, & titulo Monachi, suis indulgent vitiis.

Nihil Christiano fœlicius, cui promittitur Regnum Cœlorum: nihil laboriosius, qui quotidie de vita periclitatur: nihil fortius, qui vincit diabolum: nihil imbecillius qui à carne superatur; utriusque rei exempla sunt plurima. Latro credit in Cruce,

& statim meretur audire : Amen dico tibi , hodie mecum eris in Paradiso. Judas de Apostolatus fastigio , in prodicionis tartarum labitur , & nec familiaritate convivii , nec intinctione buccellæ , nec oculi gratia frangitur , ne quasi hominem tradat , quem Filium Dei noverat. Quid Samaritana vilis ? Non solum ipsa credidit , & post sex viros unum invenit Dominum , Messiamque cognovit ad fontem , quem in templo Judæorum Populus ignorabat : sed & auctor sit salutis multorum , & Apostolis ementibus cibos , esurientem reficit , lassumque sustentat. Quid Salomone sapientius ? Actamen infatuatur amoribus mulierum. Bonum est sal , nullumque sacrificium absque hujus asperione suscipitur. Unde & Apostolus precipit : Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Quod si infatuatur , foras projicitur , in tantumque perdit nominis dignitatem , ut ne in sterquilinum quidem utile sit , quo solent credentium arva condiri , & sterili animarum solum pinguescere. Hæc dicimus , ut prima te , fili Rustice , fronte doceamus , magna cœpisse , & excelsa sectari ; & adolescentiæ , imò pubertatis incentiva calcantem , perfectæ quidem ætatis gradum scandere ; sed lubricum iter esse , per quod ingrederis , nec tantum sequi gloriæ post victoriam , quantum ignominie post ruinam. Non mihi nunc per virtutem prata ducendas est rivulus , nec laborandum , ut ostendam tibi variorum pulchritudinem florum : quid in se lilia habeant paritatis , quid rosa verecundie possideat , quid violæ purpura promittat in Regno , quid rutilantium spondeat pictura gemmarum. Jam enim propitio Deo , stivam tenes. Jam tectum , atque solarium cum Petro Apostolo conscendisti , qui esuriens

in Judæis , Cornelii saturatur Fide , & famem incredulitatis eorum gentium conversione restinguit ; atque in vase Evangeliorum quadrangulo , quod de Cælo descendit ad terram docetur , & discit omnes homines posse saluari. Rursumque quod viderat in specie candidissimi lintheaminis in superna transferatur , & credentium turbam de terris ad Cælum rapit , ut pollicitatio Domini compleatur : Beati mundo corde , quoniam ipsi Deum videbunt. Totum , quod apprehensa manu insinuare tibi cupio , quod quasi doctus nauta , post multa naufragia , rudem conor instruere victorem , illud est , ut in quo litore pudicitiaë pirata sit noveris ; ubi Charyodis , & radix omnium malorum avaritia , ubi Scyllæi obtreçtatorum canes , de quibus Apostolus loquitur : Ne mordentes invicem mutuo consummamini : quo modo , in media tranquillitate secari : Lybicus interdum vitiorum Syrtibus obruamur : quid venenatorum animantium desertum hujus sæculi nutriat. Navigantes rubrum mare , in quo optandum nobis est , ut verus Pharao cum suo mergatur exercitu , multis difficultatibus ac periculis ad urbem maximam perveniant. Utroque in litore gentes vagæ , imò bellug habitant ferocissimæ. Semper solliciti , semper armati totius anni vehunt cibaria. Latentibus saxis , vadisque durissimis plena sunt omnia , ita ut sæculator doctus in summa mali arbore sedeant , & inde regendæ , & circumflectendæ navis dictata prædicet. Felix cursus est , si post sex menses supradictæ urbis portum teneat , à quo se incipit aperire oceanus : per quem vix anno perpetuo ad Indiam pervenitur , & ad Gangem fluvium (quem Phison sancta Scriptura commemorat) qui circumir totam terram Evilath , &

multa genera pigmentorum de Paradisi dicitur fonte devenere. Ubi nascitur carbunculus, & smaragdus, & margarita candentia, & uniones, quibus nobilium foeminatum ardet ambitio, montesque aurei, quos adire propter Gryphas, & Dracones, & immensorum corporum monstra, hominibus impossibile est: ut ostendatur nobis, quales custodes habeat avaritia. Quorsum ista? Perspicuum est, si negotiatores sæculi tanta sustinent ut ad incertas, periturasque divitias perveniant, & servant cum animæ discrimine, quæ multis periculis quæsierant: quid Christi negotiatori faciendum est, qui venditis omnibus quærit prætiiosissimam margaritam? qui totis substantiæ suæ opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quem nec fer effodere, nec latro possit auferre?

Scio me offensurum esse quæ plurimos, qui generalem de vitiis disputationem in suam referunt contumeliam. Et dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam, multoque pejus de se, quam de me judicant. Ego enim neminem nominabo, nec veteris cœmodiæ licentia, certas personas eligam, atque perstringam. Prudentis viri est, ac prudentium faminarum dissimulare, imò emendare, quod in se intelligant, & indignari sibi magis, quam mihi, nec in monitorem maledicta congerere: qui etsi iisdem teneatur criminibus, certè in eo melior est, quòd sua ei mala non placent. Audio religiosam te habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudit infantem, ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt, misit Romam, non parcens sumptibus, & absentiam filii spe sustinens futurorum, ut libertatem Gallici, nitoremque sermonis, gravitas Romana condiret, nec calcaribus in te, sed frænis uteretur:

tur: quod & in disertissimis viris Græciæ legimus, qui Alsianum tumorem Attico siccabant sale, & luxuriantes flagellis vineas falcibus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia, non verborum panpinis, sed sensum quasi uvarum expressionibus redundarent. Hanc tu suspice ut parentem, ama ut nutricem, venerare ut sanctam. Nec aliorum imiteris exemplum, quæ relinquunt suas, & alienas appetunt: quorum dedecus in proparulo est, sub nominibus pietatis, quærentium suspecta consortia. Novi ego quædam jam maturioris ætatis, libertini generis adolescentibus delectari, & filios quærare spirituales, paulatimque pudore superato, fæta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ sorores virgines deserunt, & externis viduis copulantur. Sunt quæ oderunt suos, & non suorum palpantur affectu: quarum impatientia, iudex animi, nullam recipit excusationem; & casta pudicitie velamenta quasi aranearum fila dirumpit. Videas nonnullos accinctis renibus palla tunica, barba prolixa, à mulieribus non posse discedere, sub eodem manere lecto, simul inire convivia, ancillas juvenes habere in ministerio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia esse matrimonii. Nec hæc culpa est Christiani nominis, si simulator religionis in vitio sit; quinimò confusio Gentilium, cum ea vident Ecclesiis displicere, quæ omnibus bonis non placent. Tu verò si Monachus esse vis, non videri habeto curam, non rei familiaris, cui renuatiando, hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ. Sordidæ vestes candidæ mentis indicia sint: vilis tunica contemptum sæculi probet; ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant. Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis, jejuniorum cupit frigore extingue-

guere: Quæ & ipsa moderata sint, ne nimia debilitent stomachum, & majorem refectioem poscentia, erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum est. Modicus, ac temperatus cibus, & carni, & animæ utilis est. Matrem ita vide, ne per illam aliis videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat sub pectore vulnus. Ancillas, quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis. Quia quanto vilior earum conditio, tanto facilior est ruina. Et Joannes Baptista sanctam matrem habuit, Pontificisque filius erat, & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo parentum cum periculo viveret castitatis. Vivebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud dignabatur aspicere. Vestis aspera, zona pellicea, cibus locustæ, melque sylvestre, omnia virtuti & continentie præparata. Filii Prophetarum (quos Monachos in veteri Testamento legimus) ædificabant sibi casulas propter fluentia Jordanis, & turbis urbium derelictis, pollenta & herbis agrestibus victitabant. Quandiu in patria tua es, habeto cellulam pro Paradiso, varia Scripturarum poma decerpe, his utere deliciis, harum fruiere complexu. Si scandalizat te oculus, pes, manus, projice ea. Nulli parcas, ut soli parcas animæ: Qui viderit, inquit Dominus, mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda in conspectu Domini, quante magis homines, quorum vita tentatio est? Væ nobis, qui quoties concupiscimus, toties fornicamus. Inebriatus est, inquit, gladius meus in cœlo; multo amplius in terra, quæ spinas, & tribulos generat. Vas electionis, in cujus ore Christus resonabat, macerat:

cerat corpus suum, & subicit servituti, & tamen cernit naturalem carnis ardorem suæ repugnare sententiæ, ut quod non vult, hoc agere compellatur, & quasi vim patiens, vociferatur, & dicit: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et tu te arbitraris absque lapsu, & vulnere posse transire, nisi omni custodię servaveris cor tuum, & cum Salvatore dixeris: Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem Patris mei? Crudelitas ista pietas est. Imò quid tam pium, quam sanctæ Matri sanctum filium custodire? Optat & illa te vivere, & non videre ad tempus, ut semper cum Christo videat. Anna Samuelem, non sibi, sed tabernaculo genuit. Filii Jonadab, qui vinum, & ficeram non bibebant, qui habitabant in tentoriis, & quas nox compulerat, sedes habebant, scribuntur in Psalmo, quod primi captivatem sustinuerint, qui ab exercitu Chaldeorum vastante Judæam, urbes introire compulsi sunt. Viderint, quid alii sentiant. Unusquisque enim suo sensu ducitur: mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus est. Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate censemur? Moses, ut præesse Populo Judæorum, quadraginta annis eruditur in eremo. Pastor ovium, hominum factus est Pastor. Apostoli de piscatione lacus Genesareth ad piscationem hominum transferunt. Qui tunc habentes patrem, tere, naviculam, sequuti Dominum, protinus omnia reliquerunt, portantes quotidie crucem suam, & ne virgam quidem in manu habentes. Hęc dico, ut etiam si Clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles, antequam tiro, ne prius magister sis, quam discipulus.

Non

Non est humilitatis meę , neque mensurę judicare de Clericis , & de Ministris Ecclesiarum finistrum quipiam dicere. Habeant illi ordinem , & gradum suum; quem si tenueris , quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc Monachi incunabula , moresque discutimus , & ejus Monachi , qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia , jugum Christi collo suo imposuit. Primumque tractandum est , utrum solus , an cum aliis in Monasterio vivere debeas? Mihi quidem placet , ut habeas Sanctorum contubernium , nec ipse te doceas , & absque Doctore ingrediaris viam , quam numquam ingressus es , statimque tibi in partem alteram declinandum sit , & errori pateas , plęsque , aut minus ambules , quam necesse est , ne aut currens lassaris , aut moram faciens obdormias. In solitudine cito subrepat superbia : Et si parumper jejunaverit , hominemque non viderit , putat se alicujus esse momenti , oblitusque sui , unde , & quo venerit , intus corde , lingua foris vagatur. Judicat contra Apostoli voluntatem , alienos servos : quo gula voluerit , porrigit manum : dormit , quantum voluerit : nullum veretur : facit , quod voluerit : omnes inferiores se putat : crebriusque in urbibus , quam in cellula est ; & inter fratres simulat verecundiam qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? Solitariam vitam reprehendimus? Minimę , quippę quęm sæpę laudavimus : sed de ludo Monasteriorum , hujusmodi volumus egredi milites , quos eremi dura rudimenta non terreat : qui specimen conversationis suę multo tempore dederint ; qui omnium fuerint minimi , ut primi omnium fierent ; quos nec esuriens aliquando , nec saturitas superavit : qui paupertate lætantur : quorum habitus , sermo , vultus , incessus ,
doc-

doctrina virtutem est: qui nesciunt secundum quosdam ineptos homines, dæmonum pugnantium contra se portenta confingere, ut apud imperitos, & vulgi homines, miraculum sui faciant, & exinde lucra sectentur. Videmus nuper, & planximus, Cræsi opes unius morte deprehensas, urbisque stipes, quasi in usus pauperum congregatas, stirpi & posteris derelictas. Tunc ferrum, quod latebat in profundo, supernabit aquæ; & inter palmarum arbores, myrrhæ amaritudo monstrata est. Nec mirum; talem & socium, & magistrum habuit, qui egentium famem, suas fecit esse divitias, & miseris derelicta, in suam reservavit miseriam. Quorum clamor tandem pervenit ad Cælum, & patientissimas Dei vicit aures, ut missus Angelus pessimus Nabal Carmelo diceret: Stulte, hac nocte auferent animam tuam a te: quæ autem præparasti, cuius erunt? Volo ergo te, & propter causas, quas supra exposui, non habitare cum matre, & præcipuè, ne aut offerentem delicatos cibos, renuendo contristes: aut si acciperis, oleum igni adjicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites. Numquam de manu, & oculis tuis recedat liber: discatur Psalterium ad verbum: oratio sine intermissione, vigil sensus sit, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter, & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia: ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus. Quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducunt ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum. Si Apostoli habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, & aliis tribue-

buebant refrigeria , quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia : cur tu in usus tuos cessura non præpares? Vel fiscellam texe junco , vel canistrum lentis plecte viminibus : sarriatur humus , areolæ æquo limite dividantur. In quibus cum oleorum jacta fuerint semina , vel plantæ per ordinem positæ , aquæ ducantur irriguæ , ut pulcherrimorum versuum spectator assistas. *

Ecce supercilio clivosi tramitis undam

Elicit : illa cadens raucum per lævia murmur

Saxa ciez , scatebrisque arentia temperat arua.

Inferantur infructuosæ arbores , vel gemmis , vel surculis , ut parvo post tempore , laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia , ad quas te mittunt Salomonis Probervia , & Monasterium ordinem , ad regiam disciplinam in parvis disce corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus , scribantur libri : ut & manus operetur cibum , & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus. Ægyptiorum monasteria hunc morem tenent , ut nullum absque operis labore suscipiant , non tam propter victus necessitatem , quàm propter animæ salutem ; ne vagetur perniciosis cogitationibus mens , & instar fornicantis Jerusalem , omni transeunti divaricer pedes suos. Dum essem juvenis , & solitudinis me deserta vallarent , incentiva vitiorum , ardoremque naturæ ferre non poteram , quem cum crebris jejuniis frangerem , mens tamen cogitationibus æstuebat ; ad quam edomandam , cuidam fratri , qui ex Hebræis crediderat , me in disciplinam dedi , ut post Quintiliani acumina , Ciceronis fluvios , gravitatemque Frontonis , & lenitatem Plinii , alphabetum discerem , &

stri.

* Virg. Georgic. lib. 1.

stridentia , anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim , quid sustinuerim difficultatis , quoties desperaverim , quotiesque cessaverim , & contentione discendi rursus inceperim ; testis est conscientia tam mea qui passus sum , quam eorum , qui mecum duxerunt vitam ; & gratias ago Domino quòd de amaro semine literarum , dulces fructus carpo. Dicam & aliud , quod in Egypto viderim. Græcus adolescens erat in Cœnobio , qui nulla abstinentia , nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere : Hunc periclitantem pater Monasterii hac arte servavit. Imperat cuidam viro gravi ut jurgiis atque convitiis infectaretur hominem , & post irrogatam injuriam primus veniret ad querimoniam. Vocati testes , pro eo loquebantur , qui contumeliam fecerat : flere ille contra mendacium : nullus alius credere veritati : solus pater defensionem suam callidè opponere , ne abundantiori tristitia absorberetur frater. Quid multa ? Ita annus ductus est ; quo expleto , interrogatus adolescens , super cogitationibus pristinis , an adhuc molestiæ aliquid sustineret ; Papæ ! inquit , vivere mihi non licet , & fornicari libeat ? Hic si solus fuisset , quo adiutore superasset ? Philosophi sæculi solent amorem veterem , amore novo quasi clavo clavum expellere. Quod & Assuero Regi septem Principes fecere Persarum , ut Vasthi Reginæ desiderium , aliarum puellarum amore compescerent. Illi vitium vitio , peccatumque peccato medicantur : nos amore virtutum vitia superemus. Declina , ait , à malo , & fac bonum , quare pacem , & persequere eam : Nisi oderimus malum , bonum amare non possumus : quin potiùs faciendum est bonum , ut declinemus à malo. Pax querenda , ut bel-

la fugiamus. Nec sufficit eam querere, nisi intuentem fugientemque omni studio persequamur, quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est, dicente Propheta: Et factus est in pace locus ejus. Pulchreque persequutio pacis dicitur, juxta illud Apostoli: Hospitalitatem persequentes, ut non levi, usitatoque sermone, &, ut ita loquar, summis labiis hospites invitemus, sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro, atque compendio. Nulla ars absque Magistro discitur. Etiam muta animalia, & feratum greges ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt: Gruæ unam sequuntur ordine literato, imperator unus, judex unus in Provincia. Roma, ut condita est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebecca utero Esau, & Jacob bella gesserunt. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singulis Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. In navi unus gubernator: in domo unus dominus: in quovis grandi exercitu unius signum exestatur. Et ne plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio sub unius disciplina patris, consortioque multorum, ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam: hic te silentium, ille doceat mansuetudinem: non facias quod vis: comedas quod juberis, vestiare quod acceperis: operis tui pensum persolvias, subjiciaris cui non vis, lassus adstratum venias, ambulansque dormites, & necdum expleto somno, surgere compellaris. Discas Psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis sed mentis affectus queritur, dicente Apostolo: Psallam spiritu. Psallam

& mente: Cantantes in cordibus vestris Domino. Lege-
 rat enim esse præceptum: Psallite sapienter. Servias fra-
 tribus: hospitum laves pedes: passus injuriam taceas: Præ-
 positum Monasterii timeas ut dominum, diligas ut pa-
 rentem. Credas tibi salutare quicquid ille præceperit, nec
 de majorum sententia judices, cujus officii est obedire,
 & implere quæ jussa sunt, dicente Moyse: Audi Israëli,
 & tace. Tantis negotiis occupatus, nullis vacabis cogi-
 tationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opusque
 succedit operis illud solum mente tenebis, quod agere
 compelleris. Vidi ego quosdam, qui postquam renun-
 tiavere sæculo vestimentis dumtaxat, & vocis professione,
 non rebus, nihil de pristina conversatione mutarunt.
 Res familiaris magis aucta, quam imminuta, eadem mi-
 nisteria servulorum, idem apparatus convivii. In vitro, &
 patella fictili aurum * comeditur, & inter turbas, & exa-
 mina Ministrorum, nomen sibi vindicant solitarii. Qui-
 vero pauperes sunt, & tenui substantiola, videnturque si-
 bi scioli, pomparum ferculis similes procedunt in publi-
 cum, ut caninam exercent facundiam. Alii sublatis in
 altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, * stu-
 pentibusque in terram oculis, tumentia verba trutinan-
 tur: ut, si præconem addideris, putes incedere præfectu-
 ram. Sunt qui humore cellarum, immoderatisque jeju-
 niis, tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus, ac
 noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholia,
 & Hypocratis magis fomentis, quam nostris moni-
 tis indigent. Plerique artibus & negotiationibus pristi-
 nis carere non possunt, mutatisque nominibus institorum

D

ea-

* Vocat *aurum*, res auro, aut magno pretio emptas.

* Id est: cornicum more obmurmurantes. Allusio ad
 illud Persianum. Sat. 3. *Nec clausum murmurare rancus*
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte.

eadem exercent commercia, non victum, & vestitum, quod Apostolus præcepit, sed majora, quam sæculi homines emolumenta sectantes. Et prius quidem ab ædilibus, quos *agoranomous* Græci appellant, vendentium coercebatur rabies, nec erat impunè peccatum. Nunc autem sub religionis titulo exercentur injusta compendia, & honor nominis Christiani fraudem magis facit, quàm patitur: quodque pudet dicere, sed necesse est, ut saltem sic ad nostrum erubescamus dedecus: publicè extendentes manus, pannis aurum tegimus; & contra omnium opinionem, plenis sacculis morimur divites, qui quasi pauperes vivimus. Tibi, cum in Monasterio fueris, hæc facere non licebit, & inolescente paulatim consuetudine, quod primum cogebaris, velle incipies, & delectabit te labor tuus; oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alii mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Neque verò peccantium ducaris multitudine, & te pereuntium turba sollicitet, ut tacitus cogites: Quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? Ecce illi fruuntur suis rebus, ministrant Ecclesiis, adeunt balneas, unguenta non spernunt, & tamen in omnium ore versantur. Ad quod & ante respondi, & nunc breviter respondeo, me in præsentī opusculo non de Clericis disputare, sed Monachum instituere. Sancti sunt Clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules, ut ad altare Christi, quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium, fœminæque nomen tuum noverint, & vultum tuum nesciant. Cum ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel Populus, vel Pontifex Civitatis, in Clerum ele-

elegerit, agito quę Clerici sunt, & inter ipsos lectare meliores; quia in omni conditione, & gradu, optimis mixta sunt pessima. Ne ad scribendum cito proficias, & levi ducaris insania. Multo tempore disce quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis, imo irriforibus aurem ne libenter accomodes: qui cum te adulationibus foverint, & quodammodo impotentem mentis effecerint, si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putas, si cæteros laceres. Accusamus sæpè, quod facimus, & contra nosmetipsos diferti, in nostra vitia invehimur, muti de eloquentibus judicantes. Testudineo Grunius incedebat ad loquendum gradu, & per intervalla quędam vix pauca verba carpebat, ut eum putares singultire, non proloqui. Et tamen cum mensa posita librorum exposuisset struem, adducto supercilio contractisque naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum discipulos provocans. Tum nugas meras fundere, & adversum singulos declamare: Criticum diceres esse Longinum, Censoremque Romanę facultatis, notare quem vellet, & de Senatu Doctorum excludere. Hic benè nummatus, plus placebat in prandiis. Nec mirum si, qui multos inescare solitus erat, facto tunc circumstrepentium garrulorum, præcedebat in publicum, intus Nero, foris Cato, totus ambiguus, ut ex contrariis, diversisque naturis unum monstruam, novamque bestiam diceres esse compactam, juxta illud Poeticum: *Prima leo, postrema draco, media insa Chimæra*. Nunquam ergo tales videas, nec hujusmodi hominibus

appliceris, ne declines cor tuum in verba malitiæ, & audias: Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversum filium matris tuæ ponebas scandalum: Et iterum: Filii hominum dentes eorum arma, & sagittæ. Et alibi: Molliciter sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Et apertius in Ecclesiaste: Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Sed dices: Ipse non detraho, aliis loquentibus quid facere possum: Ad excusandas excusationes in peccatis, ista pretendimus, Christus arte non illuditur. Nequaquam mea, sed Apostoli sententia est: Nolite errare, Deus non irridetur: ille in corde, nos videmus in facie. Salomon loquitur in Proverbiis: Ventus Aquilo dissipat nubes, & vultus tristis linguas detrahentium. Sicut enim sagitta, si mittatur contra duram materiam, nonnunquam in mittentem revertitur, & vulnerat vulnerantem, illudque completur: *Fa sunt mihi in arcum pravum; & alibi: Qui mittit in: um lapidem, recidet in caput ejus: Ita detractor: am tristem faciem viderit audientis, imo ne audientis quidem, sed obturantis aures suas, ne audiat judicium sanguinis, illico conticescit, pallet vultus, hærent labia, saliva ficcatur. Unde idem vir sapiens: Cum detractoribus, inquit, ne miscearis; quoniam repenti veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? tam scilicet ejus qui loquitur, quam illius qui audit loquentem. Veritas angulos non amat, nec querit susurrone. Timotheo dicitur: Adversum Presbyterum accusationem citò ne receptoris: Peccantem autem coram omnibus argue, ut & ceteri metum habeant. Non est facile de provecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulam dignitatis. Verum quia ho-*

mīnes furūs , & interdum contra annorum maturitatem puerorum vitis labimur , si me vis corrigere delinquentem , apertè increpa , tantumne occultè mordeas : Corripiet me justus in misericordia , & increpabit ; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum . Quem enim diligit Dominus , corripit , castigat autem omnem filium quem recipit . Et per Isaiam clamat Dominus : Populus meus , qui beatos vos dicunt , seducunt vos , & semitas pedum vestrorum supplantant . Quid enim mihi prodest , si aliis mala referas mea ? Si me nesciente , peccatis meis , imò detractionibus tuis , alium vulneres ; & cum certatim omnibus narres , sic singulis loquaris , quasi nulli dixeris alteri ? Hoc est non me emendare , sed vitio tuo satisfacere . Præcipit Dominus peccantes in nos argui debere secreto , vel adhibito teste , & si audire noluerit , referri ad Ecclesiam : habendosque in malo pertinaces sicut Ethnicos & publicanos . Hęc expressius loquor , ut adolescentem meum & linguæ , & aurium prurigine liberem , ut renatum in Christo & sine ruga & macula , quasi pudicam virginem exhibeam , castam tam mente , quam corpore ; ne solo nomine gloriatur , & absque oleo bonorum operum extincta lampade , excludatur à sponso . Habes istic sanctum , doctissimumque Pontificem Proculum , qui viva , & præsentī voce nostras schedulas superet , quotidianisque tractatibus iter tuum dirigat , ne patiat̄ur te in partem alteram declinando viam relinquere regiam , per quam Israel ad terram repromissionis properans , se transiturum esse promittit . Atque utinam exaudiatur vox Ecclesiæ implorantis : Domine pacem tuam da nobis . Omnia enim dedisti nobis . Utinam quod renunciamus

ſæculo, voluntas ſit, non neceſſitas: & paupertas ha-
 beat expetita gloriam, non illata cruciatum. Cæterum
 juxta miſerias hujus temporis, & ubique gladios ſæ-
 vientes, ſatis dives eſt, qui pane non indiget. Nimum
 potens eſt, qui ſervire non cogitur. Sanctus Exuperus
 Tolofæ Epifcopus, viduę Sareptenſis imitator, eſuriens
 paſcit alios; & ore pellente jejuniiſ fame torquetur
 aliena, omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus ero-
 gavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini canifro vi-
 mineo, ſanguinem portat in vitro: qui avaritiam eje-
 cit è templo: qui abſque funiculo, & increpatione ca-
 thedras vendentium columbas, id eſt dona ſancti Spi-
 ritus, menſasque ſubvertit mammonæ, & nummula-
 riorum æra diſperſit, ut Domus Dei domus vocetur
 orationis, & non latronum ſpelunca. Hujus tu è vic-
 no ſectare veſtigia, & cæterorum, qui virtutum illius
 ſimiles ſunt, quos Sacerdotium, & humiliores facit &
 pauperes. Aut ſi perfecta deſideras, exi cum Abraham
 de patria, & cognitione tua, & perge quo neſcis. Si
 habes ſubſtantiam, vende, & dà pauperibus, Si non
 habes, grandi onere liberatus es. Nudum Chriſtum
 nudus ſequere. Durum, grande, difficile, ſed
 magna ſunt præmia.

HIERONYMUS AD FLORENTIUM.

Argumentum Epistolæ.

Familiaris Epistola est, nec eget aliquo argumento: in qua ipsum Florentinum omnium dilectione dignum ob virtutem charitatis D. Hieronymus commendat.

QUANTUS beatitudinis tuę rumor diversa Populorum ora compleverit, hinc poteris estimare, quod ego te ante incipio amare, quam nosse: Ut enim ait Apostolus, quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium; ita è contrario, tuę dilectionis fama dispergitur, ut non tara laudandus sit ille qui te amat, quam scelus putetur facere ille qui non amat. Prætermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentasti, pavisti, vestisti, vifitasti. Heliodori fratris à te adjuta necessitas, mutorum etiam potest ora laxare, quibus gratis, quo ille præconio peregrinationis incommoda à te fota referebat: Ita ut ego ille tardissimus quem intolerabilis languor vexat, pennatis, ut ajunt, pedibus, certè charitate, & voto te salutaverim, & etiam complexus sim. Gratulor itaque tibi, & nascentem amicitiam, ut Dominus confœderare dignetur, precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum sancta Melania ab Ægypto Jerosolymam venisse narratur, individua mihi germanitatis charitate connexus est: quæso ut Epistolam meam huic Epistolæ tuæ copulatam ei reddere non graveris. Noli nos ejus estimare virtutibus. In illo conspicias expressa sanctitatis vestigia,

tigia ; & ego cinis , & vilissima pars luti , & jam favilla , dum vertor , satis habeo , si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modo se lavit , & mundus est , & tanquam nix dealbatus : ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus , diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere novissimum quadrantem. Sed tamen quia Dominus solvit compeditos , & super humilem & trementem verba sua requiescit , forsitan & mihi in sepulchro scelerum jacenti dicat : Hieronyme , veni foras. Sanctus Presbyter Evagrius plurimum te salutat , & Martinianum fratrem juncto salutamus obsequio , quem ego videre desiderans , catena languoris innector.

HIERONYMUS AD FLORENTIUM.

Argumentum Epistolæ.

Epistola hæc familiaris , nec eget argumento. In qua Florentium sibi charissimum adhortatur , ut nascentes amicitias , quæ Christi glutino coheserunt , reciprocis Epistolis ambo pariter utrinque fæderent..

IN ea mihi parte eremi commoranti , quæ juxta Syriam Saracenis jungitur , dilectionis tuæ scripta perlata sunt. Quibus lectis ita redactus est animus Jerosolimam proficiscendi , ut penè nocuerit proposito , quod profuerat charitati. Nunc igitur quomodo valeo , pro me tibi litteras repræsentor : etsi corpore absens , amore tamen & spiritu venio , impendio exposcens ; ne nascentes amicitias ,
quæ

que Christi glutinò cohaerunt , aut temporis , aut locorum magnitudo diveilat , quin potius foederemus eas reciprocis epistolis. Illæ inter nos currant , illæ sibi obviant , illæ nobiscum loquantur. Non multum perditura erit charitas , si tali secum sermone fabuletur. Ruffinus autem frater , ut scribis , necdum venit , & si venerit , non multum proderit desiderio meo , cum eum jam visurus non sim. Ita enim & ille longo intervallo separatus est , ut huc non possit excurrere : & ego arreptæ solitudinis terminis arceor , ut coeperit jam mihi non licere quod volui. Ob hoc , & ego obsecro , & tu ut petas plurimum quæso , ut tibi beati Rehbicii Augustodunensis Episcopi commentarios ad scribendum largiatur , in quibus Canticum Canticorum sublimiore sensu ille differuit. Scripsit mihi & cuidam de patria suprascripti fratris Ruffini , Paulus senex , Tertulliani suum codicem apud eum esse , quem vehementer respicit. Et ex hoc , quæso , ut eos libros , quos me non habere brevis subditus edocebit , librarii manu in charta scribi jubeas. Interpretationem quoque Psalmorum Davidicorum , & prolixum valde de Synodis librum S. Hilarii , quem ei apud Treviros manu mea ipse descripseram , quæ ut mihi transferas , peto. Nosti hoc esse christianæ animæ pabulum , si in lege Domini meditetur die ac nocte. Cæteros hospitio recipis , solatio foves , sumptibus juvas : mihi , si rogata præstiteris , cuncta largitus es. Et quoniam largiente Domino , multis sacræ Bibliothecæ codicibus abundamus , impera vicissim , & quodcumque vis mittam. Nec putes mihi grave esse , si jubeas. Habeo alumnos , qui antiquariæ arti serviunt.

viunt. Neque verò beneficium pro eo quod pollicor, postulo. Heliodorus frater mihi indicavit, te multa de scripturis querere, nec sic invenire. Aut si omnia habes, incipit sibi plus charitas vindicare, plus petere. Magistrum autem pueri tui (de quo dignatus es scribere, quem plagiatorem ejus esse non dubium est) sæpè Evagrius Presbyter dum adhuc Antiochiæ essem, me præsentem corripuit. Cui ille respondit: Ego nihil timeo. Dicit se à Domino suo fuisse dimissum, & si vobis placet, ecce hic est, transmittite quo vultis. In hoc arbitror me non peccare si hominem vagum non finam longius fugere. Quapropter, quia ego in hac solitudine constitutus, non possum agere quod jussisti, rogavi charissimum mihi Evagrium, ut tam tui, quam mei causa, instantè negotium prosequatur.

**HIERONYMUS AD LÆTAM DE INSTITUTIONE
filie.**

Argumentum Epistolæ.

Letam hortatur, ut filiam ab ipsis incunabilis ad pietatem Christi instituat, & statim, antequam ullis inficiatur vitiis, sanctas imbibat cantiones, ut & inter blanditias nutricum, & lusus puellares Christi gustum hauriat. Deinde de cultu, de victu, & quomodo jam adolescens sit à secularium arcenda contagio, de studio divinæ scripturæ, & fugiendis apocryphis saluberrima tradit præcepta. Hortatur tandem matrem ut mittatur in Bethlehem, antequam ulia macula contaminetur: ubi se & magistrum, & nutricium fore pollicetur.

Apostolus Paulus, scribens ad Corinthios, & rudem Christi Ecclesiam sacris instruens disciplinis, inter cætera mandata, hoc quoque proposuit dicens: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum ea, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: Alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt. Si cui forte hætenus videbantur nimium disciplinæ vincula laxata, & præceptis indulgentia præceptoris, consideret domum patris tui, clarissimi quidem, & eruditissimi viri, sed adhuc ambulantis in tenebris; & intelliget consilium Apostoli illuc profecisse: ut radicis amaritudinem dulcedo fructuum compensaret, & vites vir-

virgulę balsama pretiosa sudarent. Tu es nata de impari matrimonio , & de te & Toxotio meo Paula generata est. Quis hoc crederet , ut Albini Pontificis neptis de repromissione martyris nasceretur , ut presente , & gaudente avo parvula adhuc lingua balbutiens , Christi alleluia resonaret ? ut virginem Christi in suo gremio natiret senex ? Et benè , feliciterque expectavimus : Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem. Jam candidatus est fidei , quem filiorum , & nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum Jovem , si habuisset talem cognationem potuisse in Christum credere. Deputat , licet , & irrideat Epistolam meam , & me vel stultum , vel insanum clamitet : hoc & gener ejus faciebat antequam crederet. Fiunt , non nascuntur Christiani , auratum squalet Capitolium : fuligine , & araneorum telis omnia Romę templa cooperta sunt : moveretur Urbs sedibus suis , & innundans Populus ante delubra semiruta , currit ad Martyrum tumulos. Si non extorquet fidem prudentia , extorqueat saltem verecundia. Hoc , Læta , religiosissima in Christo filia , dictum sit , ut non desperes parentis salutem , & eadem fide , qua meruisti filiam , & patrem recipias , totiusque domus beatitudine perfruaris , sciens illud à Domino repromissum , quę apud homines impossibilia , apud Deum possibilia sunt. Nunquam est fera conversio. Læta de Cruce transit in Paradysum. Nabodonosor Rex Babylonis post efferationem corporis , & cordis , & belluarum in eremo convictum , mentem recepit humanam. Et ut omittam vetera , ne apud incredulos nimis fabulosa videantur , ante paucos annos propinquus vester Grachus nobilitatem Patriciam sonans nomine , cum Pręfecturam gereret

urbanam, nonne specum Mithræ, * omnia portentosa simulacra, quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, Helios, Bromius pater inſtantur, ſubvertit, fregit, excuſit, & his quaſi obſidibus ante præmiſſis impetravit Baſtiſmum Chriſti & Solitudinem paritur, & in urbe gentilitas. Dii quondam nationum cum bubonibus, & noctuis in ſolis culminibus remanſerunt. Vexilla militum, Crucis inſignia ſunt: Regam purpuras, & ardentes diadematum gemmas patibuli ſalutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius Serapis Chriſtianus factus eſt: Marnas Gazzæ luget incluſas, & everſionem templi jugiter pertreſmiſcit. De India, Perſide, Æthiopia monachorum quotidie turmas ſuſcipimus. Depoſuit pharetras Armenius: Hunni diſcunt Piſteteriam: Scythiz frigora fervent calore fidei. Getarum rutilus & flavus exercitus Eccleſiarum circumfert tentoria, & ideò forſitan contra nos æqua pugnant acie, quia pari religione confiſunt. Penè lapſus ſum ad aliam materiam, & currente rota, dum urceum facere cogito, amphoram finxit manus. Propoſitura enim mihi erat ſanctæ Marcellæ, & tuis precibus invitatum, ad matrem, id eſt, ad te ſermonem dirigere, & docere, quo modo inſtituere Paulam noſtram debeas, quæ prius Chriſto conſecrata eſt, quam genita: quam ante votis, quam utero concepisti. Vidimus aliquid temporibus noſtris de Prophetalibus libris. Anna ſterilitatem alvi fecunditate mutavit. Tu luſtuoſam fecunditatem vitalibus liberis commutasti. Fidens loquor, accepturam te filios, quæ prima ſextum Domino reddiſti. Iſta ſunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus eſt Samuel, ſic ortus Sanſon eſt, ſic Joannes

nes

* Perſæ *Mithram* Solem vocant.

nes Baptista ad introitum Marię exultavit , & iussit. Audiebat enim verba Domini per os Virginis perorantis , & de utero matris in occursum ejus gestiebat erumpere. Igitur quę de repromissione nata est , dignam habeat ortu suo institutionem parentum. Samuel nutritur in Templo , Joannes in solitudine preparatur. Ille sacro crine venerabilis est , vinum , & ficeram non vivit : adhuc parvulus cum Domino sermocinatur. Hic fugit urbes , zona pellicea cingitur , locustis alitur , ac melle sylvestri , & ad typum poenitentię prædicandę , tortuosissimi animalis vestitur exuviis. Sic erudienda est animo , quę futura est Templum Dei. Nihil aliud discat audire , nihil loqui , nisi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat , cantica mundi ignoret : adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur. Procul sit ætas lasciva puerorum , ipsę puellę , & pedissequę à sæcularibus consortiis arceantur , ne quod malè didicerint , pejus doceant. Fiant ei litterę , vel buxę , vel eburnę , & suis nominibus appellentur. Ludat in eis , ut & lusus ipse eruditio sit. Et non solum ordinem teneat litterarum , ut memoria nominum in canticum transeat ; sed & ipse inter se crebrò ordo turbetur , & mediis ultima , primis media misceantur , ut eas non sono tantum , sed & visu noverit. Cum vero cœperit trementi manu stylum in cera ducere , vel alterius superposita manu teneri regantur articuli , vel in tabula sculpantur elementa , ut per eosdem sulcos inclusa marginibus trahantur vestigia , ut foras non queant evagari. Syllabas jungat ad præmium , & quibus illa ætas deliniri potest , minutulis invitetur. Habeat , & in discendo socias quibus invideat , quarum laudibus mordeatur. Non objuranda est , si

tardior sit, sed laudibus excitandum est ingenium, ut & vicisse gaudeat, & victa doleat. Cavendum in primis, ne oderit studia: ne amaritudo eorum, præcepta in infantia, ultra rudes annos transeat. Ipsa nomina, per quæ consuevit paulatim verba contexere, non sint fortuita, sed certa, & coæcervata de industria, Prophetarum videlicet, atque Apostolorum, & omnis ab Adam Patriarcharum series de Matheo, Lucaque descendat, ut dum aliud agit futuræ memoriæ præparetur. Magister probæ ætatis, & vitæ, atque eruditionis est eligendus: nec puto erubescet vir doctus id facere in propinqua, vel nobili virgine, quod Aristoteles fecit in Philippi filio, ut ipse librariorum utilitate initia traderet litterarum. Non sunt contemnenda, quasi parva, sine quibus magna constare non possunt. Ipse elementorum sonus, & prima institutio præceptorum, aliter de erudito, aliter de rustico ore profertur. Unde & tibi est providendum, ne ineptis blanditiis foeminarum, dimidiata dicere verba filia consuecat, & in auro, atque purpura ludere, quorum alterum linguæ, alterum moribus officit, ne discat in tenero, quod ei postea dediscendum est. Græcorum eloquentiæ multum ab infantia sermo matris contulisse scribitur. Hortensii oratio inter paternos sinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt: Lanarum conchyliis quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primum imbuta est. Græca narrat historia Alexandrum potentissimum Regem, orbisque domitorem, & in moribus, & in incessu, Leonidis pædagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuerat infectus. Proclivis est enim

malorum emulatio, & quorum virtutes assequi nequeas, cito imitaris vitia. Nutrix ipsa non sit temulenta, non lasciva, non garrula, habeat modestam gerulam, nutritum gravem. Cum avum viderit in pectus ejus transfiliat, de collo pendeat, nolenti alleluia decantet. Rapiat eam avia, patrem risibus agnoscat, sit omnibus amabilis, & universa propinquitas rosam ex se natam gaudeat. Discat statim quam habeat; & alteram aviam, quam amatam, cui imperatori, cui exercitui tyruncula nutriatur. Illas desideret, ad illas tibi minitetur abscessum. Ipse habitus, & vestitus doceat eam, cui promissa sit. Cave ne aures ejus perfores, ne cerussa, & purpurisso consecrata Christo ora depingas, nec collum auro, & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris. Habeat alias margaritas, quibus postea venditis, emptura est pretiosissimum margaritum. Prætextata nobilissima quondam fœmina, jubente viro Hymetio, qui patruus Eustochii virginis fuit, habitum ejus, cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit sibi, vincere cupiens, & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? tu caput virginis Dei tuis sacrilegis atrectare manibus? quæ jam nunc arescent, ut sentias excruciatam quid feceris, & finito mense quinto, ad inferna duceris. Sin autem perseveraveris in scelere; & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam veiox signavit interitus. Sic ul-

ciscitur Christus violatores templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quod insultare velim calamitatibus infortunium, sed ut moneam, cum quanto metu, & cautione servare debeas, quod Deo spondidisti. Heli Sacerdos offendit Deum ob vitia liberorum. Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, non subditos. At è contrario de muliere scribitur, quod salva fiet per filiorum generationem, si permanferint in fide, & charitate, & sanctificatione cum pudicitia. Si perfecta ætas, & sui juris, imputatur parentibus, quanto magis lactens & fragilis, quæ juxta sententiam Domini ignorat dexteram & sinistram; id est, boni & mali differentiam? Si sollicita provides, ne filia percutiatur à vipera; cur non eadem cura provideas, ne feriat a malo universæ terræ? ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dina, & velit videre filias regionis alienæ? ne ludat pedibus? ne trahat tunicas? Venena non dantur, nisi melle circumlita; & vitia non decipiunt, nisi sub specie, umbraque virtutum. Et quomodo, inquires, peccata patrum filiis non redduntur, nec filiorum parentibus; sed anima quæ peccaverit, ipsa morietur? Hoc de his dicitur, qui possunt sapere, de quibus in Evangelio scriptum est: *Ætatem habet, loquatur pro se.* Qui autem parvulus est, & sapit ut parvulus, donec ad annos sapientiæ veniat, & Pythagoræ littera Y, eum perducatur ad bivium; tam bona ejus, quam mala parentibus imputantur. Nisi forte existimas Christianorum filios, si Baptisma non receperint, ipsos tantum reos esse peccati, & non etiam scelus referri ad eos, qui dare noluerint: maximè eo tempore, quo contradicere non poterant, qui accep-

turi erant ; sicut è regione salus infantium , majorum
 lucrum est. Offerre necne filiam , potestatis tuę fuit
 (quanquam alia sit tua conditio quę prius eam vo-
 visti , quam conciperes) ut autem oblatam non ne-
 gligas , ad periculum tuum pertinet. Qui claudam , &
 mutilam , & qualibet sorde maculatam obtulerit hos-
 tiam , sacrilegii reus est ; quanto magis , qui partem
 corporis sui , & illibatę animę puritatem Regis am-
 plexibus parat , si negligens fuerit , punietur ? Post-
 quam grandiuscula esse cęperit , & in exemplum spon-
 si sui crescere sapientia , etate , & gratia apud Deum &
 homines , pergat ad templum veri Patris cum paren-
 tibus suis , sed cum illis non egrediatur è templo. Que-
 rant eam in itinere sæculi inter turbas , & frequentiam
 propinquorum , & nusquam alibi reperiant , nisi in ady-
 to Scripturarum , Prophetas , & Apostolos de spirituali-
 bus nuptiis sciscitantem. Imitetur Mariam , quam Ga-
 briel solam in cubiculo suo reperit ; & ideo forsitam
 timore perterrita est , quia virum , quem non solebat ,
 aspexit. Emuletur eam , de qua dicitur : Omnis glo-
 ria ejus filię Regis ab intus. Loquatur & ipsa , electo
 charitatis jaculo vulnerata : Introduxit me Rex in cu-
 biculum suum. Numquam exeat foras , ne inveniant
 eam , qui circumeunt civitatem , ne percutiant , &
 vulnerent , & auferant theristrum pudicitię , & nudam
 in sanguine derelinquant : quin potius cum aliquis os-
 tium ejus pulsaverit , dicat : Ego murus , & ubera mea
 turris , lavi pedes meos , non possum inquinare eos. Non
 vescatur in publico , id est , in parentum convivio ; ne
 videat cibos quos desideret. Et licet quidam putent
 majoris esse virtutis , præsentem contemnere volup-
 tatem ; tamen ego arbitror securioris continentię esse
 nescire quod quæras. Legi quondam in scholis pueri

Ægrè reprehendas, quod finis consuescere. Discas jam nunc & vinum non bibere, in quo est luxuria. Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris gravis abstinencia: usque ad id tempus, si necessitas postulaverit, & balneas adeat, & vino utatur modico propter stomachum, & carniùm edulio sustentetur, ne prius deficient pedes, quam currere incipiant. Et hoc dico juxta indulgentiam, non juxta imperium, timens debilitatem, non docens luxuriam. Alioquin quod Judaica superstitio ex parte facit in rejectione quorundam animalium, atque escarum, quod & Indorum Bracmani, & Ægyptiorum Gymnosophistæ in polentæ, & orizæ, & pomorum solo observant cibos; cur virgo Christi non faciat in toto? Si tanti vitrum, quare non majoris sit pretii margaritum? Quæ nata est ex promissione, sic vivat, ut illi vixerunt, qui de repromissione generati sunt. Æqua gratia æquum habeat & laborem. Surda sit ad organa. Tibia, lyra, cythara, cur facta sint nesciat. Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum. Ediscat Græcorum versuum numerum. Sequatur statim & Latina eruditio, quæ si non ab initio os tederum composuerit, in peregrinum sonum lingua corrumpitur, & externis vitiis sermo patrius sordidatur. Te habeat magistram, te rudis miretur infantia. Nihil in te, & in patre suo videat, quod si fecerit, peccet. Memenore vos parentes virginis, magis eam exemplis doceri posse, quam voce. Citò flores pereunt: citò violas, & lilium, & crocum pestilens aura corrumpit. Nusquam absque te procedat in publicum. Basilicas Martyrum, & Ecclesias sine matre non adeat. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus arrideat Vigiliarum dies, & solennes pernoctationes sic virguncula

nostra celebret ut ne transversum quidem unguem à matre discedat. Nolo de ancillis suis aliquam plus diligit, cujus crebrò auribus infusurret. Quidquid uni loquitur, hoc omnes sciant. Placeat ei comes non compta, neque formosa, atque lasciva, quæ liquido guttore carmen dulce moduletur: sed gravis, pallens, sordidata, subtristis. Præponatur ei probæ fidei, ac morum, & pudicitix virgo veterana, quæ illam doceat, & assuescat exemplo ad orationes & Psalmos nocte consurgere, mane Hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie quasi bellatricem Christi; accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum. Sic dies transeat, sic nox inveniat laborantem. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Breve videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Discat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fufum, stamina pollice ducere. Spernat bombycum relas, Sesum vellera, & aurum in fila lentescens. Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur. Cibus ejus olusculum sit, & similia, roroque pisciculi. Et ne gulæ præcepta longius traham, de quibus in alio loco plenius sum loquutus; sic comedat, ut semper esuriat, ut statim post cibum possit legere, & psallere. Displicent mihi in teneris maximè ætatibus longa, & immoderata jejunia, in quibus junguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetuntur. Experimento didici assellum in via cum lassus fuerit, diverticula quærere. Faciant hoc cultores Isidis, & Cybeles, qui gulosa abstinentia Phasiles, aves, ac fumantes turtures vorant, ac scilicet Cerealia dona contaminant. Hoc in perpetuo jejunio sit præceptum, ut longo itinere

vires perpetes superent, ne in prima mansione currentes in mediis corruamus. Cæterum, ut ante scripsi, in Quadragesima continentix vela pandenda sunt, & tota arigæ retinacula equis laxanda properantibus. Quamquam alia sit conditio sæcularium, alia virginum, & Monachorum. Sæcularis homo in quadragesima ventris ingluviem decoquit, & in cochlearum morem succo victitans suo, futuris dapibus ac saginæ aqualiculum parat. Virgo, & Monachus sic in Quadragesima suos dimittant equos, ut sibi meminerint semper esse currendum. Finitus labor major, infinitus moderatior est. Ibi enim respiramus, hic perpetuò incedimus. Si quando ad suburbana pergis, domi filiam non relinquant, nesciat sine te, nec possit vivere, & cum sola fuerit pertimescat. Non habeat colloquia sæcularium, & non malarum virginum contubernia. Non intersit nuptiis servulorum, neque familiæ perstreptentis lussibus misceatur. Scio præcepisse quosdam, ne virgo Christi cum eunuchis lavet, ne cum maritatis foeminis; quia alii non deponant animos virorum, alii tumentibus uteris præferant foeditatem. Mihi omnino in adulta virgine lavacra displicent, quæ seipsam debet erubescere, & nudam videre non posse. Si enim vigiliis, & jejuniis macerat corpus suum, & in servitutem redigit: si flammam libidinis, & incentiva ferventis ætatis extinguere cupit continentix frigore: si appetitis sordibus turpare festinat naturalem pulcritudinem: cur è contrario balnearum fomentis sopitos ignes suscitatur? Pro gemmis, & serico divinos codices amet, in quibus non auri, & pellis Babylonice vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata, & erudita distinctio. Discat primo Plecterium,

his se canticis avocet, & in Proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat, quæ mundi sunt calcare. In Job, virtutis, & patientiæ exempla sectetur: Ad Evangelia transeat, numquam ea positura de manibus: Apostolorum Acta, & Epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ Prophetas, Pentatheucum, & Regum, & Paralipomenon libros; Esdræ quoque, & Esther volumina. Ad ultimum, sine periculo discat Canticum Canticorum, ne si in exordio legerit sub carnalibus verbis spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens, vulneretur. Caveat omnia apocrypha. Et si quando ea, non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reverentiam legere voluerit, sciat non eorum esse, quorum titulis prænotantur: multaque his admixta vitiosa, & grandis esse prudentiæ aurum in luto quærere. Cypriani opuscula semper in manu teneat: Athanasii Epistolas, & Hilarii libros inoffenso decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros sic legat, ut magis judicet, quam sequatur. Respondebis: Quomodo hæc omnia mulier sæcularis in tanta frequentia hominum Romæ custodire poterit? Noli ergo subire onus quod ferre non potes, sed postquam ablactaveris eam cum Isaac, & vestieris cum Samuele; mitte avia, & amittæ. Redde prætiolosissimam gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Jesu vagientis impone. Nutriatur in Monasterio; sit inter Virginum choros: jurare non discat, mentiri sacrilegium putet, nesciat sæculum, vivat Angelicè, sit in carne sine carne, omne hominum genus sui simile putet. Et ut cætera

faceam, certè te liberet servandi difficultate, & custodiz periculo. Melius tibi est desiderare absentem, quam pavere ad singula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem libenter aspiciat. Trade Eustochio parvulam, cujus nunc & ipse vagitus pro te oratio est. Trade comitem sanctitatis, futuram hæreticam. Illam videat, illam amet, illam primis miretur ab annis, cujus & sermo, & incessus, & habitus doctrina virtutum est. Sit in gremio aviæ; quæ repetat in nepte quidquid præmisit in filia; quæ longo usu didicit nutrire, servare, docere virgines: in cujus coconam centenarij quotidie numeri castitas texitur. Felix virgo, felix Paula Toxotii, quæ per aviæ, amicaque virtutes nobilior est sanctitate, quam genere. O si tibi contingeret videre socrum, & cognatam suam, & in parvis corporiculis ingentes animos intueri; pro insita tibi pudicitia non ambigerem, quin præcederes filiam, & primam Dei sententiam secunda Evangelij lege mutares: Nec tu parvipenderes aliorum desideria liberorum, sed te ipsa magis offeres Deo. Sed quia tempus est amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus, & uxor non habet potestatem corporis sui, & unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat in Domino; & qui sub jugo est, ita debet currere, ne in luto comitem derelinquat: totum redde in sobole, quod in te interim distulisti. Anna filium, quem Deo voverat, postquam obtulit in Tabernaculo, nunquam recepit: indecens arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo cresceret, quæ adhuc alios filios habere cupiebat. Denique postquam concepit, & peperit, non est ausa ad Templum accedere, & vacua apparere coram Domino; nisi prius redderet, quod debebat: talique immolato sacrificio reversa domum, quinque liberos sibi genuit,

quia primogenitum Deo pepererat. Miraris fœlicitatem sanctæ mulieris? Imitate fidem. Ipse, si Paulam miseris, & Magistrum me, & nutritium spondeo. Gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multo gloriosior mundi Philosophi, qui non Regem Macedonium, ab ylonio periturum veneno sed ancillam, & sponfam Christi erudiam, Regnis cœlestibus offerendam.

**HIERONYMUS AD GAUDENTIUM DE PACATULÆ
infantulæ educatione.**

Argumentum Epistolæ.

Ad preces amici Gaudentii docet, quibus rudimentis imbuenda sit rudis ætas puellæ, virginitati destinata, antequam boni & mali discrimen noverit.

CAUSA difficilis parvulæ scribere, quæ non intelligit quid loquaris, cujus animum nescias; de cujus voluntate periculose promittas, ut secundum præclari Oratoris * exodium, spes in ea magis laudanda sit, quam res. Quid enim horteris ad continentiam, quæ placentas desiderat? quæ in sinu matris garrula voce balbutit? cui dulciora sunt mella, quam verba? Audiat profunda Apostoli, quæ anilibus magis fabulis delectetur? Prophetarum ænigmata sentiat, quam tristior genulæ vultus exagitat? Evangelii intelligat majestatem, ad cujus fulgura omnis mortalium sensus haberatur? Ut parenti subjiciatur, hortet, quæ manu tenera ridentem verberat matrem? Itaque Pacatula nostra hoc Epistolæ

* Cic. in Dial. de Repub. *Causa difficilis laudare puerum; non enim res laudanda, sed spes est.* Exodium autem, celebrem sententiam vocat, à cantu, qui Græcis est *Ode*, composito nomine.

tolium post lectura suscipiat. Interim modò litterarum elementa cognoscat, jungat syllabas, discat nomina, verba consociet, atque, ut voce tinnula ista meditetur; proponantur ei crustula, mulsæ præmia, & quidquid gustui suave est, quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura festinet. Interim, & tenero tentet pollice fila ducere, rumpat sæpè stamina, ut aliquando non rumpat: post laborem lusibus gestiat, de matris pendeat collo, rapiat oscula propinquorum, Psalmos mercede decantet. Amer quod cogitur discere, ut non opus sit, sed delectatio, non necessitas, sed voluntas. Solent quædam cum futuram virginem sponderint, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri sinere revera bono consilio, ne habere discat in tenero, quod postea ponere compellatur. Aliis verò è contra videtur. Quid enim, ajunt, si ipsa non habuerit, habentes alias non videbit? *Philocoinon* * genus foemineum est; multasque etiam insignis pudicitia, quamvis nulli virorum, tamen sibi scimus libenter ornari. Quin potius habendo satietur, & cernat laudari alias, quæ ista non habeant? Meliusque est, ut faciata contemnat, quam non habendo, habere desideret. Tale verò quid & Israelitico fecisse vides populo Dominum ut cupientibus *Aegyptias* carnes, usque ad nauseam & vomitum præberet examina coturnicum, multosque sæculi reperies homines facilius carere experta corporis voluptate, quam eos, qui à pueritia libidinem nesciant. Ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti. Illos vitare pœnitendo suavitaris insidias, quas fugerunt, hos carnis illecebras, dulci titillatione corporis blandientes, dum mella putant, venena noxia

re-

* Quasi conatus avidus ac studiosus.

reperire. Mel enim distillare labia meretricis, quod ad tempus impinguat vescentium fauces, & postea felle amarius invenitur. Unde & in Domini sacrificiis mel non offerunt, ceraque contempta, quæ mellis hospitium est, oleum accenditur in Templo Dei, quod de amaritudine exprimitur olivarum. Pascha quoque cum amaritudinibus comedi in azymis sinceritatis & veritatis jubetur, quas qui habuerit in sæculo persecutionem sustinebit. Unde & Propheta mysticè cantat: **Sedebam solus, quia amaritudine repletus sum. Quid igitur? Luxuriandum est in adolescentia, ut postea luxuria fortius contemnatur? Absit vero, inquit. Unusquisque enim, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Circumcisus quis, id est, virgo vocatus est; non adducat præputium, hoc est non querat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam ejectus de Paradiso virginitatis, indutus est. In præputio quis vocatus est, hoc est, habens uxorem, & matrimonii pelle circumdatus, non querat virginitatis, & æternæ pudicitie nuditatem, quam semel habere defecit; sed utatur vase suo in sanctificatione, & pudicitia, bibatque de fontibus suis, & non querat cisternas luparum dissipatas, quæ purissimas aquas pudicitie continere non possunt. Unde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginitate, & nuptiis disputans, servos carnis vocat in matrimonio constitutos: Liberos eos, qui absque jugo nuptiarum tota Domino serviunt libertate. Quod loquimur, non in univsum loquimur, sed in parte tractamus, nec de omnibus, sed de quibusdam dicimus. Ad utrumque enim sexum, non solum ad vas infirmum, noster sermo dirigitur. Virgo es: quid te mulieris delectat societas? Quid fragilem, & subtilem ratem magnis com-**

mit-

mittis fluctibus, & grande periculum navigationis incertę securus ascendis? Nescis quid desideres, & tamen sic ei jungeris, quasi aut ante desideraveris, aut (ut levissime dicam) postea desideraturus sis. Sed ad ministerium iste sexus est aptior. Elige ergo anum deformem; elige probatę in Domino continentię. Quid te adolescentula, quid pulchra, quid luxuriosa delectat? Uteris balneis, cute nitida, rubicundis genis incedis, carnibus vesceris, affluvis divitiis, pretiosa veste circumdaris, & juxta serpentem mortiferum securę dormire te credis? At non habitas in eodem hospicio. In nocte dumtaxat: ceterum totos dies in hujus confabulatione consumis. Quare solus cum sola, & non cum arbitris sedes, ut cum ipse non pecces, aliis peccare videaris, ut exemplo sis miseris, qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo sermone viri teneris? Cur cum solo relicta non metuis? Saltem alvi te, & vesicę cogat necessitas, ut ex eas foras; ut deseras in hac re eum, cum quo licentius, quam cum germano, multo inverecundius, quam cum marito, egisti. Sed de Scripturis Sanctis aliquid interrogas. Interroga publicę, audiant pedissequę, audiant comites tuę. Omne quod manifestatur, lux est. Bonus sermo secreta non quęrit; quin potius delectatur laudibus suis, & testimonio plurimorum. Magister egregius contemnit viros, despicit fratres, & in unius mulierculę secreta eruditione desudat. Declinavi parumper de mea disputatione, aliorum occasione, &, dum infantem Pacatulam instituo, imò & nutrio, multarum subito mihi male Pacatarum bella suscepi. Revertar ad propositum. Sexus foemineus suo jungatur sexui: nesciat, imò timeat cum pueris ludere. Nullum impu-

dicum verbum noverit, & si forte in tumultu familiæ discurrentis aliquid audiat, non intelligat Matris nutum pro verbis, ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut parentem, subjiciatur ut dominæ, timeat ut magistram. Cum autem virgunculam rudem, & edunculam, septimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubescere, scire quid taceat, dubitare quid dicat, discat memoriter Psalterium, & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat. Ne liberius procedat ad publicum, nec semper Ecclesiarum querat celebritatem. In cubiculo suo totas delicias habeat. Numquam juvenculos, numquam cincinnatos videat: voces dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarumque lascivia repellantur. Quæ quanto licentius adeunt, tanto difficilius evitantur; & quod didicerunt, secreto docent, inclusamoue Danaen vulgi sermonibus violant. Sit ei magistra comes, pædagogica custos; non multo vino dedita, non juxta Apostolum otiosa, atque verbosa, sed sobria, gravis, lenifica, & ea tantum loquens, quæ animum puellæ ad virtutem instituunt. Ut enim aqua in areola digitum sequitur præcedentem, ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis est, & quocumque duxeris, trahitur. Solent lascivi, & comptuli juvenes blandimentis, affabilitate, munusculis, aditum sibi per nutrices, aut alumnas querere. Et cum clementer intraverint, de scintillis incendia concitare, paulatimque proficere ad impudentiam, & nequaquam posse prohiberi, illo in se versiculo comprobato: *Ægrè reprehendas, quod finis consuecère.* Pudet dicere, & tamen dicendum est: nobiles foeminæ, quæ nobiliores habuere neglectui

procos, vilissimę conditionis hominibus, & servulis copulantur, ac sub nomine religionis, & umbra continentię, interdum deserunt viros Helenę, sequuntur Alexandros, nec Menelaos pertimescunt. Videntur hæc, planguntur, & non vindicantur, quia multitudo peccantium peccandi licentiam subministrat. Proh nefas! Orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt! Urbs inclyta, & Romani Imperii caput, uno hausta est incendio. Nulla est regio, quę non exules Romanos habeat. In cineres ac favillas sacrę quondam Ecclesię conciderunt, & tamen studemus avaritię. Vivimus, quasi altera die morituri, & ædificamus, quasi semper in hoc sæculo victuri. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum, & nudus atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur. Legimus Aaron Pontificem esse obviam farentibus flammis, & accenso thuribulo Dei iram cohibuisse: Stetit inter mortem & vitam Sacerdos magnus, nec ultra vestigia ejus ignis procedere ausus est. Moyse loquitur Deus: Dimitte me, & delebo Populum istum. Quando dicit dimitte me, ostendit se teneri posse, ne faciat quod minatus est. Dei enim potentiam, servi preces impediabant. Quis putas ille sub Cœlo est, qui nuuc irę Dei possit occurrere? qui obvire flammis? & cum Apostolo dicere: Optabam ego anathema esse pro fratribus meis? Pereunt cum Pastoribus greges; quia sicut Populus, sic Sacerdos. Moyse compassionis loquebatur affectu: Si dimittis Populo huic, dimitte: sint autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propria salute contentus est. Gloria quippe Regis multitudo populi. His Pacatula nostra nata est temporibus. Inter hæc crepundia primam carpit ætatem, ante lacrimas
sci-

scitura, quam risum: prius fletum sensura, quam gaudium. Necdum introitus, jam exitus. Talem semper putet fuisse mundum. Nesciat præterita, fugiat præsentia, futura desideret. Hæc ut tumultuario sermone dictarem, & post neces amicorum, luctumque perpetuum, infanti senex longo postliminio scriberem, tua, Gaudenti frater, impulit charitas, maluique parum, quam nihil omnino poscenti dare; quia in altero voluntas oppressa luctu, in altero amicitia dissimulatio est.

**HIERONYMUS AD PAULINUM, DE INSTITUTIONE
Monachi.**

Argumentum Epistolæ.

Paulinus juvenis eloquens, & Monachus, ut tunc erant Monachi, Hieronymum litteris commendarat, in eo præcipue, quod senex sanctis ageret locis. Miserat unum librum, quem in defensionem Theodosii Imperatoris scripserat: rogans ut sibi scriberet quam vite formam potissimum sequi deberet. Hunc igitur collaudatum ob insignem eloquentiam, hortatur, ut arcanarum litterarum scientiam adjungat.

BONUS homo de bono cordis thesauro profert ea quæ bona sunt, & ex fructibus arbor cognoscitur. Metiris non virtutibus tuis, & parvos magnus extollit, ultimamque partem convivii occupas, ut patriis familias judicio proveharis. Quid enim in vobis aliquantulum est, ut docto vocis mereamur præconium, ut illo ore, quo religiosissimus princeps defenditur humiles nos, modicique laudemur? Noli igitur, frater
cha-

charissime, annorum nos æstimare numero; nec sapientiam canos reputes, sed canos sapientiam, Salomone testante; Cani hominis prudentia ejus. Nam & Moyses septuaginta Presbyteros jubetur eligere, quos ipse sciret esse Presbyteros: utique non ævo, sed prudentia judicandos. Et Daniel adhuc puer longævus judicat; atque impudicos senes ætas lasciva condemnat. Noli, inquam, fidem pensare temporibus: nec me idcirco meliorem putes, quod prior in Christi exercitu cœperim militare. Paulus Apostolus & vas electionis, de persecutore mutatas, novissimus in ordine, primus in meritis est, quia extremus licet, plus omnibus laboravit. Judas qui quondam audierat: Tu autem homo, qui simul mecum dulces capiebas cibos: Dux meus, & notus meus, in domo Dei ambulavimus cum consensu, proditor amici, & Magistri; Salvatoris arguitur voce, & *Nedum informis leti trabe nescit ab alta.* * E contrario, Latro Crucem mutat Paradisi; & facit homicidii penam, martirium. Quanti hodie diu vivendo portant funera sua, & quasi sepulchra dealbata plena sunt ossibus mortuorum? Subitus calor longum vincit teporem. Denique & tu audita sententia Salvatoris. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me; verba vertis in opera, & nudam crucem nudus sequens expeditior & levior, scandis scalam Jacob. Tunicam mutas cum animo, nec pleno marsupio, gloriosas sordes appetis, sed puris manibus, & candido pectore, pauperem te & spiritu & operibus gloriaris. Nilul est enim grande, tristi & lrida facie vel simulare, vel ostentare jejunia, possessionum redditibus abundare, & vile jactare polliolum. Crates ille Thebanus, homo quondam ditissimus cum

ad

* Virg. lib. 12. Æneid.

ad philosophandum Athenas pergeret , magnum auri pondus abjecit , nec putavit se simul posse & virtutes & divitias possidere. Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequimur , & sub pretextu eleemosynę pristinis opibus incumbantes , quomodo possumus aliena fideliter distribuere , qui nostra timide reservamus? Plenus venter facilè de jejuniis disputat. Non Jerosolymis fuisse , sed Jerosolymis bene vixisse , laudandum est. Illa exoptanda est Civitas ; non quę occidit Prophetas , & Christi sanguinem fudit , sed quam fluminis impetus lætificat ; quę in monte sita celari non potest : quam matrem sanctorum Apostolus clamat , in qua se municipatum cum justis lætatur habere. Neque verò hoc dicens , memetipsum inconstantię redarguo , damnoque quod facio , ut frustra videar ad exemplum Abraham , & meos , & patriam reliquisse , sed non audeo Dei omnipotentiam angusto fine concludere , & coarctare parvo terrę loco , quem non capit Cœlum. Singuli quique credentium non locorum diversitatibus , sed fidei merito ponderantur ; Et veri adoratores , neque Jerosolymis , neque in monte Garizim adorant Patrem : quia Deus spiritus est , & adoratores ejus , in spiritu & veritate adorare oportet. Spiritus autem spirat ubi vult : Domini est terra , & plenitudo ejus. Postquam siccato Judę vellere , universus orbis cœlesti rore perfusus est , & multi de Oriente , & Occidente venientes , recubuerunt in sinu Abrahę , desit notus esse tantum in Judę Deus , & in Israel magnum nomen ejus ; sed in omnem terram exivit sonus Apostolorum , & in fines orbis terrę verba eorum. Salvator ad Discipulos loquens cum esset in Templo , Surgat , inquit , abeamus hinc. Et ad Judęos ; relinquetur

vobis domus vestra deserta. Si cœlum & terra transibunt, utique transibunt omnia quæ terrena sunt. Et Crucis igitur, & Resurrectionis loca profunt his, qui portant crucem suam, & cum Christo resurgunt quotidie, qui dignos se tanto exhibent habitaculo. Cæterum qui dicant: Templum Domini, Templum Domini, audiant ab Apostolo: Vos estis templum Domini, & Spiritus Sanctus habitat in vobis. Et de Jerosolymis, & de Britannia æqualiter patet aula cœlestis. Regnum enim Dei intra vos est. Antonius, & cuncta Ægypti, & Mesopotamiæ, Ponti, Cappadociæ, & Armeniæ examina Monachorum, non videre Jerosolymam, & patet illis absque hac Urbe Paradisi janua. Beatus Hilarion, cum Palæstinus esset, & in Palæstina viveret, uno tantum die vidit Jerosolymam, ut nec contemnere loca sancta propter viciniam, nec rursus Deum loco claudere videretur. Ab Adriani temporibus, usque ad Imperium Constantini, per annos circiter centum octoginta, in loco Resurrectionis simulacrum Jovis in Crucis rupe statua ex marmore Veneris à gentibus posita colebatur, existimantibus persecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem Resurrectionis & Crucis, si loca Sancta per idola polluissent. Bethlehem nunc nostram, & augustissimum Orbis locum, de quo Psalmista canit: Veritas de terra orta est, lucus inumbrabat. Thamus, id est Adonidis, & in specu, ubi quondam Christus parvulus vagiit, Veneris amarus plangebatur. Quorsum, inquires, hæc tam longo repetita principio? Videlicet ne quilibet fidei tux deesse putes; quia Jerosolymam non vidisti: nec nos idcirco meliores existimes, quòd hujus loci habitacula fruimur, sed sive hic, sive alibi, æqualem te pro

operibus tuis apud Dominum habere mercedem. Revera , ut simpliciter motus mentis meæ fatear, considerans , & propositum tuum , & ardorem , quo sæculo renunciasti, differencias in locis arbitror, si urbibus , & frequentia urbium derelicta in agello habites , & Christum quæras in solitudine , & ores solus in monte cum Jesu , Sanctorumque tantum locorum vicinitatibus perfruaris , id est , ut & urbe careas , & propositum monachi non amittas. Quid loquor non de Episcopis , non de Presbyteris , non de Clericis loquor , quorum aliud officium est : sed de monacho , & monacho quondam apud sæculum nobili , qui idcirco pretium possessionum suarum ad pedes Apostolorum posuit , docens pecuniam esse calcandam , ut humiliter , & secreto victitans , semper contemnat , quod semel contempsit. Si Crucis & Resurrectionis loca non essent in urbe celeberrima , in qua curia , in qua aula militum , in qua scorta , mimi , scurræ , & omnia sunt quæ solent in cæteris urbibus , vel si monachorum turbis solummodo frequentaretur , expetendum revera hujuscemodi cunctis monachus esset habitaculum. Nunc verò summæ stultiæ est renunciare sæculo , dimittere patriam, urbes deserere , monachum profiteri , & inter majores populos periculosius vivere , quam eras victurus in patria. De toto huc orbe concurritur , plena est civitas universi generis hominum , & tanta utriusque sexus consilipatio , ut quod alibi ex parte fugiebas , hic totum sustinere cogaris. Quia igitur fraternè interrogas , per quam viam incedere debeas , revelata tecum facie loquar. Si officium vis exercere Presbyteri , si Episcopatus te vel opus , vel honor fortè delectat , vive in urbibus , & castellis , & aliorum

rum

rum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse quod diceris, monachus, id est, solus: quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? Habet unumquodque propositum principes suos. Romani Duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium. Historici Thucydinem, Salustium, Herodorum, Livium. Oratores Lyfiam, Gracchos, Demosthenem, Tullium. Et ut ad nostra veniamus, Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur, & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri principes, Paulos, & Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios. Et ut ad Scripturarum auctoritatem redeam, noster Princeps Elias, noster Eliseus, nostri Duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Jordanis. De his sunt & illi filii Rechab, qui vinum, & siceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Jeremiam voce laudantur, & promittitur eis, quod non deficiat de stirpe eorum vir stans coram Domino. Hoc reor, & septuagesimi Psalmi titulum significare filiorum Jonadab, & eorum, qui primi in captivitatem ducti sunt. Ille est Jonadab filius Rechab, qui in Regnorum libro scribitur cursum ascendisse cum Hieu. Et hujus filii sunt, qui in tabernaculis semper habitantes, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus, Jerosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quod post solitudinis

libertatem urbe quasi carcere sunt reclusi. Obsecro itaque te, ut quoniam sanctæ sororis tuæ ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu sive hic, sive ibi, multitudines hominum & officia, & salutationes, & convivias, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis, & vespertinus cibus, olera, & legumina, interdumque pisciculos, pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnopere de quam pretiosis cibus stercus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit, quod panis, & legumina. Habes adversus Jovinianum libros de contemptu ventris & gutturis plenius disseverentes. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore, mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos, & gloriolas, & palpentes adulatores, quasi hostes fuge. Pauperibus, & fratribus, refrigeria sumptuum manu propria distribue. Rara est in hominibus fides. Non credis verum esse quod dico? Cogita Judæ loculos. Humilitatem vestium tumentis animo non appetas. Sæcularium, & maximè potentium consortium evita. Quid tibi necesse est ea videre crebrius, quorum contemptu Monachus esse cœpisti? Soror præcipuè tua matronarum declinet consortia. Nec inter sericas vestes, & gemmas circumfidentium foeminarum se sordidatam aut doleat, aut miretur, quia altera propositi pœnitentia, alterum jactantiæ seminarium est. Cave ne quasi fidelis & famosus tuorum quondam dispensator, alienam pecuniam distribuendam accipias. Intelligis quid loquar, dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, &

serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Quem senseris tibi aut semper, aut crebrò de numeris loquentem, excepta elemosyna, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto, quam monachum. Præter victum, & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem cænes comedant. Verum Christi templum amici credentis est, illam exorna, illam vesti, illo offer donaria, in illa Christum suscipe. Quæ utilitas est parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame periclitari? Jam non suat tua; quæ possides, sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananiæ, & Saphiræ. Illi sua timedè servaverunt; tu considera, ne Christi substantiam imprudenter effundas: id est, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas peccet. Noli respicere ad phaleras, & nomina vana Cætonum: Ego te, inquit, intus, & in cute novi. Esse Christianum grande est, non videri. Et nescio quomodo plus placent mundo, qui Christo displicent. Hæc non, sicut ajunt, Sus Minervam; sed ingredientem pelagus amicus amicum monui, malens à te facultatem meam requiri, quam voluntatem, ut in quo ego lapsus sum, tu firmo pergeres gradu. Librum tuum, quem pro Theodosio Principe prudeatè, ornateque compositum transmisisti, libenter legi, & præcipuè mihi in eo subdivisio placuit. Cæteraque in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipsum superas. Sed & ipsum genus eloqui præsum est, & nitidum, & cum Tulliana luceat puritate, crebrum est in sententiis. Jacet enim (ut ait qui-

dam) oratio, in qua tantum verba laudantur. Præterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est. Fœlix Theodosius, qui à tali Christi oratore defenditur. Illustrasti purpuras ejus, & utilitatem legum futuris sæculis consecrasti. Macste virtute, qui talia habes rudimenta; qualis excitatus miles eris? O si mihi liceret istiusmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis vertices, ut Poetæ canunt, sed per Sion, & Itabyrium, & Sinà excelsa ducere. Si contingeret docere, quæ didici, & quasi per manus mysteria tradere Scripturarum, nasceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conserve, amice, germane, afulca, paulisper, quo in Scripturis sanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in divinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice; sed dulcius in medulla est. Qui edere vult nucleum, frangat nucem. Revela, inquit David, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Si tantus Propheta tenebras ignorantie confitetur, quæ nos putas parvulos, & penè lactentes inscitie nocte circumdari? Hoc autem velamen non solum in facie Moyfi, sed & in Evangelistis, & Apostolis positum est. Turbis Salvator in parabolis loquebatur, & contestans mysticum esse quod dicebatur, agebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Nisi aperta fuerint universa, quæ scripta sunt ab eo, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit; nullo alio referante pudentur. Si haberes hoc fundamentum, imò si quasi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil dectius, nihil dulcius, nihilque latinus tibi habere-

mus voluminibus. Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. Beatus Cyprianus instar fontis purissimi dulcis incedis, & placidus, & cum totus sit in exercitatione virtutum occupatus, persecutionum angustiis de Scripturis divinis nequaquam differuit. Inclyto Victorinus Martyrio coronatus, quod intelligit eloqui non potest. Lactantius, quasi quidem fluvius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam nostra confirmare potuisset, quam facile aliena destruxit. Arnobius inæqualis, & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis involvitur, & à lectione simpliciorum fratrum procul est. Taceo de cæteris, vel defunctis, vel etiam adhuc viventibus, super quibus in utramque partem post alii iudicabunt. Ad te ipsum veniam. Symystem sodalem meum & amicum, amicum, inquam, meum antequam notum, & precabor ne assentationem in necessitudine suspiceris: quin potius vel errore me existimato, vel amore labi, quam amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis supellectilem, & facile loqueris, & purè; facilitasque ipsa & puritas mixta prudentiæ est; capite quippe sano omnes sensus vigent. Huic prudentiæ, & eloquentiæ si accederet vel studium, vel intelligentia Scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum, & ascendentem cum Jacob tectâ Sion, canere in domatibus, quod in cubilibus cognovisses. Accingere, quæso te, accingere. Nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. Nobilem te Ecclesia habeat, ut prius Senatus habuit. Prepara tibi divitias, quas quotidie eroges, & numquam de-

ficiant, dum viget ætas, dum non dum canis spargitur caput, antequam subeant morbi, tritisque senectus, & labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te mediocre esse contentus sum, totum summum, totum perfectum desiderio. Sanctum vigilantium Presbyterum, qua aviditate susceperim, melius est ut ipsius verbis, quam meis discat litteris; qui cur tam cito à nobis profectus sit, & nos reliquerit, non possum dicere, ne lædere quempiam videar. Tamen quasi prætereuntem, & festinantem paululum retinui, & gustum ei nostræ amicitiae dedi, ut per eum discas, quid in nobis non desideres. Sanctam conservam tuam, & tecum Domino militantes, per te salutare volo.

*HIERONYMUS AD MARCELLAM,
de laudibus Assella.*

Argumentum Epistolæ.

Pater Assellæ somniarat se in vitrem phialæ videre puellam virgunculam. Eam natam, & ante annos puertatis, Virginitate consecravit, flammeo virginali testam, quæ post duodecimum annum Monachæ vitam arripuit, ac Romæ perinde ac in eremo vixit. Hujus laudes ad Marcellam ejus familiarem scribit, ne videretur assentari, quod viventem adhuc tantopere laudaret.

Nemo reprehendat, quod in Epistolis aliquos aut laudamus, aut carpimus: cum & in arguendis malis sit correctio cæterorum, & in optimis predicandis, bonorum ad virtutem studia concitentur.

tur. Nudiustertius de beatæ memoriæ Lea aliquam dixeramus. Illicò pupugit animum, & mihi venit in mentem, non debere nos tacere de Virgine, qui de secundo ordine castitatis loquuti sumus. Igitur Assellæ nostræ vita breviter explicanda est, cui quæso, ne hanc Epistolam legas, gravatur quippè laudibus suis, sed his potius, quæ adolescentulæ sunt, legere dignare, ut ad exemplum ejus se instituentes conversationem illius, perfectæ vitæ normam arbitrentur. Prætermitto, quod in matris utero benedicatur ei, antequam nascatur, quod in phiala nitentis vitri, & omni speculo purioris patri virgo traditur per quietem; quod adhuc infantix involuta pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis consecratur. Sit gratiæ omne, quod ante laborem fuit, licet Deus prestius futurorum, & Jeremiam sanctificet in utero, & Joannem in alvo matris faciat exultare, & Paulum ante constitutionem mundi sparet in Evangelium filii sui. Ad ea venio, quæ post duodecimum annum sudore proprio elegit, arripuit, tenuit, cepit, implevit. Unius cellulæ clausa angustiis latitudine Paradisi fruebatur. Idem terræ solum, & orationis locum exitit, & quietis. Jejunium pro ludo habuit, inediam pro refectioe. Et cum eam non vescendi desiderium, sed humana confectio ad cibum traheret; pane, sale, & aqua frigida concitabat magis esuriam, quàm restinguebat. Et quia pene oblitus sum, quod in principio debui dicere cum primum hoc propositum arripuit, aurum colli sui quod quidem murenniam vulgus vocat, quod scilicet metallo in virgulas lentescente, quadam ordinis flexuosi catena contextitur, absque parentibus vendidit, & tunicam fulciorem, quàm à ma-

tre impetrare non poterat, induta, pio negotiationis auspicio se repente Domino consecravit, ut intelligeret universa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ jam sæculum damnasset in vestibus. Sed (ut dicere cœperamus) ita se semper moderatè habuit, & intra cubiculi sui secreta custodivit, ut numquam pedem proferret in publicum, numquam viri nosset alloquium. Et quod magis sit admirandum, sororem virginem amaret potius, quam videret. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet. Sponso aut orans loquebatur, aut psallens. Ad Martyrum limina pene invisâ properabat. Et cum gauderet proposito suo, in eo vehementius exultabat, quod se nullus cognosceret, cumque per omnem annum jugi jejunio pasceretur, biduo, triduoque sic permanens, tum verò in Quadragesima navigii sui vela tendebat; omnes penè hebdomadas vultu lætante conjungens. Et quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante possibile est, ita ad quinquagenariam pervenit ætatem, ut non doleat stomachus, non viscerum cruciaretur injuria, non sicca humus jacentia membra confringeret, non facco asperata cutis foetorem aliquem, situmque contraheret, sed sana corpore, animo sanior solitudinem putaret esse delicias, & in urbe turbida inveniret eremum monachorum. Et hæc quidem tu melius nosti à qua pauca didicimus, & cujus oculis durities de genibus camelorum in illo sancto corpufculo præ orandi frequentia obcalluisse perspecta est. Nos quod scire possumus, explicamus: Nihil illius severitate jucundius, nihil jucunditate severius, nihil suavitate tristius, nihil tristitia suavius. Ita pal-

lor in facie est, ut cum continentiam indicet, non redoleat ostentationem. Sermo silens, & silentium loquens. Nec citus, nec tardus incessus. Idem semper habitus. Neglecta mundicies, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu. Sola vitę suę æqualitate promeruit, ut in urbe pompę, lascivix deliciarum, in qua humilem esse miseria est, & boni eam prædicent, & mali detrahere non audeant; Viduę eam imitentur, & virgines, maritatę colant, noxię timeant, suspiciant Sacerdotes.

HIERONYMUS ASSALLÆ.

Argumentum Epistolę.

Ingens apud Romanos odium sibi contraxerat Hieronymus, quod Paulam, & Eustochium primarias fœminas traxisset ad Monachorum institutum: neque caruit suspitione quod Paulam adamaret. Hujusmodi obtrectatorum obloquiis respondet, ac deplorat hominum malevolentiam.

SI tibi putem gratias à me referri posse, non sapiam. Potens est Deus super persona mea sanctę animę tuę restituere quod meretur. Ego enim indignus, nec estimare unquam potui, nec optare, ut mihi tantum in Christo largireris affectum. Et licet me sceleratum quidem putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis etiam hæc parva sint: tamen tu bene facis, quod ex tua mente etiam malos, bonos putas. Periculosum quippè est de servo alterius judicare; & non facilis venia, prava dixisse de rectis. Veniet, veniet illa dies, in qua & mecum dolebis ardere

dere non paucos, Ego probrosus, ego versipellis, & lubricus, ego mendax, & Sathanæ arte decipiens. Quid enim est tutius, hæc vel credidisse, vel finxisse de infantibus; an etiam de noxiis credere noluisse? Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant, & dolebant labiis, corde gaudebant. Videbat Dominus, & subsannabat illos; & miserum me servum suum futuro cum eis iudicio reservabat. Alius incessum meum calumniabatur, & risum; & ille vultui detrahebat, hic in simplicitate aliud suspicabatur. Penè certe triennium cum eis vixi. Multa me virginum crebrò turba circumdedit, Divinos libros, ut potui, nonnullis sæpè disserui. Lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid unquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cujusdam accepi? Munera vel parva, vel magna non sprevi? In manu mea res alicujus insonuit? Obliquus sermo? oculos petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur, nisi sexus meus; & hoc nunquam objicitur, nisi cum Jerosolymam Paula, & Melania proficiscuntur. Esto: crediderunt mentienti, cur non credunt neganti? Idem est homo ipse, qui fuerat: fatetur in infantem qui dudum noxium loquebatur. Et certè veritatem magis exprimit tormenta, quam risus; nisi quod facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, ut fingatur, impellitur. Antequam domum sanctæ Paulæ nossem, totius in me urbis studia consonabant. Omnium pene iudicio dignus summo Sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damasus meus sermo erat, dicebar sanctus, dicebar humilis, & disertus. Nunquid bonum alicujus lascivioris ingressus sum? Nunquid me vestes sericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit

alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque jejunans, squalens sordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis nocibus misericordiam Domini deprecantem sol sæpè deprehendit? cujus Canticum Psalmi, sermo Evangelium, delitiæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, nisi alia, quam manducantem numquam vidi? Sed postquam eam pro suæ merito castitatis venerari, colere, suscipere cœpi: omnes me illicò deseruere virtutes. O invida primum mordax tui! O Sathanæ calliditas, semper sancta persequens! Nullæ aliq̄ Romanæ urbi fabulam præbuerunt, nisi Paula, & Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribusque desertis, Crucem Domini, quasi quoddam pietatis levavere vexillum. Si balneas paterent, unguenta eligerent, divitias, & viduitatem haberent materiam luxuriæ & libertatis; dominæ vocarentur & sanctæ. Nunc in sacco & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum jejuniis & pedore descendere, videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si Gentiles hanc vitam carperent, si Judæi; habere solatium non placendi eis, quibus displicet Christus. Nunc verò, pro nefas! homines Christiani, prætermissa domorum suarum cura, & proprii oculi trabe neglecta in alieno oculo festucam querunt. Lacerant sanctum propositum, & remedium poenæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus; si omnibus detrahatur; si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lavare quotidie: alius has mundities sordes putat. Tu attagenem ructas; & de comeso accipensere gloriaris: ego fava ventrem impleo. Te delectant chachinnantium greges: me Paula, Melaniaque plangentes. Tu aliena desideras; illæ

contemnunt sua. Te delibuta melle vina delectant; ille potant aquam frigidam suaviorem. Tu te perdere existimas, quidquid in presenti non habueris, comederis, devoraveris: ille futura desiderant, & credunt vera esse, que scripta sunt. Esto inepte, & inriter, quibus resurrectio corporum persuasit; quid ad te? Nobis è contrario tua vita dispiciet, bono tuo crassus sis; me maceis delectat, & pallor. Tu tales miseros arbitraris; nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & invicem nobis videmur insanire. Hæc, mi domina Assella, cum jam navem conscenderem, raptim flens dolentique conscripsi; & gratias ago Deo meo, quod dignus sim, quem mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone Jerosolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabucodonosor, sed Jesus filius Josedech: veniat Esdras qui interpretatur adjutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terra aliena; & deserto Monte Sina, Ægypti auxilium flagitabam. Non recordabar Evangelii, quia qui de Jerusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet Sacerdos despiciat, atque Levites; Samaritanus ille misericors est, cui cum diceretur: Samaritanus es, & demonium habes; demonium renuens, Samaritanum se non negavit, quia quem nos Custodem, Hebræi Samaritatem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei servus agnosco. Magum vocant & Judæi Dominum meum, Seducor & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat, nisi humana. Quotam partem angustiarum perpeffus sum, qui Cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt. Sed scio per bonam, & malam famam preveniri ad regna Coelorum. Saluta Paulam,

& Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam sororemque Marcellam Marcellinam quoque, & sanctam Felicitatem, & dic eis: Ante Tribunal Christi simul stabimus; ibi apparebit, qua mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiae & virginitatis infigne, fluctusque maris tuis precibus mitiga.

*AD PRINCIPIAM VIRGINEM: MARCELLÆ
viduæ Epitaphium.*

Argumentum Epistolæ.

Marcella primæ nobilitatis puella, septimo à nuptiis mense fuerat orbata marito. Postea Cerealem Consulem illius nuptias ambientem pertinaciter rejecit, decreta deinceps viduæ castimonia, Monachæ vitam prima nobilium sceminarum suscipiens, ac multas ad idem institutum pertraxit. A D. Hieronymo divinas litteras diligentissime didicit, cum esset Romæ; absenti sæpè scripsit, & cum opibus suis adjuvit. Hujus opera mulieris, Origenistarum Jerosolymis orta factio extincta est. Direpta à Gothis Roma feliciter obiit. Scribit ad Principiam Marcellæ quandam contubernalem, ac discipulam.

SÆpè & multum flagitas, virgo Christo Principia, ut memoriam sanctæ scemine Marcellæ litteris recolam, & bonum uno diu fructi sumus, etiam cæteris noscendum, imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris sponte currentem, & me arbi-

traris indigere precibus, qui ne tibi quidem in ejus dilectione concedam, multoque plus accipiam, quam tribuam beneficii, tantarum recordatione virtutum. Nam, ut hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, ut male existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, ut melius judicarem tacere in præsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. Neque verò Marcellam tuam, imò meam; & ut verius loquar, nostram, omniumque Sanctorum, & propriæ Romanæ Urbis inclytum decus institutis rhetorum prædicabo, ut exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per Proconsules, & Præfectos Prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus, & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior. Orbata patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense privata est. Cumque eam Cerealis (cujus clarum inter Consules nomen est) propter ætatem, & antiquitatem Familiæ insignem (quod maximè viris placere consuevit) de corem corporis, ac morum temperantiam ambitiosius peteret, suasque longævus polliceretur divitias, & non quasi in uxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere, Albinaque mater tam clarum præsidium viduatae domus ultrò appeteret; illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitia dedicare, utique maritum quærerem non hereditatem. Illoque mandata, posse æ senes diu vivere, & juvenes citò mori, eleganter lusit: Juvenis quidem post cito mori, sed senex diu vivere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, ut ejus nuptias desperarent. Legimus in

Evangelio secundum Lucam: Et erat Anna Prophetissa filia Phanuelis de Tri-bu Affer. Et hæc provec-tu ætatis in diebus plurimis, vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de Templo, jejans, & obsecrationibus Domino serviens die ac nocte: nec mirum, si videre meruit Salvatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos septem mensibus; sperare Christum & tenere; natum confiteri & in Crucifixum credere; parvulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio ullam inter sanctas foeminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros, & Ecclesiarum Principes stulte facere consueverunt: sed illo tendit assertio, ut quarum unus est labor, unum & premium sit. Difficile est in maledica Civitate, & in Urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, * si honestis detraherent, & pura, ac munda macularent, non aliquam sinistra rumoris fabulam contrahere: Unde quasi rem difficillimam, & penè impossibilem optat Propheta potius, quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via hujus sæculi appellat, quos nulla obsceni rumoris aura macularit; qui opprobrium non acceperint adversus proximos suos, de quibus & Salvator in Evangelio: Esto, inquit, benevolus, sive bene sentiens, de adversario tuo, dum es in via cum illo. Quis unquam de hac muliere quod displiceret audivit, ut crederet? Quis credidit, ut non magis seipsum malignitatis & infamiae condemnaret? Ab hac primum confusa Gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia, &

G

ha-

* Hoc est: ubi omnia erant vitia.

habitu prostituēbat. Illæ enim solent purpurisso, & cerussa ora depingere, sericis nittere vestibus splendere gemmis, aurum portare cervicibus, & auribus perforatis, rubri maris pretiosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum se caruisse lætentur, quærantque alios, non quibus juxta Dei sententiam seruiant, sed quibus imperent. Undæ & pauperes eligunt, ut nomen tantum virorum habere videantur, qui patientes rivales sustineant, si miseraverint illico projiciendi. Nostra vidua talibus usa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum usque ad annuli signaculum repudiāns, & magis in ventribus egenorum, quam in marsupiiis recondens. Nusquam sine matre: nullum Clericorum, aut Monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat necessitas) vidit absque arbitris. Semper in commitatu suo virgines, ac viduas, & ipsas graves foeminas habuit, sciens ex lascivia puellarum sæpè de dominarum moribus judicari, & qualis quæque sit, talium consortio delectari. Divinarum Scripturarum ardor erat incredibilis. Semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicandò quæ scripta sunt, ut Judæorum existimant Pharisei, sed in opere intelligens, juxta illud Apostolicum: sive comeditis, sive bibitis, sive quid agitis, omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophete verba dicentis: A mandatis tuis intellexi: ut postquam mandata compleisset, tunc se sciret mereri intelligentiam Scripturarum. Quod & alibi legimus,

mus, quia cœpit Jesus facere, & docere. Erubescit enim quamvis præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque ejus lingua prædicat paupertatem, & docet eleemosynas, qui Crassi divitiis tumer. Vilique opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata jejunia, carniū abstinētia, vini odor magis, quam gustus, propter stomachum, & frequentes infirmitates. Rarò procedebat in publicum: & maxime nobilium matronarum vitabat domos: ne cogeretur videre, quod contempserat. Apostolorum, & Martyrum Basilicas secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent. Matri intantum obediens, ut interdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis & nepotibus vellet in fratris liberos universa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat, monilia, & quicquid suppellectilis fuit, divitibus, peritura concedens magisque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contritare. Nulla eo tempore nobilium foeminarum noverat Romæ propositum Monachorum, nec audebat propter rei novitatem ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianae hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam Beati Antonii, adhuc tunc viventis, Monasteriorumque in Thebaide Pachumii, & virginum, ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia, &

alię, quibus rectissimè illud Ennianum aptari potest: *Utinam ne in nemore Pelio*. Hujus amicitias fructa est Paula venerabilis. In hujus cubiculo nutrita Eustochium, virginitatis decus, ut facilis abstinentio sit, qualis magistra, ubi tales discipule? Rideat forsitan infidelis lector me in muliercularum laudibus immorari: qui si recorderetur sanctas foeminas comites Domini Salvatoris, quę ministrabant ei de sua substantia, & tres Marias stantes ante Crucem, Mariamque propriè Magdaleneę, quę ob sedulitatem, & ardorem fidei, Turrizę nomen accepit,* prima ante Apostolos Christum videre meruit resurgentem: se potius superbię, quam nos condemnavit ineptiarum, qui virtutes, non sexu, sed animo judicamus, contempteque nobilitatis ac divitiarum majorem gloriam ducimus. Unde & Jesus Joannem Evangelistam amabat plurimum; qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Judæorum insidias non timebat, in tantum, ut Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante Crucem, Matremque Salvatoris in sua reciperet, ut hereditatem Virginis Domini, Virginem Matrem Filius virgo susciperet. Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, ut ante se vetulam cerneret, quam adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonium, qui Philosophiam meditationem mortis esse dixit. Unde & noster Apostolus: Quotidie inquit, morior propter vestram salutem. Et Dominus juxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem suam quotidie, & sequutus fuerit me, non potest meus esse discipulus: Multoque ante per Prophetam Spiritus Sanctus: propter

* *Gadal* apud Hebræos, magnificare & exaltare significat inde postea *Magdal* turris, à quo nomine *Magdalena* postremo dicitur.

ter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diem mortis, & numquam peccabis, disertissimique præceptum Satyrici: Vive memor leti: fugit hora: hoc quod loquor, inde est. Sic ergo (ut dicere cœperamus) ætatem duxit, & vixit, ut semper se crederet esse morituram. Sic induta est vestibus, ut meminisset sepulchri, offerens se hostiam rationabilem, vivam, placentem Deo. Denique cum & me Romam cum Sanctis Pontificibus Paulino & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiochenam Sirix, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam, & verecundè nobilium fœminarum oculos declinarem: ita egi secundum Apostolum, importunè, opportunè, ut pudorem meum sua superaret industria. Et quia alicujus tunc nominis esse existimabat super studio Scripturarum, numquam venit, quin de Scripturis aliquid interrogaret, nec statim acquiesceret, sed moveret & contrario quæstiones, non ut contenderet, sed ut quærendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenii, quid sanctitatis, quid puritatis invenirem, vereor dicere, ne fidem crudelitatis excedam, & tibi majorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quod quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna, quasi in naturam versum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit, ita ut post professionem nostram si in aliquo testimonio Scripturarum esse oborta contentio, ad illam judicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & noverat illud, quod appellant Philosophi *To prepon*, id est, decere quod facias. Sic ad interrogata respondebat, ut etiam sua non sua diceret,

ret, sed vel mea, vel cujuslibet alterius, ut in eo ipso quod docebat, se discipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri permitto; ne virili sexui, & interdum Sacerdotibus, de obscuris, & ambiguis sciscitantibus facere videretur injuriam. In nostrum locum statim audivimus te illius adhaesisse consortio, & nunquam ab illa ne transversum quidem unguem, ut dicitur, recessisse. Eadem domo, eodem cubiculo usam, ut omnibus in urbe clarissima notum fieret, & te matrem, & illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine. Multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, & conversione multarum, gauderemus Romam factam Jerosolymam, Crebra virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria. Interim absentiam nostri mutuis solebamus alloquiis, & quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obviare epistolis, superare officiis; salutationibus prevenire. Non multum perdebat absentia, quae jugibus sibi litteris jungebatur. In hac tranquillitate, & Domini servitute, haeretica in his Provinciis exorta tempestas cuncta turbavit, & in tantam rabiem concitata est, ut nec sibi, nec ulli bonorum parceret. Et quasi parum esset hic universa movisse, navem plenam blasphemiarum * Romano intulit portui. Invenitque protinus patella operculum, & Romanae fidei purissimum fontem, caeno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum si in plateis, & in foro rerum venalium fictus ariohus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cum ve-

ne-

* Intelligit de Origenis haesibus.

ſenata ſpureaque doctrina Romę invenerit , quod
 induceret. Tunc librorum *Periarcbon* 1. infamis inter-
 pretatio, tunc diſcipulus *Olbios* 2. & verè nominis ſui, ſi
 in talem Magiſtrum non impegiffet. Tunc noſtro-
 rum *Didacticon* contradicatio , & Pharifæorum turba-
 ta eſt ſchola. Tunc Sancta Marcella , quę diu ſe cohi-
 buerat , ne per æmulationem quippiam facere videretur,
 poſtquam ſenſit Fidem Apoſtolicam ore laudatam ,
 in plerique violari , ita ut Sacerdotes quoque, & non-
 nullos Monachorum , maximèque ſæculi homines in
 aſſenſum ſui traheret , ac ſimplicitati illuderet Epiſco-
 pi , qui de ſuo ingenio cęteros eſtimabat ; publice reſ-
 titit , malens Deo placere , quam hominibus. Laudat
 Salvator in Evangelio villicum iniquitatis, quod contra
 dominum quidem fraudulentè, attamen pro ſe pruden-
 ter fecerit. Cernentes hæretici de parva ſcintilla maxi-
 ma incendia concitari, & ſuſpoſitam dudum flammam,
 jam ad culmina perveniſſe , nec poſſe latere quod
 multos deceperat ; petunt , & impetrant Eccleſiaſticas
 Epiſtolas, ut communicantes Eccleſię diſceſſiſſe viderentur.
 Non multum tempus in medio ſuccedit in Pon-
 tificatum vir inſignis Anaſtaſius , quem diu Roma ha-
 bere non meruit , ne Orbis caput ſub tali Epiſcopo
 truncaretur. Imò idcirco raptus , atque translatus eſt,
 ne ſemel latam ſententiam , precibus ſuis flectere cona-
 retur. Dicente Domino ad Jeremiam : Ne oraveris
 pro populo iſto , neque depreceris in bonum.
 Quia ſi jejunaverint , non exaudiam præces eorum.
 Et ſi holocauſta , & victimas obtulerint , non ſuſci-
 piam eas. In gladio enim , & fame , & peſtilentia ego
 conſummam eos. Dicat , quid hæc ad laudem Mar-
 cellę ? Damnationis hæreticorum hæc fuit prin-

cipium; dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti; dum ostendit multitudinem deceptorum: dum impia *Periarchon* ingerit volumina, quæ emendata manu scorpion* monstrabantur; dum acciti frequentibus litteris hæretici, ut se defenderent, ve ire non sunt ausi, tantaque vis conscientię fuit, ut absentes damnari, quam presentes coargui, maluerint. Huius tam gloriosę victorię origo Marcella est: tuque caput horum, & causa honorum, scis me vera narrare, quæ nosti, vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud malevolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua. De Occidentibus partibus ad Orientem turbo transgressus minitabatur plurimis magna, naufragia. Tunc impletum est: Puta veniens Filius hominis fidem inveniet super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imò apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. Et ecce universa tempestas Domino stante deleta est, expletumque varicinium Prophetale. Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud Evangelicum: Stulte hac nocte auferetur anima tua à te; quæ autem præparasti, cujus erunt? Dum hæc aguntur in Jebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem civium redimi, spoliatosque rursus circumdari; ut post substantiam, vitam quoque perderent. Hæret

vox,

* Ruffinum vocat, quòd latenter, & ambabus, ut dicitur, manibus venenum funderet.

vox, & singultus intercipiunt verba distantis. Capitur Urbs, quæ totum cepit Orbem, imò fame perit, antequam gladio, & vix pauci qui caperuntur inventi sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua invicem membra lanierunt, dum mater non parcit lactenti infantæ, & suo recipit utero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus ejus. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam, posuerunt cadavera Sanctorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ: Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret.

*Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicit, aut possit lachrymis equare dolorem?
Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias sparguntur inertia passim
Corpora, perque domos, & plurima mortis imago.**

Cum interim ut in tanta confusione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, imò à Sanctis viris visa narrare, qui interfuere præsentés, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos. Cumque posceretur aurum, & defosas oves vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæsam fustibus flagellisque, ajunt non sensitse tormenta; sed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te à suo consortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat.

Chris-

*Virg. Æneid. lib. 2.

Christus dura corda mollivit, & inter cœntos gladios invenit locum pietas. Cumque & illam & te ad Beati Apostoli Pauli Basilicam barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulchrum; in tantam lætitiã dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quod te integram sibi reservasset; quod pauperem illam non fecisset captivitas, sed invenisset; quod egeret quotidiano cibo; quod saturatam Christo non sentiret esuriam; quod & voce & opere loqueretur: Nuda exivi de utero matris meæ; nuda & redeam: Sicut Domino visum est, ita & factum est: Sit nomen Domini benedictum. Post aliquot dies sano, integro, vegetoque corpusculo obdormivit in Domino, & te paupertatuz suæ, imò per te pauperes reliquit hæredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rediret conscientia vitæ bonæ, & premiis futurorum. Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi Principia filia, una & brevi lucubratione dictavi, non eloquii venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo & legentibus placere desiderans.

HIERONYMUS MARCELLAM INVITAT AD RUS
Bethlehemiticum.

Argumentum Epistolæ.

Marcellam viduam jam Monachorum institutum sequentem hortatur, ut Roma relicta, Bethlehem se conferat, & per contentionem ostendens, & quantum commoditatum habeat rus Bethlehemiticum.

AMbrosius (quo chartas, sumptus, notarius ministrante, tam innumerabiles libros verè Adaman-
 tius & Chalcenterus 1. noster explicavit) in quadam
 epistola, quam ad eundem de Athenis scripserat, refert
 numquam se cibum, Origene præfente, sine lectione
 sumpsisse, numquam inisse somnum, nisi unus è fratri-
 bus sacris litteris personaret. Hoc diebus egisse, & noc-
 tibus, ut lectio orationem exciperet, & oratio lectio-
 nem. Quid nos ventris animalia tale unquam fecimus?
 Quos si vel secunda hora legentes inveniret, oscitamus,
 manu faciem defricantes, continemus stomachum, &
 quasi post multum laborem, mundialibus rursus ne-
 gottiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens
 onerata premitur. Pudet dicere frequentiam salutan-
 di, qua aut ipsi quotidie ad alios pergimus, aut nos
 venientes, ceteros expectamus. Deinceps itur in verba,
 sermo teritur, lacerantur absentes, vita aliena describi-
 tur, & mordentes invicem, consumimur ad invicem.
 Talis nos cibus occupat, & dimittit, Cum verò ami-
 ci recesserint, ratiocinia supputamus, nunc ira per-
 sonam leonis nobis imponit, nunc cura superflua in
 annos

1. nomen ab ærels intestinis deductum, compositum
 ex *Chalkos*, & *entera*,

annos plurimos durata præcogitat. Nec recordamur Evangelii dicentis : Stulte , hac nocte auferent animam tuam à te : quæ autem præparasti , cuius erunt? Vestes non ad usus tantum , sed ad delicias conquiruntur. Utrumque commendandum est , velocior pes , citius sermo , auris attentior. Si damnum (ut sæpe in re familiari accidere solet) fuerit nuntiatum , vultus mœrore deprimitur. Lætatur ad nummum , amisso obolo contristatur. Unde cum in uno homine animorum tam diversa sit facies , Propheta Dominum deprecatur , dicens : Domine in civitate tua imaginem eorum dissipa. Cum enim ad imaginem & similitudinem Dei conditi simus , ex vitio nostro personas nobis plurimas superinducimus. Et quomodo in theatralibus scenis unus atque idem histrio , nunc Herculem robustus ostendit , nunc mollis in Venerem frangitur , nunc tremulus in Cybelem ; ita & nos (qui si de mundo non essemus , odiremur à mundo) tot habemus personarum similitudines , quot peccata. Quapropter quia multa jam vitæ spatia transmisimus fluctuando , & navis nostra nunc procellarum concussa turbine , nunc scopulorum illisionibus perturbata est , cum primum licet , quasi portum quendam secreta ruris intremus. Ibi cibarius panis , & olus nostris manibus irrigatura , & lac delitiæ rusticanae , viles quidem , sed innocentes cibos præbent. Ita viventes non ab oratione somnus , nec saturitas à lectione revocabit. Si æstas est , secretum arboris umbra præbebit ; si autumnus , ipsa aeris temperies , & strata subter folia locum quietis ostendunt. Vere ager floribus pingitur , & inter quæ-rulas aves Psalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit , & brumales nives , ligna non coemam , & ca-

lidius vigilabo, vel dormiam. Certè, quod sciam vil-
 lius non algebo. Habeat sibi Roma suos tumultus,
 arena sæviat, circus insaniat, theatra luxuriènt, &
 quia de nostris dicendum est, matronarum quotidie
 visitetur Senatus. Nobis adhærere Domino bonum
 est, & ponere in Domino Deo spem nostram, ut
 cum paupertatem istam cœlorum regna mutave-
 rint, erumpamus in vocem: Quid enim mihi est in
 cœlo, & à te quid volui super terram? Quo scilicet
 cùm tanta reperiamus in cœlo, parva & caduca
 quæsisse nos doleamus in terra. Verùm, ut ad villam,
 & ad Mariæ diversorium veniamus (plus laudat
 enim unusquisque quod possidet) quo sermone, qua
 voce tibi speluncam Salvatoris exponam? Et illud
 præsepe in quo Infantulus vagiit, silentio magis,
 quàm infirmo sermone honorandum est. Ubi sunt late
 porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miserorum
 pœnis, & damnatorum labore vestitæ? ubi instar pa-
 latii privatorum extructæ Basilicæ, ut vile corpusculum
 hominis pretiosius inambulet, & quasi mundo quid-
 quam possit esse ornatius, tecta sua magis velint as-
 picere, quam cœlorum? Bethlehæm ecce in hoc parvo
 terræ foramine cœlum. Conditor natus est: hic invo-
 lutus pannis, hic visus à Pastoribus, hic demonstratus
 à stella, hic adoratus à Magis; & puto sanctorum lo-
 cus est rupe Tarpeja, quæ de Cœlo sepius ⁱⁿminata
 ostendit, quod Deo displiceat. Est quidem ⁱⁿ sancta
 Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum & Martyrum,
 est Christi vera confessio, est Apostolorum prædica-
 ta Fides, & Gentilitate calcata, in sublime quoti-
 die erigitur vocabulum Christianum. Sed ambitio,
 potentia, magnitudo urbis, videri & videre, salu-
 tari, & salutare, laudare, & detrahere, vel audire,
 vel

vel proloqui, & tantam hominum frequentiam videre, à proposito monachorum, & à quiete, aliena sunt. Aut enim videmus ad nos venientes, & silentium perdimus, aut si non videmus, superbię arguimur. Interdum ut visitantibus reddamus vicem, ad superbas fores pergimus. Inter linguas rodentium ministrorum, postes ingredimur deauratos. In Christi vero villa, ut supra diximus, tota rusticitas est; extra Psalmos silentium est. Quocumque reverteris, arator stivam tenens alleluia decantat. Sudans messor Psalmis se avocatur; & curva attondens vites falce vinitor aliquod Davidicum canit. Hæc sunt in hac Provincia carmina, hæc, ut vulgo dicitur, amatoriam cantiones. Vale.

*HIERONYMUS AD EUSTOCHIUM, DE ACCEPTIS
ab ea munusculis.*

Argumentum Epistolæ.

Eustochium in natali D. Petri quædam misit ad D. Hieronymum; ea mystica interpretatione trahit ad morum institutionem.

Pæva specie, sed charitate sunt magna, munera accepisse à virgine, armillas, epistolam, & columbas. Quoniam mel in Dei sacrificiis non offertur, nimia dulcedo arte mutata est, & quadam, ut ita dicam, piperis austeritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuosum, nihil tantum suave placet, nisi quod in se habet mordacis aliquid veritatis. Pascha Christi cum amaritudinibus manducatur. Festus est dies, & natalis beati Petri: festivius est solito con-

dian-

tiendus : ita tamen , ut Scripturarum cardinem jo-
 cularis sermo non fugiat ; nec à præscripto palestræ
 nostræ longius evagemur. Armillis in Ezechiele or-
 natur Jerusalem. Baruch epistolas accipit ab Jere-
 mia. In columbæ specie Spiritus Sanctus allabitur.
 Itaque , ut te aliquid & piperis mordeat , & pristini
 libelli etiam nunc recorderis ; cave , ne operis orna-
 menta dimittas , quæ verè armillæ sunt brachiorum ,
 ne epistolam pectoris tui scindas , quam à Baruch
 traditam novacula Rex prophanus incidit , ne ad si-
 militudinem Ephraim per Ossee audias : Facta es in-
 sapiens , ut columba. Nimium , respondebis , austerè ,
 & quod facto non conveniat diei. Talibus ipsa mu-
 neribus provocasti , dum dulcibus amara sociata
 sunt , & à nobis paria recipies : laudem amaritudo
 comitabitur. Verum ne videar dona minuisse , acce-
 pimus & canistrum cerasis refertum , talibus , & tam
 virginali verecundia rubentibus , ut ea nunc à Lucul-
 lo delata existimarim. Siquidem hoc genus pomi ,
 Ponto & Armenia subjugatis , de Cerasunto primus
 Romam pertulit. Unde & de patria arbor nomen ac-
 cepit. Igitur quia in Scripturis canistrum ficis plenum
 legimus , cerasa verò non est ; invenimus in eo , quod
 allatum est , id quod allatum non est , prædicamus ;
 optamusque te de illis pomis fieri , quæ contra tem-
 plum Dei sunt , & de quibus Deus dicit : Quia bona,
 bona valdè. Nihil quippè Salvator medium amat. Et
 sicuti frigidum non refugiens , calidis delectatur , ita
 tepidos in Apocalypsi emovere se loquitur , unde no-
 bis sollicitius providendum est , ut solemnem diem ,
 non tam ciborum abundantia , quam spiritus exulta-
 tione celebremus. Quia valde absurdum est , nimia
 saturitate velle honorare Martyrem , quem scimus

Deo placuisse jejuniis. Ita tibi semper comedendum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. Quod si aliquibus displicet, Apostoli verba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Christi ancilla non essem.

**HIERONYMUS AD MARCELLAM, DE ACCEPTIS
MUNUSCULIS.**

Argumentum Epistolæ.

Xeniola missa à Marcella sibi, & Paulæ, filiaque bujus, per jocum interpretatur allegoricè.

UT absentiam corporum, spiritus confabulatione solemur, facit unusquisque quod prævalet. Vos dona transmittitis, nos epistolas remittimus gratiarum. Ita tamen ut quia velatarum virginum munus est, aliqua in ipsis munusculis esse mysteria demonstramus. Saccus orationis signum, atque jejunii est sella, ut foras pedes virgo non moveat. Cerei, ut accenso lumine sponsi expectetur adventus. Calices mortificationem carnis ostendent, & semper animum ad martyrium præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quam præclarus est! Quod autem & matronis offertis muscaria parva, parvis animalibus eventilandis; elegans significatio est, debere luxuriam cito restringere, quia muscæ morituræ, oleum suavitatis exterminant. Hic typus sit virginum, hæc figura matronarum. Nobis autem, licet in perversum, munera vestra conveniunt: sedere aptum est otiosis, in sacco jacere pœnitentibus, calices habere potantibus. Licet & propter nocturnos metus, & animos
sem-

semper malo conscientia formidantes, cereos quoque accendisse sit gratum.

HIERONYMUS AD PAULUM
concordiensem.

Argum. Epistolæ.

Paulum Concordiensem centesimum agentem annum, samentem adhuc integro virentique corpore laudat, & libros aliquos ab eo petit commedatos: est & festivus, nec minus Sanctis Epistola hæc plena locis.

HUMANÆ vitæ brevitatis damnatio delictorum est. Et in ipso sæpè lucis exordio, mors sequuta nascentem, labentia quotidie in vitium sæcula proficitur: Nam cum primum paradisi colonum viperinis nexibus præpeditum, coluber deduxisset ad terras, æternitas mortalitate mutata, in nongentos & eo amplius annos, secunda quodammodo immortalitate maledicti hominis distulerat clogium. Exinde paulatim, recrudescente peccato, totius orbis naufragium gigantum adduxit impietas. Post illud (ut ita dixerim) purgari baptisma mundi, in breve tempus hominum vita contracta est. Hoc quoque spatium, sceleribus nostris semper contra divinæ pugnantibus, penè perdidimus. Quotus enim quisque aut centenariam transgreditur ætatem, aut non ad eam sic pervenit, ut pervenisse poeniteat? secundum quod in libro Psalmorum Scriptura testatur: Dies vitæ nostræ septuaginta anni; si autem malitum, octoginta; quicquid reliquum est, labor & dolor. Quorsum, ais, ista tam alto repetita principio, &

ita procul cœpta, ut merito quis Horatiano de nobis possit sale ludere: * *Et gemino bellum Trojanum orditur ab ovo?* Videlicet ut senectutem tuam, & capud ad Christi similitudinem candidum dignis vocibus prædicemus. Ecce jam centenus ætatis circulus volvitur, & tu semper precepta Domini custodiens, futuræ beatitudinem vitæ per præsentia exempla meditaris. Oculi puto lumine vigent, pedes imprimunt certa vestigia, auditus penetrabilis, dentes candidi, vox senora, corpus solidum & succi plenum, cani cum rubore discrepant, vires cum ætate dissentiunt. Non memoriæ tenacitatem, ut in plerisque cernimus, antiquior senectæ dissoluit. Non callidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit, non contracta rugis faciem arata frons exasperat. Non denique tremula manus per curvos ceræ tramites errantem stylum ducit. Futuræ nobis resurrectionis virorem in te Dominus ostendit, ut peccati sciamus esse, quod ceteri adhuc viventes præmoriuntur in carne; justitiæ, quod tu adolescentiam in aliena ætate mentiris. Et quamquam multis istam corporis sanitatem, etiam peccatoribus evenire videamus, tamen illis hoc diabolus ministrat, ut peccent; tibi Dominus præstat, ut gaudeas. Doctissimi quique Græcorum, de quibus pro Flacco agens luculenter Tullius ait: *Ingenita levitas, & erudita vanitas Regum suorum, ac Principum laudes, accepta mercede dicebat. Hoc ego nunc faciens, pretium posco pro laudibus.* Et ne putes modica esse, quæ deprecor, margaritum de Evangelio postularis. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum, scilicet commentarios Fortunatiani, & propter notitiam

per-

* *Horatius in Arte poetica,*

persequutionum Aurelii Victoris historiam, simulque epistolas Novatiani, ut dum schismatici hominis venena cognoscimus, libentius sancti Martyris Cypriani bibamus antidotum. Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum seniore: in quo propter simpliciores quosque multum in deiciendo sermone laboravimus. Sed nescio quomodo etiam si aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena servat, euo dum rudis esset, imbuta est. Si hoc munusculum placueris, habemus etiam alia condita, quæ cum plurimis orientalibus mercibus ad te, si Spiritus Sanctus afflaverit, navigabunt.

*HIERONYMUS AD MARCELLAM,
ad Ægrotatione Blasille.*

Argumentum Epistolæ.

Blasilla Paula filia, mortuo marito, admonita valida febrè totam se ad Christum convertit, & Monacham profiteri cepit, non sine magna invidia, & oblatione cognatorum, quorum obtræctionibus hic respondet D. Hieronymus.

A Braham tentatur in filio, & fidelior invenitur. Joseph in Egypto venditur, ut patrem pascat, & fratres. Ezechias vicina morte terretur, & fusus in lacrymas, quindecim annorum spatio protelatur ad vitam. Petrus Apostolus Domini passione concutitur, & amaritèr flens, audit: Pasce oves meas. Paulus lupus rapax, & Benjamin adolescentior, in ecclasi cæcatur, ut videat; & repentino tenebrarum horrore circumdatus Dominum vocat, quem dudum

ut hominem persequeretur. Ita & nunc, mi Marcella, Blasillam nostram vidimus ardore febrium per triginta ferme dies jugiter aestuasse, ut sciret rejiciendas delicias corporis, quod paulo post vermibus exarandum sit. Venit & ad hanc Dominus Jesus, tetigitque manum ejus, & ecce surgens ministrat ei. Redolebat aliquid negligentiae, & divitiarum fasciis colligata in saeculi jacebat sepulchro. Sed infremuis Jesus, & conturbatus in spiritu clamavit dicens: Blasilla, veni foras. Quae vocata surrexit, & egressa cum Domino vescitur: Judaei minentur, & tumeant, quarant occidere suscitatum, soli Apostoli gloriantur. Scit se vitam suam ei debere, qui reddidit; scit se ejus amplexari pedes, cujus paulo ante judicium pertimescebat. Corpus pene jacebat exanime, & anhelos artus mors vicina quatiebat. Ubi tunc erant auxilia propinquorum? Ubi verba omni inaniora fumo? Nihil tibi debet, & ingrata cognatio, quae mundo periit, & Christo revixit. Qui Christianus est, gaudeat: qui irascitur, non se esse indicat Christianum. Vidua, quae soluta est vinculo maritali, nihil necesse habet, nisi perseverare. At scandalizat quempiam vestis fuscior. Scandalizet Joannes, quo inter natos mulierum major nullus fuit, qui Angelus dictus, ipsum quoque Dominum baptizavit, qui camelorum vestitus tegmine, zonâ pellicea cingebatur. Cibi displicent viliores? Nihil vilius est locustis. Illae Christianos oculos scandalizent potius, quae purpuris, & quibusdam fucis ora, oculoque depingunt: quarum facies gypsea, & nimio candore deformes, idola mentiuntur. Quibus si forte improvidis lachrymarum stilla erupit, sulco defuit: quas nec numerus annorum potest docere, quod

quod vetulæ sint , quæ capillis alienis verticem
 struunt , & præteritam juventutem in rugis anilibus
 poliunt , quæ denique ante nepotum gregem tremen-
 tes virganculæ componuntur. Erubescat mulier Chris-
 tiana , si naturæ cogit decorem , si carnis curam fa-
 cit ad concupiſcentiam , in qua qui sunt , secundum
 Apostolum , Deo placere non possunt. Vidua nos-
 tra ante morosius ornabatur , & die tota quid sibi
 deesset , quærebat ad speculum. Nunc loquitur con-
 fidenter : Nos autem omnes revelata facie gloriam
 Domini specularantes , in eadem imaginem transfor-
 mamur , à gloria in gloriam , quasi à Domini
 spiritu. Tunc crines ancillulæ disponebant , & mi-
 tellis crispantibus vertex arctabatur innocuus : nunc
 neglectum caput scit sibi tantum sufficere , quod
 velatur. Illo tempore plumarum quoque dura mol-
 lities videbatur , & in extractis thoris jecere vix pote-
 rat. Nunc ad orandum festina confurgit , & tinnula
 voce cæteris alleluia præripiens , prior incipit lauda-
 re Dominum suum. Flecuntur genua supra nudam
 humum , & crebris lachrysis facies plurimùm *
 ante sordidata purgatur. Post orationem Plæmi
 concrepant , & laxa cervix poplites vacilla antes,
 in somnumque vergentes oculi , nimio mentis
 ardore vix impetrant ut quiescant. Pulla tunica,
 minus cum humi jacuerit , sordidatur. Soccus vi-
 lior , auratorum pretium calceorum egentibus lar-
 gitur. Cingulum non auro , gemmisque distinctum
 est , sed laneum , & tota simplicitate purissimum ,
 & quod possit , magis astringere vellimentæ , quam
 scindere. Si huic proposito invidet scorpias , & se-
 rnone blando de vetita rursum arbore comedere per-

* Lat. *Ceruffis*.

suadet, illidatur ei pro solea anathema, & in suo morienti pulvere dicatur: Vade retro Sathana, quod interpretatur, adverte. Adversarius quippe Christi est, & Antichristus, cui præcepta displicent Christi. Oro te, quid tale unquam, quale Apostoli, fecimus, ut merito scandalizentur? Patrem senem cum navicula, & reti dimittant. Publicanus à telonio surgit, & sequitur Salvatorem; volens discipulus reverti domum, & suis ante renuntiare, Magistri voce prohibetur. Sepultura non datur patri; & pietatis genus est, impium esse pro Domino. Nos quia serica veste non utimur, monachi judicamur; quia ebrii non sumus, nec cachinno ora dissolvimus, continentes vocamur, & tristes. Si tunica non canduerit, statim illud è trivio, Impostor & Græcus est. Cavillentur vasiora licet, & pingui aqualiculo fartos * circumferant homines; Bilella nostra redibit, nec dedignabitur loquacium ranarum audire convicia, cum Dominus ejus dictus sit Beelzebub.

HIE-

* *Aqualiculus* ventrem vocat: *fartos* autem pingui *aqualiculo*, obefes, qui macie derisa, à scelestis gulaeque commendabantur.

HIERONYMUS AD PAULAM SUPER OBITU
Blasiliae filiae.

Argumentum Epistolae.

Paula primogenita filia septimo post nuptias mense maritum amisit, deinde perijt, & ipsa nomine Blasilia, maternae aviae vocabulum referens. Huius obitum intemperantius, ac sine fine plorantem Paulam Hieronymus consolatur, atque etiam acriter obiurgat, ostendens non esse Christianorum tantopere dolere beneviva fructus. In ipsius autem epitaphio Paulae vitium hoc illi tribuit Hieronymus, quod impensissime dilexerit filios suos.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo: non ut Jeremias ait, vulneratos Populi mei, nec ut Jesus misericordiam Jerusalem; sed plorabo sanctitatem, misericordiam, innocentiam, castitatem, plorabo omnes pariter in unius morte defecisse virtutes: Non quòd lugenda sit illa, quae abiit; sed quòd nobis impatientius sit dolendum, qui talem videre disivimus. Quis enim siccis oculis recederetur, viginti annorum adolescentulam tam ardenti fide Crucis levasse vexillum, ut magis amissam virginitatem, quàm mariti doleret interitum? Quis sine singultibus transeat orandi instantiam, nitorem linguae, memoriae tenacitatem, acumen ingenii? Si Graecè loquentem audisses, Latinè eam nescire putares: Si in Romanum sonum lingua se verterat; nihil omnino peregrini sermò redolebat.

Jam verò quod in Origene quoque illo Græcia tota miratur, in paucis non dicam mensibus, sed diebus, ita Hebrææ linguæ vicerat difficultates, ut in discendis, canendisque Psalmis cum matre contenderet. Humilitas vestium, non (ut in plerisque solet) tumentes animos arguebat; sed, cum interiori se mente deiecerat, inter ancillarum virginum cultum dominacione nihil medium, nisi quod in eo facilius dignoscèbatur, quod neglectius incedebat. Vacillabant agrotatione gressus, & pallentem, ac trementem faciem, vix collam tenuè sustinebat, & tamen aut Prophetam, aut Evangelium semper in manibus tenebat. Lacrymis ora complentur, singulus occupat vocem, & hærentem linguam viscera commota non laxant. Cum sanctam corpusculum febrim odor excoqueret, & semianimæ lectulum vallaret circulus propinquorum; hæc in extremo verba mandabat: Orate Dominum Jesum, ut mihi ignoscat, quia implere non potui, quod volebam. Secura esto, mi Blæssilla, confidimus probas vera quæ dicimus: Numquam est sera conversio. Vox hæc primum dedicata est in Latrone: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Postquam autem sarcina carnis abjecta, ad suam anima revolavit auctorem, & in antiquam possessionem diu perigrinata conscendit; ex more parantur exequiæ, & nobilium ordine præcunte, aureum feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de Cælo: Non agnosco vestes; amictus iste non est meus; hic ornatus alienus est. Sed quid agimus? Matris prohiberi lacrymas, ipsi plangimus. Confiteor affectus meos, totus hic liber flexibus scribitur. Flevit & Jesus Lazarus;

qui amabat illum. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, cujus visceribus emolliitis, fracta in lachrymis verba desudant. Testor, mi Paula, Jesum, quem Blesilla nunc sequitur; testor sanctos Angelos, quorum consortio fruitor: eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris; patrem esse spiritum, nutritium charitate, & interdum dicere: Pereat dies illa, in qua natus sum. Et, Hei mihi paret, ut quid genuisti me virum, qui diceret discrimen omni terræ? Et illud: Justus es Domine, veruntamen judicia loquar ad te: Quid est quod viæ peccatorum prosperantur? Et: mei quoque penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Et dixi: Quomodo cognovit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias. Sed rursus illud occurrit: Si narravero sic, ecce generationem filiorum tuorum prævaricatus sum. Numquid & in meam mentem non hic sæpius iunctus illiditur? Quare senes impii, sæculi divitiis perfruantur? quare adolescentia rudis, & sine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid causæ est, ut sæpe bimuli trimulique, & ubera materna lactentes à dæmonio corripiantur, repleantur lepra, morbo regio devorentur; & è contrario, impii, adulteri, homicide, sacrilegii, vegeti, atque securi de sua sanitate, in Deum blasphemant? Præsertim cum injustitia patris non redundet ad filium; & anima quæ peccaverit, ipsa moriatur. Aut, si manet vetis illa sententia, peccata patrum in filios opporere restitui, iniquum sit longævi patris innumera delicta in innocentem infantiam repunire. Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum,

meum, & lavi inter innocentes manus meas, & factus sum flagellatus tota die. Sed cum hæc cogitarem, statim didici cum Propheta: Et suscepi, ut cognoscerem hoc, labor est inconspectu meo, donec ingrediar Sanctuarium Dei, & intelligam in novissima eorum. Judicia enim Domini, abyssus multa. Et: O profundam civitatum sapientia, & scientia Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viae ejus! Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sicut necesse est. Marini orbitas irrogatur; plango quod occidit; sed quia sic placet Domino, a quo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile; quia sustulit ille qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio consolabitur. Si auditam quoque surde aures negaverint, vocabo à vitis; nihil aliud nisi Dominum cogitabo. Imminet super hæc & dura pauperies, frigus, languor, & nuditas; extremam expectabo mortem, & brave putabo malum, quod finis melior subsequetur. Consideremus quid ethicus ille Psalmus sonet: Justus es Domine, & rectam judicium tuum: Hoc non potest dicere, nisi ille, qui ad universa quæ patitur, magnificat Dominum, & suo merito imputans, in adversis de ejus clementia gloriatur. Exultaverunt enim filia Judæ in omnibus judiciis Domini. Si Juda confessio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis est: necesse est, ut qui se credere dicit in Christo, in omnibus Christi judiciis gaudeat. Sanus sum, gratias refero Creatori. Languedo, & in hoc Domini laudo voluntatem. Quando enim infirmior, tunc fortior sum, & virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apostolus aliquid, quod non vult, pro quo ter-

Domini deprecatur. Sed dicitur ei : Sufficit tibi gratia mea , quia virtus in infirmitate perficitur ; & ad revelationum humiliandam superbiam , monitor quidam humane imbecillitatis apponitur , in similitudinem triumphantium ; quibus in curru retro comes adhærebat , per singulas acclamationes civium dicens : Hominem te esse momento. Cur autem durum sit , quod quandoque patiendum est ? Et cur dolemus quemquam mortuum ? Ad hoc enim nati non sumus ut maneamus æterni. Abraham , Moyses , Isaias , Petrus , Jacobus , Joannes , Paulus electionis vas ; & super omnia filius Dei moritur : & nos indignamur aliquem exire de corpore , qui ad hoc forsitam raptus est , ne militia mutaret intellectum ejus ? placita enim erat Deo anima ejus. Propter hoc properavit educere eam de media iniquitate , ne longo vite itinere , devius oberraret anfractibus. Lugetur mortuus , sed ille , quem gehenna suscipit , quem Tartarus devorat , in cujus poenam æternus ignis æstuat : Nos quorum exitum Angelorum turba comitatur , quibus obviam Christus occurrit , gravemur magis , si diutius in tabernaculo isto mortis habitemus. Quid quandiu hic moramur , peregrinamur à Domino. Illa illa nos cupido teneat : Hei mihi , quia peregrinatio mea prolongata est à me , habitavi cum habitantibus Cedar , multum peregrinata est anima mea. Si Cedar tenebræ sunt , & mundus iste sunt tenebræ , quia lux lucet in tenebris , & tenebræ eam non comprehenderunt : faveamus Blz-sille nostræ , quæ de tenebris migravit ad lucem , & inter fidei incipientis ardorem , consummati operis percepit coronam. Revera , si sæculare desiderium , & (quod Deus à suis avertat) delicias vite hujus

cogitantem , mors immatura rapuisset , plangenda erat , & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò cum propitio Christo , ante quatuor ferme menses secundo quodam modo propositi se Baptismo laverit ; & ita deinceps vixerit , ut calcato mundo , semper monasterium cogitarit : non vereris , ne tibi Salvator dicat : Irasceris Paula , quia tua filia , mea facta est filia ? Indignaris de iudicio meo , & rebellibus lachrymis facis injuriam possidenti ? Scis enim , quid de te , quid de ceteris tuis cogitem. Cibum tibi denegas , non jejuniorum studio , sed doloris. Non amo frugalitatem istam. Jejunia ista adversarii mei sunt. Nullam animam recipio , quæ , me nolente , separatur à corpore. Tales stulta Philosophia habeat martyres , habeat Zenonem , Cleombrotum , vel Catonem. Super nullum requiescit spiritus meus , nisi super humilem , & quietem , & tremulentem verba mea. Hoc est , quod mihi monasterium promittebas ? quod , habitu à matronis ceteris separato , tibi quasi religiosior videbaris ? Mens illa quæ plangit , sericarum vestium est. Interciperis , & emoreris , & , quasi non in meas manus ventura sis , crudellem iudicem fugis. Fugerat quondam & Jonas animosus Propheta , sed in profundo marismersus fuit. Si viventem crederes filiam , numquam plangeres ad meliora migrasse. Hoc est , quod per Apostolum meum jusseram , ne de dormientibus in similitudinem gentium tristaremini. Erabesce , ethnicae comparatione superaris. Melior diaboli ancilia , quam mea est. Illa infidelem maritum traslatura fingit in cælum : tu mecum tuam filiam commorantem , aut non credis , ut non vis. Sed dicis : Quomodo lugere me

prohibes, cum & Jacob Joseph in sacco fleverit, congregatisque ad se omnibus propinquis, noluerit consolari, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum? Et David Absalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis dabit, ut moriar pro te fili mi Absalon? Moyfi quoque & Aaron, ceterisque Sanctorum solemnis fit luctus exhibitus? Perfacilis ad ista responsio est. Lūxisse Jacob filium, quem putabat occisum, ad quem & ipse erat ad inferos descendurus, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum quia necdum paradisi januam Christus effregerat; necdum flammam illam romolæam, & vertiginem prædientium Cherubim sanguis ejus extinxerat. Unde & Abraham, licet in loco refrigerii, tamen apud inferos cum Lazaro fuisse scribitur. Et David iuste flevisse filium parricidam, quia alium parvulum, postquam, ut viveret, impetrare non potuit, quam sciebat non peccasse, non flevit. De Moyse verò & Aaron, quod eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non mirandum est, cum & in Actis Apostolorum, jam Evangelio coruscante, Stephano fecerint Jerosolymæ fratres plantum magnum; & utique planctus magnus, non in plangentium exanimatione (ut tu putas) sed in pompa funeris, & exequiarum frequentia intelligendus sit. Denique de Jacob Scriptura sic loquitur: Et ascendit Joseph sepelire patrem suum, & ascenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis, & seniores domus ejus, & seniores omnis terre Ægypti, & omnis domus Joseph, & fratres ejus. Et post paululum: Et ascenderunt cum eo quadrigæ, & equites, & facta sunt castra grandia nimis. Ac deinde:

de : Et planxerunt eum planctu magno , & formis nimis. Planctus iste solemnissimus non longas Ægyptiis imperat lacrymas , sed funeris monstrat ornatum. Juxta quem modum Aaron quoque , & Moyses fletos esse manifestum est. Nequeo satis Scripturę laudare mysteria , & divinum sensum in verbis licet simplicibus admirari , quid sibi velit quod Moyses plangitur , & Jesus Nave , vix sanctus sepultus refertur ; & tamen fletus esse non scribitur. Nempe illud quod in Moyse , id est , in Lege veteri sub peccato Adam omnes tenebantur elogio , & ad inferos descendentes consequenter lachrymę prosequantur , secundum Apostolum , qui ait : Et regnavit mors ab Adam usque ad Moysen , etiam super eos , qui non peccarunt. In Jesu vero , id est , in Evangelio , per quem paradisius est apertus , mortem gaudia prosequuntur , flentesque hodie Judæi , & nudatis pedibus in cinere volutati , sacco incubant ; ac , ne quid desit superstitioni ; ex ritu vanissimo Pharisæorum , primum cibum lentis accipiunt , videlicet ostendentes quali edulio primogenita perdiderint. Sed merito , quia in Resurrectionem Domini non credentes , Antichristi præparantur adventui. Nos vero , qui Christum induimus , & facti sumus , juxta Apostolum , genus regium , & sacerdotale , non debemus super mortuos contristari. Et dixit , inquit , Moyses Aaron , & Eleazar , & Ithamar filios ejus , qui relictis erant : Caput vestrum non denudabitis , & vestimenta vestra non scindetis , ne moriamini , & super omnem Synagogam veniat ira. Nolite , inquit , scindere vestimenta vestra , & luctum exhibere gentilem , ne moriamini. Mors nostra peccatum est. Et , quod forsitan crudele alicui videatur , sed fidei necessaria-

cessarium est, in eodem Levitico scribitur: quomodo Sacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresque, vel liberos mortuos prohibeatur accedere; ne videlicet anima Dei, sacrificiis vacans, & tota in illius mysteriis occupata, aliquo impediatur affectu. Nonne aliis verbis id ipsum in Evangelio præcipitur, ut non renunciet domui discipulus? ut mortuo patri non exhibeat sepulturam? Et de Sanctis, inquit, non exiet, & non contaminabitur sanctificatio Dei ejus, quia sanctum oleum unctionis à Deo super eum est. Certe postquam credimus in Christum, & oleo unctionis ejus accepto, illum portamus in nobis, non debemus exire de templo, id est, de proposito Christiano; non foras egredi, incredulitati videlicet Gentilium commisceri; sed esse semper intrinsecus, id est, voluntati Domini ministrare. Hæc idcirco dicimus; ne ignorantia Scripturarum auctoritatem tibi præberet in luctu, & videreris rationabiliter errare. Et adhuc sic locutus sum, quasi unam de turbis convenerim Christianam. Nunc verò cum sciam toti te renuntiasse mundo, & abjectis, calcatisque deliciis sæculi, orationi, jejuniis, lectioni vacare quotidie; cum ad exemplum Abraham cupias exire de terra tua, & de cogitatione tua, ut & Chaldæis, & Mesopotamia derelictis, terram repromissionis introeas; cum omnem substantiolam aut pauperibus dilargita sis, aut filiis ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea facere quæ si facerent ceteræ, reprehensione dignæ viderentur. Redit tibi in memoriam confabulatio ejus, blanditiæ, sermo, confortium, & quod his careas, pati non potes. Ignoscimus matris lacrymis, sed modum quærimus in dolore. Si parentem cogito; non reprehendo quod plan-

plangis. Si Christianam, & Monacham; istis nominibus mater excluditur. Recens valnus est, & tactus iste, quo blandior, non tam curat, quam exasperat. Attamen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Nam & Noemi famem fugiens in terra Moab, & maritam perdidit, & filios. Et cum suorum auxilio esset destituta, Ruth alienigena ab ejus latere non recedit. Vide quanti meriti sit desertæ præstitisse solatium. Ex ejus semine Christus oritur. Respice Job quanta sustinuit; & videbis te nimium delicatam, illum erectis in Cœlum oculis, inter ruinas domus; poenas ulceris, innumeras orbitates, & ad extremum uxoris insidias, invictam tenuisse patientiam. Scio quod responsura sis, hoc illi quasi justo ad probationem evenisse. Et tu è duobus elige quod velis: aut sancta es, & probaris: aut peccatrix, & injuste quæreris, minorâ sustinens quam mereris. Quid vetera replicem? præsentia exempla sectare. Sancta Melania, nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihiq; concedat in die sua habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa, lacrum pectus invadere? Lachrymæ gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes advoluta Christi, quasi ipsam teneret, arripit. Expeditius, inquit, tibi servitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in cæteris. Quinimo, qua illos mente contemplerit, in unico postea filio probat; cui omni, quam habebat, possessione concessa, ingruente jam hieme Je-

rosolymanam navigavit. Parce, quæso, tibi, parce filia cum Christo jam regnanti; parce saltem Eustochio tuo, cujus parva adhuc ætas, & rudis pene infantia, te magistrante dirigatur. Scævit nunc diabolus, & quia unam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolent; quæris in remanente victoriam, quam in præeunte jam perdidit. Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Abraham unicam filium lætus interficit, & tu unam de pluribus quæreris coronatam? Non possum sine gemitu eloqui, quòd dicturus sum. Cum de media pompa funeris te exanimem referrent, hoc inter se populus muscitabat: Nonne illud est quod sæpius dicebamus? Dolet filiam jejuniis interfectam, quod non vel de secundo ejus matrimonio tenuerit nepotes. Quousque genus detestabile Monachorum non urbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in flûctus? Matronam miserabilem seduxerant, quæ quia monacha esse noluerit, hinc probatur, quod nulla Gentilium ita suos unquam fleverit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse tristitiam? Quo modo exultasse Sathanam, qui nunc tuam animam eripere festinans, & pii tibi proponens doloris illecebram; dum arte oculos tuos fixæ semper imago versatur, cupit matrem simul necare victricis, & solitudinem sororis invadere relicta. Non ut terream loquar; sed ut mihi testis est Dominus, quasi ante tribunal ejus assistens, in hæc te verba convenio. Detestandæ sunt istæ lachrymæ, plenæ sacrilegio, incredulitate plenissimæ; quæ non habent modum, quæ usque ad viciniam mortis accedunt. Ululas & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantum in te est, cui semper ho-

micida es. Sed ad talem clemens ingreditur Jesus & dicit: Quid ploras? Non est mortua puella, sed dormit. Irrideant circumstantes. Ista infidelitas Judæorum est. Te quoque, si ad sepulchrum filiae volueris volutari, Angelus increpabit: Quid quæris viventem cum mortuis? Quod quia Maria fecerat Magdalene, postquam vocem Domini se clamantis agnovit, ad ejus provoluta pedes audit? Ne tetigeris me; necdum enim ascendi ad Patrem meum, id est, non mereris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulchro. Quas nunc existimas Blasillam nostram pati cruce, quæ ferre tormenta, quod tibi Christum videat subiratum? Clamat tunc illa lugenti: Si unquam me amasti mater, si tua ubera suxi, si tuis instituta sum monitis; ne inideas gloriæ meæ: neque hoc agas, ut à nobis in perpetuum separemus. Putas esse me solam? Habeo pro te Mariam Matrem Domini. Multas hic video, quas ante nesciebam. O quanto melior est iste comitatus! Habeo Annam quondam in Evangelio prophetantem; & quo magis gaudeas, tantorum annorum labores ego in tribus mensibus consequuta sum: unam palmam castitatis accepimus: Misereris mei, quia mundum reliqui? At ego vestri sortem doleo, quos adhuc sæculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes, nunc ira, nunc avaritia, nunc libido, nunc variorum incentiva vitiorum pertrahunt ad ruinam. Si vis, ut mater mea sis; cura placere Christo. Non agnosco matrem meo Domino displicentem. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo; & pro te Dominum rogat, mibique, ut de ejus mente securus sum, veniam impetrat peccatorum: quod monuit quod hortatus sum, quod invidiam propinquorum,

ut salva esset, excepi. Itaque dum spiritus hos artu-
regit, dum vitæ hujus fruimur comœatu, spondeos
promitto, polliceor, illam mea lingua resonabit,
illi mei dedicabuntur labores, illi meum sudabit,
ingenium: nulla erit paginæ, quæ non Blæssillam fo-
net: quocumque sermonis nostri monumenta perve-
nerint, illa cum meis opusculis peregrinabitur. Hanc
in mea mente defixam legent virgines, viduæ, Mo-
nachi, Sacerdotes. Brevis vitæ spatium æterna memo-
ria compensabit. Quæ cum Christo vivit in coelis,
in hominum quoque ore victura est. Transibit &
præsens ætas, sequentur sæcula post futura, quæ sine
amore, sine invida judicabunt. Inter Paulæ Eusto-
quique nomen media ponetur. Numquam in meis
moritura est libris: audiet me semper loquentem cum
sorore, cum matre.

HIERONYMUS AD MARCELLAM,
de exitu Lea.

Argumentum Epistolæ.

*Lea, quæ virginum Monasterio præfuerat, mortens cum
Consulis designati sub idem ferè tempus defuncti morte
componit: ostenders quantum intersit inter exitum
Sanctorum, & interitum eorum, quos hic mundus,
ut felices adcrat.*

CUM hora fermè tertia hodiernæ diei septuagesi-
mum secundum Psalmum, id est, tertii libri
principium legere cœpissimus, & docere cogeremur;
tituli ipsius partem ad finem secundi libri, partem ad
principium tertii libri pervenire; quòd scilicet, De-

fecerunt Hymni David, filii Jesse, finis esset prioris; Psalmus verò Asaph, principium sequentis, & usque ad eum locum pervenissemus, in quo Iulius loquitur: Si dicebam, narrabo sic, ecce generationem filiorum tuorum prævaricatus sum, quod in Latinis codicibus non ita habemus expressum: repente nobis nunciatum est, sanctissimam Leam exisse de corpore: ibique ita te palluisse conspexi, ut verè aut pauca, aut nulla sit anima, quæ fracto vase testaceo, non tristis erumpat. Et tu quidem, non quod futuri incerta esies, dolebas, sed quod triste funeri obsequium non dedisses. Denique in mediis fabulis rursus didicimus, reliquias ejus jam Ostiam fuisse delatas. Quæras, quo pertineat ista replicatio? Respondebo tibi verbis Apostoli: multum per omnem modum. Primum, quod universorum gaudiis prosequenda sit, quæ calcato diabolo, coronam jam securitatis accepit. Secundo, ut ejus vita breviter explicetur. Tertio ut designatum Consulem de suis sæculis detrahentes, esse doceamus in tartaro. Et quidem conversationem Lex nostræ quis possit digno allevare præconio? Ira eam totam ad Dominum fuisse conversam, ut monasterii princeps, mater virginum fieret, post molliciem vestium, sacco membra trivisse, insomnes orationibus duxisse noctes, & comites suas plus exemplo docuisse, quàm verbis. Humilitatis fuit tantæ, tamque subjæctæ, ut quondam domina, plurimorum, ancilla omnium putaretur, nisi quod eo Christi magis esset ancilla, dum domina hominum non putatur. Inculta vestis, vilis cibus, neglectum caput: ita tamen ut cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, ne reciperet in præsentis sæculo mercedem suam. Nunc igitur pro-

brevi labore æterna beatitudine fruitur, excipitur Angelorum chõris; Abrahæ sinibus confovetur, & cum paupere quondam Lazaro, divitem purpuratum, & non palmatum Consulem, sed atratum, stillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio! Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui quasi de subjectis hostibus triumpharet, Capitolinas ascendit arces, quem plausu quodam, & tripudio Populus Romanus excepit; ad cujus interitum urbs universa commota est; nunc desolatus & nudus, non in lacteo cœli palatio, ut uxor mentitur infelix, sed in sordentibus tenebris continetur. Hæc vero, quam unius cubiculi secreta vallabant, quæ pauper videbatur & tenuis, cujus vita putabatur amentia, Christum sequitur, & dicit: Quæcumque audivimus, ita & vidimus in civitate Dei nostri, & reliqua. Quapropter moneo, & flens gemensque contestor, ut dum hujus mundi viam currimus, non duabus tunicis, id est, duplici vestiamur fide: non calceamentorum pellibus, mortuis videlicet operibus prægravemur: non divitiarum nos opera ad terram premant: non virgæ, id est, potentie secularis auxilium: non pariter & Christum velimus habere, & sæculum; sed pro brevibus & caducis æterna succedant; & cum quotidie (secundum corpus loquor) præmoriatur, in cæteris non nos perpetuos existinemus, ut possimus esse perpetui.

HIERONYMUS AD PAMMACHIUM,
*Consolatio super obitum Paulinae
 uxoris.*

Argumentum Epistolæ.

*Paulina Paula filia, post Blasillam natu maxima, nups-
 erat Pammachio juveni docto, & nobili. Hac defunc-
 ta, Monachi propositum suscepit, opes suas in paupe-
 rum subsidium elargiens. Laudat Hieronymus uxorem
 defunctam, adhortans maritum, ut in sancto propo-
 sito pergat; verecunde significans ut in Betlehem se
 conferat angustia rei familiaris laborantem, & Paulæ
 socii, Eustochioque cognata sese adjungat.*

SAnato vulnere, & in cicatricem superductæ cu-
 ti, si medicina colorem reddere voluerit, dum
 pulchritudinem corporis queris, plagam doloris
 instaurat. Ita & ego serus consolator, qui importu-
 nè per biennium tacui, vereor, ne nunc importu-
 niùs loquar, & atrectans vulnus pectoris tui, quod
 terapore, & ratione curatum est, commemoratione
 exulcerem. Quæ enim aures tam duræ, quæ de sili-
 ce exciâ præcordiis, & Hyrcanarum tigris lacte
 nutrita, possunt sine lacrymis Paulinæ tuæ audire
 nomen? Quis patientem rosam, & papillatum
 corymbum, ætequam in calatum fundatur orbis,
 & tota rubendum soliorum pandatur ambitio, im-
 maturè demessum, æquis oculis marcescere videat?
 Fractum est pretiosissimum margaritum. Virens sma-
 ragdi gemma contrita est. Quid boni habeat sanitas,
 languor ostendit. Plus sensimus quod habuimus,
 post-

postquam habere desivimus. In agro terræ bonæ tres fructus legimus, centesimum, sexagesimum, & trigesimalum. In tribus mulieribus & sanguine, & virtute conjunctis, tria Christi præmia recognosco. Eustochium virginitatis flores metit. Paula laboriosam viduitatis aream terit. Paulina castum matrimonii cubile servat. Tali filiarum mater fulta comitatu, totum sibi in terris vindicat, quod Christus promisit in cælo. Et ut quadrigam domus una emitteret sanctitatis, & foeminarum virtutibus responderent viri, additur comes Pammachius, verum Ezechielis Cherubim, cognatus, gener, maritus, imò frater amantissimus; quia sancta consortia spiritus vocabula non tenent nuptiarum. Huic quadrigæ Jesus præsidet. De his equis & Abacuc canit: Ascende super equos tuos, & equitatio tua salus. Impari cursu, pari animo ad palmam tenditur: discolors equi, sed voluntate concordēs, unum aurigæ jugum trahunt, non expectantes flagelli verbera, sed ad vocis hortamenta ferventes. Dicamus aliquid & de philosophis. Quatuor virtutes describunt Stoici, ita sibi invicem nexas, & motuò coherentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam. Has omnes sic habetis singuli, ut tamen emineatis in singulis Prudentia in te, in matre Justitia, in virgine Fortitudo, in nupta Temperantia prædicatur. Quid enim eo sapientius, qui contempta mundi stultitia, Christum sequutus est, Dei virtutem, & Dei sapientiam? Quid matre justius, quæ inter liberos opibus distributis, docuit divitias contemnendo, quid filii amare deberent? Quid Eustochio fortius, quæ nobilitatis portas, & arrogantiam generis con-

fularis virginali proposito fregerit, & in Urbe prima,
 primum genus subjugaverit pudicitia? Quid Pauli-
 na temperantius? quæ legens illud Apostoli: Hono-
 rabiles nuptiæ, & cubile immaculatum: nec foro-
 ris foelicitatem, nec matris continentiam ausa ap-
 petere, maluit in humilioribus tuta pergere, quam
 pendulo gradu in sublimioribus fluctuare. Quamquam
 illa, semel inito matrimonio, nihil diebus ac nocti-
 bus cogitaverit, nisi ut reddito fructu nuptiarum,
 secundum castimonię gradum arriperet; & tanti dux
 foemina facti, virum proposito suo jungeret, non
 relinquens salutis comitem, sed expectans. Dumque
 crebris abortis, & experta foecunditate conceptum,
 non desperat liberos, & focus aviditatem maritique
 tristitiam præponit imbecillitati suæ; passa est aliquid
 de Rachelis exemplo; & pro filio doloris ac dexte-
 ræ, virum desiderii sui peperit hæredem. Certisque
 auctoribus didici, illam non primę sententiæ Dei:
 Crescite, & multiplicamini, & replete terram; nec
 officio conjugali servire voluisse, sed ad hoc optasse
 filios, ut Christo virgines pareret. Legimus & uxorem
 Sacerdotis Phinees, audita captivitate arcę Domini;
 subito uteri dolore correptam, edidisse filium Icha-
 bod, & inter manus, & officia foeminarum animam
 emisisse cum prole. De prima, Benjamin; hoc est
 filius virtutis, ac dextera: De secunda inclytus Sa-
 cerdos Dei ex arcę cognomine nascitur. Nobis post
 dormitionem, somnumque Paulinæ, Pammachium
 monachum Ecclesia peperit posthumum, & patris
 & conjugis nobilitate patricium, elemosynis divi-
 tem, humilitate sublimem. Apostolus scribit ad Co-
 rinthios: Videte fratres vocationem vestram; quia
 non

non multi sapientes, non multi nobiles. Hoc nascentis Ecclesiæ rudimenta poscebant, ut granum sinapis paulatim in arborem cresceret, ut sensim Evangelii fermentum totam Ecclesiæ massam altius elevarer. Nostri temporibus Roma possidet, quod mundus ante nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles, Christiani: nunc multi Monachi sapientes, potentes, nobiles. Quibus cunctis Pamachus meus sapientior, potentior, nobilior, magnus in magnis, primus in primis, *archiprætor* * monachorum. Tales Paulina morte sua nobis liberos dedit, quos vivens concupiverat possidere. Latere sterilis, quæ non parit: erumpere, & clama, quæ non parturit; quoniam quot Romæ sunt pauperes, tot filios repente genuisti. Ardentes gemmæ, quibus antea collum, & facies ornabantur, egentium ventres saturant: Vestes sericæ, & aurum in fila lenescens, in mollia lanarum vestimenta mutata sunt, quibus repellatur frigus, non quibus nudetur ambitio. Deliciarum quondam supellectilem virtus insumit. Ille cæcus extendens manum & sæpè ubi nemo est, clamitans, hæres Paulinæ, cohæres Pamachii est. Illum truncum pedibus, & toto corpore se trahentem, terræ puellæ sustentat manus. Fores quæ prius salutantium turbas vomebant, nunc à miseris obsidentur. Alius tumenti aqualiculo mortem parturit; alius elinguis, & mutus, & ne hoc quidem habens undè roget, magis rogat, dum rogare non potest. Hic debilitatus à parvo non sibi mendicat stipem. Ille putrefactus morbo regio, supervivit cadaveri suo. Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum, omnia

poe-

* Sic militiæ perfectus vocatur græcè.

pœnarum percurrere nomina possim. Hoc exercitu comitatus incedit, in his Christum confortet, horum sordibus dealbatur: munerarius pauperum, & egentium candidatus, sic festinat ad cœlum. Ceteri mariti super tumulos conjugum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos, & dolorem pectoris his officiis consolantur. Pammachius noster sanctam favillam, ossaque veneranda eleemosynæ balsamis rigat. His pigmentis, atque odoribus fovet cineres quiescentes, sciens scriptum: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum. Quantas vires habeat misericordia, & quibus donanda sit præmiis, beatus Cyprianus grandi volumine profequitur, & Danielis consilium probat, qui Regem impiissimum, si se audire voluisset, scit pauperum sustentatione salvandum. Gaudet hujuscemodi filiz mater hærede. Non dolet opes ad alium pervenisse, quas cernit iisdem, quibus ipsa voluerat, erogari: quin potius gratulatur, absque labore suo sua vota compleri. Non enim substantiæ diminutio, sed operarii commutatio est. Quis enim hoc credere, ut consulum pronepos & Furiani germinis decus, inter purpuras Senatorum, furva tunica pullatus incederet, & non erubesceret oculos sodalium, ut deridentes se derideret? Est confusio, quæ ducit ad mortem, & est confusio, quæ ducit ad vitam. Prima virtus est monachi, contemnere hominum judicia, & semper Apostoli recordari, dicentis: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Tale quid & Dominus loquitur ad Prophetas, quod posuerit faciem eorum, quasi urbem æneam, & lapidem adam-

mantinum, & columnam ferream, ne paverent ad
 injurias populi, sed impudentiam subsannantium
 frontis rigore contererent. Ingenia liberaliter edu-
 cata, facilius verecundia, quam metus superat: &
 quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor.
 Non est parum virum nobilem, virum disertum, vi-
 rum locupletem, potentium in plateis vitare comita-
 tum, miscere se turbis, adherere pauperibus; rusti-
 cis copulari, de principe vulgum fieri: sed quanto
 humilior, tanto sublimior est. Lucet margaritum in
 sordibus, & fulgor gemmę purissimę etiam in luto
 radiat. Hoc est quod Dominus repromisit: Glorifi-
 cantes me glorificabo. Alii hoc intelligant de futu-
 ro, quando męror vertetur in gaudium, & transeun-
 te mundo, sanctorum corona non transit. Ego & in
 presentiarum video sanctorum promissa compleri.
 Antequam Christo tota mente serviret notus erat in
 Senatu; sed multi alii habebant insulas Proconsula-
 res. Totus Orbis hujuscemodi honoribus plenus est.
 Primus erat, sed inter primos. Pręcedebat alios dig-
 nitate, sed & alios sequebatur. Quamvis clarus ho-
 nor, vilescit in turba, & apud viros bonos indignior
 fit ipsa dignitas, quam multi indigni possident. Un-
 de egregie de Cęsare Tullius, cum quosdam, ait,
 ornare voluit, non illos honestavit, sed ornamen-
 ta ipsa turpavit. At nunc omnes Christi Ecclesię
 Pammachium loquuntur. Miratur orbis pauperem,
 quem hucusque divitem nesciebat. Quid Consularu il-
 lustrius? Annus honor est, & postquam alius succes-
 serit, prior desinit. Latent in multitudine laureę; &
 triumphı interdum triumphantium sordibus pol-
 luuntur. Quod ante per manus patricias tradebatur,
 &

& sola nobilitas possidebat; quo Consul Marius; victor Numidix, Teurhonum, atque Cymbrorum, ob ignobilitatem familix putabatur indignus, quod Scipio ultra annos pro virtute meruit; nunc sola militia possidet, & agrestia dudum corpora fulgens palma circumdat. Plus ergo accipimus, quàm dedimus. Parva dimissimus, & grandia possidemus. Centuplicato fœnore Christi promissa redduntur. In tali & Isaac quondam agro severat; qui paratus ad mortem, ante Evangelium evangelicam portavit Crucem: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Si vis perfectus esse. Semper grandia in audientium ponuntur arbitrio. Et ideò virginitatem Apostolus non imperat, quia Dominus disputans de eunuchis, qui se castrassent propter regna coelorum, ad extremum intulit: Qui potest capere, capiat. Non est enim volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Si vis perfectus esse. Non tibi imponitur necessitas, ut voluntas premium consequatur. Si vis ergo esse perfectus, & desideras esse quod Prophetæ, quod Apostoli, quod Christus est; vende, non partem substantiæ, ne timor penuriæ infidelitatis occasio sit, & cum Anania & Saphira pereas, sed universa quæ possides. Cumque venderis, da pauperibus, non locupletibus, non superbis: Da quo necessitas sustentetur, non quo augeantur opes. Cumque legeris illud Apostoli: Bovi trituranti os non alligabis. Et: Dignus est operarius mercede sua. Et: Qui altario ministrant, de altario participantur: memento quoque hujus sententiæ: Habentes victum & vestitum, his contenti simus. Ubi videris fumare patinas, & phasides aves lentis va-

poribus decoqui, ubi argenti pondus, ubi ferventes Buricos mannos, comatulos pueros, pretiosas vestes, picta tapetia; ibi ditior est largitore, cui largiendum est. Pars sacrilegii est, rem pauperum dare non pauperibus. Et tamen non est satis perfecto & consummato viro opes contemnere, pecuniam dissipare, & projicere quod in momento & perdi, & inveniri potest. Fecit hos Crates Thebanus, fecit Anisthenes, fecerunt plurimi quos vitiosissimos legimus. Plus debet Christi discipulus prestare, quam mundi Philosophos, gloriæ animal, & popularis auræ, atque rumorum venale mancipium. Tibi non sufficit opes contemnere, nisi Christum sequaris. Christum autem sequitur, qui peccata dimittit, & virtutum comes est. Christum scimus sapientiam. Hic thesaurus in agro Scripturarum nascitur; hæc gemma multis emitur margaritis. Sin autem adamaveris captivam mulierem, id est, sapientiam sæcularem, & ejus pulchritudine captus fueris; decalva eam, & illecebras crinium, atque ornamenta verborum cum emortuis unguibus seca. Lava eam prophetali nitro, & tunc requiescens cum illa, dicito: Sinistra ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me; & multos tibi foetus captiva dabit, ac de Moabitide efficietur Israelitis. Christus sanctificatio est, sine qua nemo videbit faciem Dei. Christus redemptio, idem redemptor, & pretium. Christus omnia, ut qui omnia propter Christum dimiserit, unam inveniat pro omnibus, & possit libere proclamare: Pars mea Dominus. Sentio te divinis ardere doctrinis, nec temeritate quorundam, docere quod nescias, sed ante discere quod docturus sis. Simplices epistolæ tuæ olent Prophetas, Apostolos sapiunt. Non-
 hur.

hurnatam affectas eloquentiam, nec more puerorum argutas sententiolas in clausulis struis. Cito turgens spuma dilabitur; & quamvis grandis tumor, contrarius sanitati est. Scitum est illum quoque Catonis: Sat cito, si sat bene. Quod nos quondam adolescentuli, cum à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, risimus. Merainisne te puto erroris mutui, quando omne Athenarum scholasticorum vocibus consonabat: Sat cito, si sat bene. Felices, inquit Fabius, essent artes, si de illis soli artifices iudicarent. Poetam non potest nosse, nisi qui versum potest struere. Philosophos non intelligit, nisi qui scic dogmatum veritates. Manufacta & oculis patentia, magis probant artifices. Nostra quam dura sit necessitas, hinc potest animadvertere, quod vulgi standum est iudicio, & ille in turba metuendus, quem cum videris solum, despicias. Hoc præteriens tetigi, ut eruditus contentus auribus, non magnopere cures, quid imperitorum de ingenio tuo rumusculi jactitent, sed Prophetarum quotidie medullas bibas, Christi mystes, Patriarcharum symmistes. Sive legas, sive scribas, sive vigiles, sive dormias, amor tibi semper buccina in auribus sonet. Hic lituus excitet animam tuam; hoc amore furibundus, quare in lectulo tuo quem desiderat anima tua, & loquere confidenter, ego dormio, & cor meum vigilat. Cumque inveni-eris eum, & tenueris, ne dimittas. Et si pauxillum dormitanti elapsus fuerit è manibus, noli protinus desperare. Egredere in plateas, adjura filias Jerusalem; reperies eum cubantem in meridie, lassum, ebrium, noctis rore madefactum, inter greges sodalium, in aromatum varietatibus, inter poma paradisi. Ibi ei da mammillas tuas; sugat de erudito

pectore , & requiescat inter medios ceros pennæ columbæ deargentatæ, & interiora ejus in fulgore auri. Parvulus iste , & puer , qui butyro & melle saginatur, qui inter caseatos nutritus est montes , cito crescit in juvenem , velociter in te hostes spoliat , mature prædatur Damascum , & regem vincit Assyrium. Audio te Xenodochium in portu fecisse Romano , & virgam de arbore Abraham in Ausonio plantasse littore. Quasi Æneas nova castra metaris ; & super undam Tyberis, ubi ille cogente quondam penuria, crustis fatalibus, & quadris patulis* non pepercit, tu viculum nostrum , id est, domum panis edificas , & diuturnam famem repentina saturitate compensas. Euge, nostra initia transgredieris; statum summum tenes; de radice pervenis ad cacumen: primus inter monachos, in prima urbe primum sequeris Patriarcham Loth, qui interpretatur declinans, campestris eligat, & juxta Pythagoræ litteram, facilia magis ac sinistra sectetur. Tu in arduis & saxosis cum Sara tibi monumentum para. Juxta sit Civitas litterarum: deletisque Gigantibus, filius Enakin, hereditatem tuam gaudium & risus excipiat. Dives erat Abraham auro, argento, pecore, possessione, vestibus; tantam habebat familiam, ut ad subitos nuncios, juvenibus electis, armare posset exercitum, & quatuor reges, quos quinque reges fugerant, in Dan consequutus occideret; & tamen post tam crebra hospitalitatis officia, dum non refutat homines, suscipere meruit Deum. Non servis, & ancillis imperabat, ut ministrarent hospitibus; nec bonum quod exercebat, per alios minuit, sed quasi reperta præda, cum Sara sua humanitati solus incubuit. Ipse pedes lavit, ipse

pin-

* *Quadrat patulis*, mensas vocat. - Hin Virgilius:
Patulis nec parcere quadris.

pinguem vitulum portavit humeris de armento, stetit ut servus peregrinis prandentibus; & Saræ manibus coctos cibos, jejunaturus apposuit. Hęc moneo, frater charissimè, pietate qua te diligo, ut non solum pecuniam, sed te ipsum Christo offeras, hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium tuum, & imiteris filium hominis, qui non venit ministrari, sed ministrare. Et quod Patriarcha alienis, hoc discipulis & servis Magister exhibuit & Dominus. Corium pro corio, & omnia quæ homo possidet, dare potest pro anima sua. Sed tange (inquit diabolus) carnes ejus, nisi in faciem benedixerit tibi. Scit hostis antiquus, majus continentia, quam nummorum esse certamen. Facilè abjicitur, quod hæret extrinsecus; intestinum bellum periculosius est. Conjuncta disglutinamus, unita dissuimus. Zachæus dives erat, Apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplum quod rapuerat, divisitque pauperibus medietatem substantiæ suæ, quæ remanserat; suscepit Christum hospitem; salus facta est domui ejus; & tamen quia parvulus erat, & Apostolicæ proceritati se non poterat extendere, non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli autem quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem, totum mundum pariter reliquerunt. Si offeramus Christo opes cum anima nostra, libenter suscipit. Si autem quæ foris sunt, Deo; quæ intus sunt, diabolo demus; non est æqua partitio, & dicitur nobis: Nonne si rectè offeras, & non rectè divides, peccasti? Quod Patricii generis, primus inter primos monachus esse cepisti; non tibi sit tumoris, sed humilitatis occasio, scienti filium Dei factum filium hominis. Quamcumque te dejeceris, humilior Christo non eris.

Esto, incedas nudis pedibus; fusca tunica vestiariis; æqueris pauperibus; inopum cellulas dignanter introcas; cæcorum oculos sis, manus debiliū, pes claudorum; ipse aquam portes, ligna concidas, focum extruas: ubi vincula? ubi alapa? ubi spura? ubi flagella? ubi patibulum? ubi mors? Et cum omnia quæ dixi feceris, ab Eustochio tua, Paulaque vinceris, si non opere, certe sexu. Ego quidem Romæ non eram, & tunc me tenebat eremus, atque utinam pertenuisset, quando socero tuo vivente Toxotio, sæculo serviebam: Sed tamen audio, quæ immunditias platearum ferre non poterant, quæ eunuchorum manibus portabantur, & inæquale solum molestius transcendebant, quibus serica vestis oneri erat, & solis calor incendium; nunc sordidatæ, & lugubres, & sui comparatione forticulæ, vel lucernas concinnant, vel succendunt focum, pavimenta verrunt, mundant legumina, olerum fasciculos inferventem ollam dejiciunt, apponunt mensas, calices porrigunt, effundunt cibos, huc illucque discurrunt. Et certè magnus virginum chorus cum illis habitat. Num hujuscemodi ministeria aliis imperare non poterant? Sed nolunt vinci ab his labore corporum, quas ipse superant virtute animi. Hæc dico, non quod de ardore mentis tuæ quicquam dubitem, sed quod currentem impellam; & acriter cæmicanti, fervorem fervore augeam. Nos in ista Provincia edificato monasterio, & diversorio propter extructo, ne fortè & modo Joseph cum Maria in Bethlehemi veniens, non inveniat hospitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur monachorum, ut nec coeptum opus deserere, nec supra vires ferre valeamus. Undè quia penè nobis illud de Evangelio

conçigit, ut futuræ turris non ante computaremus expensas, compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut semirutas villulas quæ barbarorum effugerunt manus, & parentum communium census venderet, ne coeptum sanctorum ministerium deserentes, risum maledicere & æmulis præbeamus. In calce epistolæ recordatus sum quadrigæ vestræ & proposito, quintam deesse Blasillam, penè oblitus de ea loqui, quæ prima de vobis præcessit ad Dominum. Vere nunc quinque in tres, ac duas videmus esse divisas; illa cum sorore Paulina dulci somno fruitur tu, duarum medius, ad Christum levius subvolabis.

HIERONIMUS AD LUCINIUM.

Argumentum Epistolæ.

Hic Lucinius natione Bæticus, destinabat adire Bethlehem, & epibus suis iuverat Hieronymi gregem: sanctam illius propositum collaudat, hortans ut pergat quò coepit, ad perfectam virtutem, & respondet ad quædam de quibus scripserat Lucinius.

NEC opinanti mihi subito litteræ tuæ reëditæ sunt; quæ quanto insperatè, tanto gaudiorum plenè quiescentem animam suscitarent, ut statim amore complecterer, quam oculis ignorabam; & illud mecum tacitus musitarem: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam, ut inveniat quem diligit anima mea? Verè nunc in te sermo Dominicus completus est: Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent in sinu Abrahamæ. Cornelius Centurio cohortis Italicæ, jam tunc
Lu-

Lucinii mei præfigurabat fidem. Apostolus Paulus scribens ad Romanos : Cum, inquit, in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc : tantis fluctibus approbavit, quid de illa Provincia quæretet. In brevi tempore ab Jerosolymis, usque ad Illyricum Evangelii jaciens fundamenta, Romam victus ingreditur, ac victus superstitionis erroribus liberos facies, manet in hospitio conducto per biennium, ut nobis utriusque instrumenti æternam reddat gemam. Pæccator hominum, nullo rete Apostolico te quoque, quasi pulcherrimum Auratam, inter innumera piscium genera traxi ad litus. Reliquisti amaros fluctus, falsos gurgites, scissuras montium, & Leviathan regnantem in aquis, cum Jesu deserta expetens contempsisti, ut possis illud propheticum canere : In terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Et iterum : Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eum qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate. Obsecro ergo te, & moneo parentis affectu, ut qui Sodomam reliquisti, ad montana festinans, post tergum ne respicias, ne aratri stivam, ne fimbriam Salvatoris, ne cincinnos ejus, noctis rore madefactos, quos semel tenere cœpisti, aliquando dimittas ne de tecto virtutum pristina quaesiturus vestimenta descendas ; ne de agro revertaris domum ; ne campestria cum Loth, & amœna hortorum diligas ; quæ non irrigantur de Coelo, ut terra sancta, sed de turbido flumine Jordanis, postquam dulces aquas maris mortui commixtione mutavit. Cœpisse multorum est, ad culmen pervenisse paucorum. Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bra-

vium. At contra de nobis dicitur: Sic currite, ut apprehendatis. Non est invidus Agonotheta noster, nec alterius palma alteri parat ignominiam. Omnes athletas suos desiderat coronari. Gaudet anima mea & magnitudine lætitiæ rem mœtoris patior. Ruth in lacrymas verba prorumpunt. Zachæus publicanus ad unius horæ conversionem, hospitem habere meruit Salvatorem. Martha & Maria convivio præparato, Dominum suscipere, meretrix lavat fleatibus pedes, & unguentis bonorum operum Domini corporis dedicat sepulturam. Simon leprosus invitat Magistrum cum Discipulis, & non contemnitur. Abraham dicitur: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & vade in terram quam monstravero tibi. Relinquit Chaldeam, relinquit Mesopotamiam, quæri quod nescit, ne perdat quod invenerat. Non enim arbitratus est simul se habere posse & patriam & Dominum, sed jam tunc illud Prophetæ David opere complebat: Advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei. Hebræus, id est, *perâtes*, atque transitor, dum non est præsentis virtute contentus, sed præteritorum obliviscens, in futurum se extendit, & scit illud: Ibunt de virtute in virtutem; mysticum sortitus est nomen, & viam tibi aperuit, quomodo non quæras ea quæ tua sunt, sed quæ aliena, & illos putes parentes, fratres, affines, atque cognatos, qui tibi in Christo copulati sunt. Mater, inquit, mea, & fratres mei sunt hi, qui faciunt voluntatem Patris mei. Habes tecum prius in carne, nunc in spiritu sociam, de conjugæ germanam, de foemina virum, de subjecta parem: quæ sub eodem jugo ad Cœlestia simul regna festinat. Cauta rei familiaris

dispensatio, & ad calculos rediens, non cito deponitur. Joseph cum tunica Ægyptiam effugere non potuit. Adolescens ille, qui opertus sindone sequebatur Jesum, quia tentus fuerat à ministris terrenum abiciens operimentum, nudus evasit. Elias igneo carru raptus ad Cœlum, melotem reliquit in terris. Elisæus boves, & iuga prioris operis vertit in vota. Loquitur sapientissimus vir: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Quandiu versamur in rebus sæculi, & anima nostra possessionum, ac reddituum procuracione devincta est, de Deo liberè cogitare non possumus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? qui consensus Christi ad Belial? quæ pars fidelis cum infideli? Non potestis, inquit Dominus, Deo servire, & mammonæ. Aurum deponere incipientium est, non perfectorum. Fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes. Se ipsum offerre Deo propriè Christianorum est, & Apostolorum, qui duo cum vidua paupertatis suæ in Gazophylacium æra mittentes, totum censum, quem habuerunt, Domino tradiderunt, & merentur audire: Sedebitis super duodecim solia, judicantes duodecimi tribus Israel. Hæc & ipse intelligis, quo animo replicem, & quod sub aliis verbis te ad sanctorum locorum invitam habitaculum. Abundantia tua multorum inopiam sustentavit; ut & horum divitiæ in tuam indigentiam redundarent. Fecisti tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipent in æterna tabernacula. Laudanda res, & Apostolicorum temporum virtutibus cœquanda, quando venditis possessionibus suis, credentes afferebant pecunias, atque fundebant ante pedes Apostolorum, ostendentes avaritiam esse calcandam. Sed Dominus magis querit

animas credentium, quam opes. Legimus: Redemptio anima viri, propriæ divitiæ. Possumus quidem divitias proprias intelligere, quæ non de alieno, non de rapinis sunt, juxta illud: Honora Deum de tuis justis laboribus. Sed melior est intelligentia, ut divitias proprias cognoscatur thesauros absconditos, quos nec fur possit suffodere, nec laro violentius eripere. Opuscula mea, quæ non sui merito, sed tua bonitate desiderare te dicis, ad describendum hominibus tuis dedi, & descripta vidi in chartaceis codicibus, ac frequenter monui, ut conferrent diligentius, & emendarent. Ego enim tanta volumina præ frequentia commentariorum, & peregrinorum turbis, relegere non potui: ut & ipsi probavere præsentibus, longo tentus incommodo, vix diebus quadragesimæ, quibus ipsi proficiscebantur, respirare coepi. Unde si paragrammata * repereris, vel minus aliqua descripta sunt, quæ sensum legentis impediunt: non mihi debes imputare, sed tuis; & imperitiæ notariorum, librariorumque incuriæ; qui scribunt, non quod inveniunt, sed quod intelligunt, & dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos. Porro Josephi libros, & Sanctorum Patrum, & Polycarpi volumina, falsus ad te rumor pertulit à me esse translata: quia nec oculi mei, nec virium est, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate. Origenis, & sancti Didymi pauca transtulimus, volentes nostris ex parte ostendere, quid Græca doctrina retineret. Canonem Hebræicæ veritatis, excepto Heptateucho, quem nunc in manibus habeo, pueris tuis, & notariis dedi describendum. Scruasinta Interpretum editionem, & te habere non dubito, & ante annos plurimos diligentissimè emendatum, studio-

* Id est, inversiones, mutationesque litterarum.

diostis tradidi: novum testamentum Græcæ reddidi auctoritati. Ut enim veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita novorum Græci sermonis normam desiderat. De Sabbato quod quaeris, utrum jejunandum sit, & de Eucharistia an accipienda quotidie, quod Romanæ Ecclesiæ, & Hispaniæ observare perhibentur, scripsit quidem & Hippolytus vir disertissimus, & carptim diversi Scriptores e variis Auctoribus edidere. Sed ego illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas (præsertim quæ tibi non officiant) ita observandas, ut à majoribus traditæ sunt: nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subverti. Arque utinam omni tempore jejunare possimus; quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. Nec tamen Manichææ hæreseos accusandi sunt cum carnalis cibus præferri non debuerit spirituali. Eucharistiam quoque absque condemnatione nostri, & pungente conscientia, semper accipite, & Psalmistam audite, dicentem: Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus, & cum eo canite: Eructavit cor meum verbum bonum. Nec hoc dico, quod Dominicis diebus jejunandum putem, & contextas quinquaginta diebus ferias auferam: sed unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum leges: Apostolicas arbitretur. Duo palliola, & amphimalium * de tuis usibus vel utenda, vel sanctis danda suscepi. Ego insignia paupertatis, & quotidianæ symbola penitentiae, tibi & sorori tuæ misi, quatuor ciliola apta proposito, & usibus vestris, & codicem, hoc est, visiones Isaac valde obscurissimas, quas nu-

* Gausapina tunica, utrimque villosa.

per historica explanatione differui: ut quotiescumque mea opuscula videris, toties amici dulcissimi recordatus, navigationem, quam parumper distuleras, pararas. Et quia non est in homine via ejus, & à Domino gressus hominis diriguntur, si fortè (quod procul absit) aliquid fuerit impediementi, quæso, ut quos charitas jungit terrarum longitudo non separet, & absentem Lucinium nostrum semper præsentem litterarum vicissitudine sentiamus.

HIERONYMUS AD THEODORAM, EPITAPHIUM
Lucinii Bæticæ.

Argumentum Epistolæ.

Theodoræ Hispanicam Viduam consolatur de morte Lucinii Bæticæ mariti, sed quem fratris habuerit loco.

Lugubri nuntio consternatus super sancti & venerabilis mihi dormitione Lucinii, vix brevent epistolam dictare potui: non quod ejus vicem doleam, quem scio ad meliora transisse, dicente Moyse: Transiens videbo visionem hanc magnam; sed quod torqueat desiderio, non meruisse me ejus viri videre faciem, quem in brevi tempore huc venturum esse credebam. Verum est illud super necessitate mortis prophetale vaticinium, quod fratres dividat, & charissima inter se nomina crudelis & dura dissociet. Sed habemus consolationem, quia Domini voce jugulatur, per quem ad eam dicitur: Ero mors tua, o mors, ero morsus tuus, inferne. Et in consequentibus; Adducet urentem ventum Dominus de deserto, ascendentem, qui siccabit omnes venas ejus, & desolabit fontem illius. Exivit enim virga de radice Jesse, flos

flos de virginali frutice pullulavit. Qui loquitur in Cantico Canticorum: Ego flos campi, & lilium convallium. Flos noster mortis interitus, ideoque & mortuus est, ut mors illius morte moreretur. Quod autem de deserto dicitur adducendus, virginalis uterus demonstratur, qui absque cultu & semine viri Deum nobis fudit infantem; qui calore Spiritus Sancti exsiccaret fontes libidinum, & caneret in Psalmo: In terra deserta, & invia, & inaquosa sic in sancto apparui tibi. Adversum ergo mortis duritiam, & crudelissimam necessitatem, hoc solatio erigimur, quod brevi visuri sumus eos, quos dolemus absentes. Neque enim mors, sed dormitio, & somnus appellatur. Unde & beatus Apostolus vetat de dormientibus contristari; ut quos dormire novimus, suscitari posse credamus, & post digestum soporem vigilare cum Sanctis, & cum Angelis dicere: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In coelo, ubi non est peccatum, gloria est, & perpetua laus, & indefessa præconia. In terra autem, ubi seditio, bella, atque discordiæ; pax imprecanda est; & pax non in omnibus, sed in his, qui bonæ voluntatis sunt, & salutationem audiunt Apostolicam: Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domino nostro Jesu Christo multiplicetur; ut in pace sit locus ejus, & habitatio ejus in Sion, id est, in specula, in sublimitate dogmatum atque virtutum, in anima credentis; cujus quotidie Angelus videt faciem Dei, & revelato vultu gloriam Dei contempletur. Unde obsecro te, & currentem, ut ajunt, impello, ut Lucinium tuum desideres quidem ut fratrem, sed gaudeas regnare cum Christo; quia raptus est, ne malitia immutaret mentem ejus; placita enim erat

erat Deo anima illius, & in brevi spatio, tempora multa complevit. Nos dolendi magis, qui quotidie stamus in prælio peccatorum, vitiis sordidamur, accipimus vulnera, & de otioso verbo reddituri sumus rationem. Ille jam securus, & victor te aspicit de excelso, & favet laboranti, & juxta se locum preparat; eodem amore, & eadem charitate qua obliquus officii conjugalis, in terra quoque sororem te habere coeperat, imò tu illum Fratrem: quia casta conjunctio sexum non habet nuptialem. Etsi adhuc in carne positi, & renati in Christo non sumus Græcus & Barbarus, servus & liber, masculus & foemina; sed omnes in eò unum sumus: quanto magis cum corruptivum hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlis? Quando dicit: Non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlis; non natura & substantia corporum tollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur. Neque enim scriptum est: Erunt Angeli; sed sicut Angeli. Ubi similitudo promittitur, veritas denegatur. Erunt inquit, sicut Angeli Dei, id est similes Angelorum; ergo homines esse non desinent. Incltyti quidem, & Angelico splendore decorati, sed tamen homines; ut Apostolus, Apostolus sit; & Maria, Maria: & confundatur hæresis, quæ idè incerta, & magna promittit ut quæ certa, & moderata sunt, auferat. Et quia hærescos semel fecimus mentionem; quæ Lucinius noster dignè eloquentiæ tuba prædicari potest? qui, spurcissima per Hispanias Basilidis hæresi faviente, & instar pestis & morbi, totas intra Pyrenæum, & Oceanum vastante Provincias, fidei Ecclesiasticæ tenuit puritatem, nequaquam suscipiens Armagil, Barbelon, Abra-

ras, Balsamum, & ridiculum Leusiboram, ceteraque magis portenta, quam nomina, * quæ ad imperitorum, & mulierularum animos concitandos, quasi de Hebraicis fontibus hauriunt, barbaro simplices quoque terrentes sono, ut quod non intelligunt, plus mirentur. Refert Irenæus vir Apostolicorum temporum, & Papiæ, auditoris Evangelistæ Joannis, Discipulus, Episcopus Ecclesiæ Lugunenensis, quod Marcus quidam de Basilidis gnostici sæpe descendens primum ad Gallias venerit; & eas partes, per quas Rhodanus, & Garumna fluunt, sua doctrina maculaverit maximeque nobiles fœminas, quædam in occulto mysteria repromittens, hoc errore seduxerit, magicis artibus, & secreta corporum voluptate amorem sui concilians: inde Pyrenæum transiens, Hispanias occupavit, & hoc studio habuerit, ut divitum domos, & in ipsis fœminas maxime appeteret; quæ ducuntur variis desideriis, semper discentes, nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Hoc ille scripsit ante annos circiter trecentos, & scripsit in iis libris, quos adversus omnes hæreses doctissimo & eloquentissimo sermone composuit. Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinius noster laude sit dignus, qui clausit aures, ne audiret iudicium sanguinis; & omnem substantiam suam dispersit, & dedit pauperibus, ut iustitia ejus maneret in æternum: nec patriæ suæ largitate contentus, misit Jerosolymarum & Alexandrinæ Ecclesiæ tantum auri, quanto multorum possit inopiæ subveniri. Quod cum multi mirentur, & prædicent; ego in illo magis laudabo fervorem, & studium Scripturarum. Quo ille desiderio opuscula nostra flagitavit; &, missis sex notariis (quia in hac provin-

cia

* Vide D. Irenæum, de his latè.

cia Latini sermonis scriptorumque penuria est) describi sibi fecit, quæcumque ab adolescentia usque in præsens tempus dictavimus? non nos honoravit, qui parvuli & minimi Christianorum omnium sumus, & ob conscientiam peccatorum Bethlehemitici ruris saxa incolimus; sed Christum, qui honoratur in servis suis, & Apostolis repromittit dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt; & qui me recipiunt, recipiunt eum qui me misit. Itaque charissima filia, hanc epistolam amoris mei in illum habeto epitaphium, & quidquid posse me scieris in opere spirituali, audacter impera, ut sciant sæcula post futura eum, qui dicit in Isaia: Posuit me ut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me: duos viros, tantis maris atque terrarum inter se spatii separatos, suo acumine vulnerasse; ut, cum mutuo in carne se nesciant, amore spiritus copulentur *Subscriptio.* Sanctam te corpore & spiritu servet ille Samarites, id est, servator, & cultos, de quo in Psalmo scribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel: ut Hir, * qui interpretatur vigil, qui descendit ad Danielelem, ad te quoque veniat, & possis dicere: Ego dormio, & cor meum vigilat.

* *Hir* ponitur, pro Angelis, quod semper vigilant, & ad imperium Dei parati sint.

HIERONYMUS AD THEOPHILUM.

Argum. Epistolæ.

Excusat se Theophilo Papæ Alexandrino quod librum illius Paschalem, eruditum pariter & eloquentem ferius verterit, impeditus partim obitu Paula, partim sub morbo.

EX eo tempore, quo beatitudinis tuæ accepi Epistolas, juncto Paschali libro, usque ad præsentem diem ita & mœrore luctus, & solitudine, ac diversis super statu Ecclesiæ hinc inde rumoribus exagitatus sum, ut vix volumen tuum potuerim in Latinum sermonem vertere. Optimè enim nosti, juxta veterem sententiam, non esse tristem eloquentiam, maximè si ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo. Et hanc ipsam Epistolam febre æstuans, & quantum jam diem decumbens lectulo, nimia festinatione dictavi, breviter indicans beatitudini tuæ magnum me laborem sustinuisse in translatione ejus, ut omnes sententias pari venustate transferrem, & Græcæ eloquentiæ latinum aliqua ex parte responderet eloquium. In principio philosopharis, & generaliter agens, dum omnes erudis, unum jugulas; in reliquis autem, quod vel difficillimum est, rhetoricæ eloquentiæ jungis Philosophos, & Demosthenem, atque Platonem nobis consocias. O quanta dicuntur in luxuriam; quantis præconiis extollitur continentia; & de intimis sapientiæ disciplinis, diei ac noctis, Lunæ cursus, ac solis ratio, mundi istius natura describitur, & hanc ipsam disputationem ad Scrip-

turarum. refers auctoritatem, ne in Paschali libro videaris de secularibus quidquam fontibus muratus. Quid plura? In his laudare te vereor, ne assentandi crimen incurram. Optimus liber est, & in Philosophis, & agens susceptam causam absque invidia personarum. Unde obsecro te, ignoscas tarditati meae: ita enim sanctae & venerabilis Paulae confectus sum dormitione, ut absque translatione hujus libri, usque in praesentiarum, nihil aliud divini operis scripserim. Perdidi enim, ut ipse nosti, repente solatium; quod, ut conscientiae nostrae testis est Dominus, non ad proprias ducimus necessitates, sed ad sanctorum refrigeria, quibus illa sollicitè serviebat. Sancta & venerabilis te, filia tua Eustochium, quae nullam pro matris absentia recipit consolationem, te universa fraternitas suppliciter salutat. Libros, quos dudum scripsisse te nuntiasti, vel legendos nobis, vel vertendos trans mitte. Vale in Christo.

HIERONYMUS AD ABIGAUM.

Argumentum Epistolæ.

Abigao Presbytero Hispano excusat se quod non scripserit. Eundem consolatur ne moleste ferat cæcitatem corporis, cum cernat animo. Hujus integritatem laudat.

QUAMVIS mihi multorum sum conscius peccatorum, & quotidie in oratione flexis genibus loquar: Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris; tamen sciens scriptum esse ab Apostolo, ne inflatus superbia incidat in iudicium diaboli: Et in alio loco scriptum: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam: nihil ita à pueritia conatus sum vitare, quam tumentem animum, & cervicem erectam, Dei contra se odium provocantem. Novi enim Magistrum, & Dominum, & Deum meum in carnis humilitate dixisse: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et ante per os David cecinisse: Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus. Et in alio loco legimus, Ante gloriam humiliabitur cor viri, & ante ruinas elevabitur. Itaque obsecro te, ne me putes sumptis literis tuis ante tacuisse, & aliorum, vel infidelitatem, vel negligentiam in me referas. Quid enim causæ erat, ut provocatus officio tacerem, & amicitias tuas meo silentio repellerem, qui ultro soleo bonorum appetere necessitudinem, & me eorum jungere charitate? Quia meliores sunt duo, quam unus: & si alter ceciderit, ab altero fulciatur. Funiculus

culus triplex non facile rumpitur ; & frater fratrem
 adjuvans , exaltabitur . Scribe ergo audacter , & ab-
 sentiam corpore crebro iunge sermone . Nec do-
 leas , si hoc non habeas , quod formiculae , & muscae ,
 & serpentes habent , id est , carnis oculos ; sed illum
 te oculum habere latere , de quo in Cantico dicitur
 Canticorum : Vulnerasti me soror mea Sponsa , uno
 de oculis tuis , quo Deus videtur ; de quo à Moyse
 dicitur : Transiens videbo visionem hanc magnam .
 Denique quosdam etiam mundi Philosophos legi-
 mus , ut totam cogitationem ad mentis cogerent pu-
 ritatem , sibi oculos eruisse . Et à Propheta dicitur :
 Intravit mors per fenestras nostras . Et Apostoli au-
 diunt : Qui viderit mulierem ad concupiscendum
 eam ; & reliqua . Unde præcipitur eis , ut levant ocu-
 los , & videant segetes candidas , quæ præparatæ sunt
 ad metendum . Quod autem precaris , ut nostris mo-
 nitis Nabucodonosor , & Rapsaces , & Nabuzardam ,
 & Holofernes in te occidantur ; nunquam nostra
 auxilia postulares , si in te viverent . Sed quia illi in
 te mortui sunt , & cum Zorobabel , & cum Jesu filio
 Josedech Sacerdote magno , cum Ezra quoque , &
 Neemia ruinas Jerusalem ædificare cœpisti , nec mit-
 tis mercedes in pertusum sacculum , sed thesauros
 tibi in coelestibus paras ; idcirco nostras appetis ami-
 citias , quos Christi servulos arbitraris . Sanctam fi-
 liam meam Theodoram , sororem beatæ memoriæ
 Lucini per se commendatam , meo sermone com-
 mendo , ut incepto itinere non lassetur ; ut ad ter-
 ram sanctam multo per eremum labore perveniat ;
 ut non putet perfectam esse virtutem exisse de Eryp-
 to , sed per innumerabiles infidias ad montem
 Nabo , & ad Jordanem fluvium pervenire , ut acci-

piat secundam in Galgala circuncisionem, ut illi muri Hiericho corruant Sacerdotalium tubarum subverſi clangoribus, ut juguletur Adonizedek, ut Hai, & Azor pulcherrime quondam corruant Cibitates. Fratres, qui nobiscum in monasterio sunt, te salutant. Sanctos, qui nos diligere dignantur, per te oppido salutamus.

HIERONYMUS AD CASTRUTIUM.

Argumentum Epistolæ.

Castrutium Pannonitum consolatur de cecitate oculorum docens eam aliquoties à Deo propitio inmitti.

SANCTUS Filius meus Heraclius Diaconus mihi retulit, quod cupiditate nostri Cissam usque venisses, & homo Pannonius, id est terreneum animal, non timueris Adriatici maris æstus, & Ægei atque Jonii subire discrimina, & nisi te pius fratrum retinisset affectus, voluntatem opere complexisset. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, sed voluntas; quia alterum ab inimicis, sæpè præbetur, alterum sola charitas tribuit. Simulque obsecro, ne inbecillitatem corporis, quam sustines, de peccato tibi exultimes evenisse. Quod quidem, & Apostoli suspicantes de eo qui natus erat cæcus ex utero, interrogantesque Dominum Salvatorem: Iste peccavit, an parentes ejus, ut cæcus nasceretur? Audiunt: Neque hic peccavit, nec parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus Ethnicos, atque Judæos, hæreticos, atque diversorum dogmatum homines,

volutari in coeno libidinum, madere sanguine, feritate lupos, rapacitate milvos vincere, & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos cum hominibus verberari, & idcirco superbire contra Deum, & transire usque ad cœlum os eorum? Cum sanctos è contrario viros sciamus ægrotationibus, miseriis, & egestate torqueri, qui forsitan dicunt: Ergo frustra sanctificavi animam meam, & lavi inter innocentes manus meas. Statimque se reprehendentes ajunt: Si narravero sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Si cœcitatibus causam putas esse peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebro medici remediuntur: insimulabis Isaac, qui in tantum lucis istius expers fuit, ut etiam cui nollet, errore deceptus benediceret. Referes crimen in Jacob, cujus caligaverat acies: & cum interioribus oculis, & spiritu prophetali longe post futura prospiceret; & Christum cerneret de stirpe regia esse venturum, Ephraim, & Manassem videre non poterat. Quid inter Reges Josia sanctius? Ægyptio mucrone interfectus est. Quid Petro, quid Paulo sublimius? Neronianum gladium cruentarunt. Et (ut de hominibus taceam) Dei Filius sustineit ignominiam Crucis, & tu putas beatos, qui felicitate istius sæculi & deliciis perfruuntur? Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus. Unde & in Ezequiele ad Jerusalem: Jam, inquit, non irascat tibi, zelus meus recessit à te. Quem enim diligit Dominus, corripit, & castigat omnem filium quem recipit. Non erudit pater, nisi quem amat. Non corripit magister discipulum, nisi eum quem ardentioris cernit ingenii. Medicus si cessaverit curare, desperat. Quod si responderis; quo modo Lazarus recepit mala in vita sua; libe-

benter nunc tormenta patiar , ut futura mihi gloria reseruetur. Non enim vindicabit Dominus bis in idipsum. Job vir Sanctus , & immaculatus , & justus in generatione sua , cur tanta perpeffas fit , ipsius volumine continetur. Et ne veteres replicando historias longum faciam , & excedam mensuram epistolæ ; brevem tibi fabulam referam , quæ infantiz meæ temporibus accidit. Beatus Antonius cum à Sancto Athanasio Alexandriæ Episcopo propter confutationem Hæreticorum in urbem Alexandriam esset accitus , & isser ad eum Didymus , vir eruditissimus , cantus oculis : inter cæteras sermocinationes , quas de Scripturis Sanctis habebat , cum ejus admiraretur ingenium , & acumen animi collaudaret , sciscitans ait : Num tristis es , quod oculis carnis careas ? Cum ille pudore reticeret , secundo , tertioque interrogans , tandem elicit , ut mœrorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius : Miror , ait , prudentem virum ejus rei dolere damno , quam formicæ , muscæ , culices habent ; & non lætari illius possessione , quam sancti soli , & Apostoli meruerant. Ex quo pervides , quod multo melius sit spiritu videre quam carne , & illos oculos possidere , in quos peccati festuca non possit incidere. Nos , licet hoc anno non veneris , tamen non desperamus adventum tuum. Quod si sanctus Diaconus portitor litterarum , tuis amplexibus fuerit irritatus , & illo comitante huc veneris , libenter suscipiam dispensationis moram , magnitudinis fœnoris duplicatam.

HIERONYMUS AD JULIANUM.

Argumentum Epistolæ.

Julianus dives, & potens, intra paucos dies amisit duas filias, & uxorem. Mox incurfantibus barbaris bonam possessionum partem perdidit. Hunc comparatione Job consolatur, & exemplo Pammachii, Paulinaeque adhortatur ad perfectam vitam, hoc est absolutum mundi contemptum, videlicet huc vocante etiam ipsa fortuna.

Filius meus, frater tuus, Ausonius in ipso jam professionis articulo, cum mihi præsentiam sui tarde dedisset, & cito abstulisset, atque in puncto temporis, salve pariter valeque dixisset vacuum se redire arbitratus est, nisi mearum aliquid ad te nugarum tumultuario sermone portaret. Jam demisso synthemate * equus publicus sternebatur, & nobilem juvenem, punicea indutum tunica, baltheus ambiebat; & tamen ille apud notario cogebat loqui, quæ velociter edita velox consequeretur manus, & linguæ celeritatem prænderent signa verborum. Itaque non scribentis diligentia, sed dictantis temeritate, longum ad te silentium rumpo, offerens tibi nudam officii voluntatem. Extemporalis ex Epistola, absque ordine sensuum, sine lenocinio, & compositione verborum, ut totum in illa amicum, nihil de oratore reperias. In procinctu effusam putes, & abire cupienti ingestum viaticum. Divina Scriptura loquitur; Musica in luctu intempestiva narratio. Unde & nos, leporem artis rhetoricæ contemnescentes,

&

*Genus indumenti nobilium, breve, & negotiis aptum.

& puerilis atque plausibilis eloquii venustatem, ad sanctarum scripturarum gravitatem confugimus, ubi vera vulnerum medicina est, ubi dolorum certa remedia, in quibus recepit unicum filium mater in feretro, ubi turbæ dicitur circumstanti: Non est mortua puella, sed dormit. Ubi & quatruiduanus mortuus ad vocem inclamantis Domini ligatus egreditur. Audio te in brevi tempore, duas virgunculas filias junctis penè exulisse funeribus, & pudicissimam ac fidissimam conjugem tuam Faustinam, imò fidei calore germanam, in qua sola post amissos liberos acquiescebas, subita tibi dormitione subtractam: quasi, si naufragus in littore latrones reperiat, & juxta eloquia Prophetarum, fugiens ur̄um, incidat in leonem, extendensque manum ad parietem, à colubro mordeatur; consecuta rei familiaris damna, vastationem totius barbaro hoste provinciarum, & in communi depopulatione privatas possessionum tuarum ruinas, abactos armentotum ac pecorum greges, vinctos occisosque servulos, & in unica filia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant chariorem, electum nobilissimum generum; ex quo, ut omnia taceam, plus mœroris, quàm gaudii suscepisti. Hic est catalogus tentationum tuarum, hæc cum Juliano, tiruaculo Christi, pugna hostis antiqui. Quæ, si ad te respicias, grandia sunt; si ad bellatorem fortissimum, ludus & umbra certaminis: Beato Job post malorum examina uxor pessima reservata est, ut per eam disceret blasphemare: tibi sublata est optima, ut miseriarum solatium perderes. Aliud est sustinere quam nolis, aliud desiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum, domus suæ ruinam unum habuit sepulchrum, & scissis vestibus,

ut parentis monstraret affectum, procidens in terram, adoravit, & dixit: Nudus exivi de utero matris meę, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Tu (ut parcissimè dicam) inter multorum officia propinquorum, & consolantes amicos, tuorum exequias persecutus es. Perdidit ille simul omnes divitias, & succedentibus sibi majorum nuntiis ad singulas plagas feriebatur immobilis, comiens in se illud de Sapiente præconium: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. Tibi major pars derelicta substantię, ut tantum teneris quantum ferre potes. Necdum enim ad eum pervenisti gradum, ut totis adversum te cuneis dimiceretur. Dives quondam dominus, & ditior pater, subito orbis, & nudus est. Cumque in omnibus his, quę contigerant ei, non peccasset coram Domino; nec quidquam loquutus esset inspiens; exultans Dominus in victoria famuli sui, & illius patientiam suam ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animadvertisti famulum meum Job, quia non est quisquam ei similis super terram? Homo innocens, verus Deicultor, abstinens se ab omni malo, & adhuc perseverans in innocentia. Pulchre addidit: Et adhuc perseverans in innocentia, quia difficile est pressam malis innocentiam non dolere; & hoc ipso fidem non periclitari, quod se videat injuste sustinere quod patitur. Ad quę respondens diabolus Domino ait: Corium pro corio, & omnia quę habuerit homo dabit pro anima sua; sed extende manum tuam, & tange ossa, & carnes ejus, nisi in faciem benedixerit tibi. Callidissimus adversarius, & inveteratus dierum malorum, novit alia esse, quę extrinsecus sint, &

philosophis quoque mundi *Adiaphora*, hoc est indifferentia, nominentur, in eorumque amissione atque contemptu perfectam non esse virtutem: alia, quæ intrinsecus & desiderata cogant dolere perdentem. Unde audacter Dei renuit prædicationem, & dicit, nequaquam enim debere laudari, qui nihil de se, sed totum extra se dederit, qui pro corio suo coria obtulerit filiorum, & deposuerit marsupium, ut fruatur corporis sanitate. Unde intelligat prudentia tua, usque ad hunc terminum pervenisse tentationes tuas, & dedisse te corium pro corio, pellem pro pelle, omnia quæ habes, parum esse dari pro anima tua, necdum autem extentam in te manum Dei, nec tactas carnes, nec ossa confracta, ad quorum dolorem difficile est non ingemiscere: & in faciem Deo benedicere, pro eo quod est maledicere. Unde & Nabutha in Regum libris dicitur benedixisse Deum, & Regem; & idcirco lapidatur à populo. Sciens autem Dominus athletam suam, immo virum fortissimum, etiam in isto extremo perfectoque certamine non posse superari. Ecce inquit, trado illum tibi, tantum animam illius custodi. Caro viri sanctæ datur in diaboli potestatem, & animæ sanitas reservatur; ne, si illud percussisset, in quo sensus est mentisque iudicium, non esset culpa peccantis, sed ejus, qui statum mentis everterat. Laudent ergo te alii, & tuas contra diabolium victorias panegyricis prosequantur; quod læto vultu mortes tuleris filiarum; quod in quadragesimo die dormitionis earum lugubrem vestem mutaveris; & dedicatio ossium martyris, candida tibi vestimenta reddiderit; ut non sentires dolorem orbitaris tuæ, quem civitas universa sentiret, sed ad triumphum martyris exultares; quod

sanctissimam conjungem tuam, non quasi mortuam, sed quasi proficiscentem deduxeris. Ego te nequam adulatione decipiam, nec lubrica laude supplantabo: loquar illud potius, quod tibi audire conducit. Fili accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem: & cum omnia feceris dicito: Servus inutilis sum, feci quod facere debui. Tulisti liberos, quos ipse dederas. Recepisti ancillam, quam mihi ob breve solatium commodaveras. Non contristor, quod recepisti; sed ago gratias, quod dedisti. Quondam dives adolescens omnia, quæ in lege præcepta sunt, se implese jactabat: ad quem Dominus in Evangelio: Unum, inquit, tibi deest: Si vis perfectus esse, vade vende omnia quæ habes, & dà pauperibus, & vene sequere me. Qui omnia se fecisse dicebat, in primo certamine divitias vincere non potest. Unde & difficile intrant divites in regna coelorum: quæ expeditos, & alarum levitate subnixos habitatores desiderant. Vade, inquit, & vende: non partem substantiæ, sed universa quæ possides: & dà, non amicis, non consanguineis, non propinquis, non uxori, non liberis: plus aliquid addam: Nihil tibi ea omnibus metu inopiæ reservans, ne cum Anania damneris, & Saphira: sed dà cuncta pauperibus; & fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula, ut me sequaris; ut dominum mundi, possessionem habeas; ut possis canere cum Propheta: Pars mea Dominus; & ut verus levita nihil de terrena hæreditate possideas. Et hoc hortor: Si vis esse perfectus; si Apostolicæ dignitatis culmen cupis, si sublata cruce Christum sequi, si apprehenso aratro non respicere post tergum; si in sublimi tecto positus pristina vestimenta contem-

nis, & ut evadas Ægyptiam dominam, sæculi pallium derelinquis. Undè & Elias ad cœlorum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mundi in mundo vestimenta dimittit. Sed hoc, ais, Apostolicę dignitatis est, & ejus, qui velit esse perfectus. Cur autem & tu nolis esse perfectus? Cur, qui in sæculo primus es, non & in Christi familia primus sis? An quia uxorem habueris? Habuit & Petrus, & tamen cum reti eam & naviculam derelinquit. Providentissimus Dominus, & omnium salutem desiderans, malensque poenitentiam peccatoris, quam mortem, abstulit tibi hanc excusationem; ut non illa te retrahat ad terras, sed tu eam sequaris ad Paradisi regna trahentem. Bona liberis pares, qui te ad Dominum præcesserunt; ut partes eorum non in divitias sororis proficiant, sed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miserorum. Hęc monilia filię tuæ à te expetunt, his gemmis ornari capita sua volunt. Quod perituum erat in serico, in vilibus pauperum tunicis servetur. Repetunt à te partes suas, junctæ sponso nolunt videri pauperes, & ignobiles, propria ornamenta desiderant. Nec est quod excuses nobilitatem, & divitiarum pondera. Respice sanctum virum Pammachium, & ferventissimę fidei Paulinum Presbyterum, qui non solum divitias, sed seipsos Domino obtulerunt: qui contra diaboli tergiversationem, nequaquam pellem pro pelle, sed carnes, & ossa, & animas suas Domino consecraverunt: qui te & exemplo, & eloquio, id est, & opere, & lingua possunt ad majora perducere. Nobilises, & illi; sed in Christo nobiliores. Dives & honoratus, & illi; imo ex divitibus, & honoratis pauperes, & inglorii; & idcirco ditiores, & magis in-

cly-

clyti, quia pro Christo pauperes, & in honorati. Es tu quidem benefacis, quod sanctorum diceris usibus ministrare, fovere monachos, Ecclesiis offerre quam plurima. Sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. Contemnis aurum, contempserunt & multi Philosophi, quibus unus, ut cæteros sileam, multarum possessionum pretium projecit in pelagus, Abite, dicens, in profundum malę cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Philosophus glorię animal, & popularis aurę vile mancipium totam simul sarcinam deposuit; & te putas in virtutum culmine constitutum, si partem ex toto offeras? Te ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo; te, inquam, non tua. Et ideò variis tentationibus commonet, quia multis plagis & doloribus eruditur Israel. Et quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta misit in gazophylacium: & quia totum obtulit quod habebat, omnes dicitur in oblatione munerum Dei superasse locupletes, quæ non pondere sui, sed offerentium voluntate pensantur. Ut multis erogaveris censum tuum, & quidam tua gaudeant liberalitate: tamen multo plures sunt, quibus nihil dedisti. Neque enim Darii opes, & Cræsi divitiæ valent explere pauperes mundi. Quod si te ipsum Domino dederis, & Apostolica virtute perfectus, sequi cœperis Salvatorem: tunc intelligas, ubi fueris, & in exercitu Christi quam extremum teneris locum. Non plangisti filias mortuas, & paternæ in genis lachrymæ Christi timore siccatae sunt. Quanto major Abraham, qui unicum alium voluntate jugulavit, & quem heredem mundi futurum audierat, non desperat etiam post mortem esse victurum. Jephthe obtulit virginem filiam,

liam, & idcirco in enumeratione Sanctorum ab Apostolo ponitur. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostes invadere, proscripso tollere; quæ & accedere possunt, & recedere, & instar undarum, ac fluctuum à succedentibus sibi dominis occupantur, atque ut uno cuncta sermone comprehendam, quæ velis nolis, in morte dimissurus es, illud offes, quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus, quod tecum pergat ad inferos, imò ad Regna cœlorum, & ad paradisi delicias. Extruis Monasteria, & multus à te per insulas Dalmatiæ sanctorum numerus sustentatur. Sed melius faceres, si & ipse sanctus inter sanctos viveres. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. Apostoli gloriantur, quod omnia dimiserint, & sequuti sint Salvatorem: & certe præter retia & navem nihil legimus eos dimisisse: & tamen testimonio futuri judicis coronantur; quia se offerentes, totum dimiserant quod habebant: Hæc loquor non in fugillationem operum tuorum; vel quod extenuem liberalitatem, & elemosinas tuas; sed quod te nolim inter seculares esse Monachum, & inter Monachos sæcularem; totumque à te expectam, cujus audio mentem divino cultui deditam. Si huic consilio nostro vel amicus, vel affecla, vel propinquus renititur, & te ad delicias splendidæ mensæ revocat: intelligito eum non de tua anima, sed de suo ventre cogitare, & omnes opes lautaque convivia subita morte finire. Octo & sex annorum intra viginti dies duas filias amissi, & arbitraris senem dia posse vivere? cujus ut ætas longa tendatur, audi & David: Dies vitæ nostræ septuaginta anni: si autem tripliciter octoginta: & quidquid superest, labor & dolor est.

est. Felix, & omni dignus beatitudine, quem senectus Christo occupat servientem, quem extrema dies Salvatori invenerit militantem; qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta: cui in introitu paradisi dicitur: Recepisti mala in vita tua, nunc autem hic lætare. Nec enim ulciscetur bis Dominus in eadem re. Divitem purpuratum gehennæ flamma suscepit. Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cujus carnes putridas lambebant canes, & vix de micis mensæ locupletis miserabilem sustentabat animam, in sinu Abrahamæ recipitur, & tanto Patriarcha parente lætatur. Difficile, imò impossibile est, ut & præsentibus quis, & futuris fruatur bonis; ut & hic ventrem, & ibi mentem impleat; ut de deliciis transeat ad delicias; ut in utroque sæculo primus sit; ut & in cœlo, & in terra appareat gloriosus. Quod si tibi tacita cogitatio scrupulum moverit, cur monitor ipse non talis sim, qualem te esse desidero, & nonnullos videris in medio itinere corruisse, illud breviter respondebo, non mea esse quæ dico, sed Domini Salvatoris, non monere, quod ipse possim, sed quid debeat velle, vel facere, qui servus futurus est Christi. Et athleteæ suis incinatoribus fortiores sunt: & tamen monet debilior, ut pugnet ille qui fortior est. Noli respicere Judam negantem, sed Paulum respice confitentem. Jacob ditissimi patris filius, solus, & nudus in baculo suo pergit Mesopotamiam, jacet lassus in itinere, & qui delicatissimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro pulvillo utitur. Vidit scalam de terra usque ad cœlum, & ascendentes per eam Angelos, & descendentes, & desuper innitentem Dominum, ut lapsis manum porrigeret, ut ascendentes suo ad laborem provocaret aspectu.

Unde & vocatur locus ipse Bethel, id est domus Dei, in qua quotidie ascenditur, atque descenditur. Et sancti enim corruunt, si fuerint negligentes; & peccatores pristinum recipiant gradum, si sordes fletibus laverint. Hoc idè dixi, ut non te terreat descendentes, sed provocent ascendentes. Nunquam exemplum à malis sumitur, etiam in sæculi rebus semper à meliori parte incitamenta virtutum sunt. Oblitus propositi, & epistolæ brevitatis, plura dictare cupiebam: ad materiæ quippè dignitatem, & ad meritum personæ tuæ parum est omne quod dicitur: & ecce tibi noster Ausonius cœpit schedulas flagitare, urgere notarios, & hinc ita ferventis equi ingenioli mei festinus arguere tarditatem. Memento igitur nostri, & cura ut in Christo valeas. Atque, ut cætera taceam, domestica sanctæ Veræ exempla sectare; quæ verè secuta Christum, peregrinationis molestias sustinet; & sit tibi tanti dux fœmina facti.

HIERONYMUS AD EXUPERANTIUM,

Hortatoris.

Argumentum Epistolæ.

Exuperantium adhortatur, ut relicta militia Imperiali, conferat se ad perfectam Christiani vitam, unaque cum fratre suo Quintiliano Bethlehem migret.

INter omnia, quæ mihi sancti fratris Quintiliani amicitia præstiterunt, hoc vel maximum est, quod te mihi ignotum corpore, mente sociavit. Quis enim non diligat eum, qui sub paludamento, & habitu militari agit opera prophetarum, & exteriorem homi-

minem aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus est ad imaginem Creatoris? Unde & prior ad officium provoco litterarum, & precor, ut mihi occasionem tribuas sæpius rescribendi, quo de cætero scribam audacius. Illud autem prudentiæ tuæ breviter significasse sufficiat, ut memineris Apostolicæ sententiæ: Vincetus es uxori, ne quæras solutionem: solutus es, ne quæras uxorem; id est alligationem, quæ solutioni contraria est. Qui igitur servit officio conjugali, vincetus est: qui vincetus est, servus est. Qui autem solutus est, liber est. Cùm ergo Christi gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac propemodum in domate constitutus sis; non debes ad tollendam tunicam tecto descendere, nec respicere post tergum, nec aratri semel arrepti sivism dimittere. Sed, si fieri potest, imitare Joseph, & Ægyptiæ domine pallium relinque; ut nudus sequaris Dominum Salvatorem, qui dicit in Evangelio: Nisi quis dimiserit omnia, & tulerit crucem suam, & sequutus me fuerit, non potest meus esse discipulus. Projice sarcinam sæculi, ne quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur: nudus, & levis ad cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera. Hoc autem dico, non quod te avarum didicerim; sed quod intelligam, ideirco adhuc militiæ operam dare, ut impleas sacculum, quem evacuare Dominus præcepit: Si igitur qui habent possessiones & divitias, jubentur omnia vendere, & dare pauperibus, & sic sequi Salvatorem: dignatio tua aut dives est, & debet facere quod præceptum est; aut adhuc tenuis; & non debet quærere quod erogatura est. Certe Christus pro animi voluntate omnia in acceptum refero

Fert. Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua illa in Evangelio pauperula, quæ duo minuta misit in gazophylacium, cunctis præfertur divitibus, quia totum quod habuit dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, sed quæsitæ jam tribue; ut fortissimum tyrunculum suum Christus agnoscat; ut lætus tibi de longissima regione venienti occurrat pater, ut stolam tribuat; ut donet annulum; ut immolet pro te vitulum saginatum, ut expeditum cum sancto fratre Quintiliano ad nos otio faciat navigare. Pulsavi amicitiarum fores; si aperueris, nos crebrò habebis hospites.

HIERONYMUS AD CASTORINAM

Materteram.

Argumentum Epistolæ.

Castorinam Materteram suam cum qua nescio quid dissidii fuerat, ad pacem, & concordiam quod per alias etiam fecerat litteras, adhortatur.

JOannes, idem Apostolus & Evangelista, in Epistola sua ait: Quicumque odit fratrem suum homicida est: & rectè: cum enim homicidium ex odio sæpè nascatur; quicumque odit, etiamsi necdum gladio percusserit, animo tamen homicida est. Cur, ais, tale principium? Scilicet ut veteri rancore deposito, mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Irascimini, inquit David, & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apostolus plenius interpretatur; Sol non occidat super iracundiam vestram. Quid agemus nos in die judicii, super quorum iram non unius diei, sed

sed tantorum annorum Sol testis occubuit? Dominus loquitur in Evangelio: Si offers munus tuum ad altare, ibique recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade reconciliari prius fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Væ mihi misero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore, aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanente, sine causa obtuli. Quomodo in quotidiana prece unquam diximus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: animo discrepante cum verbis, oratione disidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus litteris rogaveram, ut pacem, quam nobis reliquit Dominus, habeamus; & meum desiderium, & tuam mentem Christus intueatur. In brevi; ante tribunal ejus, reconciliata, seu scissa concordia, aut premium recuperabit, aut pœnam. Quod si tu (quod procul obsit) nolueris, ego liber ero. Epistola me hæc mea cum lecta fuerit, absolvet.

HIERONYMUS AD JULIANUM DIACONUM.

Argumentum Epistolæ.

Hanc scripsit D. Hieronymus juvenis ex eremo, cum primam relicta patria eo adit, Heliodoro comite. Familiaris est epistola, & ex parte jocosa.

Antiquus sermo est: Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur. Quod mihi à te ego objurgatus de silentio litterarum accidisse video. Dicam: Sæpè scripsi sed negligentia bajulorum fui? Respondebis: Omnium non scribentium verus ista

excusatio est. Dicam : non reperi qui Epistolas ferret? Dices : Hinc isthuc isse quamplurimos. Contendam, me etiam his dedisse? At illi, quia non reddiderunt, negabunt, & erit inter absentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? Sine culpa veniam postuiabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quam æquo gradu certamina concitare; quamquam ita me jugis, tam corporis ægrotatio, quam animæ ægritudo consumpsit, ut morte imminente, nec mei penè memor fuerim. Quod ne falsum putes, oratorio more post argumenta testes vocabo. Sanctus frater Heliodorus hic adfuit, qui cum mecum eremum vellet incolere, meis sceleribus fugatus abscessit. Verum omnem culpam præsens verbositas excusabit. Nam, ut ait Flaccus in Satyra: *Omnilus hoc vitium est cantoribus, inter amicos, rogati, ut nunquam cantent, injussi nunquam desistant*: Ita te deinceps fascibus obruam litterarum, ut è contrario incipias rogare, ne scribam. Sororem meam, filiam in Christo tuam, gaudeo, te primum nunciantem, in eo permanere quod cœperat. Hic enim ubi nunc sum, non solum quid agatur in patria sed an ipsa patria perstet, ignoro. Et licet me sinistro Hydra excerta * ore dilaniet, non timebo hominum judicium, habiturus judicem eum, juxta illud quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. Quapropter quæso, ut Apostolici memor præcepti, quo docet opus nostrum permanere debere, & tibi à Domino præmium in illius salute pares, & me de communi in Christo gloria crebris reddas sermonibus lætiores.

M

HIE-

* *Hydra excerta* dicta est, quòd uno exciso capite tria renascerentur. Obtrektororem aliquem Hispanum intelligit, propterea *Iberam* vocavit.

HIERONYMUS AD THEODOSIUM.

Argumentum Epistolæ.

Adiens D. Hieronymus eremum, in Syria solitudinibus incommodè vitam agens, nec manere valens ob vexationem regionis, nec reverti, quod jam aggressus esset hoc vite genus: ad Theodosium & ceteros Anachoretas hanc scribit, seipsumque in eorum orationibus commendari petit.

QUAM vellem nunc vestro interesse conventui, & admirandum consortium, licet isti oculis non mercantur aspicere, tota cum exultatione complecti. Spectarem desertum omni amœnius civitate: viderem, desolata ab accolis loca, quasi ad quoddam paradisi instar, sanctorum cœtibus obsideri: Verum quia hoc mea faciunt delicta, ne consortio beatorum inferatur obfessum omni crimine capui, idcirco obsecro (quia vos impetrare posse non ambigo) ut me ex istius tenebris sæculi vestro libereris oratu. Et ante dixeram præsens, & nunc per litteras votum indicare non cesso, quod mens mea omni ad id studium cupiditate rapiatur. Nunc vestrum est, ut voluntatem sequatur effectus: meum est ut velim: Obsecrationum vestrarum est, ut quod velim, & possim. Ego ita sum quasi à cuncto grege morbida aberrans ovis. Quod nisi me bonus pastor ad sua stabula humeris impositum reportarit: lababunt gressus, & in ipso conanime vestigia concident assurgentis. Ego sum illè prodigus filius, qui omni, quam mihi pater crediderat, portione profusa, necdum me ad geni-

to-

coris genua submisit, necdum cœpi prioris à me luxurix blandimenta depellere. Et quia paululum non tam desivi à vitiis, quam cœpi velle desinere; nunc me novis diabolus ligat retibus; nunc nova impedimenta proponens, maria undique circumdat, & undique pontum, nunc in medio constitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi possum. Superest, ut oratu vestro Sancti Spiritus aura me provehat, & ad portum optati litoris profequatur.

HIERONYMUS AD VIRGINES HERMONENSES.

Argumentum Epistolæ.

Divus Hieronymus fuit humaniter exceptus à virginibus quibusdam habitantibus in monte Hermon. His nunc gratias agit, quod ipse sanctæ se peccatorem non contempserint.

CHartæ exiguitas indicium solitudinis est: & idcirco longum sermonem brevi spatio coarctavi. Quia & vobiscum volebam prolixius loqui, & angustia schedulæ cogebat tacere, tunc igitur ingenio est victa pauperies. Minutz quidem litteræ, sed confabulatio longa est. Et tamen in hoc necessitatis articulo animadvertite charitatem; cum nec penuria scriptionis valuerit prohibere, ne scriberem. Vos autem ignoscite obsecro dolenti. Dico enim latus, dico lachrymans: ne unum quidem apicem, toties vobis tribuenti officium, præstitistis. Scio quia nulla communio lucis & tenebris est, nulla cum ancillis Dei peccatori societas. Attamen & meretrix Domino pedes lachrymis lavit; & de dominerum

micis canes edunt ; & ipse Salvator non venit justos vocare , sed peccatores. Non enim egent sani medico. Et magis vult pœnitentiam peccatoris , quam mortem. Et errantem oviculam suis humeris refert. Et prodigam filium revertentem excipit lætus pater. Quin potius Apostolus ait : Nolite judicare ante tempus. Tu enim quis es , qui alienum servum judices ? suo domino stat , aut cadit. Et qui stat , videat ne cadat. Et invicem onera vestra portate. Aliter , sorores charissimæ , hominum libor , aliter Christus judicat. Non eadem est sententia tribunalis ejus , & anguli susatronum. Multæ hominibus viæ videntur justæ , quæ postea reperiuntur pravæ. Et in testaceis vasculis thesaurus sæpè reconditur. Petrum ter negantem amare in suum locum restituere lachrymæ. Cui plus dimittitur , plus amat. De toto grege siletur , & ob unius morbidæ pecudis salutem Angeli lætantur in cœlo. Quod si cui videtur indignum , audiat à Domino : Amice , si ego bonus sum , quare oculus tuus nequam est ?

HIERONYMUS AD RUFFINUM.

Argumentum Epistolę.

Innocentio fabro pereunte, & Heliodoro ab eremo in patriam reverso, solius Evagrii, & Hylę contubernio D. Hieronymus sublevatur: nam Bonosus ab ipso ad Monachi propositum inflammatus, in insula quadam horrenda sanctam agebat vitam. Intelligens D. Hieronymus, Ruffinum suam studiorum sacrorum sodalem in Ægyptum concessisse, illum ad se invitat, & de suo statu, deque Bonosi sodalis sui vitę reddit certiorē.

PLUS Deum tribuere quàm rogatur, & ea sepe concedere, quę nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, licet ex sacrorum ministerio voluminum ante cognoverim, tamen in causa propria nunc probavi, Ruffine charissime. Ego enim, qui audenti fieri satis voto credebam, si vicissitudine litterarum imaginem nobis presentię mentiremur, audio te Ægypti secreta penetrare, Monachorum invisere choros, & cęlestem in terris circumire familiam. O si mihi nunc Dominus Jesus Christus, vel Philippi ad eunuchum, vel Habacuc ad Danielelem translationem repente concederet: quam ego nunc tua arctis stringerem collę complexibus, quam illud os, quod mecum vel erravit aliquando, vel sapuit, impressis figerem labiis. Verum quia non tam te sic ad me venire, quàm ad te sic ire non mereor, & invalidam, etiam cum sanum est corpusculum, crebri fregere morbi: has meę vicarias, & tibi obvias mitto, quę te copula

amoris innexum, ad me usque perducant. Prima inopinati gaudii ab Heliodoro fratre mihi est nunciata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam, præsertim cum & ille ab alio se audisse diceret, & rei novitas fidem sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem quidam Alexandrinus Monachus, qui ad Ægyptios Confessores, & voluntate jam Martyres; pio plebis jam dudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuntii auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: Nam cum & patriam tuam ignoraret & nomen, in eo tamen plus videbatur asserere, quod eadem assererat, quæ jam alius indicaverat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic vero tota credulitatis fræna laxavi, & tunc verè ægrotum esse me dolui: & nisi me attenuati corporis vires quadam compede præpedissent, nec mediæ fervor ætatis, nec navigantibus semper in certum mare, pia cum festinatione gradienti, valuisset obfistere. Credas mihi frater: non sic tempestate jactatus portum nauta prospicit, non sic sitientia imbres arva desiderant, non sic curvo absidens littori anxia filium mater expectat, postquam me à tuo latere subitus turbo convulsit; postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit avulsio; tunc mihi cœruleus supra caput astitit imber: tunc maria undique, & undique cœlam. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Galatiæ, & Cappadociæ iter, & fervido Cilicum terra frigesceret æstu; Syria mihi, velut fidissimus naufrago portus occurrit, ubi

ego

ego quidquid morborum esse poterat expertus, ex duobus oculis unum perdidit. Innocentium enim partem animę meę, repentinus febrium ardor abstraxit. Nunc uno & toto mihi lumine Evagrio nostro fruor; cui ego semper infirmus ad laborem cumulus accessi. Erat nobiscum & Hylas sancti Melanii famulus, qui puritate morum maculam servitutis abluerat, & hic necdum obductam rescidit cicatricem. Verum quia de dormientibus contristari, Apostoli voce prohibemur, & nimia vis moeroris lato superveniente nuntio temperata est: indicemus hæc tibi, ut si nescis, discas; si ante cognovisti, pariter gaudeamus. Bonus tuus, immo meus, & ut verius dicam, noster, scalam præfatam Jacob somniantem jam scandit, portat crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum respicit. Seminat in lachrymis, ut in gaudio metat. Et sacramento Moysei serpentem in eremo suspendit. Cedant huic veritati tam Græco, quam Romano stylo mendacis ficta miracula. Ecce puer honestis sæculi nobiscum artibus institutus, cui opes asiatim, dignitas apprimè inter æquales erat, contempta matre, sororibus, & charissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante naufragam, cui asperæ cautes, & nuda saxa, & solitudo terrori est, quasi quidam novus paradysi colonus infedit. Nullus ibi agricolarum, nullus Monachorum, ne parvulus quidem, quem nosti, Onesimus, quo velut frater in osculo fruebatur, in tanta vastitate adhæret lateri comes. Solus ibi, immo jam Christo comitante non solus, videt gloriam Dei, quam etiam Apostoli, nisi in deserto non viderant. Non quidem conspicit turratas urbes; sed in novæ civitatis censu dedit nomen suum. Horrent sacco membra

bra deformi ; sed sic melius obviam Christo rapie-
tur in nubibus. Nulla riparum amœnitate perfruitur ;
sed de latere Domini aquam vitæ bibet. Propone
tibi ante oculos, amice dulcissime, & in præsen-
tiam rei totus animo ac mente convertere. Tunc po-
teris laudare victoriam, cum laborem præsentis ag-
noveris. Totam circa insulam fremit insanum ma-
re, & sinuosis montibus illisum scopulis equor re-
clamat. Nullo terra gramine viret, nullis vernans
campus densatur umbraculis. Abruptę rupes, quasi
quemdam hortore carcerem claudant. Ille securus,
intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc
Deum audit, dum divina relegit ; nunc cum Deo
loquitur, cum Dominum rogat : & fortasse ad exem-
plum Joannis aliquid videt, dum in insula commo-
ratur. Quas tunc diabolum necere credis tricas ?
quas parare arbitraris insidias ? Forsitan antiquæ frau-
dis memor, famem suadere tentabit. Sed iam
illi responsum est : Non in solo pane vit homo.
Opes forsitan gloriamque proponet. Sed dicetur illi :
Qui cupiunt divites fieri incidunt in musculam, &
tentationes. Et : mihi omnis gloriatio in Christo est.
Fessa membra jejuniis, morbo gravante concutiet ?
se Apostoli reperbutietur eloquio : Quando infirmor,
tunc fortior sum : & Virtus in infirmitate perficitur.
Minabitur mortem : sed audiet : Cupio dissolvi, &
esse cum Christo. Ignita jacula vibrabit : sed exci-
pientur scuto fidei. Et ne multa replicem, impug-
nabit satanas, sed tutabitur Christus. Gloria tibi Do-
mine Jesu, quod in die tua habeo, qui pro me te
possit rogare. Scis ipse (tibi enim patent pectora sin-
gulorum, qui cordis arcana rimaris : qui tantæ bes-
tiæ alvo inclusum Prophetam in profundo vides) ut
ego

ego & ille pariter à tenera infantia ad florentem usque adoleverimus ætatem ; ut iidem nos nutricum sinus , iidem amplexus foverint bajulorum : & cum post Romana studia ad Rheni semibarbaras ripas , eodem cibo , pari frueremur hospitio , ut ego primus cœperim velle te colere. Memento quæso hunc bellatorem tuam , mecum quondam fuisse tironem. Habeo promissum majestatis tuæ : Qui docuerit , & non fecerit , minimus vocabitur in regno cœlorum : Qui autem docuerit & fecerit , maximus vocabitur in regno cœlorum. Fruatur ille virtutis corona , & ob quotidiana martyria stolatus Agnum sequatur. Multæ sunt mansiones apud Patrem ; & stella à stella differt in claritate. Mihi concede , ut inter sanctorum calcanea caput possim levare : ut cum ego voluerim , ille perfecerit : mihi ignoscas , qui implere non potui ; illi tribuas premium , quod meretur. Plura fortasse , quàm Epistolæ brevitatis patiebatur , longo sermone protraxerim : quod mihi semper accidere consuevit , quando aliquid de Bonosi nostri laude dicendum fuit. Sed ut ad illud redeam , unde discesseram , obsecro te , ne amicum , qui dia quæritur , vix invenitur , difficile servatur , pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro , & pompatis ferulis corusca ex sarcinis metalla radient. Caritas non potest comparari. Dilectio pretium non habet. Amicitia quæ definire potest , vera nunquam fuit. Vale in Christo.

HIERONYMUS AD NICEAM.

Argumentum Epistolæ.

Cum Nitia quondam sedali deliciorum, & peregrinationum comite, quod nihil scribat, velut immemor recentis amici D. Hieronymus expostulat illum Chromatii, & Eusebii exemplo adhortans, ut aliquam describat.

TUrpilius Comicus tractans de vicissitudine litterarum, Sola, inquit, res est, quæ homines absentes præsentem facit. Nec falsam dedit, quamquam in re non vera, sententiam. Quid enim est (ut ita dicam) tam præsens inter absentes, quam per Epistolas & alloqui & audire quos diligas? Nam & rudes illi Itali homines, quos Cascos Ennius, * qui sibi, ut in thetoricis Cicero ait, ritu serino victum quærebant, ante chartæ, & membranarum usum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutua Epistolarum alloquia miscebant. Unde & portitores earum tabellarios, & scriptores à libris arborum librarios vocavere. Quanto magis igitur nos, expolito jam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt, apud quos erat cruda rusticitas, & qui humanitatem quodammodo nesciebant? Ecce beatus Chromatius cum Sancto Eusebio, non plus natura, quam morum æqualitate germano, litterario me provocavit officio. Tu, modo à nobis abiens, recentem amicitiam scindis potius, quam dissuis. Quod prudenter apud Ciceronem Lælius

* Veteri Sabinorum lingua, *Cascum* antiquum significat.

lius vetat. Nisi forte ita tibi exosus est oriens, ut litteras quoque tuas huc venire formides. Expergiscere, expergiscere, evigila de somno, præstia unam chartæ schedulam charitati. Inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus peregrinationes, aliquando suspira. Si amas, scribe obsecranti; si irasceris, iratus licet scribe. Magnum & hoc desiderii solamen habebo, si amici litteras vel indignantis accipiam.

*HIERONYMUS AD CHROMATIUM, JOVINUM,
& Eusebium.*

Argumentum Epistolæ.

Chromatius, & Eusebius fratres, una cum Jovino amico, & matre, necnon Sororibus virginibus eadem in domo sancte vivebant. His omnibus una Epistola satisfacit D. Hieronymus. Comprobat laudes Bonifæ de qua scripserant. Sororem suam illi commendat, & sanctam illorum contubernium laudibus vebit.

Non debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit: Nec per singulos officia mei sunt partienda sermonis; cum sic invicem vos ametis, ut non minus tres charitas jungat, quam duos natura sociavit: quin potius si rei conditio pateretur, sub uno litterulæ apice nomina indivisa concluderem, vestris quoque ita me litteris provocantibus, ut & in uno tres, & in tribus unum putarem. Nam postquam Sancto Evagrio transmittente, in ea ad me eremi parte delatae sunt, quæ inter Syros, ac Sarracenos vastum limitem ducit; sic gavissus sum, ut illum diem Romanæ felicitatis, quo primum Marcelli apud Nolam prælio post Cannensem pugnam Hannibal

balis agmina conciderunt, ego vicerim. Et licet supradictus frater sepe me visitet, atque me ita, ut sua in Christo viscera foveat, tamen longo à me spatio sejunctus, non minus mihi dereliquit abeundo desiderium, quam attulerit veniendo læticiam. Nunc cum vestris litteris fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hic tantum Latinè sciunt: hic enim aut barbarus semisermo discendus est, aut tacendum. Quotiescumque charissimos mihi vultus notæ manus referuntur impressa vestigia, toties aut ego hic non sum, aut vos hic estis. Credite amori vera dicenti: & cum has scriberem, vos videbam. De quibus hoc primum queror, cur tot interiacentibus spatiis maris atque terrarum tam parvam Epistolam miseritis, nisi quod ita meruit, qui vobis, ut scribitis, ante non scripsi. Chartham defuisse non puto, Ægypto ministrante commercia. Et si alicui Ptolemæus maria clausisset, tamen Rex Attalus membranas à Pergamo miserat, ut penuria chartæ pellibus pensaretur. Unde & Pergamenarum nomen ad hunc usque diem, tradente sibi invicem posteritate, servatum est. Quid igitur? Arbitrer bajulum festinasse? quamvis longè Epistolæ una nox sufficit. An vos aliqua occupatione detentos? nulla necessitas major est charitate. Rastant duo; ut aut vos pigerit, aut ego non meruerim. E quibus malo vos incusare tarditatis, quam me condemnare non meritum. Facilius enim negligentia emendari potest, quam amor nasci. Bonus, ut scribitis, quasi filius *ixtoros*, id est, piscis, aquosa petit. Nos pristina contagione sordentes, quasi regali & scorpiones arentia quæque sectamur. Ille jam calcat super colubri caput; nos serpenti terram ex divina sententia comedenti, adhuc cibus su-

sumus. Ille jam potest summam graduum psalmum scandere; nobis adhuc in primo ascensu stentibus, nescio an dicere aliquando contingat: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Ille inter minaces sæculi fluctus in tuto insulæ, hoc est Ecclesiæ gremio sedens, ad exemplum Joannis, librum forte jam devorat: ego in scellerum meorum sepulchro jacens, & peccatorum vinculis colligatus, Dominicum de Evangelio expecto clamorem; Hieronyme, veni foras: Bonosus inquam (quia secundum Prophetam omnis diaboli virtus in lumbis est) trans Euphratem tulit lumbare suum; ubi illud in foramine petreæ abscondens, & postea scissum reprens, cecinit: Domine, tu possediti renes meos: Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis. Me verò Nabucodonosor ad Babylonem, id est, confusionem mentis meæ, catenatum duxit: ibi mihi captivitatis jugum imposuit: ibi ferri circulum naribus meis innectens, de canticis Sion cantare præcepit. Cui ego dixi: Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cecos. Et ut breviter cœptam dissimilitudinem finiam, ego veniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, sancti Juliani in Christo fructus est. Ille plantavit, vos rigate: Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Jesus pro eo vulnere, quod diabolus inflixerat, prestavit, vivam reddendo pro mortua. Huic ego (ut ait Gentilis Poeta) omnia etiam tuta timeo. Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter; in quo & ego lapsus sum, & vos non sine timore transistis. Hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium est fulcienda præceptis, omnium est sustentanda solatiis, id est, crebris vestræ sanctitudinis Epistolis reboranda. Et quia charitas omnia vincit.

tinet obsecro , ut etiam à Papa Valeriano ad eam confortandam litteras exigatis. Nostis puellares animos his rebus plerumque solidari , si se intelligant curæ esse majoribus. In mea enim patria , rusticitatis vernacula , Deus venter est , & in diem vivitur : & sanctior est ille , qui ditior est. Accessit huic patella (juxta tritum populi sermone proverbium) dignum operculum : Lupicinus sacerdos , secundum illud quoque , de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius : Simplem habent labra lactucam , asino carduos comedente , videlicet , ut perforatam navem debilis gubernator regat , & cæcus cæcos ducat in foveam , talisque sit rector , quales illi qui reguntur. Matrem communem , quæ cum vobis sanctitate societur , in eo vos prevenit , quia tales genuit , cujus verè venter aureus potest dici , eo salutamus honore , quo nostis : una quoque suscipiendas cunctis sorores , quæ sexum vicere cum sæculo , quæ oleo ad lampades largiter præparato sponsi opperiantur adventum. O beata domus in qua morantur Anna vidua , virgines Prophetissæ , geminus Samuel nutritus in templo ! O recta felicia , in quibus cernimus Machabæorum martyrum coronis cinctam martyrem matrem ! Nam licet quotidie Christum confiteamini , dum ejus præcepta servetis ; tamen ad privatam gloriam publica hæc accessit vobis & aperta confessio , quod per vos ab urbe vestra Ariani quondam dogmatis virus excusum est. Et miramini forsitan , quod in fine jam epistolæ rursus exorsus sim. Quid faciam ? Vocem pectori negare non valeo : Epistolæ brevitatis compellit tacere : desiderium vestri cogit loco. Præproperus sermo : confusa turbatur oratio : amor ordinem nescit.

HIERONYMUS AD CHRYSOGONUM MONACHUM
Aquilicæ.

Argumentum Epistolæ.

Expostulat cum Chryfologo Aquilicio Monacho, quod nihil scribens, oblitus videatur absentis amici, idque tam cito, & ejus quem nuper amicum habere cœperit.

QUI circa te affectus meus fit, charissimus ambo-
bus Heliodorus tibi potuit fideliter nuntiare;
qui non minore te diligit amore, quam ego
diligō: ut semper in ore meo nomen tuum sonet, ut
ad primamquamque confabulationem jucundissimi
mihî confortii tui recorder, ut humilitatem admirer;
virtutem eferam; prædicem charitatem. Verum tu,
quod natura lynces instum habent, ne post tergum
respicientes meminerint priorum, & mens perdat,
quod oculi videre deserint; ita nostræ es necessitu-
dinis penitus oblitus, ut epistolam, quam in corde
Christianorum scriptam Apostolus refert, non parva
litura, * sed imis, ut ajunt, ceris eraseris. Et illæ
quidem, quas diximus, ferræ, sub frondente captan-
tes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum
cervos animal comprehendunt; currentemque frus-
tra prædam, dum hostem suum secum vehit, rabido
desuper ore dilaniant, & tandiu meminere prædandi,
quandiu venter vacuus siccum fame guttur exasperat:
ubi verò sanguine pasta feritas viscera distenta com-
pleverit, cum saturitate succedit oblivio, tandiu nes-
citu-

* dicitur, cum aliqua delatæ scripturæ restant ves-
tigia: ceterum cum penitus quid aboletur, *imis ceris
eradi* dicitur.

citura quid capiat, donec memoriam evocaverit esurians. Tu necdum satiatus es nobis, cur finem jungis exordio? cur amittis ante, quam tenes? Nisi fore, negligentię semper excusatione socia, asseras te non habuisse quod scriberes: cum hoc ipsum debueris scribere, te non habuisse quod scriberes.

*HIERONYMUS AD ANTONIUM,
de Modestia.*

Argumentum Epistolę.

Hunc D. Hieronymus de modestia adbertatur; conqueritur, quod nihil rescripserit, cum tot ab ipso scriptas D. Hieronymus Epistolas miserit.

Dominus noster humilitatis magister, discipulantibus de dignitate discipulis, unum apprehendite est parvulis, dicens: Quicumque vestrum non fuerit conversus sicut infans, non potest introire in regnum cęlorum. Quod ne tantum docere, nec facere videretur, implevit exemplo dum discipulorum pedes lavat; dum traditorem osculo excipit; dum loquitur cum Samaritana; dum ad pedes sibi sedente Maria, de cęlorum disputat regno; dum ab inferis resurgens primum mulierculis apparet. Satanas autem ex archangelico fastigio non aliam ob causam, nisi ob contrariam humilitati superbiam ruit. Et Judęicos populos primas sibi cathedras, & salutationes in foro vindicans, deputato antea in stillam sculę, gentium populo succedente, delatus est. Contra sophistas quoque sæculi, & sapientes mundi, Petrus & Jacobus piscatores mittuntur. Cujus rei causa Scriptura ait: Superbis Deus resistit homilibus.

bus autem dat gratiam. Vide frater quale malum sit, quod adversarium habet Deum : ob quod in Evangelio & Phariseus arrogans spernitur, & humilis publicanus auditur. Decem jam, nisi fallor, Epistolas plenas tam officii, quam precum misi, cum tamen nuntium quidem facere dignaris ; & , Domino loquente cum servis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquires, contumeliose. Crede mihi, nisi styli verecundia prohiberet, tanta læsus ingererem, ut inciperes mihi rescribere vel iratus. Sed quoniam, & irasci, hominis est ; & injuriam non facere Christiani ; ad antiquum morem revertens, rursus precor, ut & diligentem te diligas, & conservo sermonem conservus impartias. Vale in Domino.

HIERONYMUS AD DAMASUM.

Argumentum Epistolæ.

Antiochena Ecclesia sapius jactata videbatur adhuc Ariam hæresim sapere, & tres hypostases ab omnibus exigebat. Habitans D. Hieronymus in eremo juxta Antiochiam, hujusmodi professionem susceptam habens, consuit Damasum Romanæ Urbis Episcopum, ut suis litteris, significet an eam sequi debeat : præmonens illum venenum læcere in verbis, ne Campensibus id ambientibus assentiatur.

Quoniam vetusto oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam, minutatim per frustra discerpit ; & Christi vineam exterminant vulpes ; ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile,

cile, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam; inde nunc meę animę postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque vero tanta vastitas elementi liquentis, & interiaccens longitudo terrarum, me à pretiosę margaritę potuit inquisitione prohibere. Ubi cumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilę. Prostrigato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum servatur hereditas. Ibi cespitem terra fecundo, Dominici seminis puritatem centeno fructu refert: Hoc obruta sulcis frumenta in lolium avenasque degenerant. Nunc in occidente Sol justitię oritur; in oratione autem Lucifer ille, qui cęderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos sal terrę, vos aurea vasa & argentea; hic testacea vasa, vel lignea, virgam ferream, & ęternum operiunt incendium. Quamquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A Sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ovis flagito. Faceat invidia, Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, & discipulo Crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudinĩ tuę id est, Cathedrę Petri communionẽ consocior super illam petram ædificatam Ecclesiam socio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profenus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigravi, quę Syriam juncto Barbariæ sine determinat; nec possum Sanctum Domini, tot interiaccntibus spatiis, à sanctimonibus aut semper exspectare, ideo hic collegas tuos Ægypti

Confessores sequor, & sub onerariis navibus parva navicula delitescō. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. Nunc igitur, proh dolor, post Nicenam fidem, post Alexandrinum juncto pariter occidente decretum trium hypostaseon ab Arianorum præfule, & Campensibus, novellum à me homine Romano, nomen exigitur. Qui, quæso, ista Apostoli procidere? quis novus Magister gentium Paulus hæc docuit? Interrogamus, quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi. Tres personas subsistentes, ajunt. Respondemus nos ita credere. Non iussit sentius, ipsum nomen efflagitant: quia nescio quid veneni in syllabis later. Clamamus, si quis tres hypostases, aut tria enypostata, hoc est, tres subsistentes personas non confitetur, anathema sit. Et quia vocabula non edificimus, hæretici judicamur. Si quis autem hypostasim unam intelligens, non in tribus personis *usiam* hypostasim dicit, alienus à Christo est: & sub hac confessione vobiscum pariter cauterio unionis inurimur. Discernite, si placet, obsecro; non timebo tres hypostases dicere: si jubetis, condatur nova post Nicenam fides: & similibus verbis, cum Arianis confiteatur orthodoxi. Tota secularium litterarum schola nihil aliud hypostasim, nisi *usiam* novit. Et quis, rogo, ore sacrilego tres substantias prædicabit? Una est Dei, & sola natura, quæ vere est. Id enim quod subsistit, non habet aliunde, sed suum est. Cætera quæ creata sunt, etiam si videntur esse, non sunt; quia aliquando non fuerunt, & potest rursum non esse, quod non fuit. Deus solus, qui æternus est, hoc est qui exordium non habet, essentiæ nomen verè tenet. Idcirco & ad Moy-

sen de rubo loquitur : Ego sum , qui sum : Et rursum : Qui est , me misit. Erant utique tunc Angeli, Coelum , terra , maria. Et quomodo commune nomen essentiae propriè sibi vindicat Deus? Sed quia illa sola natura est perfecta , & in tribus personis Deitas una subsistit , quæ est verè , una natura est : quisquis tria esse , hoc est tres esse hypostasies , id est, usias dicit ; sub nomine pietatis tres naturas conatur asserere. Et si ita est , cur ab Arrio parietibus separamur , perfidia copulati ? Jungatur cum beatitudine tua Ursicinus , cum Ambrosio societur Auxentius. Absit hoc à Romana fide : sacrilegium tantum religiosa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere , unam substantiam , tres Personas subsistentes , perfectas , æquales , coæternas. Taceantur tres hypostasies : si placet , & una teneatur. Non bonæ suspicionis est, cum in eodem sensu verba dissentiant. Sufficiat nobis memorata crudelitas. Aut , si rectum putatis tres hypostasies cum suis interpretationibus debere nos dicere : non negamus : sed , mihi credite, venenum sub melle latet ; transfiguravit se angelus satanæ in angelum lucis. Benè interpretantur hypostasim , & cum id , quod ipsi exponunt , habere me dicam, hæreticus judicor. Quid tam anxie unum verbum tenent ? quid sub ambiguo sermone latitant ? Si sic credunt , ut interpretantur , non damno quod retinent. Si credo , ut ipsi sentire se simulant , permittant & mihi meis verbis suum sensum loqui. Quamobrem obtestor beatitudinem tuam per Crucifixum, mundi salutem, per homouisionem Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum , sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas. Et ne fortè obscuritas loci in quo dego, te fallat ; per bajulos litterarum

fum ad Evagrium Presbyterum, quem optime nos-
ti, dignare scripta transmittere; simul etiam cui apud
Antiochiam debeam communicare significes: quia
Camaenses cum Tharsensibus hæreticis copulati, ni-
hil aliud ambiunt, quam ut auctoritate communio-
nis vestræ fulsi, tres hypostascs cum antiquo sensu
prædicent.

IERONYMUS AD DAMASUM.

Argumentum Epistolæ.

*Cum vehementer vexaretur Hieronymus, & Damasus
non responderet, de eadem re iterum interpellat
blanditiis, & obtestationibus adnitens, ut impe-
tret responsum.*

Importuna in Evangelio mulier tandem meruit au-
diri: & clauso cum servis ostio, media licet noc-
te, ab amico panes amicus accepit. Deus ipse, qui
nullis contra se viribus superari potest, publicani
precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato pe-
riit, fletibus stetit. Quorsum ista tan longo repetita
principio? Videlicet, ut parvum magnus aspicias: ut
dives pastor morbidam non contempnas ovem. Chris-
tus in paradysum de Cruce latronem intulit: Et ne
quis aliquando seram conversionem putaret, fecit
homicidii poenam martyrium. Christus, inquam, pro-
digum filium revertentem lætus amplectitur, & no-
naginta novem pecudibus derelictis, una ovicula,
quæ remanserat, humeris boni pastoris advenitur.
Paulus ex persecutore fit prædicator: oculis carnali-
bus excæcatur, ut mente plus videat; & qui victos

quod in una atque eadem Christiana simul diligatur, & mater.

HIERONYMUS ALIPIO, ET AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Augustino gratulatur, cujus opera Cælestiana hæresis à Cælestio sectatore Pelagii orta, sit extincta. Excusat se quod nondum scripserit adversus libros Aniani Diaconi, qui & ipse Cælestii discipulus fuit.

SANCTUS Innocentius Presbyter, qui hujus sermonis est portitor anno præterito, quasi nequaquam in Africa reversurus, mea ad dignationem vestram scripta non sumpsit. Tamen Deo gratias agimus, quod ita evenit, ut nostrum silentium vestris epistolis vinceretis. Mihi enim omnis occasio gratissima est, per quam scribo vestræ reverentiæ: testem invocans Deum, quod si possit fieri, assumptis alis columbæ vestris amplexibus implicaret, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maximè, quia cooperatoribus, & auctoribus vobis, hæresis Cælestiana jugulata est; quæ ita infecit corda multorum, ut cum superatos, damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omittat; & quod solum possunt, nos oderint, per cuos putant se libertatem docendæ hæreseos perdidisse. Quod autem quæritis, utrum rescripserim contra libros Aniani Pseudodiaconi Celedensis, qui copiosissimè pascitur, ut alenæ blasphemix verba frivola subministraret; sciatis me ipsos libros in schedulis missos à sancto fratre nostro Eusebio Presbytero suscepisse,
non

non ante multum temporis ; & ex inde vel ingruentibus morbis , vel dormitione sanctæ & venerabilis filię vestrę Fustochii ita doluisse , ut propemodum contemnendos putarem : In eodem enim luto hæsitat , & exceptis verbis tinnulis , atque emendicatis , nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus. ut dum epistolę meę respondere conatur , apertius se proderet ; & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quicquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana dixisse se denegat , in hoc opere confitetur. Nec grande est ineptissimis nunciis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit , & notatiorum habuerimus copiam , paucis lucubratiunculis respondebimus : non ut convincamus hæresim mortuam ; sed ut imperitiam , atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus. Meliusque hoc faceret sanctitas vestra : ne compellamur contra hæreticum nostra laudare. Sancti filii communes , Albinus , Apinianus , & Melania plurimum vos salutant. His litteras de sancta Bethlehem , sancto Presbytero Innocencio dedi perferendas. Neptis vestra Paula miserabiliter deorecatur , ut memores ejus sitis , & multum vos salutat. Incolumes vos , & memores mei Domini nostri Jesu Christi tueatur clementia , Domini verè sancti , atque omnium affectione venerabiles Patres.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

*Gratulatur ejus industria, per quem Hæreticorum factio-
nes extinctæ fiat, & extinguantur; qua quidem in re
suum quoque studium testificatur.*

OMni quidem tempore beatitudinem tuam eo,
quo decet honore veneratus sum, & habitan-
tem in te dilexi Dominum Salvatorem; & nunc, si fie-
ri potest, cum alio aliquid addimus, & plenè comple-
mus, ut absque tui nominis mentione, ne unam qui-
dem horam præterire patiamur, qui contra fiantes
ventos ardore fidei perstitisti. Maluisti, quantum in
te fuit, solus liberari de Sodomis, quam cum pe-
reuntibus commorari. Scit quid dicam prudentia tua
Mactæ virtute, in urbe celebraris: catholici te con-
ditorem antiquæ rursus fidei venerantur, atque sus-
piciant; & quod signum majoris gloriæ est, omnes
hæretici derisuntur, & me pari persequuntur odio;
ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant. Incolu-
mem, & mei memorem te Christi Domini clemen-
tia tuatur, Domine venerande & Beatissime Papa.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Post salutationes ultra citroque factas, nuntiatur extirpatas hæreses etiam ab Episcopo Hierosolymitano adhuc defendi.

Multi utroque claudicant pede, & ne fratris quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini, cum prædicandi eandem non habeant libertatem. Sancti fratres, qui cum nostra sunt parvitate, præcipuè sanctæ ac venerabiles filii tuæ suppliciter te salutant. Fratres tuos dominum meum Alipium, & dominum meum Evodium, ut meo nomine salutes, precor coronam tuam. Capta Jerusalem tenetur à Nabuchodonosor, nec Jeremias vult audire consilia: quin potius Ægyptum desiderat, ut moriatur in Taphnes, & ibi servitute pereat sempiterna.

HIERONYMUS MAGNO, ORATORI ROMANO.

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornat Magnum quemdam Oratorem Romanum, qui quæret ab Hieronymo cur litteris Ecclesiasticis admisceret litteras Ethnicarum, & sacra profanis contaminaret. Huius rationem reddit, ostenditque quatenus id liceat, & quorum exemplo id faciat.

Sebesium nostrum tuis monitis profecisse, non tam epistola tua, quàm ipsius pœnitentia didicimus.

Et

Et mirum in modum, plus correptus placuit, quam errans læserat. Certaverunt inter se indulgentia parentis, & filii pietas dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Unde & mutuo nobis, tibi que gaudendum est: quia nos filium recipimus, tu discipulum comprobasti. Quod autem quæris in calce epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris secularium litterarum interdum ponamus exempla, & candorem Ecclesiæ ethnicorum sordibus polluamus: responsum breviter habeto. Nanquam hoc quæres, nisi te tum Tullius possideret, si Scripturas Sanctas legeres, si interpretes eorum omisso Volcatio evolueres. Quis enim nesciat, & in Moyse, & in Prophetarum voluminibus quædam assumpta de Gentilium libris, & Salomonem Philosophis Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse? Unde in exordium Proverbiorum commonet, ut intelligamus sermones prudentiæ, versutiasque verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dictæ sapientium, & ænigmata quæ propriè dialecticorum, & philosophorum sunt. Sed & Paulus Apostolus Epimenidis Poetæ abusus versiculo est, scribens ad Titum *kretes æi tseustai, kaka tberia gastares argai*: id est, Cretenses semper mendaces, malæ bestia, ventres pigri. Cujus heroici hemistichium postea Callimachus usurpavit. Nec mirum si apud Latinos metrum non servet ad verbum expressa translatio: cum Homerus, eadem lingua versus in prosam, vix cohareat. In alia quoque epistola Menandri ponit senarium: *Pterousim etbe crestâ omiliai kakai*. Id est: Corrumunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienses in Martis curia disputans, Aratum testem vocat, ipsius enim & genus sumus, quod Græcè

cè dicitur *Tou gar kai genos eimen*. Et est clausula
 versus heroici. Ac ne parum hoc esset, dactor Chris-
 tianæ exercitus, & orator invictus, pro Christo cau-
 sam agens, etiam inscriptionem fortuitam arte tor-
 quet in argumentum fidei. Didicerat enim à vero Da-
 vid, extorquere de manibus hostium gladium, &
 Goliæ superbissimi caput proprio mucrone truncare.
 Legerat in Deuteronomio Domini voce præceptum
 mulieris captivæ radendum caput, supercilia, omnes
 pilos, & unguis corporis amputandos; & sic eam ha-
 bendam in conjugio. Quid ergo mirum, si & ego sa-
 pientiam sæcularem, propter eloquii venustatem, &
 membrorum pulchritudinem, de ancilla atque cap-
 tiva Israëlitem facere cupio? & si, quidquid in ea
 mortuum est idololatriæ, voluptatis, eroris, libidi-
 num, vel præcido, vel rado; & mixtos purissimo cor-
 pori vernaculo ex ea genero Domino Sabaoth? Labor
 meus in familiam Christi proficit; stuprum in alienam
 auget numerum conservorum. Osee accepit uxorem
 fornicariam Gomer filiam Debelaim; & nascitur ei
 de meretrice filius Jezrael, qui vocatur semen Dei.
 Isaias novacula acuta barbam, & crura radit pec-
 cantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Jerusalem
 ronder casariam suam: ut quidquid in ea absque
 sensu & vita est, auferatur. Cyprianus vir eloquen-
 tia pollens, & martyrio, Firmiano narrante morde-
 tur, cur adversus Demetrianum scribens, testimo-
 niis usus Prophetarum, & Apostolorum, quæ ille
 ficta & commentitia esse dicebat; & non potius
 philosophorum, & Poetarum, quorum auctoritati,
 ut Ethnicus contrahere non poterat. Scripserunt con-
 tra nos Celsus, atque Porphyrius; priori Origenes,
 alteri Methodius, Eusebius, & Apollinarius fortis-
 sime

simè responderunt : quorum Origenes octo scripsit libros : Methodius usque ad decem millia procedit versuum : Eusebius, & Apollinarius viginti quinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos & inuenies non comparatione eorum imperitissimos, & post tanti temporis otium, vix quasi per somnium, quod pueri didicimus, recordari. Julianus Augustus septem libros in expeditione Parthica, adversum Christum evomuit, & juxta fabulas Poetarum, suo se ense laceravit. Si contra hunc scribere tentavero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philosophorum, & Stoicorum doctrinis, id est, Herculis clava repercutiam; quanquam Nazarenum nostrum, & (ut ipse solebat dicere) Galilæum statim in prælio senserit, & mercedem linguæ putridissimæ conto in illis perfossus acceperit. Josephus antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros scripsit contra Appionem Alexandrinum Grammaticum, & tanta secularium profert testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo vir Hebræus, & ab infantia sacris litteris eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evoluërit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Judæum Platonem Critici pronuntiant? Curram per singulos. Quadratus, Apostolorum Discipulus, & Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonne Adriano Principi, Eiesinæ sacra iuvienti, librum pro nostra religione tradidit? Et tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium. Aristides Philosophus, vir eloquentissimus, eidem principi apologeticum pro Christianis obtulit, contextum Philosophorum sententiis; quem imitatus postea Justinus, & ipse Philosophus, Antonino

Pio,

Pio, & filiis ejus, Senatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam Crucis, & Resurrectionem Christi tota predicans libertate. Quid loquar de Melitone Sardinis Episcopo? Quid de Apollinario Hierapolitanae Ecclesiae Sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo, & Tatiano, & Bardesane, & Hierento Phoini Martyris successore: eam Origines haereseon singularum venena, ex quibus Philosophorum fontibus emanerint, multis voluminibus explicavit? Panteus, Stoicæ sectæ Philosophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetrio Alexandriae Episcopo missus est in Indiam, ut Christum apud Brachmanas, & illius gentis Philosophos predicaret. Clemens Alexandrinæ Ecclesiae Presbyter, vir meo judicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem *Hypotyposin*, & aliam contra gentes, paedagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, imò quid non è media philosophi est? Hunc imitatus Origenes, decem scripsit Stromateas, Christianorum & philosophorum inter se sententias comparans, & omnia nostræ religionis dogmata de Platone, & Aristotele, Numenio, Cornutoque confirmans. Scripsit & Melciades contra gentes volumen egregium. Hippolytus quoque, & Apollonius, Romanae urbis Senator propria opuscula condiderunt. Extant & Julii Africani libri, qui temporum scripsit historias: & Theodori, qui postea Gregorius appellatus est, viri Apostolicorum signorum, atque virtutum, & Dionysii Alexandrini Episcopi: Anatolii quoque Leodicenæ Ecclesiae Sacerdotis, necnon Presbyterorum Pamphili, Pierii, Luciani, Malchionis, Eusebii Cæsariensis Episcopi, & Eutychii,

chii Antiocheni, & Athanasi Alexandrini: Eusebii quoque Emiffeni, & Triphillii Cyprii, & Alterii Scythopolytæ, & Serapionis confessoris: Titi quoque Bostrensis Episcopi; Cappadocumque Basilii, Gregorii, & Amphiloerii: qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos referciunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam Scripturarum. Veniam ad Latinos. Quid Tertulliano eruditius? quid acutius? Apologeticus ejus, & contra gentes libri, cunctam sæculi continent disciplinam. Minutius felix causidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octavius est, & in altero contra Mathematicos, si tamen inscriptio non mentitur authorem, quid gentilium scripturarum dimisit intactum? Septem libros adversus gentes Arnobius edidit, totidemque discipulus ejus Lactantius, qui de ira quoque, & opificio Dei duo volumina condidit: quod si legere volueris, dialogorum Ciceronis in eis *Epitomen* reperies. Victorino martyri in libris suis licet desit eruditio, tamen non deest eruditionis voluntas. Cyprianus, quod idola dii non sint, qua brevitate, qua historiarum omnium scientia, quorum verberum, & sensuum splendore perstrinxit? Hilarius meorum confessor temporum & Episcopus, duodecim Quintiliani libros & stylo imitatus est, & numero: brevique libello, quem scripsit contra Dioscorum medicum, quid in litteris possit, ostendit. Juvencus Presbyter sub Constantino, historiam Domini Salvatoris versibus explicavit; nec pertinuit Evangelii majestatem sub metri leges mittere. De ceteris vel mortuis, vel viventibus taceo, quorum in scriptis suis & vires manifeste sunt, & voluntas.

Nec

Nec statim prava opinione fallaris contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum; quia omnes penè omnium libri, exceptis his, qui cum Epicuro litteras non didicerunt, eruditionis doctrinæque plenissimi sunt. Quamquam ego illud magis reor quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod semper à doctis viris usurpatum est. Sed per te mihi proponi ab alio quætionem, qui forte propter anorem historiarum Sallustii, Calphurnius cognomento Lanarius sit: Cui, quæso, ut iuadeas, ne vescentium dentibus edentulus invideat; & oculos caprearum talpa contemnat. Dives, ut cernis, ad disputandum materia, sed jam epistolaris angustia finienda est.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Excusat se Hieronymus, quod nondum responderit, adhortans Augustinum ad mutuam amorem: nonnihil querens ad Rufini adversus se debachationem.

In ipso profectiois articulo sancti filii nostri Asterii hypodiaconi, necessarii mei, beatitudinis tuæ litteræ ad me pervenerunt; quibus satisfacis: te contra parvitatem meam librum Romam non misisse. Hoc nec ego factum audieram; sed epistolæ cuiusdam quasi ad me scriptæ per fratrem nostrum Syfanium diaconum huc exemplaria pervenerunt: in qua hortaris me, ut palinodiam super quodam Apostolici capitulo canam; & imiter Stesichorum inter vituperationem & laudes Helenæ fluctuantem; ut qui de-

trahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego simpliciter fateor dignationi tuæ, licet stylus, & *Epicheirmata* * tua mihi viderentur, tamen non temere exemplaribus litterarum credendum putavi, ne fortè me respondente læsus, justè expostulares, quod probare ante debuisses tuum esse sermonem, & sic rescribere. Accessit ad moram sanctæ & venerabilis Paulæ longa infirmitas. Dum enim languenti multò tempore absidemus, penè Epistolæ tuæ, vel ejus, qui sub tuo nomine scripserat oblitus sumus, memores illius versiculi: *Musica in luctu importuna narratio*. * Itaque si tuæ est epistola, aperte scribe, vel mitte exemplaria veriora; ut absque ullo rancore stomachi in Scripturarum disputatione versemur, & vel nostrum emendemus errorem, vel alium frustra reprehendisse doceamus. Absit autem à me, ut quidquam de libris tuæ beatitudinis attingere audeam. Sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cæterum optimè novit prudentia tua, unumquemque in suo sensu abundare, & puerilis esse jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverant, acufando illustres viros, suo nomini famam quærere. Nec tam stultus sum, ut diversitate explanationum tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, si nos contraria senserimus. Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostram peram non videntes, aliorum, juxta Persium, manticam consideremus. Superest ut diligas diligentem te: & in Scripturarum campo juvenis senem non provoces. Nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus; nunc, te currente, & longa spatia transmeante; no-

bis

* Id est: Aggressiones, & argumentationes.

* Eccles. 22.

bis debetur otium ; simulque (ut cum honore tuo & venia dixerim) ne solus mihi de Poetis aliquid proposuisse videaris , memento Daretis , & Entelli , & vulgaris Proverbii ; quod *hos lapsus fortis hget ped'm.* Tristes hæc dictavimus : utinam mereremur compexus tuos , & collatione mutuz, vel doceremus aliqua , vel disceremus. Misit mihi te meritate souza, sua maledicta Calphurnius cognomento Lanarius, quæ ad Africam quoque studio ejus didici pervenisse. Ad eam breviter ex parte respondi , & libelli ejus vobis misi exemplaria , latius opus , cum oportunum fuerit, primo missurus tempore , in quo illud cavi , ne in quocquam existimationem læderem Christianam , sed tantum ut delirantis , imperitique mendacium, ac vecordiam confutarem. Memento mei , sancte & venerabilis Papa. Vide quantum te diligam , ut ne provocatus quidem veluerim respondere, nec credam tuum esse, quod in altero forte reprehenderem. Frater communis supliciter te salutat.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Orosius in fine historiae testatur sibi cum Hieronymo fuisse colloquium , libros duos, alterum de origine animæ, alterum de loco explicando ex epistolis Jacobi probat. Cæterum excusat se quod non responderit.

Vrum honorabilem fratrem meum filium dignationis tuæ Orosium Presbyterum , & sui merito , & te jubente suscepi. Sed incidit tempus difficillimum quando mihi tacere melius fuit , quam loqui ; ita ut nostra studia cessarent , & juxta Apium

canina exerceretur facundia. Itaque duobus libellis tuis quos meo nomini dedicasti, eruditissimis, & omni eloquentiæ splendore fulgentibus, respondere non potui. Non quod quidquam in illis reprehendendum putem: sed quia juxta Apostolum, unusquisque in suo sensu abundet: alius quidem sic, alius autem sic. Certè quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de Scripturarum Sanctarum hauriri fontibus, à te positum, atque disertum est. Sed quæso reverentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium. Nos enim inter nos eruditionis causa differimus. Cæterum æmuli, & maximè hæretici, si diversas inter nos sententias viderint, de animi calumniabuntur rancore descendere. Mihi autem decretum est te amare, te suspicere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certè & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum; magisque demus operam, ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem; ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Sanctæ, ac venerabiles filiæ tuæ Euzochium, & Paula, & genere suo, & exhortatione tua dignè gradiuntur, specialiterque salutant beatitudinem tuam; omnis quoque fraternitas, quæ nobiscum Domino Salvatori servire conatur. Sanctum Presbyterum Firmum anno præterito ob rem earum Ravennam, & inde Africam, Siciliamque direximus, quem putamus jam in Africæ partibus commorari. Sanctos tuo adherentes lateri, ut meo obsequio salutes precor. Litteras quoque meas ad sanctum Presbyterum Firmum direxi; quæ si ad te venerint, ei dirigere non graveris. Incolumen te, & mei

memorem Christus Dominus custodiat, Domine vere sancte, & beatissime Papa. Grandem Latini sermonis in ista Provincia notariorum patimur penuriam; & idcirco præceptis tuis parere non possumus, maxime in editione septuaginta, quæ asteriscis veribusque distincta est. Pleraque enim prioris laboris ob fraudem cuiusdam amisimus.

HIERONYMUS AD AUGUSTINUM.

Argumentum Epistolæ.

Resalutat Augustinum, excusans quod liberius respondit, & rursus de cucurbita meminerit, hortans, ut super hac re sua legat commentaria, & tandem, ut omnis contentiosis questionibus versetur in campo Sacrarum Scripturarum.

CUM à sancto fratre nostro Firmo sollicitè querere quid ageres, sospitem te lætus audivi. Rursus cum tuas litteras non dico sperarem, sed exigere, nesciente te, ex Africa profectum se esse dixit. Itaque reddo tibi per eum salutationis officia, qui te unico amore complectitur: simulque obsecro, ut ignoscas pudori meo, quod diu ut rescriberem præcipienti negare non potui: nec ego tibi, sed causa causa respondit. Etsi culpa est respondisse, quæso ut patienter audias: multo major est provocasse. Sed facessant istiusmodi querimoniarum: sic inter nos pura germanitas: & deinceps non questionum, sed charitatis ad nos scripta mitramus. Sancti fratres qui nobiscum Domino serviunt affatim te salutant. Sanctos qui tecum Christi leve trahunt jugum, præcipue

sanctum & suspiciendum Papam Alipium, ut meo obsequio filites precor. Incolumem te, & memorem mei Christus Deus noster tueatur omnipotens, domine verè sancte & beatissime Papa. Si legisti librum explanationum in Jonam, puto quod ridiculum cucurbitæ non recipias quæstionem. Sin autem, amicus qui me primus gladio petiit, stylo repulsus est: sit humanitatis tuæ, atque justitiæ accusantem reprehendere, non respondentem. In Scripturarum, si placet, campo sine nostro invicem dolore ludamus.

HIERONYMUS AD BONASUM.

Argumentum Epistolæ.

Bonasum obrefratorem quempiam ridet; qui, quod Hieronymus in suis libris adversus vitia scripserat, ad suam contumeliam pertinere putabat.

Medici, quos vocant Chirurgicos, crudeles putantur, & miseri sunt. An non est miseria alienis non dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi secare ferro? non horrere curantem, quod horret ipse qui patitur, & inimicum putari? Ita se natura habet, ut amara sit veritas, blanda vitia existimantur. Isaias in exemplum captivitatis futuræ, nudus non erubescit incedere. Jeremias de media Jerusalem ad Euphratem fluvium Mesopotamiæ mittitur, uti inter inimicas gentes, ubi est Assyrius, & castra sunt Chaldæorum, ponat *Perixoma* corrumpendum. Ezechiel stercore primam humano, deinde bubulo, panem de omni semente conspersum edere jubetur, & uxoris interitum ficeis oculis videt; Amos de Samaria

pellitur. Cur quæso? Nempe ideo, quia Chirurgici spirituales, secantes vitia peccatorum, ad poenitentiam cohortabantur. Paulus Apostolus: inimicus, inquit, vobis factus sum verum dicens. Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Undè non mirum est, si & nos ipsi vitiis detrahentes, offendimus plurimos. Dispositum natium secare foetentem, timeat cui strumosus est. Volo corniculæ detrahere garrienti: raucidulam se intelligat cornix. Nunquid unus in urbe Romana est, qui habeat truncas inhonesto vulnere nares? Nunquid solus Bonasus Segestanus cava verba, & in modum vesicarum tumentia, * buccis trutinatur inflatis? Dico quosdam scelere, periurio: falsitate, ad dignitatem nescio quam pervenisse. Quid ad te, qui te intelligis innocentem? Rideo advocatum, qui patrono egeat: quadrante dignam eloquentiam nare subfano. Quid ad te, qui disertus es? Volo in nummarios invehi Sacerdotes: tu qui dives non es, quid irasceris? Clausum cupio suis ignibus ardere Vulcanum. Nunquid hospes ejus es, aut vicinus: quod à delubris idoli niteris incendia submovere? Piacet mihi de larvis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis. Quidquid dictum fuerit, in te dictum putas. In quodcumque vitium, styli mei mucro contorquetur; te claritas designari Conserta manu in jus vocas; & satyricam scriptorem in prosa arguis. An ideo tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine? quasi non & lucus ideo dicatur, quod minime luceat; & parca, quod nequaquam parcant; & Eumenides furis, quod

O 4

non

* Ampullas & sesquipedalia verba vocat Horat. Significat autem sermonem qui loquentiæ multam, & parum erudiitionis habet.

non sint benignæ ; & vulgò Æthiopes vocentur argentei. Quod si in descriptione scædorum semper irasceris , jam tibi cum Persio cantabo : Optent te generum rex , & regina: puellę te rapiant : quidquid calcaveris , hoc rosa fiat. * Dabo tamen consilium, quibus absconditis possis pulchrior apparere. Nasus non videatur in facie , sermo non sonet ad loquendum ; atque ita & formosus , & disertus videri poteris.

DIVI HIERONYMI IN PENTATEUCHUM

Moyfi præfatio ad Desiderium.

Argumentum Epistolę.

Præfatio in Pentateuchum , qua reddit rationem , quę consilio post editionem Septuaginta , vetus Testamentum ex Hebræorum voluminibus latine verterit.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas , quibus quodam præfatio futurorum cum Daniele sortitus est nomen , obsecrantis ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè , & obtruncatorum meorum larratibus patens : qui me asserunt in Septuaginta Interpretum sugillationem, nova pro veteribus cudere , ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissimè testatus sim; me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre que possim , nec opes alterius aliorum paupertate scædari. Quod ut auderem , Origenis me studium provocavit , qui editioni antiquę translationem Theodotionis miscuit , asterisco & obelo opus omne distinguens;

* *Pers. Sat. 2.*

guens; dum aut illucescere facit, quæ minus ante fuerant, aut superflua quæque jugulat, & confodit, maxime quæ Evangelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de veteri Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex Ægypto vocavi filium meum: Ed: Quoniam Nazareus vocabitur. Et: Videbunt in quem compunxerunt. Et: Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Et: Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se. Et alia multa quæ proprium *synagma* * desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint: & cum dicere non poterint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee: secundum in Isaiâ: tertium in Zacharia: quartum in Proverbiis: quintum æquè in Isaiâ: quod multi ignorantes apochryphorum deliramenta sectantur, & Hiberas nârias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptholemæus, unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omninò tacuerunt; ut & Regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor, Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus divisi, eadem scriptitarint: cum Aristeas ejusdem Ptholomæi * *hyperaspistes*, & multo post tempore Josephus,

* Id est, *compositionem*, sive *opus*. * Id est *satelles* ac *protector*, à *clypeo*, qui *aspis* græcè dicitur.

plus, nihil tale retulerint; sed in una basilica congregatos, contulisse quod scribebant, non profetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit, hic eruditio, & verborum copia ea quæ intelligit, transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicon Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem afflatus rhetorico spiritu transtulisse: Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus Sanctus testimonia texait; ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè, sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant dubiis protulere sententiis: nos verò post Passionem, & Resurrectionem ejus, non tam profetiam, quam historiam scribimus; aliter enim audita, aliter visa narrantur: quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrictator auscultata: non damno, non reprehendo Septuaginta, sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Profetas inter spiritualia charismata positos lego, in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos: diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina, quam Græca, & Græca, quam Hebraica. Verum hæc contra invidos. Nunc te precor, Desiderii charis-

rissime : ut me quia tantum opus sabire fecisti , & Genesi exordium capere , orationibus juves , quod possim eodem spiritu , quo scripti sunt libri , in Latinum eos transferre sermonem.

HIERONYMUS AD PAMMACHIUM,
de optimo genere interpretandi.

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornaverat Palladium quendam Galatam adversus Hieronymum qui illius interpretationem calumniaretur. Hujus calumnias refellit , explicans officium veri interpretis. Imitatus est autem titulum Ciceronis, de optimo genere dicendi.

PAulus Apostolus , præsentè Rege Agrippa , de criminibus responsurus , quod posset intelligere qui auditorus erat , de causæ victoriâ , statim in principio sibi gratulatur , dicens : De omnibus , quibus accusator à Judæis , ô Rex Agrippa , existimo me beatum , cum apud te sim hodie defendendus , qui præcipuè nosti cunctas , quæ in Judæis sunt , consuetudines , & quæstiones. Legerat enim illud Jesu : Beatus qui in aures loquitur audientis ; & noverat tantum oratoris verba proficere , quantum judicis prudentia cognovisset. Unde & ego beatum me in hoc duntaxat negotio judico , quod apud eruditas aures imoeritæ linguæ responsurus sum : quæ objicit mihi , vel ignorantiam , vel mendacium , si aut nescivi alienas litteras verè interpretari , aut nolui ; quorum alterum error , alterum crimen est. Ac ne forsitan accusator meus facilitate , quâ cuncta loquitur , & impunitate , quâ sibi licere omnia putat me quoque

que apud vos argueret, ut Papam Epiphanium criminatus est, hanc epistolam misi, quæ te, & per te alios, qui nos amare dignantur, rei ordinem doceat. Ante hoc ferme biennium miserat Joanni Episcopo, supradictus Papa Epiphanius litteras, arguens eum in quibusdam dogmatibus, & postea clementer ad poenitentiam provocans. Harum exemplaria certatim Palestinæ rapiebantur, vel ob auctoris meritum, vel ob elegantiam scriptionis. Erat in Monasterio nostro vir apud suos haud ignobilis, Eusebius Cremonensis: qui cum hæc epistola per multorum ora volitaret, & mirarentur eam pro doctrina, & puritate sermonis docti pariter, & indocti; coepit a me obnixè petere, ut sibi eam in Latinum verterem, & propter intelligendi facilitatem apertius explicarem; Græci enim eloquii poenitus ignarus erat. Feci quod voluit: accitoque notario raptim, celeriterque dictavi, ex latere in pagina breviter annotans, quem intrinsecus sensum singula capitula continerent. Si quidem & hoc, ut sibi soli facerem, oppido flagitabat. Postulavique ab eo mutuo, ut domi haberet exemplar, nec facile in vulgus proderet. Res ita anno & sex mensibus transiit; donec supradicta interpretatio de scriniis ejus novo præstigio Jerosolimam commigravit. Nam quidam pseudomonachus, vel accepta pecunia, ut perspicuè intelligi datur; vel gratuita malitia, ut incassum corruptor nititur persuadere, compilatis chartis ejus, & sumptibus, Judas factus est proditor; deditque adversariis latrandi contra me occasionem, ut inter imperitos concionantur, me falsarium; me verbum non expressisse de verbo: pro honorabili dixisse charissimum; & magna ligna interpretatione, quod nefas dictum sit *ai de-*

simon q̄m apanton : id est , reverendum auribus omnium , soluisse transferre. Hæc , & istiusmodi nugæ , crimina mea sunt. Ac primum antequam de translatiōe respondeam , volo interrogare eos , quia malitiam prudentiam vocant , unde apud vos exemplar epistolæ ? Quis dedit ? qua fronte proferis , quod scelere redemistis ? Quid apud homines tutum erit , si ne parietibus quidem & scriniis nostra possimus secreta celare ? Si ante tribunalia iudicum hoc vobis crimen impingerem ; reos legibus subjugarem , quæ etiam pro utilitatibus fisci , noxiis delatoribus pœnas statuunt ; & cum suscipiant proditiōem , damnant proditorem. Lucrum videlicet placet , voluntas displicet. Dudum Elychium virum Consularem , contra quem Patriarcha Gamaliel gravissimas exercuit inimicitias , Theodosius Princeps capite damnavit , quod sollicitato notario chartas illius invasisset. Legimus in veteribus historiis , Iudimagistrum , quæ Faliscorum liberos prodiderat , vincitum pueris traditum ; & ad eos , quos prodebat , remissum , nec sceleratam populam Romanam suscepisse victoriam. Pyrrhum Epirotarum Regem , cum in castris ex vulnere curaretur , medici sui proditiōe interfici nefas duxit Fabricius , quin potius vincitum remiit ad dominum , ut scelus nec in adversario comprobaret. Quod leges publicæ , quod hostes tuentur , quod inter bella & gladios sanctum est , hoc nobis inter Monachos , & Sacerdotes Christi institutum fuit. Et audet quidam ex eis , adducto supercilio , & concrepantibus digitis eructare , & dicere : Quid enim si redemit , si sollicitavit ? Fecit quod sibi profuit. Mira sceleris defensio , quasi non & latrones , & fures & pyratæ faciant , quod sibi prodest. Certè Annas , &

Caiphas seducentes infelicem Judam, fecerunt quod sibi utile existimabant. Volo in chartulis meis quilibet ineptias scribere, commentari de Scripturis, remordere lædentes, digerere stomachum, in locis me exercere communibus, & quasi limatas ad expugnandum sagittas reponere. Quandiu non profero cogitata, maledicta non crimina sunt; imò ne maledicta quidem quæ aures publicæ nesciant. Tu corrumpas servulos, sollicites clientes, & ut in fabulis legimus auro ad Danaem penetres, dissimulatoque quod feceris, me falsarium voces: cum multo pejus crimine accusando in te confitearis, quam in me arguis. Alius te hæreticum, alius insinuat dogmatum perverforem. Taces ipse, respondere non audes; interpretem laceras; de syllabis calumniaris, & totam defensionem tui putas, si tacenti detrahas. Finge in transferendo, vel errasse, vel intermississe me quidpiam. Hic totius negotii tui cardo versatur, hæc tua est defensio. Num idcirco tu non es hæreticus, si ego malus interpretes sim? Non hoc dico, quòd te hæreticum noverim: sciat ille qui accusavit; noverit ille, qui scripsit: sed quod stultissimum sit accusatum ab alio, alium criminari, & confosso undique corpore è dormientis vulnere solatium querere. Hactenus sic locutus sum, quasi aliquid de epistola commutaverim, & simplex translatio possit errorem habere, non crimen. Nunc vero cum ipsa Epistola doceat, nihil mutatum esse de sensu, nec res additas, nec aliquod dogma confictum; faciunt hæc intelligendo, ut nihil intelligant; & dum alienam imperitiam volunt coarguere, suam produnt. Ego enim non solum fateor, sed libera voce profiteor, me in interpretatione Græcorum absque

Scripturis sanctis , ubi & verborum ordo & mysterium est , non verbum è verbo , sed sensum exprimere de sensu. Habeoque hujus rei magistrum Tullium , qui Protagoram Platonis , Oeconimicon Xenophontis , & Æschinis , ac Demosthenis deus contra se orationes pulcherrimas transfudit. Quanta in illis prætermiserit , quanta addiderit , quanta mutaverit , ut proprietates alterius linguæ suis proprietatibus explicaret ; non est hujus temporis dicere. Sufficit mihi ipsius translatoris auctoritas , qui ita in prologo eorundem orationum locutus est. Putavi mihi suscipiendum laborem utilem studiosis , mihi eadem ipsi non necessarium. Converti enim ex Atticis duorum eloquentissimorum nobilissimarum orationes , interseque contrarias , Æschinis , & Demosthenis ; nec converti ut interpretes ; sed ut orator , sententiis iisdem , & earum formis , tam figuris , quam verbis ad nostram consuetudinem aptis. In quibus non verbum pro verbo necesse habui reddere ; sed genus omne verborum , vimque servavi. Non enim me annumerare ea lectori putavi oportere , sed tanquam appendere. Rursum in calce sermonis , quorum ego (ait) orationes si , ut spero , ita expressero , virtutibus utens illorum omnibus , id est sententiis , & earum figuris , & rerum ordine ; verba persequens eatenus , ut ea non abhorreant à more nostro. Quæ si è Græcis omnia conversa non erunt ; tamen ut generis ejusdem sint ; elaboravimus. Sed & Horatius vir acutus , & doctus , hoc idem in Arte Poetica erudito interpreti præcipit: Nec verbum verbo curabis reddere fidus interpretes. Terentius , Menandrum , Plautus & Cæcilius veteres comicos interpretari sunt. Nunquid hærent in verbis ; ac non decorem magis,

dicam ad eos, si bona est coram vobis, date mercedem mihi, aut renuite: & appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Dixitque Dominus ad me: Pone illos in conflatorium, & considera si probatum sit, sicut probatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & misi eos in domo Domini in conflatorium. Quantum distet ab Evangelistę testimonio Septuaginta translatio, peripicuum est. Sed & in Hebręo, cum sensus idem sit, verba prępostera sunt, & penę diversa. Et dixi, inquit, ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: & si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatum sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci eos in domo Domini ad statuarium. Accusent Apostolum falsitatis, quod nec cum Hebręico, nec cum Septuaginta congruat translatoribus; &, quod his majus est, erret in nomine: pro Zacharia quippę Jeremiam posuit. Sed absit hoc de pedissequo Christi dicere: cui curę fuit non verba & syllabas aucupari, sed sententias dogmatum ponere. Veniamus ad aliud ejusdem Zacharię testimonium, quod Joannes Evangelista assumit juxta Hebręicam veritatem. Videbunt in quem compuxerunt. Pro quo in Septuaginta legimus, *Kai epibletfontai pros meantib õ enarchesacto*, quod interpretati sunt Latini: Et aspicient ad me pro iis quę illuserunt, sive insultaverunt. Discrepat Evangelistę, Septuaginta Interpretum, nostręque translatio: Et tamen sermonum varietas spiritus unitate concordat. In Mattheo quoque legimus Dominum prædicentem Apostolis fugam, & hoc ipsum Zacharię testimonio confirmantem. Scrip-
tum

tum est, ait: Percutiam pastorem, & dispergentur oves. At in Septuaginta, & in Hebræo, multo aliter est. Non enim ex persona Dei dicitur, ut Evangelista vult; sed ex Prophete Deum Patrem rogantis; Percute pastorem, & dispergentur oves. In hoc, ut arbitror, loco, juxta quorundam prudentiam, Evangelista piaculi reus est, quod ausus sit Prophetæ verba ad Dei referre personam. Scribit supradictus Evangelista, ad Angeli monitum tulisse Joseph parvulum, & matrem ejus, & intrasse in Ægyptum, ibique mansisse usque ad obitum Herodis, ut impleretur quod dictum est à Domino per Prophetam: Ex Ægypto vocavi filium meum. Hoc nostri codices non habent: sed in Ossee Propheta juxta Hebraicam scribitur veritatem: Quia puer Israel est, & dilexi eum; & ex Ægypto vocavi filium meum. Pro quo in eodem loco Septuaginta transtulerunt: Quia parvulus est Israel, dilexi eum, & ex Ægypto vocavi filios ejus. Non omnino repudiandi sunt, quia istum locum, qui ad Christum maximè pertinet sacramentum, aliter transtulerunt? An danda potius venia ut hominibus, juxta Jacobi sententiam, dicentis: Multa peccamus omnes: & si quis in verbo non offendit, iste perfectus est vir, potens refrænare omne corpus? Illud verò quod in eodem Evangelista scribitur: Et veniens habitavit in civitate, cujus dicitur Nazareth: ut impleretur, quod dictum est per Prophetas: Quia Nazareus vocabitur: Respondeant Logodædali,* & fastidiosi estimatores omnium tractatorum, ubi legerint, discantque in Isaia positum. Non in eo loco, ubi nos legimus, atque transtulimus: Exiet virga de radice Jessè, &

* Id est, *Sermonis artifices.*

flos de radice ejus ascendet : in Hebræo juxta lingua-
 rum illius idioma , ita scriptum est : Exiet virga de
 radice Jesse , & Nazareus de radice ejus crescet.
 Cur hoc omiserunt Septuaginta , si non licet trans-
 ferre verbum pro verbo ? Sacrilegium est vel celasse,
 vel ignorasse mysterium. Transeamus ad cætera,
 neque enim Epistolæ brevitatis patitur diutius singu-
 lis immorari. Idem Matthæus loquitur : Hoc autem
 totum factum est : ut compleretur quod dictum est à
 Domino per Prophetam dicentem : Ecce Virgo in
 utero habebit , & pariet filium , & vocabunt nomen
 ejus Emmanuel. Quod Septuaginta transtulerunt :
 Ecce Virgo in utero accipiet , & pariet filium , & vo-
 cabitis nomen ejus Emmanuel. Si verba calumnia-
 mur , utique non est idem , habebit , & accipiet , ne-
 que vocabunt , & vocabitis. Porro in Hebræo legi-
 mus ita scriptum : Ecce Virgo concipiet , & pariet
 filium , & vocabit nomen ejus Emmanuel. Non
 Achaz , qui arhuebatur infidelitatis ; non Judæi , qui
 erant Dominum negaturi : sed vocabit , inquit , ipsa
 quæ concipiet , ipsa Virgo quæ pariet. In Eodem Evan-
 gelista legimus , Herodem ad adventum Magorum
 fuisse turbatum , Scribisque & Sacerdotibus congre-
 gatis , sciscitarum ab eis ubi Christus nasceretur , illos-
 que respondisse : In Bethlehem Judæ : Sic enim scrip-
 tum est in Propheta. Et tu Bethlehem terra Juda , ne-
 quaquam minima es in ducibus Juda : Ex te enim
 egredietur dux , qui regat populum meum Israel : Hoc
 exemplum in Vulgata editione sic fertur : Et tu Beth-
 lehem domus Ephrata , modicus es , ut sis in millibus
 Juda : de te mihi egredietur , ut sit princeps in Israel.
 Quanta sit inter Matthæum & Septuaginta verborum
 ordinisque discordia , magis hoc admiraberis , si He-
 brai-

fraicum videas, in quo ita scriptum est: Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominaturus in Israel. Considera gradatim quæ ab Evangelista sine posita. Et tu Bethlehem terra Juda. Pro terra Juda, in Hebraico habetur Ephrata; in Septuaginta, domus Ephrata. Et pro nequaquam minima es in ducibus Juda, in Septuaginta legiatur, Modicus es, ut sis in millibus Juda; in Hebræo: Parvulus es in millibus Juda. Sensusque contrarius est, Septuaginta sibi in hoc dumtaxat loco, & Hebraico concordante. Evangelista enim dixit quod non sit parvulus in ducibus Juda, cum e regione sit positum, Parvulus quidem es, & modicus, sed tamen de te mihi parvulo & modico egredietur dux in Israel, secundum illud Apostoli: Elegit infirma mundi Deus, ut confundat fortia. Porro quod sequitur, qui regat, vel qui pasca populum meum Israel: aliter in Propheta esse perspicuum est. Hæc replico, non ut Evangelistas arguam falsitatis (hoc quippe impiorum est Celsi, Porphyrii, Juliani) sed ut reprehensores meos arguam imperitiæ, & impetrem ab eis veniam, ut concedant mihi in simplici Epistola, quod in Scripturis Sanctis, velin nolint, Apostolis concessuri sunt. Marcus discipulus Petri, ita suum orditur Evangelium: Principium Evangelii Jesu Christi: sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Hoc exemplum ex duobus Prophetis compositum est, de Malachia videlicet, & Isaia. Nam primum quod dicitur: Ecce ego mitto Angelum meum

ante faciã tuam, qui præparabit viam tuam ante te; in Malachiæ sine scriptum est. Sequens autem quod infertur, vox clamantis in deserto, &c. in Isaia legimus. Et quomodo Marcus statim in principio voluminis sui possit, sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum: quod non scribitur in Isaia, ut diximus, sed in Malachia novissimo duodecim Prophetarum? Solvat hanc quasiunculam imperita præsumptio: & ego erroris veniam deprecabor. Idem Marcus inducit ad Phariseos Salvatorem loquentem: Numquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, & esurivit ipse, & focii ejus, quomodo ingressus domum Dei sub Abiathar Pontifice, & panes propositionis comedit, quibus non licebat vesci, nisi solis Sacerdotibus? Legamus Samuelem, sive (ut in communi titulo habetur) Regnorum libros: ibique reperiemus non Abiathar scriptum esse, sed Abimelec Pontificem, qui postea à Doeg cum cæteris Sacerdotibus Saul juvente percussus est. Pergamus ad Apostolum Paulum. Scribit ad Corinthios: Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris adivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Solent in hoc loco apochryphorum quidam deliramenta sectare, & dicere: quod de Apocalypsi Eliæ testimonium sumptum sit, cum in Isaia juxta Hebraicum ita legatur: A sæculo non audierunt, nec auribus perceperunt. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Hoc Septuaginta multo aliter transtulerunt: A sæculo non audivimus, neque oculi nostri viderunt Deum, absque te: & opera tua vera, & facies

expectantibus te misericordiam. Intelligimus unde sumptum sit testimonium : & tamen Apostolus non verbum expressit è verbo, sed *paraphrasticis* eundem sensum aliis sermonibus indicavit. In Epistola ad Romanos idem Apostolus Paulus exemplum de Isaia sumens : Ecce, inquit, ponam de Sion lapidem offensionis ; & petram scandali : discordat à translatione veteri, & tamen cum Hebraica veritate concordat. In Septuaginta enim contrarius sensus est. Non ut lapidi offensionis occurreris, neque ut petrae ruinæ : cum Apostolus quoque Petrus Hebraeis, Pauloque contentiens ita posuerit : Incredulis autem lapidis offensionis, & petra scandali. Ex quibus universis perspicuum est, Apostolos, & Evangelistas in interpretatione veterum Scripturarum, sensum quæsisse, non verba, nec magnopere de ordine, sermonibusque curasse, dum intellectui res pateret. Lucas vir Apostolicus, & Evangelista, scribit Stephanum primum Christi martyrem in Judaica concione narrantem : In Septuaginta quinque animabus descendit Jacob in Ægyptum ; & defunctus est ipse : & patres nostri translati sunt in Sychem ; & positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti à filiis Emor patris Sychem. Hic locus in Genesi multo aliter invenitur, quod scilicet Abraham emerit ab Ephron Ertheo filio Seor, juxta Hebron quadringentis drachmis argenti speluncam duplicem, & agrum circa eam, sepelieritque in ea Saram uxorem suam. Atque in eodem legimus libro, postea reverentem de Mesopotamia Jacob cum uxoribus, & filiis suis posuisse Tabernaculum ante Salem urbem Sychimorum, quæ est in terra Chanaam, & habitasse ibi, & emisse partem agri, in quo habebat ten-

toria, ab Emor patre Sychem centum agnis, & stauitisse ibi altare, & invocasse ibi Deum Israel. Abraham non erit specum ab Emor patre Sychem, sed ab Ephron filio Seor, nec sepultus est in Sychem, sed in Hebron, quæ corrupte dicitur Arboch. Duodecim autem Patriarchæ non sunt sepulti in Arboch, sed in Sychem, qui ager non est emptus ab Abraham; sed à Jacob. Differo solutionem & istius quæstionculæ, ut obrectatores mei quaerant, & intelligant, non verba in Scripturis consideranda, sed sensus. Vigésimi primi Psalmi juxta Hebræos, id ipsum exordium est, quod Dominus locutus est in Cruce, *Eli Eli lamina kabathani*; quod interpretatur, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Reddant rationem cur Septuaginta translators interposuerint, respice in me. Ita enim verterunt: Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? Respondebant utique, nihil damni in sensu esse, si duo verba sint addita. Audiant & à me non periclitari Ecclesiarum statum, si celeritate dictandi aliqua verba dimiserim. Longum est nunc evolvere quanta Septuaginta de suo addiderint, quanta dimiserint, quæ in exemplaribus Ecclesiæ obeliis astericisque distincta sunt. Illud enim quod legimus in Isaia: Beatus qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem: solent Hebræi deridere, cum audierint. Nec non & in Amos post descriptionem luxuriæ: Stantia putaverunt hæc, & non fugientia. Revera sensus rhetoricus, & declamatio Tulliana. Sed quid faciemus de authenticis libris, in quibus hæc non fuerunt adscripta, & cætera his similia, quæ si proferre nitamur, infinitis libris opus est? Porro quanta dimiserint, vel asterisci testes, ut dixi, sunt, vel nostra interpretatio, si

& diligenti lectore translationi veteri conferatur ; & tamen vires Septuaginta editio obtinuit in Ecclesiis, vel quia prima est , & ante Christi facta adventum, vel quia ab Apostolis, in quibus tamen ab Hebraico non discrepat, usurpata. Aquila autem profectus & contentiosus interpres, qui non solum verba, sed etymologias quoque verborum transferre conatus est; jure projicitur à nobis. Quis enim pro frumento, & vino, & oleo possit vel legere, vel intelligere, *cheuma*, *operismon stibotata*, quod nos possumus dicere fusionem, pomationemque, & splendentiam. Atqui non solum Hebrei habent *arbores*, sed & ille *Kakceelos*, qui syllabas interpretatur & litteras, ut dicat, *Sci ti ton uranon Kai dei ton gen*, quod Latina lingua omnino non recipit. Cujus rei exemplum nos ex nostro sermone capere possumus. Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ si ad verbum transferamus, in latino non resonant? & e regione, quæ apud nos placent, si vertantur juxta ordinem, apud illos displicebunt? Sed ut infinita præteream, & ostendam tibi; vir omnium nobilium Christianissime, & Christianorum nobilissime, cujusmodi falsitatis me in Epistolæ translatione reprehendar, ipsius Epistolæ ponam cum Græco sermone principium, ut ex uno crimine intelligantur & cæteræ. *Edei gar imas agape mitti iisei ton cleron pberesse*: Quod me ita vertisse memini: Oportebat nos, dilectissime, clericatus honore non abuti in superbiam. Ecce, inquit, in uno versiculo quanta mendacia: Primum *Agapetos* dilectus est, non dilectissimus. Deinde *oiesis*, existimatio dicitur, non superbia, non enim dixit *oidemati*, sed *oiesei*, quorum alterum tumorem, alterum arbitrium sonat. Totumque quod sequitur,

Cle.

Clericatus honore non aburi in superbiam, tuum est. Quid agis, ò columen litterarum, & nostrorum temporum Aristarche, qui de univērsis scriptoribus sententiam feras? Ergo frustra tanto tempore studuimus; & sæpè manum ferulæ subduximus. Egredientes de porta, statim impēgimus. Igitur quia, & errasse hominum est, & confiteri errorem, prudentis: tu quicumque reprehensor es, tu me obsecro emenda præceptor, & verbum de verbo exprime. Debueras, inquit, dicere: Oportebat enim nos dilectē, non æstimatione Clericorum ferri. Hæc est Plautina eloquentia, hic lepos Atricus, & musarum, ut dicunt, eloquio comparandus. Completur in me tritum vulgi sermone Proverbium: Oleum perdit, & impensas, qui bovem mittit ad ceroma. * Hæc non est illius culpa, cujus sub persona alius agit tragediam, sed Ruffini, & Melaniæ Magistrorum ejus, qui illum magna mercede nihil scire docuerunt. Nec reprehendo in quolibet Christiano sermonis imperitiam. Atque utinam Socraticum illud haberemus: Scio quod nescio: Et alterius sapientis: Te ipsum intellige. Venerationi mihi semper fuit, non verbosa rusticitas, sed sancta simplicitas. Qui sermone imitari se dicit Apostolos, prius imiteatur virtutes in vita illorum. In loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniæ magnitudo; & syllogismos Aristotelis, contortaque Chrisippi acumina, resurgens mortuus confutabit. Cæterum ridiculam, si quis è nobis manens inter Cræsi opes, & Sardapali delicias, de sola rusticitate se jactet: quasi omnes latrones, & diversorum criminum rei diserti sint, & cruentos gladios, philosophorum voluminibus, ac non arborum truncis occulant. Excussi mensuram Epistolæ, sed

* Unguenti genus, quo athlete ungebantur.

sed non excessi doloris modum. Nam cui falsarius vocor, & inter mulierum radios, & textrina dilanior, contentus sum crimen abnuere, non referre. Unde arbitrio tuo cuncta permitto, ut legas ipsam epistolam, tam Græcam, quam Latinam: & illicò intelliges accusatorum meorum nœnias, & probrosas querelas. Porrò mihi sufficit amicum instruxisse charissimum, & in cellula latitantem diem tantum expectare iudicii. Optoque, si fieri potest, & si adversarii sciverint commentarios potius Scripturarum, quam Demosthenis, & Tullii Philippicas tibi scribere.

HIERONYMUS AD MARCELLÆ.

Argumentum Epistolæ.

Respondet iis, qui obtreclabant quædam de Græcis, & Hebræis litteris quædam jam recepta mutasset, immediatam in Hieronymo de Hebræam calumniantes, quasi solam inscitia Christianum esset.

Post priorem epistolam, in qua de Hebræis verbis pauca perstrinxeram, ad me repente perlatum est, quosdam homunculos mihi studiose detrahere; cur adversam auctoritatem veterum, & totius mundi opinionem aliqua in Evangeliiis emendare tentaverim. Quos ego cum possem meo jure contemnere, asino quippe lyra superflue canit: tamen ne nos superbiæ, ut facere solent, arguant, ita responsum habeant: Non ad eò me hebetis fuisse cordis, & tam crassæ rusticitatis, quam illi solam profanctitate habent, piscatorum se discipulos asserentes: quasi idcirco sancti sint, si nihil scierint, ut ali-

quid

quid de Dominicis verbis, aut corrigendum putaverimus, aut non divinitus inspiratum: sed Latinorum codicum vitiositatem, que ex diversitate librorum omnium comprobatur, ad Græcam originem, unde & ipsi translata non denegant, voluisse revocare. Quibus si displicet fontis unda purissimi, cœnosos rivulos bibant; & diligentiam quæ avium sylvas, concharum gurgites norunt, in Scripturis legendis abjiciant, sintque in hac re tantum simplices, ut Christi verba existiment rusticana, in quibus per tanta jam sæcula tantorum ingenia sudaverunt, ut rationem verbi uniuscujusque magis opinati sint, quam expresserint. Apostolum arguat imperitiæ, qui ob multas litteras, insanire dicatur. Socio te cum ista legeris, rugare frontem, & libertatem meam rursus seminarium timere rixarum, ac meum, si fieri potest, os digito velle comprimere, ne audeam dicere, quæ alii facere non erubescunt. Rogo, quid à nobis libere dictum est? Nunquid in lancibus idola cælata descripsi? nunquid inter epulas Christianas virginalibus oculis baccharum, Satyrorumque complexus innexui? aut unquam aliquem amarior sermo pulsavit? nunquid ex mendicis divites fieri doluimus? nunquid reprehendi hæreditarias sepulturas? Unum miser locutus, quod virgines sapius deberent cum mulieribus esse, quam cum masculis, totius oculos urbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis, & factus sum eis in parabolam: & tu putas me aliquid deinceps locuturum? Verum ne Flaccus de nobis rideat: *Amphora cœpit institui currente rota, cur urceus exit?* Revertimur ad nostros bipedes asellos, & illorum in aure buccina, magis quam cythara concrepamus. Illi legant:

gant: spe gaudentes, tempori servientes. Nos legamus: spe gaudentes, Domino servientes: Illi adversus Presbyterum accusationem omnino patient recipendam. Nos legamus: adversum Presbyterum accusationem ne receperis, nisi sub duobus, aut tribus testibus: peccantes autem coram omnibus argue. Illis placeat: Humanus sermo, & omni acceptione dignus. Nos cum Græcis, id est cum Apostolo, qui Græcè locutus est, erremus: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Ad extremum illi gaudeant Gallicis canteris; * nos solutus vinculis, & in Salvatoris ministerium præparatus, Zachariæ asellus ille delectet, qui postquam Domino terga præbuit, cœpit Isaiæ consonare vaticinio: Beatus qui seminat secus omnem aquam, ubi vos & asinus calcant.

HIERONYMUS AD PAULINO.

Argumentum Epistolæ.

Ethnicorum sapientium, & Ecclesiasticorum exemplis provocat ad studium litterarum præcipue sacrarum, & in his, quantum sit difficultatis ostendit. Deinde ceu mundum quendam Divinæ Scripturæ exponit oculis, ac veluti per transfennam ostendit, quo magis inflammet ad hujus studium, singulos ejus libros, Auctores, & argumenta, elogiis quibusdam breviter commendans.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit & suavissimas litteras: quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris ami-

* Id est *Equis castratis Gallicis* antea dixit, quia ex Britannia tales equi egrediuntur.

amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola, & palpans adulatio, sed Dei timor, & divinarum Scripturarum studiæ conciliant. Legimus in veteribus historiis, quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphyticos Vates, sic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragravit, ut qui Athenis Magister erat, & potens, cujusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus, atque discipulus, malens aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras, quasi toto fugientes orbe, persequitur, captus à pyratis, atque venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, victus, & servus, tamen quia Philosophus, major emente se fuit. Ad Titum Livium læteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus; & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis celebrandumque miraculum; ut tantam urbem ingressi, aliud extra urbem quærerent. Appollonius sive ille magus (ut vulgus loquitur) sive Philosophus (ut Pythagorici tradunt) intravit Persas, pertransivit Caucasum; Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit; & ad extremum latissimo Phylon armæ transmissio pervenit ad Brachmanas; ut Hircam in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem inter paucos dis-

discipulos, de natura, de moribus siderum, ac dierum cursu audiret docentem: inde per Elamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phanices, Arabes, Palaestinos, reversas Alexandriam, perrexit Aethiopiam, ut Gymnosophistas, & famosissimam solis mentem videret in tabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de saeculi hominibus? cum Apostolus Paulus, vas electionis, & Magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam, ascenderit Jerosolimam, ut videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis, futurus Gentium praedicator instruendus erat. Rursusque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Evangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis energiae viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde & Aeschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem. Nec hoc dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possit, vel velis discere, sed quod ardor tuus, ac discendi studium, etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quaeras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis,

& plaxta cessent manus, tamen virtute totum est, quidem esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moyfi & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus talis, postea diceret confidenter: Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivantes omnem intellectum, ad obediendum Christo, & subjucare parati cunctam inobedientiam. Ad Timotheum scribit ad infantia sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data sit ei per impositionem manus Presbyteri. Tito præcipit, ut inter cæteras virtutes Episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum. Obtinentem, inquit, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exortari in doctrina sana, & contra dicentes revincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat. Aggeus Propheta, imò per Aggeum Dominus, interroga, ait, sacerdotes legem. In tantum Sacerdotis officium est, interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus. Interroga patrem tuum, & annuntiabi tibi; seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo octavo: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi viri, cum eum David arbori vitæ, quæ est in paradiso, compararet, inter cæteras virtutes & hoc intulit: In lege Domini voluntas ejus: & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis:

nis, Justos, ait, fulgere sicut stellas, & intelligentes, hoc est doctores, quasi firmamentum. Vides quantum inter se dissent, iuxta rusticitas, & docta iustitia? Alii stellis, alii cœlo comparantur: quamquam iuxta Hebraicam veritatem unumque de eruditis possit intelligi: ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quā splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiant multos, quasi stellę in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus, Vas electionis? Nempe quia vas legis, & Sanctarum Scripturarum armarium est. Pharisei stupent ad doctrinam Domini: & mirantur in Petro, & Joanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quidquid enim alias exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis spiritus Sanctus suggererat. Et erant, iuxta quod scriptum est, *Theodidast*. Duodecim annos salvator impleverat, & in templo senes de quaestionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicitur Joannem, quorum uterque dicere poterat: Essi imperitis sermone, non tamen scientia. Joannes rusticus, piscator indoctus? Et unde vox illa obiecto: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? *Logos* enim Græcè multa significat. Nam, & verbum est, & ratio, & supputatio & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula; quæ subsistunt. Quæ univèrsia rectè intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit: hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo. Vera sapientia perdet fallam sapientiam: & quamquam stultitię prædicationis in Cruce sit; tamen Pau-

lus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non sæculi hujus, nec principum istius sæculi, qui destruuntur, sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit ante sæcula. Dei sapientia Christus est. Christus enim Dei virus, & Dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est: de aqua & noni Psalmi titulus prenotatur, pro occultis filii; in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi: & qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula. Prædestinatus autem, & præfiguratus in lege, & prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbam eum, quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. Aperiebantur cœli Ezechieli: qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est; & revelatione opus est ut intelligatur, ac revelata facie, Dei gloriam contemplemur. Liber in apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras, ut legat, respondebit tibi: Non possum: signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit? In actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, imò vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam interrogatus à Philippo: putas ne intelligis, quæ legis? Respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunuchis, nec studiosior, qui de Æthiopia, id est, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator

legis divinæque scientia fuit, ut etiam in vehiculo sacras litteras legeret: & tamen cum librum teneret, & verba Domini cognitione conciperet, lingua voveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venis Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in littera. O mira Doctoris virtus! Eadem hora credit Eunachus, baptizatur, & fidelis, & sanctus factus est, ac de discipulo magister: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quam in aurato Synagogæ templo reperit. Hæc à me breviter perstricta sunt (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres te in Scripturis sanctis, sine prævio & monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur * *to dogma, ten methodon, ten empiriam.* Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolarum, cementarii, fabri metaliorum, lignorumve cautores, lanarii quoque, & fullones, & ceteri qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricant, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt (proh

Q 2

pu-

* Id est Decretum, rationem, experientiam.

pudor!) à fœeminis , quod viros doceant : & , ne pa-
 rum hoc sit , quadam facilitate verborum , immo au-
 dacia edisserunt aliis , qui ipsi non intelligunt. Taceo
 de mei similibus : quod si forte ad Scripturas sanctas
 post saculares litteras venerint ; & sermone composito
 aurem populi mullerint ; quidquid dixerint , hoc le-
 gem Dei putant ; nec scire dignantur quid Prophetæ,
 quid Apostoli senserint : sed ad sensum suum incon-
 grua aptant testimonia : quasi grande sit , & non vi-
 tiosissimum docendi genus , depravare sententias , & ad
 voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem :
 quasi non legerimus Homero centonas , & Virgilio-
 centonas , * ac non sic etiam Maronem sine Christo
 possimus dicere Christianum , quia scripserit : Jam
 redit & Virgo ; redeunt Saturnia regna. Jam nova pro-
 genes cœlo demittitur alto. Et patrem loquentem
 ad filium : Nate , meæ vires , mea magna potentia
 solus. Et post verba salvatoris in Cruce : Talia persta-
 bat memorans ; fixusque manebat. Puerilia hæc sunt,
 & circulatorum ludo similia docere quod ignores , imò
 (ut cum stomachum loquar) nec hoc quidem scire
 quod nescias. Videlicet manifestissima est Genesis , in
 qua de creatura mundi , de exordio generis humani , de
 divisione terre , de confusione linguarum , & descen-
 sione usque ad Ægyptum scribitur Hebræorum. Patet
 Exodus cum decem plagis , cum Decalogo , cum mys-
 ticis divinisque præceptis. In promptu est Leviticus li-
 ber ; in quo singula sacrificia , imò singulæ pene syllabæ,
 & vestes Aaron , & totus ordo Leviticus spirant cele-
 stia

* *Centones* , vocantur quædam carminum structuræ ,
 ac compositiones variis è locis , sensibusque diversis
 confarcinatæ , ut ex eis unus prodeat sensus , quem
 sejuncta illa non reddunt carmina.

tia sacramenta. Numeri vero, nonne totius Arithmeticæ, & Prophetia Balaam, & quadraginta duarum per crenum mansionum mysteria continent? Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio nonne sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyſes, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. Job exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Proſa incipit, versu labitur, pedetiri sermone finitur: omnesque lezes dialecticæ propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et (ut de cæteris flectam) resurrectionem corporum sic profetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit: Scio, inquit, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum: & rursus circumdabor pelle mea; & in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Veniam ad Jesum Nave, typum Domini non solum gestis, sed etiam nomine. Transit Jordanem: hostium regna subvertit: divisit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesie cœlestique Jerusalem spiritualia regna describit. In Judicum libro quot Principes populi, tot figuræ sunt. Ruth Moabitis Isaia explet vaticinium dicentis: Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deserti, ad montem filia Sion. Samuel in Heh mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch, atque David, novi Sacerdotii, novique Impe-

rii sacramenta testatur. Melachim, id est Regum tertius, & quartus liber à Salomone usque ad Jehoniam: & ab Jeroboam filio Nabath usque ad Ossee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt. Si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesie paucitas, & Hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustias coarctati, multo aliud quam sonant in littera, præfigurant. Ossee crebro nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrael, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. Joel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante corruptam & post everisionem prioris populi, effusum iri Spiritum Sanctum super servos Dei, & ancillas; id est, super centum viginti credentium nomina qui effundendus erat in cœnaculo Sion: qui centum viginti ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mysticè continentur. Amos Pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, Gazæ, & Tyri, & Idumæ, & filiorum Ammon, & Moab, & in septimo, octavoque gradu Judæ, & Israel: Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in monte Samariæ, & ruituram domum majorem, minoremque testatur. Iose cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum,

vel

vel adamantinum, & uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Abdias, qui interpretatur servus Domini, per-tonat contra Edom sanguinem, terrenumque hominem. Fratris quoque Jacob semper emulum, hasta percutit spirituali. Jonas columba pulcherrima, naufragio suo Passionem Domini præfigurans, mundum ad penitentiam revocat, & sub nomine Ninive salutem Gentibus nuntiat. Michæas de Morasthi hæeres Christi, vastationem annuntiat filiz latronum, & obsidionem ponit contra eam; quia maxillam percussit judicis Israel. Nahum consolator orbis increpat civitatem sanguinum, & post everisionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem. Abacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in Cruce contempletur, & dicat: Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus, ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. Sophonias speculator, & arcanorum, Domini cognitor, audit clamorem à porta piscium & ejulatum à secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ: quia conticuit omnis populus Chanaam: desperierunt universi, qui involuti erant argento. Aggæus festivus, & lætus, qui seminavit in lachrymis, ut in gaudio meteret, destructum templum ædificat, Dominumque patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes; & veniet desideratus

cunctis gentibus. Zacharias, memor Domini sui, multiplex in Profetia Jesum vestibus sordidis indutum, & hydram oculorum septem, candelabrumque aurum cum totidem lacernis, quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit & dextris, ut post equos rufos, nigros, albos, & varios, & disparas quadrigas ex Ephraim, & equam de Jerusalem, pauperem Regem vaticinetur, & prædicet sedentem super pullum filiam asinae subjugalis. Malachias aperte, & in fine omnium Profetarum, de abiectione Israel, & vocatione gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & manus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio manda. Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielém quis possit vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non Profetiam nisi videtur tenere, sed Evangelium. Secundus virgami nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris necit alphabetum. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneleos ante annos triginta non legantur. Quartus vero, qui & extremus inter quatuor Profetas, temporum conscius, & totius mundi philohistor, * lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronunciat. David Simonides noster, Pindarus, & Alexus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus Christum lyra personat, & in decachordo Psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomon, pacificus, & amabilis De-

mi-

* Id est, *Amator historiarum* totius mundi.

mini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris epitome, tantus, ac talis est, ut absque illo si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina, juncturasque verborum, & prætermisæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones. Esdras, & Nemeias, adjutor videlicet, & consolator à Domino, in unum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio Sacerdotum, Levitarum, Israelis profetarum, ac per singulas familias murorum ac turrium opera divisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla.

Cernis me Scripturarum amore raptam excessisse modum epistolæ, & tamen non implexisse quod volui. Audivimus tantam quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Cæteram Socraticum illud impletur in nobis: hoc tantum scio quod nescio. Tangam & novum breviter Testamentum. Mattheus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur, scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia. Tenent se mutuo sibi que perplexi sunt, & quasi

rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Sancti Spiritus perduxerit. Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias (octava enim ad Hebræos à plerisque extra numerum ponitur) Timotheum instruit, ac Titum: Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo tacere melius puto, quam pauca scribere. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: Sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio; animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. Jacobus, Petrus Joannes, & Judas Apostoli septem Epistolas ediderunt, tam mysticas, quam succinctas, & breves pariter & longas, breves in verbis, longas in sententiis; ut rarus sit qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis. Laus omnis inferior est: in verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Ore te, frater charissimæ, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil querere: nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum: quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent; & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut hæc me nosse pollicear, & eorum fructus in terra capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt: sed velle fateor. Sendenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, querens invenit. Discamus in terris, quorum nobis scientia perseveret in cœlo.

Obviis te manibus excipiam : & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effuciam) quidquid quaeris , tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium , qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit , referens honestatem morum tuorum , contemptum sæculi , fidem amicitie , amorem Christi. Nam prudentiam , & eloquii venustatem , etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te , & hærentis in сало naviculæ funem magis præcide , quam solve. Nemo renuntiaturus sæculo , bene potest vendere , quæ contempsit ut venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris , pro lucro computa. Antiquum dictum est : Avaro tam deest, quod habet , quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est : * infidelis etiam obolo indiget: Sic vivamus tanquam nihil habentes , & omnia possidentes. Victus , & vestitus divitiæ Christianorum sunt : Si habes in potestate rem tuam , vendas si non habes, projice. Tollenti tunicam , & pallium relintraendum est. Scilicet nisi tu , semper recastinans , & diem de die trahens , cautè & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus unde alar pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantam , & retia reliquerunt. Vidua duo æra misit in gazophylacium , & præfertur Cræsi divitiis. Facile contemnit omnia , qui se semper cogitat esse meriturum.

* Hoc est, universa quæ sunt in mundo sua sunt , ac sibi pro divitiis serviunt , juxta illud : *Nihil habentes, & omnia possidentes.*

VITA PAULI EREMITÆ.

Argumentum Epistolæ.

De ortu, vita, & obitu Pauli primi, sicut putant, Eremitæ, & quomodo fuerit sepultus à D. Antonio monacho. Tanta erat in exemplaribus varietas, ut appareat Hieronymum sæpius idem argumentum, aliis tractasse verbis, aut alium exercendæ copiæ causa, hoc fecisse videretur, & hoc Hieronymus exercitandi ingenii gratia lapsisse.

INter multos sæpè dubitatum est, à quo potissimum Monachorum eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altius repetentes, à Beato Elia, & Joanne sumplere principium. Quorum & Elias plus nobis videtur Profeta fuisse, quam monachus; & Joannes ante profetare cœpisse, quam natus est. Alii autem, (in quam opinionem vulgus omne consentit) afferunt Antonium hujus propositi fuisse caput: quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. Amathus verò, & Macharius, discipuli Antonii, quorum superior magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quendam Thebæum, principem istius rei fuisse. Quod non tam nomine, quàm opinione nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, pro voluntas tulit jactitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuisse, & multa quæ persequi otiosum est incredibilia fingentes. Quorum quid impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur. Igitur quia de Antonio tam Græ-

eo, quàm Romano stylo diligenter traditum est; pauca de Pauli principio & fine scribere disposui, magis quia res omissa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate viverit, & quas satana pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio, & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, Cyprianus Cartagine felici cruore damnati sunt, multas apud Ægyptum, & Thebaidam Ecclesiam tempestas sæva populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora. Et ut ipse, qui ab eo passus est, Cyprianus ait, volentibus mori non permittebatur occidi. Cujus ut crudelitas notior fiat, duo memoriæ causa exempla subjicimus. Perseverantem igitur in fide martyrem, & inter equuleos, laminaeque victorem, jussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, ligatis manibus post tergum resupinari: scilicet ut muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagine ante superasset. Alium juvenili ætate florentem in amœnissimos hortulos præcepit adduci: ibique inter lilia candentia, & rubentes rosas, cum leni juxta murmure aquarum serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari, & ne se inde posset executere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quò cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, coepit delicatis stringere colla complexibus. Et quod dictu quoque scelus est, manibus attractare virilia, ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, & quo se verteret nesciebat. Quem tormenta non vincerant, superabat voluptas. Tandem

cœlitus inspiratus, præcisam morſu linguam in oſcu-
 lantis ſe faciem expuit: ac ſic libidinis ſenſam iuc-
 cedens doloris magnitudo ſuperavit. Per idem ergo
 tempus quo talia gerebantur, apud inferiorem The-
 baidam, cum ſore jam viro tradita, poſt mortem
 amborum parentum in hæreditate locupleti Paulus
 relictus eſt annorum circiter quindecim, litteris tam
 Græcis, quàm Ægyptiacis apprime eruditus, manûerit
 animi, Deum valde amans. Et cum per ſecutionis pro-
 cella detonaret, in villam remotiorem & ſecretio-
 rem ſeceſſit. Verum quid non mortalia pectora cogit
 auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere vel-
 le, quem celare debuerat. Non illum uxoris lachry-
 mæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cuncta
 ex alto Deus ab ſcelere revocavit. Ad hæc inſtabat
 crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi
 prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium
 deſerta confugiens, dum perſecutionis finis præſo-
 laretur, neceſſitatem in voluntatem ve. tit: ac paula-
 tim progrediens, ruſſæque ſubiſtens, atque hoc idem
 ſæpius faciens, tandem reperit ſaxeum montem, ad
 cujus radicem haud procul erat grandis ſpelunca, quæ
 lapide claudebatur. Quo remoto (ut eſt cupiditas ho-
 minum occulta cognoſcere) avidius explorans, ani-
 madvertit intus grande veſtibulum, quod aperto de-
 ſuper cœlo, patulis diſſuſa ramis vetus palma contexe-
 rat, fontem lucidiſſimam oſtendens, cujus rivum tan-
 tummodo foras erumpentem, ſtatim modico forami-
 ne, eadem quæ genuerat, aquas terra ſordebat. Erant
 præterea per exeſum montem haud pauca habitacula,
 in quibus Scalptæ, etiam incudes, & mallei, quibus
 pecunia olim ſignata, viſebantur. Hunc locum Ægypti-
 orum litteræ ferunt furtivæ monetæ officinam fuiſſe,

ea tempestate, qua Cleopatraz junctus est Antonius. Igitur adamoto (quasi quod à Deo sibi offerretur) habitaculo omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem: cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, Jesum testor, & sanctos Angelos ejus, in ea eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, vidisse me monachos, de quibus unus per triginta annos clauis, hordeaceo pane, & lutulenta aqua vixit: alter in cisterna veteri (quam gentili sermone Syri cubam vocant) quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint: quia omnia possibilia sunt credentibus. Sed ut id redeam, unde digressus sum: cum jam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cœlestem ageret in terris, & nonagenarius in alto solitudine Antonius moraretur (ut ipse asserere solebat) hæc in mentem ejus cogitatio incidit, nullum ultra se perfectum Monachum in eremo confedissee. At illi per noctem quiescenti, revelatum est, esse alium ulterius multo se meliorem, ad quem vivendum deberet proficisci. Illico, erumpente luce, venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, coepit ire velle quo nesciebat. Et jam mediæ dies, coquente desuper sole, fervebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quod servum suum, quem mihi promisit ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui optimo Poetarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso salutaris impressione signi armat frontem, & Heus tu, inquit, quamam in parte hic servus Dei habitat? At ille barbarum nescio quod infrendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter hor-

rentia ora senis blandum quæsit adlocutum, & dextra protensione manus cupicum indicaci ter; & sic patientes campos volucris transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verum hæc utrum diabolus ad terrendum eum simulaverit: an ut solet, eremus, monstruosorum animalium ferax, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, secum volvens, ulterius progreditur. Nec mora: inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei, & lorica spei, ut bonus præliator arripuit. Nihilominus memoratum animal palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides offerebat. Quo cognito, gradum præsit Antonius; & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore Gentilitas, Faunos, Satyrosque, & incubos vocans colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur, ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognovimus, & in universam terram exiit sonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lacrynis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gauderat quippe de Christi gloria, & de interitu satanæ; simulque admirans, quod ejus posset intelligere sermonem; & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris, væ tibi civitas meretrix, in quam totius orbis demonia confluxere. Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris,

ris. Necdum verba compleverat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub Rege Constantino, universo mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus, magnum populo spectaculum præbuit; & postea cadaver exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum est. Sed ut propositum prosequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantum & bubalorum vestigia intuens, & eremi latam vastitatem; quid ageret, quo verteret gradum, nesciebat.

Jam altera effluxerat dies: restabat unum, ut deseri se à Christo non posse consideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procul intuetur lupam sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, & juxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, intro cœpit aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verum, ut Scriptura ait, perfecto dilectio foras mittit timorem: suspensio gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum avidus properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitavit: post cujus sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat occludens, fera obfirmavit. Tunc vero Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam, & eo amplius horam additum precabatur, dicens: Qui sim, unde, vel cur venerim nosti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsi-

vi, & inveni: pulso ut aperiatur. Quod si non impetro, hic moriar ante postes tuos; certè sepelies vel meum cadaver. Talia perstabat memorans fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit heros: Nemo sic petit, ut minetur: nemo cum lacrymis injuriam, vel calumniam facit: & miraris si non recipiam, cum moriturus adveneris? Sic arri-dens Paulus patefecit ingressum.

Quo aperto, dum in mutuos miscentur amplexus, propriis se salutavere nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctam osculum residens Paulus cum Antonio, ita exorsus est: En, quem tanto labore quæstisti, putridis senectute membris operit inculca canities: En vides hominem, pulverem mox futurum. Verum quia charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat humanum Genus, ut in antiquis urbibus nova tecta consurgant: quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, quæ demonum errore rapiantur. Inter has sermocinationes suscipiunt alitem corvum in ramo arboris consedis-se; qui inde leniter subvolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cujus abscessum: Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta jam anni sunt, quod accipio dimidii semper pannis fragmentum: verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicatit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis uterque consedit. Hic verò quis frangeret panem oborta contentio, penè diem duxit in vesperum. Paulus more coge-bat hospitii, Antonius jure refellebat etatis. Tandem consilium fait, ut apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua

sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libaverunt: & immolatus Deo sacrificium laudis, noctem transgere vigiliis. Cumque jam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic loquutus est: Olim te frater in istis regionibus habitare sciebam: olim te conservum meum mihi promiserat Deus. Sed quia jam dormicionis meę tempus advenit, & (quod semper cupiebam dissolvi, & esse cum Christo) peracto cursu: superest mihi corona justitię: tu missus es à Domino, qui humo corpusculum meum tegas, imò terrę terram reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne se desereret, ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quę tua sunt, sed quę aliena: expedit quidem tibi sarcina carnis abjecta, Agnum sequi; sed & cęteris expedit fratribus, ut tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem quæso perge, nisi molestum est: & pallium, quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad involvendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quod magnopere curaret, utrum tectum putresceret cadaver, an nudum: quippe qui tanto temporis spatio, contextis palmarum foliis vestiebatur: sed ut à se recedenti mœror suę mortis levaretur. Stupefactus ergo Antonius, quod de Athanasio, & pallio ejus audierat, quasi Christum in Paulo videns, & in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lachrymans, osculatis ejus oculis, manibusque, ad Monasterium, quod postea à Sarracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum: sed quamvis corpus inane jejuniis, seniles etiam anni fręgerant, ta-

men animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus, & anhelus ad habitaculum suum confecto itinere pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, occurrissent dicentes: Ubi tandiu moratus es, pater? Respondit: Væ mihi peccatori, qui falsi monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Joannem in deserto, & verè vidi Paulum in Paradiso. Et sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens, per viam qua venerat, regressus est, illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim quod evenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet. Cumque jam dies alia illuxisset, & trium horarum spatio viam remeavisset, videt inter Angelorum catervas, inter Prophetarum & Apostolorum choros niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem suam procidens, sabulum capiti superjacebat, ploransque, & ejulans aiebat: Cur me Paule dimittis? cur insalutatus abis? tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat postea beatus Antonius tanta se velocitate quod reliquum erat viæ cucurrisse, ut instar avis pervolasset. Nec immeritò: Nam introgressus speluncam, vidit genibus complicatis, erecta cervice, extensisque in altum manibus corpus exanime. Ac primum & ipse, vivere eum credens, pariter orabat. Postquam vero nulla, ut solebat, suspiria precantis audivit, in flebile osculum ruens, intellexit, quod etiam cadaver Sancti Deum, cui omnia vivunt, officioso gestu preca-

batur. Igitur obvoluto, & prolato foras corporeꝝ
 Hymnos quoque & Psalmos ex Christiana tradi-
 tione decantans; contristabatur Antonius, quod
 sarculum, quo terram foderet, non haberet: fluctuansque vario mentis æstu, & secum multa repu-
 rans dicebat: Si ad monasterium revertar, triduum
 iter est: si hic maneam, nihil ultra proficiam. Mori-
 ar ergo, ut dignum est, & juxta bellatorem tuum,
 Christe ruens, extremum halitum fundam. Talia eo
 animo volvente, ecce duo leones ex interioris ere-
 mi parte currentes, volantibus per colla jubis, fere-
 bantur: quibus aspectis primò exhorruit: rursusque
 ad Deum referens mentem, quasi columbas videret,
 mansit intrepidus: Et illi quidem directo cursu ad ca-
 daver beati senis substiterunt, adulantibusque cau-
 dis circa ejus pedes accubuerunt, fremitu ingenti rugien-
 tes, prorsus ut intelligeret eos plangere, quo modo
 poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pe-
 dibus scalpere, arenamque certatim egerentes, unius
 hominis capacem locum foderunt: ac statim quasi
 mercedem pro opere postulantes, cum motu au-
 rium, cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt,
 manus ejus pedesque lingentes. At ille animadver-
 tit benedictionem eos à se præcari. Nec mora, in
 laudationem Christi effusus, quod muta quoque ani-
 malia Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cu-
 jus nutu nec folium arboris defluit, nec unus passie-
 rum ad terram cadit, da illis sicut tu scis. Et manu
 annuens eis, ut abirent, imperavit. Cumque illi re-
 cefsissent, sancti corporis oneri seniles curvavit hu-
 meros: & deposito eo in fossam, desuper humum
 congregans, tumulum ex more composuit. Post-
 quam autem alia dies illuxit, ne quid pius hæres ex

intestati bonis non possideret, tunicam ejus sibi vendicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat. Ac sic ad monasterium reversus, discipulis cuncta ex ordine replicavit: diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est. Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno filo villarum insuunt pretia: huic seni nudo quid unquam defuit? Vos gemma bibitis: ille naturæ concavis manibus satisfacit. Vos in tunicis aurum texistis: ille ne vilissimum quidem indumentum habuit mancipii vestri. Sed è contrario, illi quidem pauperculo paradysus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet tamen servavit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo pulvere coopertus jacet, resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulchra premunt, cum vestris opibus arduos. Parcite quæso vobis: parcite saltem divitiis, quas amatis. Cur & mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lachrymasque non cessat? An cadavera divitum, nisi in serico putrescere nesciunt? Obsecro, quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui, si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam Regum purpuram cum poenis suis.

DIVI CÆCILII CYPRIANI

EPISTOLA AD DONATUM.

In qua qualiter sua conversio fuerit, enarrat, & Sancti Spiritus vires commemorans, mundique laqueos declarans damna, hortatur ad placidam fidem, & quietam.

CÆCILIIUS CYPRIANO

DONATO SALUTEM.

BEnè admones, Donate charissime, nam & promississe me memini, & reddendi tempestivum prorsus hoc tempus est, quo, indulgente vindemia, solutus animus in quietem solemnes ac statas anni-fatigantis inducias sortitur, locus etiam cum die convenit, & mulcendis sensibus ac fovendis ad lenes auras blandientis autumnii, hortorum facies aëna consentit. Hic jucundum sermonibus diem ducere, & studentibus fabulis in divina præcepta conscientiam pectoris erudire: ac ne colloquium nostrum arbiter profanus impediatur, aut clamor intemperans familiaris strepentis obtundatur, petamus hanc sedem; dant secessum vicina secreta, ubi dum erratici palmitum lapsus nexibus pendulis per arundines bajulas

repunt, vitream porticum frondea tecta fecerunt.
 Benè hic studia in aures damus, & dum in arbores,
 & in vites quas videmus, oblectante prospectu, oculos amœnamus, animum simul & auditus instruit & pascit obtutus. Quamquam tibi sola nunc gratia, sola cura sermonis est: contemptis voluntariæ visionis illecebris in me oculus tuus fixus est: tam ore, quam mente totus auditor es, & hoc amore, quo diligis. Cæterum quale, vel quantum est, quod in pectus tuum veniat ex nobis? Exilis ingenii angusta mediocritas tenues admodum fruges parit, nullis ad copiam fecundi cespitis culmis ingravescit: aggrediar tamen facultate, qua valeo; nam & materiz dicendi facit mecum. In judiciis, in concione pro rostris, opulenta facundia volubili ambitione jactetur: cum de Domino Deo vox est, vocis pura sinceritas non eloquentiæ viribus nititur ad fidei argumenta, sed rebus. Denique accipe non diserta, sed fortia; nec ad audientiæ popularis illecebram culto sermone fucata, sed ad divinam indulgentiam prædicandam rudi veritate simplicia: accipe quod sentitur antequam discitur, nec per moras temporum longa agnitione colligitur, sed compendio gratiæ maturantis hauritur. Ego cum in tenebris, atque in nocte cæca jacerem, cumque in salo jactantis sæculi nutabundus ac dubius vestigiis oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ nescius, veritatis ac lucis alienus; difficile prorsus ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in salutem mihi divina indulgentia pollicebatur, ut quis renasci denuò posset; utque in novam vitam lavacro aquæ salutaris animatus quod prius fuerat exponeret; corporis licet manente compage, hominè animo ac mente muta-

ret. Qui possibilis, aebam, est tanta conversio, ut repente ac perniciouser exuatur, quod vel genuinum situ materię naturalis obduruit, vel usurpatum diu senio vetustatis inolevit? alta hæc, & profunda penitus radice sederunt. Quando parsimoniam discit, qui epularibus cœnis & largis dapibus assuevit? & qui pretiosa veste conspicuus in auro atque in purpura fulsit, ad plebeium se ac simplicem cultum quando deponit? Fascibus ille oblectatus & honoribus, privatus & inglorius esse non potest; hic stipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officiosi agminis honestatus, pœnam putat esse cum solus est. Tenacibus semper illecebris assuetum, necesse est, ut solebat, vinolentia invitet, inflat superbia; iracundia inflammet, rapacitas inquietet, crudelitas stimulet, ambitio delectet, libido præcipitet. Hęc egomet sæpè mecum: nam ut ipse quamplurimis vitæ prioris erroribus implicatus tenebar, quibus exui me posse non crederem, sic vitiis adhærentibus obsecundans eram, & desperatione meliorum malis meis veluti jam propriis ac vernaculis adfacebam. Sed postquam undę genitalis auxilio superioris avi labe deterfa, in expiatum pectus ac purum desuper se lumen infudit; postquam coelitus spiritu hausto in novum me hominem nativitas secunda reparavit; mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa; facultatem dare quod prius difficilè videbatur; geri posse, quod impossibile putabatur, ut esset agnoscere terrenum fuisse quod prius carnaliter natum delictis obnoxium viveret; Dei esse cœpisse, quod jam Spiritus Sanctus animaret. Scis ipse profecto & mecum pariter recognoscis, quid detraxerit nobis, quidve con-

tulerit mors ista criminum, vita virtutum. Scis ipse, nec prædico: in proprias laudes odiosa jactatio est; quamvis non jactatum possit esse, sed gratum, quidquid non virtuti hominis adscribitur, sed de Dei munere prædicatur; ut jam non peccare esse cœperit fidei; quod ante peccatum est, fuerit erroris humani. Dei est, inquam, Dei omne quod possumus: inde vivimus, inde pollemus; inde sumpto & vigore concepto, hic adhuc positi futurorum indicia prænosci-
mus. Si tantum timor innocentia custos, ut Dominus qui in mentes nostras indulgentiæ cœlestis allapsu clementer influxit, in animi oblectantis hospitio justa operatione teneatur; nec accepta securitas indiligentiam pariat, & vetus denuò hostis obrepit. Cæterum si tu innocentia, si justitia viam teneas, si illapsa firmitate vestigii tui incedas; si in Deum viribus totis, ac toto corde suspensus hoc sis tantum quod esse cœpisti; tantum tibi ad licentiam datur, quantum gratia spiritualis augetur. Non enim, qui beneficiorum terrestrium mos est, in capessendo munere cœlesti mensura ulla vel modus est: profluens largiter spiritus nullis sinibus premitur, nec coercentibus claustris intra certa metarum spatia frænatur: manat jugiter, exuberat affluenter. Nostrum tantum sitiat pectus, & pateat; quantum illuc fidei capere afferimus, tantum gratia innundantis haurimus. Inde jam facultas datur, castitate sobria, mente integra, voce pura, virtute sincera, in medelam dolentium vulnerum posse venenorum vires extinguere; animorum desipientium labes reddita sanitate purgare, infestis jubere pacem, violentis quietem, ferocientibus lenitatem; immanes & erraticos spiritus, qui se expugnandis hominibus immerferint,

ad confessionem minis intrepantibus cogere ; ut recedant , duris verberibus urgere ; confictantes , ejulantes , gementes , incremento poenae propagantis extendere , flagris caedere , igne torrere. Res illic geritur , nec videtur : Occulta plaga , & poena manifesta. Ita quod esse jam coepimus , acceptus spiritus licentia sua ponitur ; quod necdum corpus ac membra mutavimus , adhuc carnalis aspectus saeculi nube caecatur. Quantus hic animi potentatus , quanta vis est ? non tantum ipsum esse substractum pernitiosis contactibus mundi , ut quis expiatus & purus nulla incurfantis inimici labe capiatur ; sed adhuc majorem & fortio rem viribus fieri , ut in omnem adversarii grassantis exercitum imperioso imperio dominetur ? Atque ut illustris veritate patefacta divini muneris indicia clarescant , lucem tibi ad cognitionem dabo , malorum blandientium caligine abieris , opertas saeculi tenebras revelabo. Paulisper te crede subdici in montis ardui verticem celsiorem , speculari inde rerum infra te jacentium facies ; & oculis in diversa porrectis , ipse a terrenis contactibus liber fluctuantis mundi turbines intrare. Jam saeculi & ipse misereberis , tuique admonitus , & plus in Deum gratus , majore letitia quod evaseris , gratulaberis. Cerne tu itinera latronibus clausa , maria obsessa praedonibus , cruento horrore castrorum bella ubique divisa : Madet orbis mutuo sanguine , & homicidium cum admittunt singuli crimen est , virtus vocatur cum publicè geritur : importunitatem sceleribus acquirit non innocentiae ratio , sed sevitiae magnitudo. Jam si ad urbes ipsas oculos tuos atque ora convertas , celebritatem offendes omni solitudine tristiore. Paratur gladiatorius ludus , ut libidinem

crudelium luminum sanguis oblectet. Impletum in
 succum cibis fortioribus corpus, & aruinæ totius
 membrorum moles robusta pinguescit, ut saginatus
 in pœnam carius pereat. Homo occiditur in homi-
 nis voluptatem, & ut quis possit occidere peritiam
 est, usus est, ars est: scelus non tantum geritur, sed
 & docetur. Quid potest inhumanius, quid acerbius
 dici? disciplina est ut perimere quis possit: & glo-
 ria est, quod perimit. Quid illud, oro te, quale est,
 ubi se feris obijciunt, quos nemo damnavit? ætatē
 integra, honesta satis forma, veste pretiosa, viven-
 tes juvenes in ultroneum funus ornantur, malis suis
 miseri gloriantur: pugnant ad bestias, non crimi-
 ne, sed furore. Spectant filios suos patres. Frater in
 cavea est, & soror presto est. Et spectaculi licet pre-
 tium largior muneris apparatus amplificet, ut mor-
 roribus suis mater intersit: hoc (proh dolor!) ma-
 ter redimit, & in tam impiis spectaculis, tamque di-
 ris & funestis esse se non putant oculis parricidas.
 Convertite hinc vultus ad diversa spectaculi non minus
 pœnitenda contagia: in theatris quoque conspicias,
 quod tibi & dolori sit, & pudori. Cothurnus est tra-
 gicus prisca facinora carmine recensere: de parti-
 cidis & incestis horror antiquus, expressa ad ima-
 ginem veritatis actione replicatur, ne sæculis tran-
 euntibus exolescat, quod aliquando commissum est.
 Admonetur ætas omnis auditu, fieri posse, quod
 factum est. Nunquam ævi senio delicta moriuntur,
 nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam
 scelus oblivione sepelitur. Exempla sunt, quæ esse
 jam facinora destiterunt. Tum delectat in mimis
 turpitudinum magisterio, vel quid domi gesserit, re-
 cognoscere, vel quid gerere possit audire. Adulterium

rium discitur, dum videtur; & lenocinante ad vitia publicæ auctoritatis malo, quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labe, quæ proborum fomenta, quæ alimenta vitiorum, histrionicis gestibus inquinari? Videre contra fœdus jusque nascendi patientiam incestæ turpitudinis elaboratam? Evirantur mares, honor omnis & vigor sexus enervati corporis dedecore mollicur, plusque illic placet quilibet virum infœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, & peritior quo turpior judicatur. Spectatur hic, pro nefas! & libenter. Quid non possit suadere qui talis est? Mover sensus, mulcet affectus, expugnat boni pectoris conscientiam fortiolem; nec deest prohi blandientis auctoritas, ut auditu molliore perniciosus hominibus obrepit. Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Jovem illum suum, non magis regno, quam vitis principem, in terrenos amores cum ipsis suis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albescere, nunc aureo imbri defluere, nunc in puerorum pubescentium raptus ministris avibus proflire. Quare jam nunc an possit esse qui spectat, integer, vel pudicus. Deos suos quos venerantur, imitantur: sunt miseris & religiosa delicta. O si possis in illa sublimi specula constitutus oculos tuos inferere secretis, recludere cubiculorum obductas fores, & ad conscientiam hominum penetralia occulta referare: aspicias ab impudicis geri, quod nec aspiciere possit frons pudica. Videas quod crimen sit & videre: videas quod vitiorum furore dementes gessisse se negant, & gerere festinant: libidinibus insanis in viros viri prorruunt.

ruunt. Fiunt quæ nec illis ipsis possunt placere, qui faciunt. Mentior nisi alios, qui talis est, increpat; turpes turpis infamat, & evasisse se conscium credit, quasi conscientiam suam non posse effugere satis non fit. Idem in publico accusatores, in occulto rei, in semetipsos censores pariter, & nocentes: damnant foris, quod intus operantur, admittunt libenter, quod cum amiserint, criminantur: Audacia proflus cum vitiis faciens, & impudentia congruens impudicis. Nolo mireris quæ loquuntur hujusmodi ore illo polluto. Quidquid jam voce delinquitur, minus est. Sed tibi post insidiosas vias, post dispersas orbe toto multiplices pugnas, post spectacula vel cruenta, vel turpia, post libidinum probra, vel lupanariibus prostituta, vel domesticis parietibus obsepta, quorum quo secretior culpa, major audacia est, forum fortasse videatur immune, quod ab injuriis læssentibus liberum, nullis malorum contactibus polluatur. Illuc aciem tuam flecte: plura illic quæ detesteris invenies, magis oculos tuos inde divertes. Incisæ sint licet leges duodecim tabulis, & publicè ære præfixo jura præscripta sint, inter leges ipsas delinquitur, inter jura peccatur: innocentia nec illic ubi defenditur, reservatur. Scævit invicem discordantium rabies, & inter togas pacè rupta, forum litibus mugit insanum; hæta illic & gladius, & carnifex præsto est, ungula effodiens, equuleus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus unum supplicia plura, quam membra fant. Quis inter hæc verò subveniat? Patronus? sed prævaricatur & decipit. Judex? sed sententiam vendit. Qui sedet crimina vindicaturus, admittit, & ut reus innocens pareat, fit nocens judex. Flagrant ubique

que delicta, & passim multiformi genere peccandi, per improbas mentes nocens virus operatur. Hic testamentum subjicit: ille falsum capitali fraude conscribit: hic arcentur hæreditatibus liberi; illic bonis donantur alieni. Inimicus infimulat, calumniator impugnat, testis infamat, utrobique grassatur in mendacium criminum prostitutz vocis venalis audacia, cum interim nocentes, nec cum innocentibus pereunt. Nullus de legibus metus est: de quæstore, de judice pavor nullus: quod potest redimi non timetur: esse jam inter nocentes innoxium crimen est: malos quisquis non imitatur, offendit. Consensere jura peccatis, & cœpit licitum esse quod publicum est. Quis illic rerum pudor, quæ esse possit integritas, ubi qui damnant improbos desunt, soli tibi, qui damnentur, occurrunt. Sed ne vos videamur eligere fortasse peiora, & studio destruendi, per ea oculos tuos ducere, quorum tristis atque averfandus aspectus ora & vultus conscientiz melioris offendat; jam tibi illa quæ ignorantia sæcularis bona opinatur, ostendam, illic etiam fugienda conspicias. Quos honores putas esse? quos fasces? quam affluentiam in divitiis? quam potentiam in castris? in magistratu purpuræ speciem? in principatu licentiz potestatem? Malorum blandientium virus occultum est, & arridentis nequitiz facies quidem læta, sed calamitatis abstruzæ illecebrosa fallacia; instar quoddam veneni, ubi in letales succos dulcedine aspersa calliditate fallendi sapore medicato, poculum videtur esse quod sumitur; ubi epotaveris, pernicies hausta grassatur. Quippe illum vides, qui amicto clariore perspicuus fulgere sibi videtur in purpura: quibus hoc sordibus emittit, ut fulgeat? quos arro-

gantium fastus prius pertulit? quas superbas fore
 marutinus salutator obsedit? quot tumentium con-
 tumeliosa vestigia in clientium cuneis ante præces-
 sit, ut ipsam etiam salutatum comes postmodum
 pompa præcederet, obnoxia non homini, sed po-
 testati? neque enim coli moribus meruit ille,
 sed fascibus. Horum denique videas exitus turpes,
 cum anceps temporum palpator abscesserit, cum
 privati latus nudum desertor assecla fœdavit, tunc
 laceratæ domus plagæ conscientiam feriunt, tunc
 rei familiaris exhaustæ damna noscuntur, quibus re-
 demptus favor vulgi, & caducis atque inanibus vo-
 tis popularis aura quæsitæ est. Stulta prorsus & va-
 na jactura frustantis spectaculi voluptate id parare
 voluisse, quod nec populus acciperet, & perderet
 magistratus. Sed & quos divites opinaris, conti-
 nuantes saltibus saltus, & de confinio pauperibus
 exclusis infinita ac sine termino rura latius porrigen-
 tes, quibus argenti & auri maximum pondus, & pe-
 cuniarum ingentium vel extracti aggeres, vel de-
 fossæ strues: hoc etiam inter divitias suas trepidos co-
 gitationis incertæ, sollicitudo scrutiat, ne prædo
 vastet, ne percussor infestet, ne inimica cujusque
 locupletioris invidia calumniosis litibus inquietet.
 Non cibus securo, somnusve contigit. Suspirat
 ille in convivio, bibat licet gemmæ; & cum epulis
 marcidum corpus torus mollior alto sinu condide-
 rit, vigilat in pluma: nec intelligit miser speciosa
 esse sibi supplicia, auro se alligatum teneri, & possi-
 deri magis quam possidere divitias atque opes.
 O detestabilis cæcitas mentium, & cupiditatis insa-
 nę profunda caligo! cum exonerare se possit, &
 levare ponderibus, pergit magis fortunæ argentibus

incubare , pergit pœnalibus cumulis pertinaciter adherere. Nulla in clientes inde largitio est , cum indigentibus nulla partitio , & pecuniam suam dicunt , quam velut alienam domi clausam sollicito labore custodiunt : ex qua non amicis , non liberis quicquam , non sibi denique impertiunt. Possident ad hoc tantum , ne possidere alteri liceat. O nominum quanta diversitas ! Bona appellant, ex quibus nullus illis , nisi ad res malas usus est ! An tu vel illos putas tutos illos saltem inter bonorum insulas , & opes largas stabili firmitate securos , quos regalis aulae splendore fulgentes armorum excubantium tutela circumstat ? Major illis quam cæteris metus est : tam ille timere cogitur , quam timeretur. Exigit pœnas pariter de potentiore sublimitas , sit licet satellitum manu læctus , & clauum ac protectum latus numeroso stipatore tueatur. Quam securos non sine esse subiectos , tam necesse est non sit & ipse securus. Ante ipsos terret potestas sua , quos facit esse terribiles. Arridet , ut læviat : blanditur , ut fallat ; illicet ut occidat ; extollit ut deprimat. Pœnore quodam nocendi quam fuerit amplior summa dignitatis & bonorum , tam major exigitur usura pœnarum. Una igitur placida & fida tranquillitas : una solida , & firma , & perpetua securitas , si quis ab his inquietantis sæculi turbinibus extractus , salutaris portus statione fundatus , ad cœlum oculos tollat à terris , & ad Domini munus admissus , ac Deo suo mente jam proximus , quidquid apud ceteros in rebus humanis sublime ac magnum videtur , intra suam jacere conscientiam gloriatur. Nihil appetere jam , nihil desiderare de sæculo potest , qui sæculo major est. Quam stabilis , quam inconcussa tutela

est, quam perennibus bonis affluens cœleste præsidium, implicantis mundi laqueis solvi, in lucem immortalitatis æternæ de terrena fœce pugnari. Videri quæ in nos prius infestantis inimici pernicies infidiosa grassata sit: plus amare compellimur quod futuri sumus: dum & scire conceditur, & damnare quod eramus. Nec ad hoc pretiis, aut ambitu, aut magno opus est, ut hominis summa vel dignitas, vel potestas elaborata mole patiatur: sed gratuitum de Deo munus & facile est. Ut sponte sol radiat, dies illuminat, fons rigat: imber irrorat; ita se spiritus cœlestis infundit. Postquam auctorem suum cœlum intuens anima cognovit; sola altior, & hac omni terrena potestate sublimior, id esse incipit quod se esse credit. Tu tantum, quem jam spiritualibus castris cœlestis militia signavit, tene incorruptam, tene sobriam religiosis virtutibus disciplinam. Sit tibi vel oratio assidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum: ille te præceptis suis instruat, ille disponat: quem ille divitem fecerit, nemo pauperem faciet. Penuria esse nulla jam poterit, cum semel pectus cœlestis sagina futuravit. Jam tibi auro distincta laquearia, & pretiosi marmoris crustis vestita domicilia sordebunt; cum scieris te excolendum magis, te potius ornaudum, domum tibi hanc esse potiorem, quam Dominus insedit templi vice, in qua Spiritus Sanctus cœpit habitare. Pingamus hanc domum pigmentis innocentie, illuminemus luce justitiae. Non hæc utquam procumbet in lapsum senio vetustatis, nec pigmento parietis, aut auro exolescente fœdabitur. Caduca sunt quæcumque fucata sunt, nec fiduciam præbent possidentibus stabilem, quæ possessionis non habent veritatem. Hæc manet cultu jugiter vivido, ho-

nore integro, splendore diuturno, aboleri non potest, nec extinguere, potest tantum in melius corpore redeunte formari. Hęc interim brevibus, Donate charissime. Nam et si facilem de bonitate patientiam, mentem in Deum solidam, fidem tutam salutaris auditus oblectat, nihilque tam tuis auribus gratum est, quam quod in eo gratum est; moderari tamen dicenda debemus simul juncti, & sepius collocuturi. Et quoniam feriata nunc quies, ac tempus otiosum, quidquid inclinante jam sole in vesperam diei superest, ducamus hunc diem læti, nec sit vel hora convivii gratię cęlestis immunis. Sonet psalmus, convivium sobrium, & ut tibi tenax memoria est, vox canora, aggredere hoc munus ex more. Magis charissimos patres, si sit nobis spiritualis auditio, prolectet aures religiosa mulcedo,

omodo

S. 1710

HIERONYMUS AD EUSTOCHIUM,
de Custodia Virginitatis.

Argumentum Epistolæ.

Eustochium ex omnibus Paula liberis, sola perpetuam virginitatem est amplexa, solaque matri Betlehem demigranti comes fuit. Sub hujus persona, quoniam apud Romanos primæ nobilitatis fuit, virginem omnes docet, quomodo sit vivendum.

A Udi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. In quadragésimo quarto Psalmo Deus ad animam loquitur humanam: ut secundum exemplum Abrahæ, exiens de terra sua, & de cognatione sua, relinquat Chaldæos, qui quasi dæmonia interpretantur; & habitet in regione viventium, quam alibi Propheta suspirat, dicens: Credo videre bona Domini in terra viventium. Verum non sufficit tibi exire de terra tua, nisi obliviscaris populi tui, & domus patris tui; ut, carne contempta, sponsi jungaris amplexibus. Ne respexeris, inquit, retrò: nec steteris in omni circa regione, sed in monte saluum te fac, ne forte comprehendaris. Non expedit apprehenso aratro respicere post tergum, nec de agro reverti domum, nec, post Christi tunicam, ad tollendum aliud vestimentum tecto descendere. Grande miraculum: Pater filiam cohortatur, ne meminerit patris sui. Vos de patre diabolo estis, & desideria patris vestri vulris facere, dicitur ad Judæos. Et alibi: Qui faci
pec-

peccatum de diabolo est. Tali primum parente generati nigri sumus, & post pœnitentiam, necdum culmine virtutis ascenso, dicimus: Nigra sum, sed speciosa, filia Jerusaleem. Exivi de domo infantis meæ; oblita sum patris mei, renascor in Christo. Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: Et concupiscet rex decorem tuum. Hoc ergo illud magnum est sacramentum: Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt ambo, jam non, ut ibi, in una carne, sed in uno spiritu. Non est sponsus tuus arrogans, non superbus, Æthiopiſſam duxit uxorem. Statim ut volueris sapientiam audire veri Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta quæ novit, & inducet te rex in cubiculum suum, & mirum in modum, colore mutato, sermo tibi ille conveniet: Quæ est ista, quæ ascendit dealbata? Nec idcirco, domina mi Eustochium, scribo. (dominam quippè vocare debeo sponsam Domini mei) ut ex ipso principio lectionis agnosceres, non me nunc laudem virginittatis esse dicturum, quam probasti optimam, & consequuta es; nec enumeraturum molestias nuptiarum, quomodo uterus intumescat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura sollicitet, & omnia, quæ putantur bona, mors extrema præcidat: habent enim & maritalitatis ordinem suum, honorabiles nuptias, & cubile immaculatum, sed ut intelligeres tibi exeunti de Sodoma timendum esse Loth uxoris exemplum. Nulla est enim in hoc libello adulatio. Adulator quippe, blandus inimicus est. Nulla erit theorici pompa sermonis, quæ te etiam inter Angelos statuat, & beatitudinæ virginittatis exposita, mundum subjiciat pedibus tuis. Nolo tibi venire superbiam de pro-

positò, sed timorem. Onusta incedis auro, latro tibi vitiosus est. Stadium est hæc vita mortalibus; hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes & scorpiones securus ingreditur. Et inebriatus est, inquit Dominus, gladius meus in cœlo: & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat, & spinas, quam serpens comedit? Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principatus & potestates hujus mundi, & rectores tenebrarum harum, adversus spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Magis inimicorum circumdamur agminibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus: cum autem fuerit dissoluta, & venerit princeps mundi hujus, & invenerit in ea nihil: tunc secunda audies per Prophetam: Non timebis à timore nocturno: à sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabunt. Quod si eorum te multitudo turbaverit; & ad singula incitamenta vitiorum cœperis æstuarè, & dixerit tibi cogitatio tua quid faciemus? respondebit tibi Heliseus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt, quam cum illis: & orabit, & dicet; Domine, aperi oculos puellæ tuæ, ut videat: & apertis oculis videbis igneum currum, qui te ad exemplum Heliæ in astra sustollat; & tunc læta cantabis: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Quamdiu hoc fragili corpore detinemur, quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, & concupiscit spiritus adversus carnem,

nem, & caro adversus spiritum, nulla est certa victoria. Adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens aliquem devorare quærens circumit. Posuisti, ait David, tenebras, & facta est nox: In ipsa pertransibunt omnes bestię silvę: Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi. Non quærit diabolus homines infideles: non eos qui foris sunt, & quorum carnes rex Assyrius in olla succendit, de Ecclesia Christi rapere festinat. escę ejus, secundum Abacuc, electę sunt. Job subvertere cupit, & devorato Juda, ad cribrandos Apostolos expetit potestatem. Non venit Salvator pacem mittere super terram, sed gladium. Cecidit Lucifer, qui mane oriebatur: & ille qui in paradiso deliciarum nutritus est, meruit audire: Si exaltatus fuerit ut aquila; inde detraham te, dicit Dominus. Dixerat enim in corde suo: Super sidera cœli ponam sedem meam, & ero similis Altissimo. Unde quotidie ad eos, qui per scalam Jacob somniantis descendunt, loquitur Deus: Ego lixi: Dii estis, & filii altissimi omnes: Vos autem sicut homines moriemini, & tanquam unus de principibus cadetis. Cecidit enim primus diabolus, & cum steterit Deus in Synagoga Deorum, in medio autem deos discernit. Apostolus iis, qui dii esse desinunt, scribit: Ubi enim in vobis sunt dissensiones & æmulationes: nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Si Apostolus vas electionis, & separatus in Evangelium Christi, ob carnis aculeos, & incentiva vitiorum reprimat corpus suum, & servituti subjicit, ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniat, & tamen videt aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suę, & captivum se in legem du-

ci peccati: Si post nuditatem, jejunia, fames, carcerem, flagella, supplicia, in semetipsum reversus exclamat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus! tu te putas securam esse debere? Cave, queso, ne quando de te dicat Deus: Virgo Israel cecidit, & non est qui suscitet eam. Audenter loquat; cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de poena, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam ne in nobis etiam compleatur: Virgines bonæ deficient. Observa quid dicat, Et virgines bonæ deficient: quia sunt & virgines malæ. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Petiit ego & mente virginitas. Iste sunt virgines malæ, virgines carne, non spiritu; virgines stultæ, quæ oleum non habentes, excluduntur a Sponso. Si autem & illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non salvantur: quid fiet illis, quæ prostituerunt membra Christi, & mutaverunt templum Sancti Spiritus in lupanar? Illicò audient: Descende, sede in terra virgo filia Babylonis: sede in terra: non est solium filiarum Chaldeen: non vocaberis ultra mollis & delicata. Accipe molam, & mole farinam: discooperi velamentum, denuda crura, transi flumina: revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua. Et hoc post Dei Filii thalamos, post oscula fratruelis & sponsi, illa, de qua quondam sermo propheticus concinabat: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate: nudabitur, & posteriora ejus ponentur in faciem ipsius: Sedebit ad aquas solitudinis, & posito vase, divaricabit pedes suos omni-

transeunti, & usque ad verticem polluetur. Rectius fuerat homini, subisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. Ne fiat obsecro, civitas meretrix, fidelis Sion: ne post Trinitatis hospicium ibi dæmones saltent, & Sirenæ nidificent, & hericij. Non salvatur fascia pectoralis; sed statim ut libido titillaverit sensum, aut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro. Et cum paululum interior homo inter vitia atque virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. Nolo sinas cogitationem crescere. Nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine. Audi Psalmistam dicentem: Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis: Beatus qui tenebit, & allidet parvulus tuos ad petram. Quia enim impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitata, & allidit ad petram: petra autem Christus est. O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebam sacco membra deformia, & squalida cutis sicum æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie genu-

mitus, & si quando repugnantem somnis imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò, & potu taceo: cum etiam languentes monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum, tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantum socius, & ferarum, sepè choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore; & ante hominem sua jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carrem hebdomadarum inedia subjugabam. Non erubescō confiteri infœlicitatis meæ miseriam: quia potius plango, me non esse quod fuerim. Memini me clamantem diem crebrò junxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret Domino increpante tranquillitas. Ipsum quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam: & mihi met iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concava vallium; aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus: ibi illud miserimæ carnis ergastulum, & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inherentes oculos, nonnumquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum; & lætus, gaudensque cantabam: Post te in odorem unguentorum tuorum curremus. Si autem hoc sufficient illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella, quæ deliciis fuitur? Nempe illud Apostoli: Vivens mortua est. Siquid itaque in me potest esse consilii; si experto cre-

ditur ; hoc primum moneo , hoc obtestor , ut Sponsa Christi , vinum fugiat pro veneno. Hæc adversus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Non sic avaritia quatit , inflat superbia , delectat ambitio , facile aliis caremus vitiis : hic hostis nobis inclusus est. Quocumque pergimus nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia , duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adjicimus ? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus ? Paulus ad Timotheum. Jam noli , inquit , aquam vivere , sed vino modico utere , propter stomachum , & frequentes tuas infirmitates. Vide quibus causis vini potio concedatur ; ut ex hoc stomachi dolor , & frequens mædeatur infirmitas. Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur ; modicum præcepit esse sumendum , medici potius consilio , quam Apostoli : licet Apostolus sit medicus spiritualis : ne Timotheus imbecillitate superatus , Evangelii prædicandi non posset implere cursus. Alioquin se dixisse meminerat ; vinum , in quo est luxuria. Et bonum est homini vinum non bibere , & carnem non manducare. Noë vinum bibit , & inebriatus est. Post diluvium rudi adhuc sæculo , & tunc primum plantata vinea , inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas Scripturæ in omnibus sacramentum (margaritum quippè est sermo Dei , & ex omni parte forari potest) post ebrietatem nudatio femorum subsequuta est , libido juncta luxuriæ : prius enim venter extenditur , & sic cætera membra concitantur. Manducavit enim populus , & bibit , & surrexerunt ludere. Lot amicus Dei , in monte salvatus ; & de tot millibus populi solus justus inventus , inebriatur à filiabus suis ; & licet illæ

illę putarent genus hominum defecisse , & hoc facerent liberorum magis desiderio , quam libidinis ; tamen sciebant , virum justum hoc , nisi ebrium , non esse facturum. Denique quid fecerit , ignoravit ; & quamquam voluntas non sit in crimine , error in culpa est. Inde nascuntur Moabitę , & Ammonitę , inimici Israel : qui usque ad quartam & decimam progeniem , & usque in eternum , non ingrediuntur in Ecclesiam Dei. Elias cum Jezabel fugeret , & sub quercu jaceret lassus ; veniente ad se Angelo suscitatur , & dicitur ei : Surge & manduca. Respexit , & ecce ad caput ejus collyra* & vas aque. Revera non poterat Deus conditum ei merum mittere , & electos cibos , & carnes contusione mutatas ? Eliseus filios Prophetarum invitat ad prandium , & herbis agrestibus eos alens , consonum prandentium audit clamorem : Mors in olla , homo Dei : non iratus est cocis : lautioris enim mensę consuetudinem non habebat , sed , farina desuper jacta , amaritudinem dulcoravit , eadem spiritus virtute , qua Moyses mutaverat maram in dulcedinem. Necnon & illos , qui ad eum comprehendendum venerant , oculis pariter ac mente cęcatos , cum in Samariam nescios induxisse , qualibus eos epulis refici imperaverit , aucta. Pone eis , inquit , panem & aquam : manducent & bibant , & remittantur ad dominum suum. Potuit & Danieli de regiis ferculis opulentior mensa transferri : sed Abacuc ei messorum prandium portat , arbitro rusticorum , ideoque & desideriorum vir appellatus est , quia panem desiderii non manducabit , & vinum concupiscentię non bibit. Innumerabilia sunt de Scripturis divina responsa , quę gulam dampnent , &

sim-

* Placentę genus , quod in sartagine , vel sub cinere coquebatur.

simplices cibos probent. Verum quia nunc non est propositum de jejuniis disputare; & universa exequi, sui est tituli, & voluminis; hæc sufficiant pauca de plurimis, alioqui, ad exemplum horum, poteris tibi ipsa colligere, quomodo primus de paradiso homo, ventri magis obediens, quam Deo, in hac lachrymarum dejectus est vallem: & ipsum Dominum Satanas fame tentaverit in deserto: Et Apostolus clamitet: *Esce ventri, & venter escis: Deus autem, & hunc, & illas destruet. Et de luxuriosis, quorum Deus venter est: Id enim colit unusquisque, quod diligit. Ex quo sollicitè providenda est, ut quos saturitas de paradiso expulit, reducat esuries. Quod si volueris respondere te nobili stirpe generatam semper in deliciis, semper in plumis, non posse à vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere, districtus respondebo: Vive ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus universitatis Creator, & Dominus intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore, sed quod aliter pudicitia tua esse non possit. Job Deo charus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex, audi quid de diabolo suspicetur. Virus ejus in lumbis, & potestas ejus in umbilico. Honestè viri, mulierisque genitalia, immutati sunt appellata nominibus. Unde & de lumbis David super sedem ejus promittitur esse sessurus. Et septuaginta quinque animæ introierunt in Ægyptum, quæ exierunt de femore Jacob. At, postquam colluctante Domino, latitudo femoris ejus emarcuit, à liberorum opere cessavit. Et qui Pascha facturum est, accinctis, mortificatisque lumbis facere præcipitur. Et ad Job dicit Deus: Accinge, sicut vir, lumbos tuos. Et Joannes*

zona pellicea cingitur circa lumbos suos. Et Apostoli jubentur accinctis lumbis Evangelii tenere lucernas. Ad Jerusalem verò, quæ resperla sanguine, in campo invenitur erroris, in Ezechiele dicitur: Non est precifus umbilicus tuus. Omnis igitur adversus viros diaboli virtus in lumbis est: omnis in umbilico contra feminas fortitudo. Vis scire ita esse, ut dicimus? Accipe exempla. Sampson leone fortior, & saxo durior, qui & unus, & nudus mille persequutus est armatos, in Dalile mollescit amplexibus. David, secundum cor Domini electus, & qui venturum Christum sancto sepe ore cantaverat, postquam deambulans super tectum domus suæ, Bethiabeæ captum est nuditate, adulterio junxit homicidium. Ubi & illud breviter attende, quod nullus sit etiam in domo tutus aspectus. Quapropter ad Dominum poenitens, loquitur: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. Rex enim erat, alium non timebat Salomon, per quem se cecinit ipsa Sapientia, qui disputavit à cedro Libani usque ad hyssopum, quæ exiit per parietem, recessit à Domino, quia amator mulierum fuit. Et ne quis sibi de sanguinis propi-quitate confideret: in illicitum Tamar sororis Amnon frater evasit incendium. Piget dicere, quot quotidie virgines ruant, quantas de suo gremio mater perdat Ecclesia; super quæ sidera inimicus superbus ponit thronum suum; quot petras excavet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas plerasque viduas at- tequam nuptas, infelicem conscientiam mentita totum veste protegere. Quas nisi tumor uteri, & infantum prodiderit vagitus, sanctas & castas se esse gloriantur, & erecta cervice, ludentibus pedibus incedunt. Aliz verò sterilitatem prebibunt, & necdum sati homicidium faciunt. Nonnullæ, cum se senserint cor-

cepisse de scelere, abortii venena meditantur, & frequenter etiam ipsæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur, homicidæ sui, Christi adulteræ, necdum nati filii patricidæ. Iste sunt, quæ solent dicere: omnia manda mundis: Satisficit mihi conscientia mea: Cor mundum desiderat Deus: Cur me abstineam à cibus, quos creavit Deus ad utendum? Et si quando festivè & lepide volunt vivere, ubi se mero ingurgitaverint, ebrietati sacrilegium copulantes, aiunt: Absit, ut ego me à Christi sanguine abstineam. Et quam viderint pallentem atque tristem, miseriam & Manichæam vocant.* Et consequenter: Tali enim proposito jejunium hæresis est. Hæ sunt, quæ per publicum notabiliter incedunt: & furtivis oculorum nutibus adolescentium greges post se trahunt, quæ semper audiunt per Prophetam: Facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Purpura tantum in veste tenuis, & laxius, ut crines decidant ligatum caput, soccus altior, & per humeros hyacinthina læna mavorte volitans, succinctæ manicæ brachiis adherentes, & solutus genibus fractus incellus. Hæc est apud illas tota virginitas. Habeant istæ hujusmodi laudatores suos, & sub virginali nomine lucrosius pereant. Libenter talibus non placemus. Pudet dicere, pro nefas! triste, sed verum est: unde in Ecclesias Agapetarum pestis introiit? unde sine nuptiis alium nomen uxorum? imo unde novum concubinarum genus? Plus inferam. Unde meretrices univere? Eadem domo, uno cubiculo, sæpè uno tenentur & lectulo; & suspiciosos non vocant, si aliquid extimemus. Frater sororem virginem deserit:

* Manichæi abstinebant se à carnibus & ovis, afferentes nullo mortuo vescendum esse corpore: nec etiam bibebant vinum, quamvis uvas comederent.

serit : coelibem spernit virgo germanum , fratrem
 querit extraneum ; & cum in eodem proposito esse
 se simulent , querunt alienorum spirituale solatium ,
 ut domi habeant carnale commercium. Istiusmodi
 homines Salomon in Proverbiis spernit , dicens : Al-
 ligavit quis in sinu ignem , & vestimenta ejus non
 comburentur ? Aut ambulavit super carbones ignis ,
 & pedes illius non ardebunt ? Explosis igitur , & ex-
 terminatis his , quæ nolunt esse virgines , sed videri ,
 nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio. Quæ quan-
 to prima Romanæ urbis virgo nobilis esse cœpisti ,
 tanto tibi amplius laborandum est , ne & præsentibus
 bonis careat , & futuris. Et quidem molestias
 nuptiarum , & incerta conjugii , domestico exem-
 plo didicisti , cum soror tua Blefilla ætate major , sed
 proposito minor , post acceptum maritum septimo
 mense viduata est. O infelix humana conditio , &
 futuri nescia ! Et virginitatis coronam , & nuptia-
 rum perdidit voluptatem. Et quamquam secundum
 puditiæ gradum teneat viduitas : tamen quas illam
 per momenta sustinere existimas cruces , spectantem
 quotidie in sorore , quod ipsa perdidit ; & cum
 difficilius experta careat voluptate , minorem con-
 tinentiæ habere mercedem ? Si tamen , & illa secu-
 ra , si gaudens. Centesimus , & sexagesimus fructus
 de uno sunt semine castitatis. Nolo habeas confor-
 tium matronarum : nolo ad nobilium domos acce-
 das : nolo te frequenter videre , quod contemnens ,
 virgo esse voluisti. Sic sibi solent applaudere mulier-
 culæ de iudiciis viris , & in aliqua positis dignitate.
 Si ad Imperatoris uxorem concurrit ambitio sa-
 lutantium , cur tu facis iniuriam viro tuo ? Ad ho-
 minis conjugem , Dei sponsa , quid properas : Disce

In hac parte superbiam sanctam: scito te illis esse meliorem. Neque vero earum tantum te cupio declinare congressus, quæ maritorum inflantur honoribus, quas eunuchorum greges sepiunt, & in quarum vestibibus attenuata in filum auri metalla texuntur; sed etiam eas fuge, quas viduas necessitas fecit, non voluntas, non quod mortem optaverint maritorum; sed quod datam occasionem pudicitia non libenter acceperint. Nunc vero tantum veste mutata, pristina non mutatur ambitio. Præcedit caveas, Basternarum* ordo semivirorum: Et rubentibus buccis, cutis facta distenditur, ut eas putes maritos non amisisse, sed quærare. Plena adulatoribus domus, plena conviviiis. Clerici ipsi, quos & magisterio esse oportuerat pariter & timori, osculantur capita matronarum, & extenta manu, ut benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi. Illæ interim, quæ Sacerdotes suo viderint indigere præsidio, eriguntur in superbiam; & quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem, castæ vocantur, & Nonnæ, & post coenam dubiam, Apostolos somniant. Sint tibi sociæ quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas & ætas probavit & vita, quæ quotidie in cordibus suis canunt: Ubi pascis? ubi cubas in meridie; Quæ ex affectu dicunt: Cupio dissolvi & esse cum Christo. Esto subjecta parentibus; imitare sponsum tuum. Rarus sit egressus in publicum: martyres tibi quærantur in cubiculo tuo. Nunquam causa deerit procedendi, si semper, quando necesse est, processura sis. Sit tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Plures quippè sunt, quæ cum vino sint sobriæ, ciborum lar-

T

gi-

* Genus vehiculi, instar caveæ fabricatum, quod
 hinc p. *Coche* vocamus.

gitate sunt ebræ. Ad orationem tibi nocte surgenti, non indigestio luctum faciat, sed inanitas. Crebrius lege, disce quamplurima. Tenenti codicem somnus obrepat, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil prodest biduo triduoque transmissio, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium. Illico mens repleta torpescit, & irrigata humus spinas libidinum germinat. Si quando senseris exteriorem hominem florem adolescentiæ suspirare, & accepto cibo cum te in lectulo compositam, dulcis libidinum pompa concusserit; arripe scutum fidei in quo ignitæ diaboli extinguntur sagittæ. Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum. At tu Christi comitata vestigiis, & sermonibus ejus intenta, dic: Nonne cor nostrum ardens erat in via, cum aperiret nobis Jesus Scripturas? Et illud: Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud. Difficile est humanam animam aliquid non amare: & necesse est, ut in quoscumque mens nostra trahatur affectus. Carnis amor, spiritus amore superatur. Desiderium desiderio restringitur. Quidquid inde minuitur, hinc crescit. Quin potius superingemina, & dicit super lectum tuum: In noctibus quæsiui quem dilexit anima mea. Mortificate ergo, inquit Apostolus, membra vestra, quæ sunt super terram. Unde & ipse postea confidenter agebat: Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus. Qui mortificat membra sua, & in imagine perambulat, non timet dicere: Factus sum sicut uter in pruina. Quidquid enim in me fuit humoris libidinis, excoctum est, & infrmata sunt in jejunio genua mea, & oblitus sum

sum manducare panem meum. A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Esto cicada noctium. Lava per singulas noctes lectum tuum, lachrymis tuis stratum tuum riga. Vigila, & fias sicut passer in solitudine: psalle spiritu, psalle & sensu: Benedic anima mea Dominum, & ne obliviscaris omnes retributiones ejus; qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis: Qui sanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Et quis nostrum ex corde dicere potest: Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potionem meam cum fletu miscebam? An non flendum est, non gemendum, cum me rursus serpens invitat ad illicitos cibos? Cum de paradyso virginitatis ejectum, tunicis vult vestire pelliceis, quas Elias ad paradysum rediens, projecit in terram? Quid mihi & voluptati, quæ brevi perit? Quid cum hoc dulci, & mortifero carmine Sirenarum? Nolo te illi subjacere sententiæ, quæ in hominem est illata damnatio: In doloribus, & in anxietatibus paries. Mulieris lex ista est, non mea. Et ad virum conversio tua. Sit conversio illius ad maritum, quæ virum non habet Christum: Et ad extremum, morte morieris. Finis iste conjugii, meum propositum sine sexu est. Habeant nuptæ suum tempus, & titulum. Mihi virginitas in Maria dedicatur & Christo. Dicat aliquis: Et audes nuptiis detrahere, quæ à Deo benedictæ sunt? Non est detrahere nuptiis, cum illis virginitas antefertur. Nemo malum bono comparat. Glorientur & nuptæ, cum à virginibus sint secundæ: Crescite, ait, & multiplicamini, & replete terram. Crescat, & multiplicetur ille, qui impleturus est terram. Tuum agmen in cœlis est. Crescite, & multiplicamini, hoc

expletur edictum post paradysum , & nuditatem , & ficus folia , auspiciantia pruriginem nuptiarum. Nubat , & nabatur ille , qui in sudore faciei comedit panem suum , cui terra tribulos & spinas generat , & cujus herba sentibus suffocatur. Meum semen centenaria fruge foecundum est. Non omnes capiunt verbum Dei , sed hi quibus datum est. Alium Eunuchum necessitas faciat , me voluntas. Tempus amplexandi , & tempus abstinendi à complexibus , tempus mittendi lapides , & tempus colligendi. Postquam de duritia nationum generati sunt filii Abrahæ , cœperunt sancti lapides volvi super terram. Pertranseunt quippe mundi istius turbines , & in curru Dei rotarum celeritate volvuntur. Consuast tunicas , qui inconsutam desursum tunicam perdiderunt , quos vagitus delectat infantium , in ipso lucis exordio fetu lugentium quod nati sunt. Eva in paradyso virgo fuit , post pelliceas tunicas , initium sumpsit nuptiarum. Tua regio paradysus est. Serva quod nata es , & dic : Revertere anima mea in requiem tuam. Et ut scias virginitatem esse naturæ , nuptias post delictum : virgo nascitur caro de nuptiis , in fructu reddens quod in radice perdiderat. Exiet virga de radice Jesse , & flos de radice ejus ascendet. Virga mater est Domini , simplex , pura , sincera , nullo extrinsecus germine cohærente , & ad similitudinem Dei unione foecunda. Virgæ flos Christus est , dicens : Ego flos campi , & lilium convallium. Qui & in alio loco lapis prædicatur abscissus de monte sine manibus , significante Propheta , virginem nasciturum esse de virgine. Manus quippe accipiuntur pro opere nuptiarum : ut ibi : Sinistra ejus sub capite meo , & dextra ejus amplexabitur me.

In hujus sensus congruit voluntatem etiam illud, quod animalia quæ in Arcam Noe tina inducuntur, immunda sunt. Impar enim numerum est mundus: & Moyses, & Jesus Nave nudis in sanctam terram pedibus jubentur incedere. Et Discipuli sine calceamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi Evangelii destinantur. Et milites vestimentis Jesu sorte divisis caligas non habere, quas tollerent, nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat servis. Laudo nuptias, laudo conjugium, sed qui mihi virgines generant, lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritam. Nunquit qui arat, tota die arabit? nonne & laboris sui fruge lætabitur? Plus honorantur nuptiæ, quando quod de illis nascitur plus amatur. Quid invides mater filiæ? Tuo lacte nutrita est, tuis educata visceribus, in tuo adolevit sinu, tu illam virginem sedula pietate servasti. Indignaris, quod noluit militis esse uxor, red regis? Grande tibi beneficium præstitit. Socrus Dei esse cœpit. De virginibus, inquit Apostolus, præceptum Domini non habeo. Cur? quia & ipse ut esset virgo, non fuit imperii, sed propriæ voluntatis. Neque enim audiendi sunt, qui eum uxorem habuisse confingunt; cum de continentia disserens, & suadens perpetuam castitatem, intulerit: Volo autem omnes esse sicut me ipsa. Et infra: Dico autem innuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. Et in alio loco: Nunquid non habemus potestatem circumducendi mulieres, sicut & cæteri Apostoli? Quare ergo non habet Domini de virginitate præceptum? Quia majoris est mercedis, quod non cogitur, & offertur: quia si fuisset Virginitas imperata,

nuptiæ videbantur ablatae : Et durissimum erat contra naturam cogere , Angelorumque vitam ab hominibus extorquere , & id quodammodo damnare , quod conditum est. Alia fuit in veteri lege felicitas : ibi dicitur beatus , qui habet semen in Sion , & domesticos Jerusalem. Et : Maledicta sterilis quæ non pariebat. Et : Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Et : Repromissio divitiarum. Et : Non erit infirmus in tribubus tuis : Nunc eunuchis dicitur : Nec te lignum arbitreris aridum. Habes locum pro filiis & filiabus in cœlestibus sempiternum. Nunc benedicuntur pauperes , & Lazarus diviti præfertur in purpura. Nunc qui infirmus est , fortior est. Vacuus erat orbis : & , ut de typicis taceam , sola erat beneditio liberorum. Propterea & Abraham jam senex Cethuræ copulatur , & Jacob mandragoris redimitur : Et conclusam vulvam in Ecclesiæ figuram , Rachel conqueritur. Paulatim verò crescente segete messor immissus est. Virgo Elias , Eliseus virgo , virgines multi filii Prophetarum. Hieremiæ dicitur : Et tu ne accipias uxorem Sanctificatus in utero , captivitate propinqua , uxorem prohibetur accipere. Aliis verbis idipsum Apostolus loquitur. Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem , quoniam bonum est homini sic esse. Quæ est ista necessitas , quæ aufert gaudia nuptiarum ? Tempus breviatum est : Reliquum est , ut & qui habent uxores , sint quasi non habeant. In proximo est Nabucodonosor. Promovit se leo de cubili suo. Quo mihi superbissimo regi servitura conjugia ? quo parvulos , quos Propheta complorat , dicens : Adhæsit lingua lactentis ad faucem ipsius in siti. Parvuli postulaverunt panem , & qui frange-

ret eis non erat. Inveniebatur ergo (ut diximus) in viris tantum hoc continentiz bonum, & in doloribus jugiter Eva parturiebat. Postquam verò Virgo concepit in utero, & peperit nobis puerum, cujus principatus in humeros ejus, Deum, fortem, patrem futuri sæculi, soluta maledictio est. Mors per Evam, vita per Mariam. Ideòque & dicitur virginitatis donum fluxit in foeminas, quia crevit à foemina. Statim ut Filius Dei ingressus est super terram, novam sibi familiam instituit, ut quia ab Angelis adorabatur in cœlo, haberet Angelos & in terris. Tunc Holofernis caput Judith continens amputavit. Tunc Aman, qui interpretatur iniquitas, suo combustus est igni. Tunc Jacobus, & Joannes relicto patre, rete, navicula, sequuti sunt Salvatorem, affectum sanguinis, & vincula sæculi, & curam domus pariter relinquentes. Tunc primum auditum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Nemo enim miles cum uxore pergit ad prælium. Discipulo ad sepulturam patris ire cupienti, non permittitur. Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, ubi requiescant: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ne forsitan contristeris, si angustè manseris. Qui sine uxore est sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Domino. Qui autem cum uxore est sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori. Divisa est mulier, & virgo. Quæ non est nupta, cogitat quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore, & spiritu; nam quæ nupta est cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Quantas molestias habeant nuptiæ, & quot sollicitudinibus vinciantur, in eo libro, quem adversus

Helvidium de Beatæ Mariæ perpetua Virginitate edidimus puto breviter expressum, nunc eadem replicare perlongum est: & si cui placet, de illo potest haurire fonticulo. Verum ne penitus videar omisisse; nunc dicam, quod cum Apostolus sine intermissione orare nos jubeat, & qui in conjugio debitum solvit, orare non possit, aut oramus semper, & virgines sumus; aut orare desinimus, ut conjugio serviamus. Et si nupserit, inquit, virgo, non peccat: tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Et in principio libelli præfatus sum, me de angustiis nuptiarum, aut nihil omnino, aut pauca dicturum. Et nunc eadem admoneo, ut, si tibi placet scire quot molestiis virgo libera, quot uxor adstricta sit, legas Tertullianum ad amicum Philosophum scribentem, & de virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumen egregium, & Papæ Damasi super hac re versu prosaque composita, & Ambrosii nostri, quæ nuper scripsit ad sororem, opuscula; in quibus tanto se effudit eloquio, ut quidquid ad laudes virginum pertinet, exquisierit, expresserit, ordinarit. Nobis diverso tramite incendum. Virginitatem non tantum efferimus, sed servamus: Nec sufficit scire quod bonum est, nisi custodiatur attentius quod electum est: quia illud judicii est, hoc laboris, & illud commune cum pluribus, hoc cum paucis. Qui perseveraverit, inquit, usque in finem, hic salvus erit. Et: Multi vocati, pauci autem electi. Itaque obtestor te coram Deo, & Christo Jesu, & electis Angelis ejus, ne vasa templi Domini, quæ solis Sacerdotibus videre concessum est, facile in publicum proferas, ne sacrarium Dei quisquam profanus aspiciat: Oza, ar-

tam, quam non licebat tangere attingens, subita morte prostratus est. Nec enim vas aureum, & argenteum tam carum Deo fuit, quam templum corporis virginalis. Præcessit umbra, nunc veritas est. Tu quidem simpliciter loqueris? & ignotos quosque blanda non despicias: sed aliter vident impudici oculi, non norunt animæ pulchritudinem considerare, sed corporum. Ezechias thesaurum Dei monstrat Assyriis, sed Assyrii non debuerunt videre, quod cuperent. Denique frequentibus bellis Judæa convulsa, vasa primum Domini capta, atque translata sunt inter epulas, & concubinarum greges, quia palma vitiorum est honesta pollere, Balthasar potat in phialis. Ne declines autem tuam in verba malitiæ. Sæpè enim indecens aliquid loquentes tentant mentis arbitrium: si libenter audias virgo quod dicitur, si ad ridicula quæquæ solvaris; quidquid dixeris, laudant; quidquid negaveris, negant; faceram vocant, & sanctam, & in qua nullus sit dolus; ecce verè ancilla Christi, dicentes; ecce tota simplicitas non ut illa horrida, turpis, rusticana, terribilis, & quæ ideò forsitan maritum non habuit, quia invenire non potuit. Naturali ducimur malo. Adulatoribus nostris libenter favemus: & quamquam nos respondeamus indignos, & calidus rubor ora perfundat; attamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatur. Sponsa Christi arca est testamenti, intrinsecus & extrinsecus deaurata, custos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit nisi tabulæ testamenti: ita & in te nullus sit extrinsecus cogitatus. Super hoc propitiatorium quasi super Cherubin sedere vult Dominus. Mittit discipulos suos, ut in te, sicut in pullo asinæ sedeat. Curis te sæcularibus solvit, ut paleas &

lateres *Ægypti* derelinquens, *Moyſen* ſequaris in
 eremo, & terram repromiſſionis introeas. Nemo ſit
 qui prohibeat, non mater, non ſoror, non cognata,
 non germanus: Dominus te neceſſariam habet.
 Quod ſi voluerint impedire, timeant flagella *Pharao-*
nis, qui populum Dei ad colendum eum nolens di-
 mittere, paſſus eſt ea, quæ ſcripta ſunt. *Jeſus* in-
 greſſus in templum, ea quæ templi non erant proje-
 cit. Deus enim zelotes eſt, & non vult Patris do-
 mum fieri ſpeluncam latronum. Alioquin, ubi ara
 numerantur, ubi ſunt caveæ columbarum ſimplici-
 tas enecatur; ubi in pectore virginali ſecularium
 negotiorum cura cõtuat, ſtatim velum templi ſcindi-
 tur; ſponſus conſurgit iratus, & dicit: Relinquetur
 vobis domus veſtra deſerta. Lege Evangelium, &
 vide quomodo *Maria* ad pedes *Domini* ſedens, *Mar-*
thæ ſtudio præferatur. Et certè *Martha* ſedulo hoſ-
 pitalitatis officio, *Domino*, atque *Diſcipulis* ejus
 convivium præparabat. *Martha*, inquit, *Martha*, ſo-
 licita es, & turbaris erga plurima: pauca autem ne-
 ceſſaria ſunt, aut unum; *Maria* bonam partem ele-
 git quæ non auferetur ab ea. Eſto & tu *Maria*, ci-
 bis præferto doctrinam. Sorores tuæ curſitent; &
 quærant quomodo *Chriſtum* hoſpitem ſuſcipiant. Tu
 ſemel ſæculi onere projecto, ſede ad pedes *Domini*,
 & dic: Inveni eum quem quærebat anima mea; te-
 nebo eum, & non dimittam; & ille reſpondeat: Una
 eſt columba mea, perfectæ mea, una eſt matri ſuæ,
 electa genitrici ſuæ, cœleſti videlicet *Jeruſalem*.
 Semper te cubiculi tui ſecreta cuſtodiant; ſemper
 tecum ſponſus ludat intrinſecus. Oras, loqueris ad
 ſponſum: legis ille tibi loquitur: Et cum te ſoranus
 oppreſſerit, veniet poſt parietem, & mittet ma-
 num

num suam per foramen, & tanget ventrem tuum: & expergefata confurges, & dices: vulnerata charitate ego sum. Et rursus ab eo audies: Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Cave ne domum ex eas, & velis videre filias regionis alienę, quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente lateris. Dina egressa corrumpitur. Nolo te sponsum querere per plateas: Nolo te circumire angulos civitatis, dicas licet: Surgam, & circuibo civitatem, & in foro, & in plateis quęram quem dilexit anima mea, & interrogas: Num, quem dilexit anima mea vidistis? Nemo tibi respondere dignabitur. Sponsus in plateis non potest inveniri. Arcta & angusta via est quę ducit ad vitam. Denique sequitur: Quęsivi eum, & non inveni; vocavi eum, & non respondit mihi. Atque utinam non invenisse sufficiat. Vulneraberis, nudaberis, & gemebunda narrabis: Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem; percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt theristrum * meum mihi. Si autem hoc exiens patitur illa, quę dixerat: Ego dormio, & cor meum vigilat; & fasciculus stactres fratruelis meus mihi, in medio uberum meorum commorabitur; quid de nobis fiat, quę adhuc adolescentulę sumus? quę, sponsa intrante cum sponso remanemus extrinsecus? Zelotypus est Jesus, non vult ab aliis videri faciem tuam. Excuses licet, atque causeris, obducto velamine ora contexi, & quęsivi te ibi, & dixi: Anuntia mihi quem dilexit anima mea; ubi pascis, ubi cubas in meridie, ne quando efficiar sicut operata super greges sodalium tuorum: indignabitur, tumebit, & dicet; si non cognoveris te ipsam,

ò

* Tenuis & linea vestis, quę xstate mulieres utuntur.

ò pulchra inter mulieres, egredere in vestigiis gregum,
 & pascce hœdos tuos in tabernaculis pastorum. Sis li-
 cet pulchra, & inter omnes mulieres species tua dili-
 gatur à sponso; nisi te cognoveris, & omni custodia
 servaveris cor tuum; nisi oculos juvenum fugeris: egre-
 dieris de thalamo meo, & pasces hœdos, qui statuti
 sunt à sinistris. Itaque mi Eustochium filia, domina,
 conserva, germana, (aliud enim ætatis; aliud meriti,
 aliud religionis, hoc est charitatis nomen) audi Isaiam
 loquentem: Populus meus intra cubiculum tuum.
 Claude ostium tuum, abscondere pusillum aliquan-
 tulum, donec transeat ira Domini. Foris vagentur vir-
 gines stultæ, tu intrinsecus esto cum sponso, quia si
 ostium clauderis, & secundum Evangelii præceptum
 in occulto oraveris Patrem tuum, veniet, pulsabit, &
 dicet: Ecce ego sto ante januam, & pulso: Si quis
 mihi aperuerit, introibo, & cenabo cum eo, & ipse
 mecum. Et tu statim sollicita respondebis, vox fra-
 truelis mei pulsantis, & dicentis: aperi mihi soror
 mea, proxima mea, perfecta mea, columba mea:
 Necessè est ut dicas: Dispoliavi me tunica mea, quo-
 modo induam illam? lavi pedes meos, quomodo
 inquinabo eos? Illico consurge, & aperi; ne te mo-
 rante pertranseat, & postea conqueraris, & dicas:
 Aperui ego fratri meo, fratrius meus pertransivit.
 Quid enim necessè est, ut cordis tui ostia clausa sint?
 Sponso aperiantur Christo, claudantur diabolo, se-
 cundum illud: si spiritus potestatem habentis ascen-
 deris super te, ne dimiseris locum tuum. Daniel
 in sublimi cœnaculo suo (neque enim manere pote-
 rat in humili) fenestras apertas ad Jerusalem habuit:
 & tu habeto apertas fenestras, sed unde lumen in-
 troeat, unde videas civitatem Domini. Ne aperias
 illas

Illas fenestras, de quibus dicitur: Intravit mors per fenestras nostras. Illud quoque tibi vitandum est cautius, ne inanis gloriæ ardore capiaris. Quomodo, inquit Jesus, potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes? Vide quale malum sit, quod qui habuerit, non potest credere. Nos vero dicamus: Quoniam gloriatio mea tu es. Et: Qui gloriatur in Domino gloriatur. Et: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Et: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu-Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et illud: In te laudabimur tota die: in Domino laudabitur anima mea. Cum facis elemosynam, Deus solus videat. Cum jejunas, læta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diversitate notabilis, ne ad te obviam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Frater est mortuus, sororis est corpusculum deducendum, cave ne dum hæc sapius facis, ipsa moriaris. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est; ne gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, misericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipso cupiunt placere, quod placere contemnant; & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. Cæteris perturbationibus, quibus hominis mens gaudet, ægrefcit, sperat, & meruit, plures invenio extraneos. Hoc vitio pauci admodum sunt, qui caruerint: & ille optimus: qui quasi in pulchro corpore rara nævorum sorde respergitur. Neque verò moneo, ne de divitiis glorieris, ne de generis nobilitate te jactes, ne te cæteris præferas, scio humilitatem tuam: scio te ex affectu dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei,

novi & apud te, & apud matrem tuam, superbiam, per quam diabolus cecidit, penitus locum non habere. Unde ad te super ea scribere superfluum sit. Stultissimum quippè est docere, quod noverit ille, quem doceas. Sed ne hoc ipsum tibi jaçantiam generet, quod sæculi jaçantiam contempsisti, ne cogitatio tacita subrepat, ut quia inauratis vestibibus placere desisti, placere coneris in sordidis, & si quando in conventum fratrum veneris, vel sororum, humilis sedas, scabello te causeris indignam: vocem ex industria quasi confectam jejuniis, non tenues: & deficientis imitata gressum, humeris ne innitaris alterius. Sunt quippè nonnullæ exterminantes facies suas, ut appareant hominibus jejunantes; quæ statim ut aliquem viderint ingemiscunt, demittunt supercilium, & operta facie vix unum oculum liberant ad videndum, vestis pulla, cingulum laceum, & sordidis manibus, pedibusque; venter solus, quia videri non potest, æstuat cibo. His quotidie psalmus ille canitur: Dominus dissipabit ossa hominum sibi placentium. Aliæ virili habitu veste mutata, erubescunt esse quod natæ sunt, crinem amputant, & imprudenter erigunt facies eunuchinas. Sunt quæ ciliiciis vestiuntur, & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Sed ne tantum videar disputare de fœminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolorum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt diaboli. Talem olim Antymum, talem nuper Sophronium Roma congemuit: qui postquam nobilium introierunt domos, & deceperunt mulierculas oneratas peccatis, semper discentes, & nunquam ad sci-

scientiam veritatis pervenientes, tristitiam simulant, & quasi longa jejunia furtivis nocturnis cibis protrahunt. Pudet dicere reliqua, ne videar potius invehi, quam monere. Sunt alii (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo Presbyterium, & Diaconatum ambiunt, ut mulieres licentius videant. Omnis his cura de vestibus, si bene oleat; si pes laxa pelle non folleat. * Crines calamitri vestigio rotantur: digiti de annulis radiant; & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris, sponfos magis existimato, quam Clericos. Quidam in hoc omne studium, vitamque posuerunt, ut matronarum nomina, domos, moresque cognoscant: Ex quibus unum, qui hujus artis est princeps, breviter stric- timque describam, quo facilius magistro cogito, discipulos recognoscas. Cum sole festinus exurgit; salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiruntur, & penè usque ad cubicula dormientium senex importunus ingreditur, si pulvillum viderit, si mantile elegans, si aliquid domesticæ supellectilis; laudat, miratur, attrectat; & se his indigere conquerens, non tam impetrat, quam extorquet: quia singulæ metuunt veredarium urbis offendere. Huic inimica castitas, inimica jejunia; prandium nidoribus probat, & altili *gen ó pepón*, vulgo pipizo nominatur. Os barbarum, & procax, & in convivia semper armatum. Quocumque te verteris, primus in facie est. Quidquid novum insonuerit, aut auctor, aut exaggerator est famæ. Equi per horarum momenta mutantur, tam nitidi, tamque feroces, ut Thracii regis illum putes esse germanum.

Va-

* *Foilere* dixit pro *follicare*: q. e. instar follium, vento incluso moveri, quod evenit laxis calceamentis.

Variis callidus hostis pugnat insidiis. Sapientior erit coluber omnibus vestris, quas creaverat Dominus super terram. Unde & Apostolus: Non, inquit, ignoramus ejus astutias. Nec affectata sordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano. Si quid ignoras, si quid de Scripturis dubitas, interroga eum quem vita commendat, excusat ætas, fama non reprobatur, qui possit dicere: Desponsavi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Aut si non est, qui possit exponere, melius est aliquid nescire securè, quam cum periculo discere. Memento quia in medio laqueorum ambulas, & multæ veteranæ virgines castitatis indubitata, in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus. Si quæ ancillulæ sunt comites propositi tui, ne erigaris adversus eas, ne infleris ut domina. Unum sponsum habere cœpistis, simul psallitis: Christi simul corpus accipitis, cur mensa diversa sit? Provocentur & aliæ. Honor virginum sit invitatio cæterarum. Quod si aliquam senseris infirmiore in fide, suscipe, consolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum. Si qua simulat, fugiens servitatem; huic aperit Apostolum lege: Melius est nubere quam uri. Eas autem virgines & viduas, quæ otiosæ, & curiosæ domus circummeunt matronarum; quæ rubore frontis abstricto, parasitos vincunt mimorum, quasi quasdam pestes abjice. Corruptunt mores bonos confabulationes pessimæ. Nulla illis nisi ventris cura est, & quæ ventri sunt proxima. Iltiusmodi hortari solent, & dicere: Mi catella, rebus tuis utere, vive dum vivis: & nunquid filiis tuis servas? vinosæ, atque lascivæ, quidvis mali insinuant, ac ferreas quoque mentes ad delicias emolliunt. Et cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnatio-

tionem, quòd primam fidem irritam fecerunt. Nec tibi diserta multum velis videre, aut lyrici festiva carminis metro ludere. Non delumbem matronarum salivam delicata seferis, quæ nunc strictis dentibus, nunc labiis dissolutis, balbucientem linguam in dimidiata verba moderantur, rusticum putantes omne quod noscitur. Adeò illis adulterium etiam linguæ placet. Quæ enim communicatio spei ad tenebras? qui consensus Christo cum Belial? quid facit cum psalterio Horatius? cum Evangeliiis Maro? cum Apostolis Cicero? Nonne scandalizatur frater si te viderit in idolio recumbentem? Et licet omnia munda mundis, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur; tamen simul bibere non debemus calicem Christi, & calicem dæmoniorum. Referam tibi meæ infelicitatis historiam. Cum ante annos plurimos domo, parentibus, sorore, cognatis, & (quod his difficilius est) consuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna castrassem, & Jerosolymam militaturus pergerem; Bibliotheca, quam mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, carere omnino non poteram. Itaque miser ego, lecturus Tullium, jejunabam. Post nocturnas crebras vigilias, post lachrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum eximis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus. Si quando, in memetipsum reversus Prophetas legere cœpissem, sermo horrebat incultus; & quia lumen cæcis oculis non videbam, non oculorum putabam culpam esse, sed solis. Dum ita me antiquus serpens illuderet, in media formæ quadragesima medullis infusa febris corpus invasit exhaustam, & sine ulla requie; quod dictu quoque incredibile sit, sic infelicia membra depasta est, ut ossibus vix hæterem. Interim parentur exequiæ; & vitalis animæ ca-

lor, toto frigescente jam corpore, in solo tantum tepente pectusculo palpitabant: cum subito raptus in spiritu ad tribunal judicis pertrahor: ubi tantum luminis, & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris, ut projectus in terram, sursum aspicere non auderem. Interrogatus de conditione, Christianum me esse respondit. Et ille, qui præsidebat: Mentiris, ait; Ciceronianus es, non Christianus, ubi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Illic obmutui, & inter verbera (nam cedi me jusserat) conscientiam magis igne torquebar, illum mecum versiculum repetens: In inferno autem quis confitebitur tibi? Clamare autem cœpi, & ejulans dicere, Miserere mei Domine, miserere mei. Hæc vox inter flagella resonabat. Tandem ad Præsidentis genua provoluti qui altabant, precabantur ut veniam tribuerit adolescenti, & errori locum poenitentiam commodaret; exacturus deinde cruciatum, si gentiliū litterarium libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constrictus articulo vellem etiam majora promittere, dejurare cœpi, & nomen ejus obtestans, dicere: Domine si unquam habuero codices sæculares, si legero, te negavi. In hæc sacramenti verba dimissurus revertor ad superiores, & mirantibus cunctis, oculos aperio, tanto lachrymarum imbri perfusus, ut etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec verò sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus sæpè deludimur. Testis est tribunal illud ante quod jacui: testis judicium triste, quod timui. Ita mihi nunquam contingat, in talem incedere questionem. Libentes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnum, & tanto dehinc studio divina legisse, quanto non ante mortalia legeram. Avaritiæ tibi quoque vitandum est malum, non ut aliena non appetas (hoc enim & pu-

blicę leges puniunt) sed quo tua, quę tibi sunt alienę non serves. Si in alieno, inquit, fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? Aliena nobis aurę argentique sunt pondera, nostra possessio spiritualis est; de qua alibi dicitur: Redemptio animę viri, proprię divitię. Nemo enim potest duobus dominis servire: aut enim unus odiet, & alterum amabit; aut unum patrietur, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonę, id est divitiis. Nam gentili Syrorum lingua: Mammona, divitię nuncupantur. Cogitatio victus, spinę sunt fidei Radix avaritię, curę gentilium. At dicis: Puella sum delicata, & quę manibus meis laborare non possum, si ad senectam venero, si ægrotare cęperero, quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Jesum: Ne cogiteris in corde vestro quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cęli quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cęlestis pascit illa. Si vestis defuerit, lilia proponantur. Si esurieris audias, Beatos pauperes, & esurientes. Si aliquis te afflizerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis, & datus est mihi stimulus carnis meę angelus satanę, qui me collaphizet, ne extollar. Lxtare in omnibus judiciis Dei. Exultaverunt enim filię Judę in omnibus judiciis tuis Domine. Illę tibi semper in ore vox resonet: Nudus exivi de utero matris meę, nudus revertar. Et: Nihil intulimus in hunc mundum: neque auferre quid possumus: At nunc plerasque vides armaria stipare vestibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tineas non posse superare: Quę religiofior fuerit unum exierit vestimentum, & plenis arcibus pan-

nos trahit. Inficiuntur membranz purpureo colore. Aurum liquefcit in litteras, gemmis codices vestiuntur, nudus ante fores earum Christus emoritur: & cum manum egenti porrexerint buccinant. Cum ad agapen vocaverint præco conducitur. Vidi nuper (nomen taceo, ne satyrâ putes) nobilissimam Romanorum mulierem in Basilica Beati Petri semivires antecedentibus, propria manu, quo religiosior putaretur, singulos nummos dispertire pauperibus. Interea ut usu nosse perfacile est, anus quædam annis pannisque obsita, præcucurrit, ut alterum nummum acciperet; ad quam cum ordine pervenisset, pugnus porrigitur pro denario, & tanti criminis reus sanguis effunditur: Radix omnium malorum est avaritia: Ideoque ab Apostolo, idolorum servitus appellatur. Quære primum Regnum Dei, & hæc omnia apponentur tibi. Non occidet fame animam justum Dominus. Junio fui, & senui, & non vidi justum derelictum, neque semen ejus quærens panem. Helias corvis ministrantibus pascitur. Vidua Sareptana, ipsa cum filiis nocte moritura, Prophetam pascit esuriens: & mirum in modum, capsace * completo, qui alendus venerat, alit. Petrus Apostolus inquit: Argentum & aurum non habeo: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Domini Jesu surge & ambula. At nunc multi, licet sermone taceant, opere loquuntur: fidem & misericordiam non habeo: quod autem habeo, argentum, & aurum, hoc tibi non do. Habentes autem victum & vestitum, his contenti simus. Audi Jacob quid sua oratione postulet: Si fuerit Deus mecum, & servaverit me in via hac, per quam ego iter facio, & dederit mihi

pa

* Vas olearium. Hisp. *Cangilon de acyte.*

panem ad manducandum, & vestitum ad vestiendum. Tantum necessaria deprecatus est; & post annos viginti dives dominus, & ditior pater ad terram revertitur Chanaan. Infinita de Scripturis exempla suppetunt, quæ avaritiam doceant esse fugiendam. Verùm quia nunc ex parte de ea dicitur, & suo, si Christus annuerit, volumini reservatur; quid antè non plures annos Nitrix gestum sit referemus. Quidam ex fratribus partior magis, quam avarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditur, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter Monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia diversis cellulis habitabant) quid facto opus esset. Alii pauperibus distribuendos esse dicebant, alii dandos Ecclesie, nonnulli parentibus remittendos. Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & ceteri, quos patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreverunt infodiendos esse cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Nec hoc crudeliter quisquam putet factum; tantus cunctos per totam Ægyptum terror inuasit, ut unum solidum demisisse, sit criminis. Et quoniam Monachorum fecimus mentionem, & te scio libenter audire quæ sancta sunt, autem paulisper accomoda. Tria sunt in Ægypto Monachorum genera. Primum Cœnobitæ quod illic Sauses gentili linguæ vocant; nos in communi viventes possumus appellare. Secundum Anachoretæ, qui soli habitant per deserta, & ab eo quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt; deterrimum, atque neglectum, & quod in nostrâ provinciâ aut solum aut primum est. Hi boni, vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitrato ac ditione viventes;

& de eo, quod laboraverint, in medium partes commo-
ferunt ut habeant alimenta communia. Habitant au-
tem quamplurimum in urbibus, & castellis: & quasi
ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint majoris
est pretii. Inter hos sæpè sunt jurgia, quia suo viventes
cibo non patiuntur se alicui esse subjectos: revera so-
lent certare jejuniis, & rem secreti victoriæ faciunt.
Apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ
follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio
virginum, detractio Clericorum; &, si quando dies
festus venerit, saturantur ad vomitum. His igitur quasi
quibusdam pestibus exterminatis, veniamus ad eos,
qui plures sunt, & in commune habitant, id est, quos
vocari Cœnobitas diximus. Prima apud eos confæde-
ratio est, obedire majoribus, & quidquid jusserint,
facere. Divisi sunt per decurias, atque centurias, ita
ut novem hominibus decimus præsit; & rursus decem
prepositos sub se centesimus habeat. Manent separati,
sed junctis cellulis; usque ad horam nonam, ut insti-
tutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his deca-
nis, quos diximus; ut si cogitationibus fortè quis
fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam no-
nam in commune concurritur: psalmi resonant, Scrip-
turæ recitantur ex more, & completis orationibus,
eunclisque residentibus, medius, quem patrem vo-
cant, incipit disputare: quo loquente tantum silentium
fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excrea-
re. Dicentis laus in fletu est audientium. Tacite vol-
vuntur per ora lachrymæ, & ne in singultus quidem
erumpit dolor. Cum verò de regno Christi, & de
futura beatitudine, & de gloria cœperit annuntiare
ventura; videas cunctos moderato suspirio, & ocu-
lis ad coelum levatis, intra se dicere: Quis dabit mihi
pen-

pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam. Post hæc consilium solvitur, & unaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensas, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullis in cibo strepitus est; nemo comedens loquitur, vivitur pane, leguminibus, & lerbis, quæ sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus & parvulis sæpè sit prandium; ut aliorum festa sustentetur grætas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & Hymno dicitur ad præsepia redeunt: ibi usque ad vesperam cum suis unusquisque loquitur, & dicit: Vidistis illum, & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? Si infirmum viderim consolantur; si in Dei amore ferventer, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili unusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita, quid faciat diligenter explorant. Quem tardiorrem deprehenderit, non increpant; sed dissimulato quod norunt, eum sæpius visitant, & prius incipientes provocant magis orare, quam cogunt. Opus diei statum est: quod decano redditum, fertur ad œconomum: qui & ipse per singulos menses patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi cum facti fuerint prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & sagum textaque juncis strata non habeo: ille ita universa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis verò coeperit egrotare, transfertur ad exedram latiore, & tanto lenum ministerio confortetur, ut nec delicias urbium, nec matris querat affectum. Dominicis diebus orationi tantum, & lectionibus vacant; quod quidem & omni tempore, completis opusculis, faciunt.

eiunt. Quotidie aliquid de Scripturis discitur. **Jejunium** totius anni æquale est, excepta quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha ad Pentecosten cœnz mutantur in prandia; quò & traditioni Ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Tales Philo, Platonici sermonis imitator; tales Josephus, Græcus Livius in secunda Judaicæ captivitatis historia Essenos refert. Verum quia nunc, de virginibus scribens, pene superfluum de monachis disputavi, ad tertium genus veniam, quos Anachoretas vocant; qui & de Cœnobiis exeuntes, excepto pane, & sale, ad deserta nihil proferunt amplius. Hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius, & ut ad superiora conscendam, princeps Joannes Baptista fuit. Talem verò virum Jeremias quoque Propheta describit dicens: Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua: Sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit super se jugum, & dabit percutienti se maxillam: Saturabitur opprobriis; quia non in sempiternum abjiciet Dominus. Horum laborem, & conversationem in carne non carnis, alio tempore, si volueris, explicabo. Nunc ad propositum redeam, quia de avaritia differens ad Monachos veneram. Quorum tibi exemplum proponens, non dico aurum, atque argentum, & cæteras opes, sed ipsam terram & cœlum despicias, & Christo copulata cantabis: Pars mea Dominus. Post hæc quamquam Apostolus orare nos semper jubeat, & sanctis etiam ipse sit somnus oratio: tamen divisas orandi horas debemus habere, ut si fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneas. Horam Tertiam, Sextam, Nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est qui nesciat. Nec cibi su-

manent nisi oratione præmissa, nec recedatur à mensa, nisi referatur Creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum, revolvenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. Egredientes de hospitio armet oratio; regredientibus de platea oratio occurrat antequam sessio: nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat Crucem. Nulli detrahas, nec adversus filium matris tuæ ponas scandalum. Tu quæ es, ut alienum servum judices? Suo domino stat, aut cadit: Stabit autem: Potens est enim Deus statuere illum: Nec, si biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus esse meliorem. Tu jejunas, & irasceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris esuriem rixando digeris: ille moderatius alitur, & Deo gratias agit. Unde quotidie clamat Isaias: Non tale jejunium elegi, dicit Dominus. Et iterum: In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestræ, & omnes qui sub vestra potestate sunt stimularis. In judiciis & litibus jejunatis, & percutitis pugnis humilem. Ut quid mihi jejunatis? Quale illud potest esse jejunium, cujus iram non dicam nox occupat, sed luna integram derelinquit? Te ipsam considerans, noli in alterius ruina, sed in tuo opere gloriari. Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, possessionum redditus, & quotidianas domus impensas iuppulant. Neque enim undecim Apostoli Judæ proditione sunt fracti: nec Philetro, & Alexandro facientibus naufragium, * ceteri à cursu fidei substiterunt. Nec dicas: illa, & illa suis rebus fruitur, honoratur ab hominibus, fratres ad eam conveniunt.

* Locus est ex Epist. ad Timotheum.

niunt, & sorores. Nunquid ideò virgo esse desit?
 Primum dubium est, an virgo sit talis: Non enim
 quomodo videt homo, videt Deus: Homo videt in
 facie, Deus autem videt in corde. Dehinc, etiam si
 corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Aposto-
 tolus autem ita virginem definiuit; ut sit sancta cor-
 pore & spiritu. Ad extremum habeat sibi gloriam suam.
 Vincat Pauli sententiam, delitiis fruatur, & vivat. Nos
 meliorem exempla sectemur. Propone tibi Beatam
 Mariam: quæ tantæ extitit puritatis, ut Mater Domi-
 ni esse mereretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in
 viri specie descendisset dicens: Ave gratia plena, Do-
 minus tecum, consternata & perterrita, respondere
 non potuit; nunquam enim à viro fuerat salutata. De-
 nique nuntium discit, & loquitur. Et quæ hominem
 formidabat, cum Angelo fabulatur intrepida. Potes &
 tu esse mater Domini. Accipe tibi totum magnum,
 novum, & scribe in eo stylo hominis; velociter
 spolia detrahe, & postquam accesseris ad Prophe-
 tissam, & conceperis in utero, & pepereris Filium,
 dic: A timore tuo Domine concepimus, & dolui-
 mus, & peperimus spiritum salvationis tuæ, quem
 fecimus super terram. Tunc & filius tuus tibi res-
 pondebit, & dicet: Ecce mater mea, & fratres mei.
 Et mirum in modum ille, quem in latitudine pecto-
 ris tui paulo ante descriperas, quem in novitate cor-
 dis stylo designaveras, postquam spolia ex hostibus
 receperit, postquam denudaverit principatus, & po-
 testates, & affixerit eas Cruci, conceptus adolescit,
 & major effectus sponsam te incipit habere de matre.
 Grandis labor, sed grande præmium, esse quod Mar-
 tyres, esse quod Apostoli, esse quod Christus est. Quæ
 quidem universa tunc profunt, cum in Ecclesia fiunt,
 cum

cum in una domo Pascha celebramus : si arcam ingre-
 dimur cum Noè ; si pereunte Jericho , Rahab meretrix
 justificata nos continet. Ceterum virgines quales apud
 diversas hæreses , & quales apud impurissimum Ma-
 nichæum esse dicuntur , scorta sunt existimandæ , non
 virgines. Si enim corporis earum auctor est diabolus,
 quomodo possunt honorare plasmationem hostis sui ?
 Sed quia sciunt virginale vocabulum gloriosum , sub
 ovium pellibus lupos tegunt : Christum mentitur Anti-
 Christus , & turpitudinem vitæ falso nominis honore
 convestiunt. Gaude soror , gaude filia , gaude mi vir-
 go : quia quod aliæ simulant , tu verè esse cœpisti.
 Hæc omnia , quæ digessimus , dura videbuntur ei , quæ
 non amat Christum. Qui autem omnem sæculi pom-
 pam pro purgamento habuerit , & vana duxerit univer-
 sa sub sole , ut Christum lucrifaciat , qui commortuus
 est Domino suo , & consurrexit , & crucifixit carnem
 cum vitiis & concupiscenciis , libere proclamavit :
 Quis nos separabit à charitate Christi ? an tribulatio ?
 an angustia ? an persecutio ? an fames ? an nuditas ?
 an periculum ? an gladius ? Et iterum : Certus sum ,
 quia neque mors , neque vita , neque Angelus , neque
 Principatus , neque potestates , neque instantia , ne-
 que futura , neque fortitudo , neque excelsum , neque
 profundum , neque alia creatura poterit nos separare
 à charitate Dei , quæ est in Christo Jesu Domino nos-
 tro. Dei Filius pro nostra salute hominis factus est
 Filius. Novem mensibus in utero , ut nascatur , expec-
 tat ; fastidia sustinet , cruentes egreditur , pannis in-
 volvitur , blanditiis delinitur ; & ille pugillo mun-
 dum includens , præsepis continetur angustiis. Taceo ,
 quod usque ad triginta annos ignobilis , parentum pau-
 pertate contentus est : verberatur , & tacet crucifi-

gitur, & pro crucifigentibus deprecatur. Quid igitur retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo: Pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Hæc est sola digna retributio, cum sanguis sanguine compensantur, & redempti ruore Christi, pro Redemptore libenter occumbimus. Quis Sanctorum sine certamine coronatus est? Abel justus occiditur. Abraham uxorem periclitatur amittere. Et ne in immensum volumen extendam, quere, & invenies singulos adversa perpeffos: Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo currit. Quem enim diligit Dominus, corripit: castigat autem omnem filium quem recipit. Nonne melius est brevi tempore dimicare: ferre valium, arma sumere, laceffere sub lorica, & postea gaudere victorem, quàm impatientia unius horæ servire perpetuo? Nihil amanti durum est, nullus difficilis cupienti labor est. Respice, quanta Jacob pro Rachel pacta uxore sustinuit. Et servivit, inquit Scriptura, Jacob pro Rachel annis septem; & erant in conspectu ejus quasi dies pauci: quoniam amabat illam. Unde & ipse postea memorat. In die urebar æstu, & gelu nocte. Amemus & nos Christum, ejusque semper quæramus amplexus, & faciliè videbitur omne difficilè: brevia putabimus universa, quæ longa sunt; &, jaculo illius vulnerari, per horarum momenta dicemus: Heu me, quia peregrinatio mea prolongata est. Non sunt enim condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes autem non confundit. Quando tibi grave videtur esse quod sustines, Pauli secundam Epistolam ad Corinthios lege: In laboribus plu-

rimum, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas una minus accipi: tē virgis cæsus sum; semel lapidatus sum; ter naufragium feci: nocte & die in profundo maris fui. In itineribus sæpius, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in deserto, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in laboribus, in miseriis, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis plurimis, in frigore & nuditate. Quis nostrum saltem minimam portionem de catalogo harum sibi potest vindicare virtutum? ob quæ ille postea confidenter agebat: Cursum consummavi, fidem servavi; superest mihi corona justitiæ, quam tribuet mihi in illa die Dominus justus Judex. Si cibus insulsior fuerit, contristamur; & putamus Deo non ali quod præstare beneficium, cum aquatius vinum bibimus, calix frangitur, mensa subvertitur, verbera resonant, & aqua tepidor sanguine vindicatur. Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nisi vim feceris, cælorum regna non capies. Nisi pulsaveris importune, panem non accipies sacramenti. An non tibi videtur violentia, cum caro cupit esse quod Deus est, & illuc unde Angeli conuerunt, Angelos iudicatura conscendit? Egredere, queso, paulisper de carcere, & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pingere mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria Mater Domini choris occurreret comitata virginis? Cum post rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, tympanum tenens præcinet responsuris: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est: equum & ascensorem proje-

cit in mare. Tum Tecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc & ipse Sponsus occurret, & dicet: Surge, veni proxima mea, speciosa mea, columba mea, quia ecce hyems transivit, pluvia abiit sibi. Tunc Angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est ista prospiciens quasi diluculum, speciosa ut luna, electa ut sol? Videbunt te filix, & laudabunt regina, & concubine prædicabunt. Hinc & alius castitatis chorus occurret: Sacra cum nuptiis veniet, filia Phanuelis Anna cum viduis; erunt in diversis gregibus carnis & spiritus matres tuæ. Letabitur illa quod genuit, exultabit ista quod docuit. Tunc verè super asinum Dominus ascendet, & coelestem ingrediatur Jerusalem. Tunc parvuli, de quibus in Isaia Salvator effatur: Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus, palmas victoriæ sublevantes, consono ore cantabunt: Osanna in excelsi: Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis. Tunc centum quadraginta quatuor milia in conspectu throni, & seniorum tenebunt cytharas, & cantabunt canticum novum, & nemo poterit dicere canticum illud, nisi numerus definitus. Hi sunt qui cum mulieribus se non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt. Hi sunt, qui sequuntur Agnum quocumque vadit. Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum; ad paradysum mente transgredere, esse incipe quod futura es, & audies à Sponso tuo: Pone me sicut umbraculum in corde tuo, sicut signaculum in brachio tuo: & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam.

I N D E X

E P I S T O L A R U M

D I V I H I E R O N Y M I,

Q U Æ I N H O C V O L U M I N E

continentur.

A D Heliodorum, de laude vitæ solitariæ	9
Ad Nepotianum, de vitæ Clericorum.	20
Ad Rusticum monachum, de forma vivendi.	37
Ad Florentium.	55
Ad Eundem.	56
Ad Lxtam, de institutione filiz.	59
Ad Gaudentium, de Pacatule institutione.	72
Ad Paulinum, de institutione monachi.	78
Ad Marcellam, de laudibus Assellæ.	88
Ad Assellam.	91
Ad Principiam Virginem Marcelle epitaphium.	95
Ad Marcellam, quam invitat ad rus.	107
Ad Eustochium, de acceptis ab ea munusculis.	110
Ad Marcellam, de acceptis munusculis.	112
Ad Paulum Concordiensem.	113
Ad Marcellam, de ægrotatione Blæfillæ.	115
Ad Paulam super obitu Blæfillæ filiz.	119
Ad Marcellam de exitu Leç.	131
Ad Pammachium, consolatio super obitu uxoris.	134
Ad Lucinium.	146
Ad Theodoram epitaphium Lucinii Boetici.	152
Ad	Ad

TABULA EPISTOLARUM.

Ad Theophilum.	157
Ad Abigaum.	159
Ad Castrucium.	161
Ad Julianum.	164
Ad Experantium hortatoriã.	173
Ad Castorinam materteram.	175
Ad Julianum Diaconum.	176
Ad Theodosium.	178
Ad Virgines Hermonenses.	179
Ad Ruffinum.	181
Ad Niceam.	186
Ad Chromatium.	187
Ad Chryfogonum monachum.	191
Ad Antonium , de modestia.	192
Ad Damafum.	193
Ad Eundem.	197
Ad Marcellam.	199
Ad Alipium , & Augustinum.	200
Ad Augustinum.	202
Ad Eundem.	203
Ad Magnum Oratorem Romanum. <i>Ibid.</i>	
Ad Augustinum.	209
Ad Eundem.	211
Ad Eundem.	213
Ad Bonafum.	214
In Pentateuchum Moyfi prefatio.	216
Ad Pammachium de optimo genere interpretandi.	219
Ad Marcellam.	235
Ad Paulinum.	237
Vita Pauli Eremitz.	252
Divi Czcilii Cypriani Donato epistola.	263
Hieronymus ad Eustochium , de Virginitatis Custodia.	276

SENTENTIÆ UTILISSIMÆ
selectæ ex Epistolis Divi
Hieronymi.

Ex Epistola ad Heliodorum, pag. 9.

- 1 **N**udos amat eremus.
- 2 **A**ffatim dives est, qui cum Christo pauper est.
- 3 Erras frater, erras si putas unquam Christianum persecutionem non pati.
- 4 Tunc maximè oppugnaris, si te oppugnari nescis.
- 5 Cur timido animo Christianus es?
- 6 Hæreditatem expectans sæculi, coheres Christi esse non poteris.
- 7 Perfectus servus Christi nihil præter Christum habet, aut si quid præter Christum, perfectus non est.
- 8 Qui dicit se in Christum credere, debet quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare.
- 9 Ubi minus est, perfectum non potest dici.
- 10 Perfectum esse nolle, delinquere est.
- 11 Væ illi, qui acceptam talentum in sudario ligans, cæteris lucra facientibus id tantum quod acceperat, reservavit.
- 12 Dum tu ignavus negotiator denarium, tenes alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti.
- 13 Non facit Ecclesiastica dignitas Christianum.
- 14 Cui plus creditur, plus ab eo exigitur.
- 15 Pro Sacerdotis lapsu quis rogaturus est?
- 16 Quid agis frater in sæculo, qui major es mundis?

17 Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum saeculo, & postea regnare cum Christo.

Ex Epistola ad Nepotianum, pag. 20.

- 1 Propterea Clerici vocantur, vel quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus sors, id est, pars Clericorum est.
- 2 Qui vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet: talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur ab eo.
- 3 Qui Dominum possidet, & cum Propheta dixit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest. Quid si quippiam aliud habuerit præter Dominum; pars ejus non erit Dominus.
- 4 Ignominia omnium Sacerdotum est propriis studere divitiis.
- 5 Non confundant opera tua sermonem tuum.
- 6 Sacerdotis Christi os, manusque concordent.
- 7 Multo melius est è duobus imperfectis, rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem.
- 8 Cogitemus Crucem Christi, & divitias lutum putabimus.
- 9 Dum delicias sectamur, à regno cœlorum retrahimur.
- 10 Scito quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conscientia judicaris: & in his ipseprehenderis, quæ in aliis arguebas.
- 11 Nemo invito auditori libenter referret.
- 12 Discat detractor dum te videt non libenter audire non facile detrahere.
- 13 Optimus dispensator est, qui nihil sibi reservat.

Ex Epistola ad Rusticum , pag. 37.

- 1 Non ex culpa Christiani nominis , simulator religionis in vitio sit.
- 2 Modicus , ac temperatus cibus , & carni , & animę utilis est.
- 3 Nulli parcas , ut soli animę parcas.
- 4 Mihi oppidum carcer , & solitudo Paradisus est.
- 5 Iram vince patientiã.
- 6 Ama scientiam Scripturarum , & carnis vitia non amabis.
- 7 Facito aliquid operis , ut te semper diabolus inveniat occupatum.
- 8 Nisi oderimus malum , bonum amare non possumus.
- 9 Sicut enim sagitta si mittatur contra duram materiam nonnunquam in mittentem revertitur , illudque completur : *Facili sunt mihi in arcum pravum* : ita detractor cum tristem faciem viderit audientis , imo ne audientis quidem , sed obturantis aures suas ne audiat iudicium sanguinis , illicò conticescit , pallet vultus , hærent labia , saliva siccatur.
- 10 Utinam quod renunciamus sæculo , voluntas sit , non necessitas , & paupertas habeat experita gloriam , non illata cruciatum.
- 11 Si habes substantiam , vende , & da pauperibus . Si non habes , grandi onere liberatus es.
- 12 Nudum Christum , nudus sequere.

Ex Epistola ad Letam , pag. 59.

- 1 Numquam est sera conversio ; ne scilicet quis desperet.
- 2 Non sunt contemnenda quasi prava , sine quibus magna constare non possunt.
- 3 Venena non dantur , nisi melle circumlita : & vitia non decipiunt , nisi sub specie , umbraque virtutum.

4 Si tanti vitrum, quare non majoris sit pretii margaritum?

5 Æqua gratia, æquum habet, & laborem.

Ex Epistola ad Gaudentium, pag. 72.

1 Ut aqua in areola digitum sequitur præcedentem: ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis est, & quocumque duxeris.

2. Multitudo peccantium, peccandi licentiam subministrat.

3 Vivimus, quasi altera die morituri, & ædificamus quasi semper in hoc sæculo victuri.

4 Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum, & nudus, atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur.

5 Necdum introitus, jam exitus: *Scilicet de mundo.*

Ex Epistola ad Paulinum, pag. 78.

1 Plenus venter facile de jejniis disputat.

2 Non Jerosolymis fuisse, sed Jerosolymis bene vixisse, laudandum est.

3 Singuli quique credentium non locorum diversitatibus, sed fidei merito ponderantur.

4 Verum Christi templum anima credentis est, illam exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe.

5 Quæ utilitas est parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame periclitari?

6 Non Christianum grande est, non videri.

7 Nescio quomodo plus placent mundo, qui Christo displicent.

8 Capite quippe sano, omnes sensus vigent.

Ex Epistola ad Principiam, pag. 95.

1 Erubescit, quamvis præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia.

Fru-

- * Frustra ejus lingua prædicat paupertatem, & docet eleemosynas, qui Croesi divitiis tumet.

Ex Epistola ad Marcellam, pag. 107.

- 1 Tot habemus personarum similitudines, quot peccata.
- 2 Adversarius quippe Christi est, & Ante-Christus, cui præcepta displicent Christi.

Ex Epistola ad Pammachium, pag. 134.

- 1 Quid boni habet sanitas, languor ostendit.
- 2 Plus sensibus quod habuimus, postquam habere desivimus.
- 3 Ingenia liberaliter educata, facilius verecundia, quam metus superat, & quos tormenta non vincunt, interdum vicit pudor.
- 4 Lucet margaritum in sordibus: & fulgor gemmæ purissimæ etiam in luto radiat.
- 5 Pars sacrilegii est, rem pauperum dare non pauperibus.
- 6 Tibi non sufficit opes contemnere, nisi Christum sequaris, Christum autem sequitur, qui peccata dimittit, & virtutum comes est.
- 7 Apostoli quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum pariter relinquerunt.
- 8 Si offeramus Christo opes cum anima nostra, libenter suscipiet. Si autem quæ foris sunt Deo quæ intus sunt diabolo demus, non est æqua partitio, & dicitur nobis: Nonne si rectè offeras, & non rectè divides, peccasti?

Ex Epistola ad Lucinium, pag. 146.

- 1 Coepisse multorum est: ad culmen pervenisse paucorum.
- 2 Aurum deponere incipientium est, non perfectorum: j

rum : se ipsum offerre Deo , propriè Christianorum est , & Apostolorum.

- 3 Dominus magis quærit animas credentium , quam opes.

Ex Epistola ad Castrutium , pag. 161.

- 1 In amicis non res quæritur , sed voluntas. Quia alterum ab inimicis sæpe præbetur ; alterum sola charitas tribuit.

- 2 Magna ira est , quando peccantibus non irascitur Deus. Non erudit pater , nisi quem amat. Non corripit Magister. discipulum , nisi eum , quem ardentioris cernit ingenii : Medicus si cessaverit curare , desperat.

Ex Epistola ad Julianum , pag. 164.

- 1 Te ipsum vult Dominus hostiam vivam , placentem Deo : te inquam , non tua.
- 2 Felix , & omni dignus beatitudine , quem senectus Christo occupat servientem , quem extrema dies Salvatoris invenerit militantem.
- 3 Difficile , imò impossibile est , ut & presentibus quis , & futuris fruatur bonis ut & hic ventrem , & ibi mentem impleat , ut de deliciis transeat ad delicias ; ut in utroque sæculo primus sit : ut & in cælo , & in terra appareat gloriosus.
- 4 Et sancti currunt si fuerint negligentes ; & peccatores pristinum recipiunt gradum , si sordes fletibus abluant.
- 5 Multæ hominibus viæ videntur justæ , quæ postea reperiuntur pravæ. Et te in testaceis vasculis thesaurus sæpè reconditur.

Ex Epistola ad Ruffinum , pag. 181.

- 1 Tunc poteris laudare victoriam ; cum laborem præliantis agnoveris.

6 Charitas non potest comparari : dilectio pretium non habet.

Ex Epistola ad Pammaebium , pag. 219.

7 Errasse humanum est , & confiteri errorem prudentis.

2 Qui in sermone imitari se dicit Apostolos , prius imiteretur virtutes in vita illorum.

Ex Epistola ad Paulinum , pag. 238.

1 Vera illa necessitudo est , quam non utilitas rei familiaris , non presentia tantum corporum , non subdolata , & palpans adulatio : sed timor Dei , & divinarum Scripturarum studia conciliant.

2 Sancta quippè rusticitas solum sibi prodest , & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi , tantum nocet , si destruentibus non resistat.

3 Nemo renuntiaturus sæculo , benè potest vendere quæ contempsit , ut venderet.

4 Totum Deo dedit , qui seipsum obrulit.

5 Facile contemnit omnia , qui se semper cogitat moriturum.

Ex Epistola ad Eustochium , pag. 276.

1 Adulator quippè blandus inimicus est.

2 Onusta incedis auro , latro tibi vitandus est.

3 Stadium est hæc vita mortalibus , hic contendimus , ut alibi coronemur.

4 Quandiu hoc fragili corpore detinemur , quandiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus , & concupiscit spiritus adversus carnem , & caro adversus spiritum , nulla est certa victoria.

5 Dum parvus est hostis , interficet : nequitia , ne zizania crescant elidatur in semine.

6 Vinum , & adolescentia duplex incendium voluptatis est.

- 7 Illico mens repleta torpescit, & irrigata humi-
 spinas libidinum germinat.
- 8 Carnis amor spiritus amore superatur. Deside-
 rium desiderio restringitur. Quidquid inde minui-
 tur, hinc crescit.
- 9 Tua Regio Paradisus est.
- 10 Non sufficit tibi quod bonum est nisi custodiz-
 tur attentius, quod perfectum est, quia illud ju-
 dicii est hoc laboris, & illud commune cum plu-
 ribus, hoc cum paucis.
- 11 Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo
 currit.
- 12 Nihil amantibus durum est, nullus difficilis cu-
 pienti labor est.
- 13 Nisi vim feceris, coelorum regna non capies.
 Nisi pulsaveris importune, panem non accipies
 Sacramenti.
- 14 An non tibi videtur violentia; cum caro cupit
 esse quod Deus est: & illuc unde Angeli corruerunt,
 Angelos judicatura conscendit.

F I N I S.